

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 11.05.1995

COM(95) 117 τελικό

Εκθεση σχετικά με την εφαρμογή της

οδηγίας 87/102/ΕΟΚ

**για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και
διοικητικών
διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική
πίστη**

(υποβληθείσα από την Επιτροπή)

ΕΚΘΕΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 87/102

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1. Στις 22 Δεκεμβρίου 1986 το Συμβούλιο εξέδωσε οδηγία "σχετικά με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη"¹. Η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 1990.
2. Σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή 5 έτη μετά την έναρξη ισχύος της. Αυτό είναι και το αντικείμενο του παρόντος εγγράφου.
3. Η οδηγία 87/102/ΕΟΚ τροποποιήθηκε με την οδηγία 90/88² όσον αφορά ιδίως τη μαθηματική μέθοδο υπολογισμού του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου. Όπως προβλέπει η δεύτερη οδηγία, η Επιτροπή θα υποβάλλει τον Ιούλιο του 1995 μια άλλη έκθεση και ένα νομικό μέσο σχετικό με τη μαθηματική μέθοδο.
4. Η αγορά της καταναλωτικής πίστης είναι μια ιδιαίτερα εξελικτική αγορά στην οποία οι φορείς και οι τεχνικές άλλαξαν σε μεγάλο βαθμό κατά τη δεκαετία του 80. Συνοψίζοντας με έναν αναπόφευκτα απλουστευτικό τύπο, η πιστωτική κάρτα αντικατέστησε τις πωλήσεις με δόσεις.
5. Οι πρώτες κοινοτικές εργασίες για την καταναλωτική πίστη χρονολογούνται από το 1975 και η πρόταση της Επιτροπής από το 1979. Η τελική έκδοση πραγματοποιήθηκε το 1986. Πέραν της εφαρμογής των διάφορων άρθρων καθίσταται συνεπώς αναγκαίο να ελεγχθεί κατά πόσον το 1995 η οδηγία ανταποκρίνεται στους στόχους για τους οποίους εκπονήθηκε.
6. Από της δημοσίευσης αυτής της οδηγίας, η Επιτροπή ανέθεσε την εκπόνηση σειράς μελετών που αφορούν αφενός τη μεταφορά στις εθνικές νομοθεσίες και αφετέρου τη λειτουργία της μεγάλης αγοράς. Η παρούσα έκθεση στηρίζεται στις μελέτες αυτές³.

1 Οδηγία του Συμβουλίου 87/102/ΕΟΚ της 22ας Δεκεμβρίου 1986, ΕΕΕΚ L 42 της 12.2.87, σελ. 48

2 Οδηγία του Συμβουλίου της 22ας Φεβρουαρίου 1990 για την τροποποίηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη, ΕΕ L 61 της 10.03.90, σελ. 14

3 Η εφαρμογή της οδηγίας ΕΟΚ/87/102 (όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία ΕΟΚ/90/88) για την καταναλωτική πίστη στα κράτη μέλη, Contrat B5-1030/91/001783 (Οκτώβριος 1991). Το κόστος της καταναλωτικής πίστης στην ΕΚ, Contrat B5-

7. Επιπλέον, το καλοκαίρι του 94 διανεμήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με 48 ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο αυτό εστάλη στα κράτη μέλη, καθώς και στις ευρωπαϊκές ενώσεις δανειοδοτικών φορέων, εμπόρων και καταναλωτών. Συγκεντρώθηκαν επίσης κι άλλες γνώμες, κυρίως από πανεπιστημιακούς κύκλους. Η Επιτροπή έλαβε 50 περίπου απαντήσεις⁴.

8. Το ερωτηματολόγιο ήταν ευρύ, θίγοντας διάφορες πτυχές της λειτουργίας της αγοράς της καταναλωτικής πίστης. Για πολλά σημεία η παρούσα έκθεση δεν καταλήγει σε συμπεράσματα, παρέχει πληροφοριακά στοιχεία προς συζήτηση.

9. Η καταναλωτική πίστη έχει καταστεί περισσότερο από,τι στο παρελθόν ένα θεμελιώδες στοιχείο της λειτουργίας του οικονομικού συστήματος το οποίο επιτρέπει μια απόκλιση μεταξύ της κατανάλωσης και της χρηματοδότησής της. Η εξέλιξη αυτή πρέπει ν'αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και συζητήσεων. Η παρούσα συνοπτική παρουσίαση επαναλαμβάνει μόνον τα σημεία της έκθεσης για τα οποία η Επιτροπή έχει εκφράσει ήδη γνώμη.

10. Εφόσον η εν λόγω οδηγία έχει ενσωματωθεί στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), η παρούσα έκθεση καλύπτει τα 15 κράτη της Ένωσης και επιπλέον τη Νορβηγία και την Ισλανδία.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 87/102

11. Το κυριότερο συμπέρασμα της μελέτης για τη μεταφορά αυτής της οδηγίας είναι η σημαντική προσφυγή στην ελάχιστη ρήτρα εκ μέρους διάφορων κρατών (Άρθρο 15). Τα περισσότερα κράτη, κατά τις εργασίες μεταφοράς, συμπέραναν ότι η προστασία που προβλέπει η οδηγία έπρεπε να βελτιωθεί παραπέρα με κάποιο τρόπο. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο της τήρησης των κανόνων της Συνθήκης, προσχώρησαν πέραν της οδηγίας. Η έκθεση περιλαμβάνει περιγραφή αυτών των μέτρων κατά χώρα.

12. Από τη διαπίστωση αυτή συνάγεται ένα παράδοξο. Αρχικός στόχος ήταν η εναρμόνιση των κανόνων προστασίας του καταναλωτή.

1040/92/006629 (Αύγουστος 1993)· Υπερχρέωση των καταναλωτών στα κράτη μέλη της ΕΚ: πραγματικά στοιχεία και αναζήτηση λύσεων, Contrat B5-1040/91/011384 (Σεπτέμβριος 1992)· Μελέτη για την εφαρμογή της ελάχιστης ρήτρας που προβλέπεται στο κοινοτικό δίκαιο υπέρ των καταναλωτών, Contrat AO/2600/93/006846, (Αύγουστος 1994)· Αξιολόγηση του νόμου Neiertz, σχετικά με την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των νοικοκυριών, Contrat B5-1000/94/001661 (Νοέμβριος 1994) και γενικές μελέτες σχετικά με τη μεταφορά και εφαρμογή στα κράτη μέλη όλων των οδηγιών για την πολιτική των καταναλωτών, περιλαμβανομένης της οδηγίας 87/102.

⁴ Εντούτοις, την 1η Ιανουαρίου, δεν είχαν φθάσει ακόμη στην Επιτροπή οι επίσημες απαντήσεις τριών κρατών

Το ελάχιστο εναρμονισμένο επίπεδο που προβλέπει η οδηγία επέτρεψε στα κράτη μέλη να συμπληρώσουν τις διατάξεις της οδηγίας για να ενισχύσουν την προστασία των καταναλωτών τους. Ως εκ τούτου, από την άποψη της αρχής της εναρμόνισης της οδηγίας έχει περιορισμένο αποτέλεσμα. Προπάντων έχει ένα αποτέλεσμα ώθησης κι αποτελεί ένα ελάχιστο επίπεδο κανόνων προστασίας των καταναλωτών.

13. Η οδηγία εκδόθηκε το 1986 πριν αρχίσει να ισχύει η ενιαία πράξη που δεν απαιτεί πια την ομοφωνία και πριν από την κύρωση της συνθήκης για την Ένωση του στο άρθρο της 3 (σ) προβλέπει ότι η κοινοτική δράση περιλαμβάνει μια συμβολή στην ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών. Το άρθρο 129 α δείχνει ότι η Κοινότητα συμβάλλει στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Τέλος, το άρθρο 100 α προβλέπει ότι η Επιτροπή στις προτάσεις της λαμβάνει ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας.

14. Η εξήγηση αυτής της κατάστασης μπορεί να αναζητηθεί σε πολλούς άξονες. Η οδηγία προτάθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1970, εποχή κατά την οποία άλλες μορφές πίστωσης εκτός από την πίστωση για αγορές με δόσεις άρχιζαν να αναπτύσσονται. Η οδηγία μεταφέρθηκε στο δίκαιο των κρατών μελών στα τέλη της δεκαετίας του 80, εποχή κατά την οποία ο επικρατέστερος τύπος ήταν η προσωπική πίστωση. Η οδηγία εκδόθηκε το 1986, πριν από την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Πράξης. Την εποχή εκείνη ήταν αναγκαία η ομοφωνία για την έκδοση του συγκεκριμένου τύπου οδηγίας.

15. Η οδηγία αποβλέπει στο να περιλάβει όλες τις μορφές πίστωσης. Όμως πρέπει να διαπιστώσουμε ότι είναι καλύτερα προσαρμοσμένη στις παραδοσιακές μορφές παρά στις πιο νέες τεχνικές. Επίσης τα περισσότερα κράτη μέλη δεν συνεκτίμησαν αναγκαστικά τις ιδιαιτερότητες των πιστωτικών καρτών κατά τη μεταφορά της οδηγίας. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει την τροποποίηση της οδηγίας 87/102 προκειμένου να την προσαρμόσει στην εξέλιξη των χρησιμοποιούμενων χρηματοπιστωτικών τεχνικών και να την θέσει στο επίπεδο του μέσου όρου των κρατών μελών.

16. Η Ιρλανδία δεν έχει ακόμη μεταφέρει στο εσωτερικό της δικαιο την συγκεκριμένη οδηγία όμως ένα σχέδιο βρίσκεται υπό συζήτηση στη Βουλή (Dáil). Η συμφωνία με το κοινοτικό δίκαιο του Ισπανικού νόμου 7/1995 της 23/3/95, που μεταφέρει στο εσωτερικό δικαιο τις οδηγίες 87/102 και 90/88. δεν έχει ακόμη βεβαιωθεί από την Επιτροπή.

17. Τα κράτη μέλη δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες για τη μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη, διότι χρησιμοποιούν συστηματικά την ελάχιστη ρήτρα.

18. Το άρθρο 2 της οδηγίας περιλαμβάνει έναν εκτενή κατάλογο εξαιρέσεων. Κανένα κράτος δεν επανέλαβε ολόκληρο τον εν λόγω κατάλογο. Προτείνεται συνεπώς η μείωση αυτού του καταλόγου για να απαλειφθούν οι εξαιρέσεις που δεν εγκρίθηκαν από τα περισσότερα κράτη μέλη.

19. Ένα ιδιαίτερα δύσκολο πρόβλημα αφορά τις πιστώσεις που

χορηγούνται για την ανακαίνιση και βελτίωση ενός κτιρίου, καθώς και τις πιστώσεις για τις εδαφικές εκτάσεις και τα κτίρια με ή χωρίς υποθήκη. Όσον αφορά τις πιστώσεις που χορηγούνται χωρίς υποθήκη προσεγγίζουν σε μεγάλο βαθμό την καταναλωτική πίστη. Οι ενυπόθηκες πιστώσεις θέτουν διαφορετικά προβλήματα.

20. Η Επιτροπή προβληματίζεται για την εισαγωγή στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας της χορήγησης δανείων για έργα που δεν είναι εγγυημένα βάσει υποθήκης και εξετάζει τη σκοπιμότητα μιας οδηγίας για την ενυπόθηκη πίστη. Η αγορά ακινήτου είναι η σημαντικότερη πράξη στη ζωή ενός μέσου καταναλωτή. Με το ενιαίο νόμισμα και την εξάλειψη των συναλλαγματικών κινδύνων, αναπτύσσονται στο συγκεκριμένο τομέα οι διασυνοριακές συναλλαγές.

21. Οι περισσότερες νομοθεσίες δίνουν έναν ευρύτερο ορισμό της έννοιας του καταναλωτή (άρθρο 2). Ορισμένα κράτη εφαρμόζουν επίσης τη νομοθεσία τους στις μικρές επιχειρήσεις. Η Επιτροπή, χωρίς να προχωρεί σε τέτοιο βαθμό, εξετάζει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής στις πιστώσεις που χορηγούνται σ'έναν καταναλωτή με σκοπό τη χρηματοδότηση της έναρξης μιας επαγγελματικής δραστηριότητας.

22. Όσον αφορά τη διαφήμιση (άρθρο 3) η οδηγία περιλαμβάνει μια και μόνη υποχρέωση, την αναφορά του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου. Πολλά κράτη ρυθμίζουν το περιεχόμενο της διαφήμισης. Η διαφήμιση που απευθύνεται σε καταναλωτές νεαρής ηλικίας αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρόβλημα. Επαναλαμβάνοντας τα συμπεράσματα μιας σύσκεψης που διοργάνωσε η βελγική προεδρία για το συγκεκριμένο θέμα, η Επιτροπή εξετάζει την σκοπιμότητα εκπόνησης ενός δεοντολογικού κειμένου (Κώδικας Συμπεριφοράς) σχετικά με τη διαφήμιση για την παροχή πίστωσης σε νέους.

23. Το άρθρο 4 ορίζει τα πληροφοριακά στοιχεία που πρέπει να παρέχονται στη σύμβαση πίστωσης. Ωστόσο η Επιτροπή εκτιμά ότι καθίσταται αναγκαία η βελτίωση της ποιότητας της συμβατικής έκθεσης. Για το σκοπό αυτό προτείνεται η καθιέρωση με επιβάρυνση του καταναλωτή μιας υποχρέωσης πληροφόρησης και με επιβάρυνση του επαγγελματία μιας υποχρέωσης παροχής συμβουλών.

24. Η οδηγία περιλαμβάνει ένα ανώτατο όριο (20.000 ECU), η αναθεώρηση του οποίου προβλέπεται από το άρθρο 13. Ο μηχανισμός αναθεώρησης παρέχει 26.000 ECU. Η Επιτροπή θα μπορούσε να προτείνει να μην εφαρμοστεί ο μηχανισμός αυτός αλλά να καταργηθεί το όριο των 20.000 ECU. Ομοίως προτείνει να εξεταστεί το εάν η εξαίρεση σχετικά με τις συμβάσεις πιστώσεων εξοφλητέων σε τέσσερις δόσεις διατηρεί ενδιαφέρον για τα κράτη που την εισήγαγαν στην εθνική τους νομοθεσία. (Όλες οι αναφορές στο κείμενο σε εθνικά νομίσματα εκφράζονται σε ECU με τιμή Ιανουαρίου 1995).

25. Το άρθρο 6 αφορά τις προσωπικές πιστώσεις υπό μορφή προκαταβολής σε τρεχούμενο λογαριασμό. Το άρθρο θα μπορούσε να αναθεωρηθεί προκειμένου

να καλυφθεί πληρέστερα αυτή η τρέχουσα πρακτική διάθεσης της καταναλωτικής πίστης κυρίως σε σχέση με τη χρησιμοποίηση των κρατών.

26. Όσον αφορά τις συναλλαγματικές (άρθρο 10) εξετάζεται η γενίκευση της απαγόρευσής τους.

27. Το άρθρο 12 παρέχει στα κράτη μέλη τρεις εναλλακτικές λύσεις όσον αφορά τα συστήματα εποπτείας (σύστημα χορήγησης επίσημης άδειας, σύστημα ελέγχου ή σύστημα καταγγελιών). Όλα τα κράτη έχουν χρησιμοποιήσει το πρώτο ή το δεύτερο σύστημα. Ορισμένα πρόσθεσαν ένα σύστημα διευθέτησης των διαφορών. Η Επιτροπή εξετάζει αν είναι αναγκαία η τροποποίηση αυτού του άρθρου προκειμένου να προβλέπεται η ύπαρξη σε κάθε κράτος οργανισμών που θα είναι σε θέση να παραλαμβάνουν τις καταγγελίες των καταναλωτών όσον αφορά την καταναλωτική πίστη.

28. Η Επιτροπή εξετάζει επίσης τον τρόπο με τον οποίο ορισμένα κράτη μέλη ελέγχουν την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων μεταφοράς της οδηγίας. Στις απαντήσεις στα ερωτηματολόγια εμφανίζεται συχνά ένας τύπος : "Το υπουργείο δεν διαθέτει πληροφόρηση σχετικά με τον τρόπο πρακτικής εφαρμογής αυτών των διατάξεων". Εάν το υπουργείο που είναι αρμόδιο για τη μεταφορά της οδηγίας δεν γνωρίζει τον τρόπο λειτουργίας της εθνικής νομοθεσίας, πώς μπορεί η Επιτροπή να ελέγξει την μεταφορά στην πράξη της οδηγίας;

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

29. Πολλά κράτη εισήγαγαν με διάφορους τρόπους προθεσμίες υπαναχώρησης που επιτρέπουν στον καταναλωτή να ακυρώσει ορισμένους τύπους πιστώσεων. Η Επιτροπή εξετάζει τη γενίκευσή τους για ορισμένες συμβάσεις καταναλωτικής πίστης.

30. Όταν ένας καταναλωτής καθυστερεί την εξόφληση του χρέους του τίθενται πολλαπλά προβλήματα. Η Επιτροπή εξετάζει τη σκοπιμότητα ενός Κώδικα Συμπεριφοράς προς αποφυγή των καταχρήσεων. Επιπλέον η καθυστερημένη εξόφληση συνεπάγεται ορισμένες φορές άκρως υψηλά πρόστιμα. Η Επιτροπή θα εξετάσει τρόπους με τους οποίους θα καταστεί δυνατή η επίτευξη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των μερών σε περιπτώσεις μη εκτέλεσης της σύμβασης.

31. Οι ατέλειες λειτουργίας της αγοράς οδηγούν σε ορισμένες καταστάσεις σε άκρως υψηλά πιστωτικά επιτόκια. Ορισμένα κράτη ρυθμίζουν τα ανώτατα επιτόκια όσον αφορά την καταναλωτική πίστη. Εφόσον καθίσταται αναγκαίο η ρύθμιση της είσπραξης τόκου πέραν του προβλεπόμενου ποσοστού, θα ειπρεπε πιθανώς να πραγματοποιηθεί σε κοινοτικό επίπεδο, στο πλαίσιο του ενιαίου νομίσματος.

32. Οι μεσολαβητές στον τομέα της πίστωσης καλύπτονται θεωρητικά από τις εθνικές νομοθεσίες. Φαίνεται ωστόσο ότι υπήρξαν ορισμένα πρακτικά

προβλήματα. Η Επιτροπή θα αναθέσει την εκπόνηση μελέτης σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές στις σχέσεις τους με τους μεσολαβητές.

33. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής αποτελεί θεμελιώδες δεδομένο όσον αφορά την καταναλωτική πίστη. Όταν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο εγκρίνουν την οδηγία πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα κράτη μέλη θα επιφορτιστούν με την εφαρμογή στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, ιδίως στο credit-scoring και στους οργανισμούς καταγραφής των πιστώσεων, των διατάξεων που προβλέπει η οδηγία-πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

34. Η οδηγία 87/102 δεν εξετάζει τις εγγυήσεις που ορισμένοι δανειοδοτικοί οργανισμοί ζητούν για κάθε σύμβαση πίστωσης. Σε πολλά κράτη μέλη έχουν ληφθεί σχετικά μέτρα. Η Επιτροπή εξετάζει τη δυνατότητα να συμπεριληφθούν στις εγγυήσεις ορισμένες υποχρεώσεις πληροφόρησης που προβλέπει η οδηγία.

35. Η υπερχρέωση αποτελεί ένα ευρέως διαδεδομένο πρόβλημα σε ολόκληρη την Ένωση. Η Επιτροπή θα μελετήσει τα διάφορα μέτρα που μπορούν να εξεταστούν σε κοινοτικό επίπεδο στο πλαίσιο της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας. Θα μελετηθούν τα πιθανά μέτρα όσον αφορά την πρόληψη, τα συστήματα παροχής βοήθειας και συμβουλών, καθώς και οι εθνικές διατάξεις προκειμένου να μπορούν οι υπερχρεωμένοι να επανέρχονται σε μία κανονική κατάσταση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

36. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει στο τέλος του 1995 το καινούργιο σχέδιο δράσης της όσον αφορά την πολιτική για τους καταναλωτές. Η παρούσα έκθεση αποκαλύπτει ορισμένα λειτουργικά προβλήματα της μεγάλης αγοράς της καταναλωτικής πίστης καθώς και λύσεις που θα μπορούσαν ενδεχομένως να υιοθετηθούν. Η συγγραφή είναι επομένως ανοικτή και όλα τα ενδιαφερομένα μέρη μπορούν να λάβουν μέρος. Η Επιτροπή επί τη βάση του αποτελέσματος των συζητήσεων και λαμβάνοντας υπόψιν τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, θα γνωστοποιήσει μέσω του νέου της σχεδίου δράσης, ποιες από τις προτάσεις υιοθετεί.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 87/102

I.	<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ</u>	1
	<u>ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ</u>	7
II.	<u>ΙΣΤΟΡΙΚΟ</u>	10
	A. Μια διαχρονική εικόνα της καταναλωτικής πίστης	10
	B. Η ανάγκη ρύθμισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο	11
	Γ. Η εξέλιξη και οι στόχοι της οδηγίας	14
III.	<u>ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 87/102</u>	17
	A. Τρόποι μεταφοράς	17
	B. Μέτρα για τη μεταφορά των οδηγιών 87/102 και 90/88	18
	Γ. Μέτρα που ελήφθησαν έναντι ορισμένων κρατών μελών για την μη μεταφορά της οδηγίας 87/102 (στις 28/10/94)	20
	Δ. Ιδιαίτερα προβλήματα που τέθηκαν κατά την μεταφορά	20
IV.	<u>Η ΑΓΟΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ</u>	22
	A. Οικονομική ανάλυση της αγοράς	22
	B. Το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο	34
	Γ. Πιστωτικές κάρτες	35
V.	<u>ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ</u>	39
	A. Η αναγκαιότητα μιας κοινοτικής πολιτικής	39
	B. Η κατάσταση στα κράτη μέλη	39
	Γ. Παροχή βοήθειας για εθνικά σχέδια:	40
	Η ανάπτυξη των CALS και CADAS	
	Εφαρμογή των CALS και CADAS	
	Δ. Σχέδια ευρωπαϊκής κλίμακας - Διεθνές FIS	43
VI.	<u>ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 87/102</u>	45
	A. Το πεδίο εφαρμογής	45
	A.1 Ο καταναλωτής	45
	A.2 Ο δανειστής	47
	A.3 Η σύμβαση πίστωσης	47
	A.4 Οι εξαιρέσεις που προβλέπει η οδηγία (άρθρο 2)	48
	α. Οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών	48
	β. Η ενυπόθηκη πίστη	49
	γ. Οι συμβάσεις μίσθωσης	49
	δ. Οι δωρεάν πιστώσεις	50
	ε. Τα ανοίγματα πίστωσης	51
	στ. Οι συμβάσεις που εξαιρούνται ανάλογα με την αξία τους	55

ζ	Οι συμβάσεις που εξαιρούνται ανάλογα με τη διάρκεια τους	56
η	Τα δάνεια με ευνοϊκό επιτόκιο	57
Β	Η διαφήμιση	58
Γ	Η πληροφόρηση	60
Δ	Η μορφή της σύμβασης	62
Ε	Η εφαρμογή των βασικών άρθρων	63
	Ανάκτηση αγαθών (Άρθρο 7)	63
	Πρόωρη εξόφληση (Άρθρο 8)	64
	Εκχώρηση δικαιωμάτων (Άρθρο 9)	65
	Συναλλαγματικές (Άρθρο 10)	67
	Άρθρο 11	68
	Κυρώσεις/Εφαρμογή (Άρθρο 12)	70
	Επιτακτικός χαρακτήρας (Άρθρο 14)	71

VII ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ
ΔΑΒΕΙΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

74

Σύνθεση της εφαρμογής της ελάχιστης ρήτηρας - Η προσέγγιση ανά
κράτος

Βέλγιο	74
Δανία	74
Γερμανία	75
Ελλάδα	76
Ισπανία	77
Γαλλία	79
Ιρλανδία	79
Ιταλία	80
Λουξεμβούργο	80
Κάτω Χώρες	81
Αυστρία	82
Πορτογαλία	83
Φινλανδία	83
Σουηδία	84
Ηνωμένο Βασίλειο	85
Ισλανδία	86
Νορβηγία	87

VIII Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

89

A Η ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ

89

B Η ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

B1	Χρηματοοικονομικές συνέπειες της μη εκτέλεσης	90
B2	Οι πρακτικές είσπραξης	90
B3	Η εκχώρηση της πληρωμής	90

Γ Η ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ

91

	Ορισμοί	91
	Εφαρμογή στα κράτη μέλη	91
	Εφαρμογή των εθνικών ρυθμίσεων στις διασυννοριακές καταστάσεις	93
	Προοπτικές	93
Δ	<u>ΜΕΣΣΟΛΑΒΗΤΕΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ</u>	95
Ε	<u>Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ</u>	96
	Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	
E1	Σημασία και ειδικός χαρακτήρας του ζητήματος	96
E2	Εφαρμογές	97
	Α. Οι κεντρικοί οργανισμοί καταγραφής των πιστώσεων	
	Β. Η εκτίμηση της φερεγγυότητας	
	Γ. Η χρησιμοποίηση για σκοπούς εμπορικής προώθησης	
	Δ. Προστασία της ιδιωτικής σφαίρας	
E3	Προοπτικές	102
ΣΤ	<u>ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ</u>	103
Ζ	<u>Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ</u>	104
Z1	Το δίκαιο και οι συμβάσεις	104
	Α. Οι δικαιοδοτικές διαφορές	105
	Β. Το δίκαιο που εφαρμόζεται στη διασυννοριακή καταναλωτική πίστη	106
Z2	Το δίκαιο και οι διασυννοριακές πράξεις	107
	Α. Η αρχή: η δεύτερη τραπεζική οδηγία	107
	Β. Προβλήματα εφαρμογής	107
Η	<u>Η ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗ</u>	108
	Α. Θέση του προβλήματος	108
	Β. Επιχειρηματολογία	109
ΙΧ	<u>ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΡΗΤΡΑ</u>	113
A	Σύνθεση	113
B	Προοπτικές: μπορούμε να εκπονήσουμε έναν κοινό κώδικα	114
B1	Το πεδίο εφαρμογής	
B2	Οι πρακτικές προώθησης	
B3	Το τυπικό	
B4	Οι συμβατικές ρήτρες	
B5	Οι συνέπειες της χρεωκοπίας του χρεώστη	
B6	Οι μεσολαβητές	
B7	Οι κυρώσεις	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		
1	Πίνακας σχετικά με την υπερχρέωση	
2	Ερωτηματολόγιο	

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

A. Μια διαχρονική εικόνα της καταναλωτικής πίστης

37. Ο έντοκος δανεισμός χρημάτων, ευρύτερα γνωστός ως "τοκισμός" μέχρι προσφάτως, αποτέλεσε μια από τις πρώτες ενδείξεις της οικονομικής ζωής και κατέστη βασική κινητήρια δύναμή της. Ο πρώτος νομικός κώδικας, ο Κώδικας Χαμπουραμπί (1790 πΧ) ρύθμιζε τέτοιες πρακτικές και καταδείκνυε σαφώς τη θέση της πίστωσης στο κέντρο της τότε κοινωνίας. Ενώ όμως ορισμένες κοινωνίες επιλέγουν τη ρύθμιση του έντοκου δανεισμού, άλλες την απαγορεύουν, ένα πρότυπο που ακολουθήθηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας του. Η πρώτη καταδίκη της πίστωσης, στην εβραϊκή Παλαιά Διαθήκη, και οι επακόλουθες απόπειρες κήρυξης εκτός νόμου ή απαγόρευσης κάθε μορφής τόκου, εν ονόματι της τοκογλυφίας, μπορούν να θεωρηθούν συνέπειες τόσο θρησκευτικών προκαταλήψεων του Μεσαίωνα όσο και της εφαρμογής του παλαιού εβραϊκού νόμου σε μια διαρκώς εκσυγχρονιζόμενη δυτική κοινωνία. Ο ίδιος ο Αριστοτέλης επέκρινε την πίστωση, για το λόγο ότι "στείρο" χρήμα δεν μπορούσε να αναπαραχθεί με φυσικό τρόπο, αλλά η εκστρατεία κατά του χρηματικού δανεισμού καθοδηγήθηκε από τη χριστιανική (και μετέπειτα καθολική) εκκλησία, η οποία στήριζε την αντίθεσή της στα κείμενα της Βίβλου και, αργότερα, σε γραπτά φιλοσόφων όπως ο Ακίνας. Η πρώτη πολιτική απαγόρευση βρίσκεται στο *Admonito Generalis* του Καρολομάγνου (789), στο οποίο ο έντοκος δανεισμός θεωρείται ως η βασική έκφραση απληστίας, ένα θανάσιμο αμάρτημα.

38. Κατά ένα παράδοξο τρόπο, η ιστορία της πίστωσης ταυτίζεται με την ιστορία της εξέλιξης του σύγχρονου πολιτισμού. Το 12ο αιώνα, ο έντοκος δανεισμός κατέστη ο βασικός παράγοντας ανάπτυξης και αλλαγής, ειδικότερα στην Ιταλία όπου, μέχρι τα τέλη του αιώνα, τα χρονίζοντα χρέη είχαν καταποντίσει τις κυρίαρχες τάξεις που, αντιλαμβανόμενες ότι η θέση τους απειλείται, καταδίκασαν την πίστωση και τόσο περισσότερα κέρδη αποκόμιζαν. Μέχρι το 13ο αιώνα και η Εκκλησία θεωρούσε ότι κινδύνευε από την ανάπτυξη και διάδοση της νέας "οικονομίας του χρήματος" (καπιταλισμός). Παρά το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ εκκλησιαστικής παράδοσης και των αναγκών της αναπτυσσόμενης οικονομίας, η Εκκλησία εξακολουθούσε να καταδικάζει τον έντοκο δανεισμό ενώ, στη βόρεια Ευρώπη, οι Λομβαρδοί συνέχιζαν να αναπτύσσουν νέα οικονομικά συστήματα που βασιζόνταν στο δανεισμό χρήματος. Τελικά αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα της πίστωσης, η Εκκλησία προέβη σε διάκριση μεταξύ του νόμιμου και παράνομου δανεισμού προκειμένου να "δικαιολογεί" τις πρακτικές των εμπόρων. Το 15ο αιώνα, η Εκκλησία εγκρίνει δημόσια τη δημιουργία δημόσιων οργανισμών (*mont de piété*) όπου οι φτωχοί μπορούν να λαμβάνουν χρήματα με λογικά ή μειωμένα επιτόκια, μια πρακτική που διαδόθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη, από την Ιταλία μέχρι το Βέλγιο. Εν μέρει ως αντίδραση στον ενθουσιασμό με τον οποίον οι πιστοί της νέας Μεταρρύθμισης αποδέχτηκαν την πίστωση ως αναπόφευκτο στοιχείο του κοινωνικού βίου και εν μέρει ως ανταπόκριση στην αυξημένη κοινωνική αναταραχή που προκάλεσαν τα αγροτικά χρέη, το Συμβούλιο Αντιμεταρρύθμισης του Trent (1545-1564) προέβη σε σοβαρή καταδίκη της πίστωσης ("κλοπή"). Τους επόμενους αιώνες, οι μελετητές συνέχισαν τον προβληματισμό τους για το συγκεκριμένο θέμα, με τη δημοσίευση το 18ο αιώνα έργων όπως Τα απόμνημοεύματα του Turgot, Η υπεράσπιση του έντοκου δανεισμού του Bentham και η Ευημερία των εθνών του Adam Smith.

39. Μέχρι το 19ο αιώνα, η προσφυγή στην πίστωση είχε καταστεί περισσότερο αποδεκτή, και οι βελτιώσεις του βιοτικού επιπέδου και, τοιούτοτρόπως, η βιομηχανική ανάπτυξη τόσο στην Ευρώπη όσο και τις Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίχτηκαν από την πίστωση. Ειδικότερα στις παραμεθόριες πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών, που ήσαν απελευθερωμένες από τις παραδοσιακές ευρωπαϊκές στάσεις, η πίστωση χρησιμοποιήθηκε ως μέσο κατάρτισης του οικογενειακού προϋπολογισμού και αναπτύχθηκε η έννοια της αγοράς αγαθών με δόσεις. Σε κάποιο βαθμό, αυτό παρέμεινε μια ασυνήθης κατάσταση - παρά τον αναντίρρητα σημαντικό κοινωνικό της ρόλο, η πίστωση διατήρησε την αρνητική της εικόνα και οι, δεδομένου ότι στην Ευρώπη ο δανειστής ήταν το αντικείμενο της στηλίτευσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν ο δανειζόμενος, για τη "Χρεωκοπία" του.

40. Μόλις στις αρχές του εικοστού αιώνα, με την εμφάνιση του αυτοκινήτου στις Ηνωμένες Πολιτείες, η χρήση της πίστωσης απώλεσε το διττό της στίγμα της φτώχειας και της ασωτίας. Άνοιξαν πιστωτικά γραφεία και ενθαρρύνθηκε η προσφυγή στην πίστωση καθώς καθίσταντο εμφανή τα οφέλη της, όσον αφορά τη δημιουργία μιας αγοράς, τη μαζική παραγωγή και το μειωμένο κόστος. Ομοίως στην Ευρώπη, στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα εμφανίστηκαν τα μεγάλα καταστήματα και, μαζί τους, η αγορά διαρκών αγαθών με δόσεις. Η πίστωση αναπτύχθηκε ταχέως, καθώς και οι κρατικές ρυθμίσεις για το δανεισμό που, ενώ αποδοκίμαζαν τη συνήθη κατάχρηση της αδυναμίας των δανειζόμενων, επέλεγαν εν γένει την μη "παρέμβαση" για να προστατεύουν τους καταναλωτές από τις συνέπειες των δικών τους ενεργειών.

41. Οι μεταπολεμικές κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις, ειδικότερα ακριβώς μετά τις οικονομικές κρίσεις της δεκαετίας του 1930, οδήγησαν σε ένα μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την προστασία των δανειζόμενων. Οι μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνήθειες στις δεκαετίες του 1950 και 1960 οδήγησαν σε ταχεία ανάπτυξη της χρήσης της καταναλωτικής πίστης, με αλλαγές στις πηγές και τους τύπους των χρησιμοποιούμενων πιστώσεων. Η παραδοσιακή ηθική αποδοκιμασία της πίστωσης, όπως φαίνεται στους γλωσσολογικούς χρωματισμούς του γερμανικού "die Schuld" (ένας συνδυασμός των εννοιών της ενοχής και του σφάλματος), εξαφανίστηκε καθώς οι στάσεις των καταναλωτών άλλαξαν και η πίστωση κατέστη τακτικότερο στοιχείο του οικογενειακού τους προϋπολογισμού. Επτά αιώνες μετά, από τις πρώτες κινήσεις του καπιταλισμού στις αρχές του Μεσαίωνα μέσω της αναγνώρισης της οικονομικής πραγματικότητας του Μεσαίωνα και της Μεταρρύθμισης, η δεκαετία του 1960 γνώρισε επίσης το τέλος της αντίθεσης της καθολικής εκκλησίας στον έντοκο δανεισμό. Έχει ήδη δημιουργηθεί το πεδίο για μια νέα περίοδο στην ιστορία της θέσπισης κανονισμών για την καταναλωτική πίστη.

B. Η ανάγκη ρύθμισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο

42. Η πρώτη νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη αφορούσε την πίστωση που συνδυάστηκε με την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών, αλλά καθώς η παροχή πιστώσεων διαδίδετο ολοένα περισσότερο, η καταναλωτική πίστη κατέστη ένα εμπορεύσιμο αγαθό/υπηρεσία καθαυτό και χρησιμοποιήθηκαν υπερσύγχρονες τεχνικές για να το προωθήσουν σε καταναλωτές ως τέτοιο. Οι περισσότερες εθνικές νομοθεσίες στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έτειναν όχι στην αντιμετώπιση της καταναλωτικής πίστης συνολικά αλλά, μάλλον, ρύθμισαν διάφορες πτυχές του συνολικού ζητήματος π.χ. περιορίστηκαν

σε πωλήσεις με δόσεις ή σε ιδιαίτερα αγαθά ή υπηρεσίες. Επιπλέον, καθώς το πρότυπο της καταναλωτικής πίστης συνέχισε να μεταβάλλεται, η καταναλωτική πίστη περιλάμβανε ολοένα περισσότερο νέες μορφές πίστωσης για τις οποίες δεν υπήρχε νομοθεσία και, συνεπώς, υπήρχε ελάχιστη προστασία του καταναλωτή.

43. Κατόπιν αυτών των εξελίξεων, η νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη έπρεπε ν' αποκτήσει μια ευρύτερη προσέγγιση, που θα κάλυπτε όλες τις μορφές πιστώσεων - μια προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην Ευρώπη το 1974, στο Διάταγμα για την καταναλωτική πίστη του Ηνωμένου Βασιλείου. Βαθμιαία αναγνωρίστηκε ότι αυτό που χρειαζόταν ήταν μια νομοθεσία που θα καλύπτει την καταναλωτική πίστη συνολικά και όχι διάφοροι κανόνες για προσωπικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες.... Καίτοι, όμως, τα περισσότερα κράτη μέλη αναγνώρισαν ότι οι καταναλωτές πρέπει να έχουν βασικά δικαιώματα στην πληροφόρηση, ειδικότερα σχετικά με το συνολικό κόστος της σύμβασης πίστωσης (μολονότι έχουν χρησιμοποιηθεί διαφορετικές μέθοδοι για τον υπολογισμό αυτού του κόστους), οι διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών είχαν σοβαρότερες επιπτώσεις στη λειτουργία της αγοράς της καταναλωτικής πίστης και της εσωτερικής αγοράς συνολικά. Πράγματι, ο άκρως πολυσύνθετος χαρακτήρας των νέων μορφών και πηγών πιστώσεων είχε επιπτώσεις στην ανάπτυξη μιας πολιτικής για την παροχή πίστωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

44. Το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προστασία του καταναλωτή πρότεινε μια εναρμόνιση της καταναλωτικής πίστης σε κοινοτικό επίπεδο και αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός συνολικού πλαισίου για τις πιστώσεις εν γένει, αλλά ειδικότερα για την καταναλωτική πίστη. Η προσέγγιση αυτή ήταν νεωτεριστική στο βαθμό που αποσκοπούσε να καλύψει όλους τους τύπους διαθέσιμων πιστώσεων στην αγορά καταναλωτικής πίστης (με ορισμένες περιορισμένες εξαιρέσεις). Τα κίνητρα, όμως, που στήριζαν την οδηγία η οποία τελικά προτάθηκε δεν εμπνέονταν τόσο από στόχους προστασίας του καταναλωτή όσο από το στόχο της εναρμόνισης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στην Κοινή Αγορά. Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών (π.χ. σχετικά με τη διαφήμιση, τη μορφή και το περιεχόμενο των συμφωνιών πίστωσης, το δικαίωμα ακύρωσης του καταναλωτή....) οδήγησαν σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην Κοινή Αγορά ειδικότερα σε παραμεθόριες περιοχές, μεταξύ όσων πιστοδοτών υφίσταντο το κόστος συμμόρφωσης με αυτούς τους κανονισμούς και όσων δεν το υφίσταντο. Η ρύθμιση από κάποια κράτη μέλη ορισμένων μορφών καταναλωτικής πίστης όχι μόνον άφησε τους καταναλωτές απροστάτευτους και περιόρισε την ικανότητά τους να τύχουν πίστωσης σε άλλα κράτη μέλη, αλλά οι παρεκκλίσεις στο βαθμό προστασίας του καταναλωτή μεταξύ των κρατών μελών επηρέασε επίσης το χαρακτήρα και τον όγκο της πίστωσης που επεδίωκαν οι καταναλωτές, διαιωνίζοντας τον κατακερματισμό της αγοράς, περιορίζοντας την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών και επηρεάζοντας τη λειτουργία της Κοινής Αγοράς.

45. Ένα από τα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η προώθηση της εναρμονισμένης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και μια επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της. Αυτοί οι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι, από κοινού με τους αντίστοιχους της Ενιαίας Αγοράς - προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, αύξηση της καινοτόμου ικανότητας και ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και βελτίωση του γενικού επιπέδου ευημερίας - μπορούν να επιτευχθούν μόνον με την ενεργή συμμετοχή των καταναλωτών. Για να ενθαρρύνονται οι καταναλωτές να επωφελούνται από αυτά

τα οφέλη, είναι απαραίτητο να είναι σε θέση να το πράττουν με εμπιστοσύνη, ασφαλείς εφόσον θα γνωρίζουν ότι τυγχάνουν του ίδιου επιπέδου προστασίας, όπως απολαύουν στις εθνικές αγορές τους.

46. Δεδομένων των ανωτέρω και του αυξανόμενου όγκου της καταναλωτικής πίστης, κατέστη αντιληπτό ότι η δημιουργία μιας κοινής αγοράς καταναλωτικής πίστης θα πρέπει να λειτουργεί προς όφελος των πιστοδοτών, κατασκευαστών, διανομέων και εμπόρων λιανικής πώλησης αγαθών και παρεχόντων υπηρεσιών, καθώς και προς όφελος των καταναλωτών. Τα οφέλη για τους καταναλωτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν μια ευρύτερη επιλογή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και οργανισμών και χαμηλότερες τιμές που θα προκύψουν από μεγαλύτερο ανταγωνισμό και αποτελεσματικότητα. Η ελεύθερη επιλογή των καταναλωτών δεν αποτελεί μόνον ένα νόμιμο οικονομικό δικαίωμα, αλλά έχει αποφασιστική σημασία για τη δημιουργία και την ανάπτυξη μιας ενιαίας αγοράς εφόσον μόνον ενημερωμένοι καταναλωτές με πλήρη γνώση του φάσματος των προσφερόμενων προϊόντων και των ποικίλων συμβατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των σχετικών με τις συμφωνίες, θα επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα ενός υγιούς ανταγωνισμού. Η αγορά καθαυτή, για να λειτουργεί αποτελεσματικά, χρειάζεται καταναλωτές που να γνωρίζουν το πως να συγκρίνουν τις τιμές και να ενεργούν με βάση αυτή τη γνώση. Αυτό αληθεύει ιδιαίτερα για την αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών όπου η διαφάνεια είναι βασικό στοιχείο του υγιούς ανταγωνισμού ο οποίος, στο συγκεκριμένο τομέα ειδικότερα, είναι αποφασιστικής σημασίας για όλες τις άλλες πτυχές της εσωτερικής αγοράς.

47. Ενώ η έμφαση δόθηκε στους οικονομικούς στόχους της ρύθμισης της καταναλωτικής πίστης, η προσοχή επικεντρώθηκε στο στοιχείο της νομοθεσίας περί πιστώσεων που αφορά την κοινωνική προστασία. Η ανάπτυξη της Κοινής Αγοράς θεωρήθηκε ως πιθανή να οδηγήσει σε εντεινόμενο ανταγωνισμό μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις εθνικές και διεθνείς αγορές καταναλωτικής πίστης και σε επέκταση της αγοράς συνολικά, με αυξημένη πίεση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επί των καταναλωτών. Κατέστη αντιληπτό ότι υπήρξε μεγαλύτερη ανάγκη προστασίας του καταναλωτή που συνάπτει συμβάσεις πίστωσης απ'ό,τι αυτού που συνάπτει συμβάσεις πληρωμών τοις μετρητοίς, για δύο λόγους. Αφενός ο καταναλωτής σε μια σύμβαση πίστωσης αναλαμβάνει υποχρεώσεις πληρωμής που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν άμεσα αλλά μόνον στη διάρκεια συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Αυτή η δέσμευση για μελλοντικές περιοδικές πληρωμές αναλαμβάνεται χωρίς καμία βεβαιότητα ότι αλλαγές στην προσωπική ή οικονομική του κατάσταση (ασθένεια, ανεργία, διαζύγιο ...) δεν θα αποτρέψουν την απαλλαγή από την υποχρέωση. Αφετέρου, ο καταναλωτής χρειάζεται χρήματα και τοιουτοτρόπως τείνει περισσότερο να αποδέχεται οιοσδήποτε όρους καθιστούν διαθέσιμο το χρήμα. Ο καταναλωτής χρειάζεται έτσι προστασία, όχι μόνον από τις παραδοσιακές μορφές πίστωσης αλλά και από τις νέες μορφές πίστωσης ή αυτές που κατέστησαν πρόσφατα διαθέσιμες σ' αυτόν.

48. Έχοντας υπόψη τους προαναφερόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε το έργο της. Οι πρώτες προτάσεις εναρμόνισης της νομοθεσίας στον τομέα της καταναλωτικής πίστης εκπονήθηκαν το 1974, καίτοι μόλις το Δεκέμβριο του 1986 κατέληξαν σε οδηγία.

49. Όταν το Συμβούλιο Υπουργών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε, στις 14 Απριλίου 1975, το Προκαταρκτικό Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής

Κοινότητας για μια πολιτική προστασίας και ενημέρωσης του καταναλωτή⁵, δόθηκε έμφαση σε πέντε θεμελιώδη δικαιώματα, ένα από τα οποία ήταν το δικαίωμα προστασίας των οικονομικών συμφερόντων. Υποστηρίχτηκε ότι η πρωταρχική προτεραιότητα έπρεπε να δοθεί στη θέσπιση κοινοτικών μέτρων προκειμένου να εναρμονιστούν οι γενικοί όροι της καταναλωτικής πίστης και να προστατευτεί ο καταναλωτής από αθέμιτους πιστωτικούς όρους.

50. Συστάθηκε μια ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από εμπειρογνώμονες των κυβερνήσεων των κρατών μελών, προκειμένου να συζητηθεί το σχέδιο πρότασης. Η επίσημη πρόταση της Επιτροπής δημοσιεύτηκε το Μάρτιο του 1979⁶ και ακολούθησε διετούς διάρκειας συζήτηση (σχετικά με τη νομική βάση της πρότασης) στην Επιτροπή Νομικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ζητήθηκε επίσης η γνώμη της ΟΚΕ, σύμφωνα με το άρθρο 100(2) (εφόσον η εκτέλεση της οδηγίας θα συνεπαγόταν τροποποίηση νομοθετικών διατάξεων σε ορισμένα κράτη μέλη), η οποία εξέδωσε ευνοϊκή γνώμη⁷, όπως και η Συμβουλευτική Επιτροπή Καταναλωτών⁸. Η ΟΚΕ και το Κοινοβούλιο προέβησαν σε κατ'άρθρο εξέταση των προτάσεων, και επιπλέον ενίσχυσαν ορισμένες πτυχές της αρχικής πρότασης, επιμένοντας κυρίως σε μία ενιαία μέθοδο υπολογισμού του ετήσιου ποσοστού επιβάρυνσης⁹. Παράλληλα, εκφράστηκαν γνώμες σχετικά με το σχέδιο από επιχειρηματικές ενώσεις, τη βιομηχανία, τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, συνδικαλιστικές οργανώσεις και οργανώσεις καταναλωτών και, επιπλέον, υποβλήθηκαν στις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής προτάσεις από εθνικές ενώσεις. Κατόπιν αυτών των διαβουλεύσεων, η Επιτροπή υπέβαλε αναθεωρημένη πρόταση¹⁰ η οποία αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης στην ομάδα εργασίας των κυβερνητικών εμπειρογνομόνων.

Γ. Η εξέλιξη και οι στόχοι της οδηγίας

51. Οι διαφορετικές νομοθετικές διατάξεις και πρακτικές οδήγησαν σε άνιση προστασία του καταναλωτή στα διάφορα κράτη μέλη. Το κοινοτικό πρόγραμμα για μια πολιτική προστασίας και ενημέρωσης του καταναλωτή όριζε, μεταξύ άλλων, ότι οι καταναλωτές πρέπει να προστατεύονται κατά των αθέμιτων πιστωτικών όρων και ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εναρμόνιση των γενικών όρων. Το σημείο εκκίνησης για την Επιτροπή ήταν ότι έπρεπε να υπάρξει μια κοινή προσέγγιση για τον υπολογισμό του πραγματικού κόστους της πίστωσης για το δανειζόμενο και για την κοινοποίηση αυτής της πληροφορίας στον καταναλωτή. Το σχέδιο οδηγίας περιλάμβανε προτάσεις για κοινούς κανόνες στους τομείς αυτούς, προκειμένου να επιτευχθεί κάποιος βαθμός ομοιομορφίας και να αποφευχθεί ο κατακερματισμός της πιστωτικής αγοράς σε δώδεκα εθνικές αγορές. Μεταξύ αυτών ήσαν οι ακόλουθες:

5 ΕΕ C 92, 25.04.75

6 ΕΕ C 183, 27.03.79, σελ. 4

7 ΟΚΕ 85/80, 31.01.80

8 ΣΕΚ/171/85, 18.09.85

9 ΡΕ 70.998 (τελικό), 21.01.83

10 ΕΕ C 183, 10.07.84

- * ότι η οδηγία πρέπει να εφαρμόζεται σε κάθε είδος πίστωσης που διατίθεται στην αγορά καταναλωτικής πίστης, υποκείμενη σε ορισμένες περιορισμένες εξαιρέσεις - Άρθρο 2¹¹
- * ότι οι διαφημίσεις για τη χορήγηση πίστωσης που περιλαμβάνουν στοιχεία σχετικά με την επιβάρυνση για την πίστωση πρέπει να καθορίζουν το πραγματικό κόστος σε ετήσια βάση, εκπεφρασμένο ως ποσοστό (ΕΠΕ) - Άρθρο 3
- * ότι οι συμφωνίες πίστωσης πρέπει να είναι έγγραφες, με αντίγραφο για τον καταναλωτή, και να αναφέρουν τους βασικούς όρους και το ΕΠΕ ως ποσοστό - Άρθρο 4
- * ότι οι καταναλωτές πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης και, σε τέτοιες περιπτώσεις, να απολαύουν μείωσης του συνολικού κόστους της χορηγούμενης πίστωσης - Άρθρο 8

52. Η απαιτούμενη ομοφωνία για αποφάσεις του Συμβουλίου, πριν από την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το επόμενο έτος και το πλήθος των προτύπων προστασίας στις ευρωπαϊκές χώρες, σήμαιναν μια ηπιότερη τροποποίηση της αρχικής πρότασης της Επιτροπής, αφήνοντας στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την προστασία του καταναλωτή όσον αφορά :

- * τη ρύθμιση της ανάκτησης των αγαθών - Άρθρο 7
- * τα δικαιώματα του αγοραστή με πίστωση όταν ο πιστωτής εκχωρεί τα δικαιώματά του σε τρίτον - Άρθρο 9
- * τη χρήση ορισμένων διαπραγματευσιμων μέσων - Άρθρο 10
- * κοινή ευθύνη του προμηθευτή και του πιστωτή - Άρθρο 11
- * την ουσιαστική επίσημη εποπτεία του πιστωτικού κλάδου - Άρθρο 12

ενώ ανάμεσα στις διατάξεις που εξαφανίστηκαν ήταν η από κοινού και στο ολόκληρο ευθύνη και ένας ρόλος για οργανώσεις των καταναλωτών. Τα κράτη μέλη παρέμειναν ελεύθερα όσον αφορά τη θέσπιση ή τη διατήρηση αυστηρότερων νομικών κανόνων για την προστασία του καταναλωτή στο συγκεκριμένο τομέα, ως αποτέλεσμα της ελάχιστης ρήτηρας (Άρθρο 15).

53. Οι βασικές δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας αφορούσαν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και το πρόβλημα των υπηρεσιών, την κοινή και προσωπική ευθύνη και τη μέθοδο υπολογισμού του ετήσιου ποσοστού επιβάρυνσης (ΕΠΕ). Το τελευταίο αποτέλεσε αντικείμενο τόσων αμφισβητήσεων ώστε η επεξεργασία ενός κοινού τύπου μεταφέρθηκε σε μεταγενέστερη οδηγία¹², που τροποποιεί την οδηγία 87/102. Επιτεύχθηκε συμφωνία για τους υπόλοιπους τομείς και η οδηγία εγκρίθηκε ομόφωνα από το Συμβούλιο Υπουργών στις 22 Δεκεμβρίου 1986. Καθώς η έκδοση της οδηγίας ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού στο Συμβούλιο Υπουργών, και λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε από την αρχική πρόταση (σ'έναν τομέα όπου συμβαίνουν ταχείες αλλαγές), κατέστη αντιληπτό ότι η

11 Οι αναφορές σε άρθρα παραπέμπουν στην αρίθμηση του τελικού κειμένου

12 Οδηγία 90/88/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Φεβρουαρίου 1990 για την τροποποίηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη, ΕΕ L 61, 10.03.90

εφαρμογή της πρέπει να επανεξεταστεί πέντε χρόνια μετά τη λήξη της περιόδου μεταφοράς προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η οδηγία συνέχιζε να είναι "κατάλληλη" για τους σκοπούς της. Αυτός είναι κι ο σκοπός της παρούσας έκθεσης.

III. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 87/102

A. ΤΡΟΠΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

54. Η μεταφορά μιας οδηγίας επιβάλλει στο συγκεκριμένο κράτος υποχρέωση αποτελέσματος. Δεν πραγματοποιείται κατ' ανάγκη ούτε αποκλειστικά με την έκδοση νόμου.

55. Την παθητική μεταφορά ακολουθεί το κράτος μέλος το οποίο εκτιμά ότι το ισχύον εθνικό δίκαιο είναι ήδη σύμφωνο με τις προδιαγραφές της οδηγίας. Έτσι στη Γαλλία, μόνον το άρθρο 8 (πρόωρη εξόφληση) χρειάζεται νομοθετική τροποποίηση.

56. Η ενεργής μεταφορά κεφαλαίων οδηγεί το κράτος μέλος στην έκδοση κανονιστικής πράξης. Τα περισσότερα κράτη υιοθέτησαν αυτόν τον τρόπο μεταφοράς, με πολύ διαφορετικούς τρόπους. Ορισμένα κράτη, όπως η Ελλάδα ή το Λουξεμβούργο, επανέλαβαν το κείμενο χωρίς να επιφέρουν πολλές αλλαγές. Άλλα, όπως το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, η Γερμανία, η Ιρλανδία (στο σχέδιο) με βάση την οδηγία θέσπισαν μια νομοθεσία, ενσωματώνοντας πολλές διατάξεις εκτός αυτών της οδηγίας¹³.

57. Η οδηγία είχε καταλυτικό αποτέλεσμα σε πολλά κράτη μέλη. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλετο στον ελάχιστο υψηλό αριθμό διατάξεων εναρμόνισης της οδηγίας και στα περιθώρια που αφήνει στα κράτη για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων. Οι σκοποί που επιδιώκει η οδηγία είναι κυρίως η πληροφόρηση του καταναλωτή και η διαφάνεια της αγοράς. Οι πρόσφατες νομοθεσίες έχουν λάβει υπόψη την ταχεία εξέλιξη της πιστωτικής αγοράς και κυρίως τις νέες μορφές πίστωσης.

58. Η εξέταση των διαφορών μεταξύ των νομοθεσιών δείχνει ότι το αποτέλεσμα εναρμόνισης της οδηγίας ήταν περιορισμένο. Στην οδηγία περιλαμβάνονται ελάχιστες αυστηρές διατάξεις εναρμόνισης. Αντίθετα, όσον αφορά τις διατάξεις που καθορίζουν γενικούς στόχους, τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει ενίοτε παρεμφερείς κανόνες. Η συγκριτική εξέταση οδήγησε στο να δοθεί έμφαση στην επεξεργασία κοινών κανόνων στα περισσότερα κράτη μέλη. Έκτοτε, οι διαφορές μεταξύ των νομοθεσιών και μεταξύ αυτών και της οδηγίας δεν αποτελούν αποτυχία της τελευταίας αλλά επίπτωση του αποτελέσματος ώθησης που επιδιώκει το κοινοτικό κείμενο.

59. Ηερμηνευτική μεταφορά επιτρέπει το μετριασμό των εμφανών μη σύμφωνων σημείων μεταξύ του εθνικού δικαίου και του κοινοτικού δικαίου. Κατόπιν μιας σημαντικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 8ης Οκτωβρίου 1987¹⁴, θεωρήθηκε ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο στο πλαίσιο της επέκτασης των στόχων που ορίζει η οδηγία. Εάν η ερμηνεία της οδηγίας πραγματοποιείται, τέλος, στο Δικαστήριο, ο εθνικός δικαστής πρέπει επίσης να παράσχει ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου. Σε περίπτωση αμφισβήτησής, θα πρέπει, μέσω του μηχανισμού του προδικαστικού

13 Τα κεφάλαια VII και IX έχουν ως αντικείμενο την εφαρμογή της ελάχιστης ρήτηρας

14 ΔΕΚ, 08.10.87, C-80/86 Kolpinghuis Nijmegen B.V, Συλ. 1987, σ. 3969

ζητήματος, να ερωτηθεί το Δικαστήριο ποια απ'όλες τις αυτόνομες ερμηνείες πρέπει να ληφθεί υπόψη. Μέχρι σήμερα, δεν έχει δοθεί ακόμη η ευκαιρία στο Δικαστήριο να εξετάσει αυτόν τον τύπο προβληματικής στον τομέα της πίστωσης.

B. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ 87/102/ΕΟΚ ΚΑΙ 90/88/ΕΟΚ

ΒΕΛΓΙΟ

Κείμενα μεταφοράς:

της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ:

νόμος της 12/06/91 (που δημοσιεύτηκε στο Moniteur Belge της 9/07/1991 σελ. 15203 και εξής) όπως τροποποιήθηκε με το νόμο της 06/07/92 (που δημοσιεύτηκε στο Moniteur Belge της 09/07/1992)
Βασιλικό διάταγμα της 4ης Αυγούστου 1992 που δημοσιεύτηκε στο Moniteur Belge της 08/09/92 που τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 29/04/93 που δημοσιεύτηκε στο MB 08/06/93

της οδηγίας 90/88/ΕΟΚ:

ΔΑΝΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Λον αριθ. 398 της 23/06/90 (που δημοσιεύτηκε στο LT 13/06/90) που ολοκληρώθηκε με το Bekendtgørelse της 10/12/90 και Bekendtgørelse αριθ. 497 της 13/06/94
Λον αριθ. 395 της 13/06/90 που δημοσιεύτηκε στο LT 13/06/90
Bekendtgørelse αριθ. 902 (που δημοσιεύτηκε στο Lovtidende της 12/11/92)

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

της οδηγίας 90/88/ΕΟΚ:

Gesetz über Verbraucherkredite, zur Änderung der Zivilprozeßordnung und anderer Gesetze της 17/12/90 - BGBl 1990 I, σελ. 2840
Erste Verordnung zur Änderung der Preisangabenverordnung της 03/04/92 - BGBl 1992 I, σ. 846 της 10/04/92

της οδηγίας 90/88/ΕΟΚ:

ΕΛΛΑΔΑ

Κείμενο μεταφοράς:

Υπουργική απόφαση Φ1-983 της 07/03/91 που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Β, αριθ. 172 της 21/03/91

ΙΣΠΑΝΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Ley 7/1995 de 23 de marzo 1995 de Crédito al Consumo No. 7458 BOE, NO. 7 25.05.95 p. 9370-9375

ΓΑΛΛΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ:

Νόμος 78-22 της 1ης Ιανουαρίου 1978 που ενσωματώθηκε στον νέο Κώδικα Κατανάλωσης Άρθρο L 311 και επόμενα με ορισμένες διευκρινίσεις που επέφεραν οι νόμοι της 23/06/89 και 21/12/89

ΙΡΑΝΔΙΑ

Η οδηγία δεν έχει μεταφερθεί - βλ. κατωτέρω

ΙΤΑΛΙΑ

Κείμενο μεταφοράς:

κοινοτικός νόμος 1991 (νόμος 142 της 19ης Φεβρουαρίου 1992, άρθρα 18-24, που δημοσιεύτηκε στο Τακτικό Συμπλήρωμα αριθ. 36 της Επίσημης Εφημερίδας αριθ. 42 της 20ης Φεβρουαρίου 1992)

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Κείμενα μεταφοράς:

της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ:

της οδηγίας 90/88/ΕΟΚ:

νόμος της 09/08/1993 - Memorial A αριθ. 66 της 24/08/93
κανονισμός του Μεγάλου Δουκάτου της 26/08/93 -
Memorial A αριθ. 80 της 27/09/93

ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ

Κείμενα μεταφοράς:

Νόμος της 04/07/90 + 5 Besluit + 2 Regeling που δημοσιεύτηκαν αντίστοιχα στα Stb. 1990, 395- Stb. 1991, 515, 516, 549, 548, 550 + Stc. 1991, 220

ΑΥΣΤΡΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Bankwesengesetz (BGBl 532/93)
Konsumentenschutzgesetz (BGBl 140/79 in der Fassung 247/93)
Verbraucherkreditverordnung (BGBl 365/94)
Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (JGS 946/1811 in der Fassung BGBl 656/89)
Gewerbeordnung (BGBl 194/94)

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Νομοθετικό διάταγμα 359/91 της 21/09/91 που δημοσιεύτηκε στο Diario Da Republica - I Σειρά Α, σελ. 4998 της 21/09/91

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Κείμενο μεταφοράς:

Νόμος για την προστασία του καταναλωτή (38/78)

ΣΟΥΗΔΙΑ

Κείμενο μεταφοράς:

Νόμος για την προστασία του καταναλωτή 1993, S 1992: 830, που συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε από τους νόμους 1992: 1010, 1992: 214, 1993: 1214, 1994: 843

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Κείμενα μεταφοράς:

της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ:

Νόμος για την καταναλωτική πίστη 1974 όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την Καταστατική Πράξη 1989, δημοσίευση : SI 1989 αριθ. 1125 της 06/07/89

της οδηγίας 90/88/ΕΟΚ:

Κανονισμοί για την καταναλωτική πίστη (Συμφωνίες) (Τροποποίηση), δημοσίευση : SI 1984 αριθ. 1600 της 22/10/84

ΙΣΛΑΝΔΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Νόμος 30/1993 για την καταναλωτική πίστη όπως τροποποιήθηκε από το νόμο 101/1994

Κανονισμός αριθ. 377/1993 για την καταναλωτική πίστη όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό αριθ. 491/1993

NORΒΗΓΙΑ

Κείμενα μεταφοράς:

Λον της 21ης Ιουνίου 1985 αριθ. 82

Κανονισμός της 15ης Ιουλίου 1986 αριθ. 1616

Γ. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΕΝΑΝΤΙ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 87/102 ΣΤΙΣ 28/10/94

ΙΣΠΑΝΙΑ

Οδηγία 87/102/ΕΟΚ:

Διαδικασία για μη κοινοποίηση

Υπόθεση C-390/93 Επιτροπή/Ισπανίας

19 Αυγούστου 93: Δικόγραφο προσφυγής στο ΔΕΚ

Υπόμνημα αντικρούσεως της Ισπανίας της 28/10/93

ΙΡΛΑΝΔΙΑ:

Οδηγία 87/102/ΕΟΚ

Διαδικασία για μη κοινοποίηση

Αιτιολογημένη γνώμη της 20/01/92

Δ. ΙΔΙΑΙΤΕΡΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ

60. Η εφαρμογή ή ερμηνεία της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ από τα κράτη μέλη δεν επέφερε πολλές δυσκολίες. Τα βασικά προβλήματα που αντιμετώπισαν τα κράτη μέλη σχετίζονται με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, την πληροφόρηση που πρέπει να δίνεται στον καταναλωτή και το συνολικό κόστος της πίστωσης.

61. Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, τέθηκαν ορισμένα προβλήματα σχετικά με τον όρο "άλλη παρόμοια χρηματοδοτική διευκόλυνση (άρθρο 1.2.γ). Σε σχέση με τις συμβάσεις μίσθωσης, επιπλέον των περιπτώσεων που καλύπτει το άρθρο 2.1.β, υπήρξαν κάποιες διαφορές ως προς το βαθμό στον οποίο οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, και κατά πόσον μπορούν να θεωρηθούν ως "άλλη παρόμοια χρηματοδοτική διευκόλυνση". Προέκυψαν δυσκολίες σε σχέση με συμβάσεις για την παροχή, σε συνεχή βάση, υπηρεσιών ή υπηρεσιών παρεχόμενων από οργανισμούς κοινής ωφέλειας (άρθρο 1.2.γ), καθώς και με τη σημασία του όρου "αποκλειστικά" του άρθρου 11.

62. Ορισμένες δυσκολίες συνδέονται επίσης με την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται στον καταναλωτή. Όσον αφορά τις αλλαγές στις ισχύουσες συμβάσεις πίστωσης, διατυπώθηκαν ορισμένες αμφιβολίες ως προς το πόσο ευρείες πρέπει να είναι οι αλλαγές προκειμένου να υποχρεώνεται ο δανειοδοτικός φορέας να παρέχει πληροφόρηση σχετικά με το ετήσιο επιτόκιο. Επιπλέον, είναι αβέβαιο κατά πόσον η πληροφόρηση σχετικά με πιστωτικούς όρους πρέπει να παρέχεται μόνον στη βάση της αλλαγής ή στη βάση της νέας πλήρους σύμβασης πίστωσης.

63. Προέκυψαν επίσης δυσκολίες όσον αφορά την ενημέρωση όταν μία τράπεζα υποχρεούται να παρέχει πληροφόρηση, για παράδειγμα σε σχέση με βραχυπρόθεσμες υπερβάσεις. Στην περίπτωση των ιδιωτικών συμβάσεων, οι δανειοδοτικοί οργανισμοί φαίνεται να έχουν ορισμένες πρακτικές δυσκολίες όσον αφορά την παροχή πληροφόρησης στους καταναλωτές σχετικά με τους πιστωτικούς όρους.

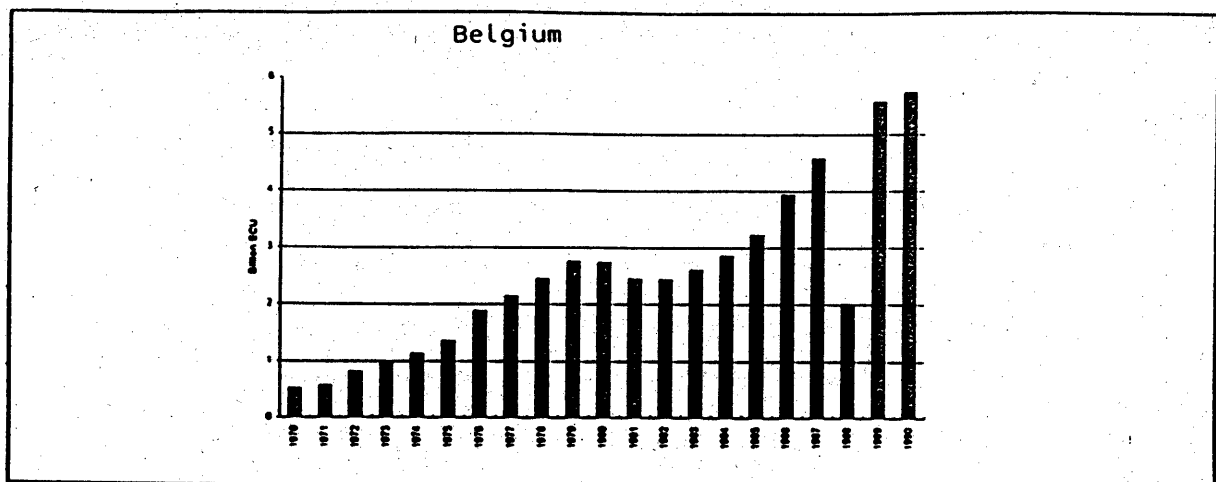
64. Όσον αφορά τις δυσκολίες που συνδέονται με το συνολικό κόστος της πίστωσης, παρουσιάστηκαν ορισμένα προβλήματα σε σχέση με την υποχρεωτική ένδειξη του συνολικού κόστους στην περίπτωση συμβάσεων πίστωσης με τροποποιήσιμους όρους, πιστωτικά όρια και χρηματοδότηση με δόσεις. Υπήρξαν επίσης δυσκολίες σε σχέση με το πραγματικό ποσοστό επιβάρυνσης των προκαταβολών σε τρέχοντες λογαριασμούς. Στην πραγματικότητα, η διάρκεια της πίστωσης και ο βαθμός στον οποίο χρησιμοποιούνται οι διευκολύνσεις δεν είναι γνωστά.

IV. Η ΑΓΟΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ

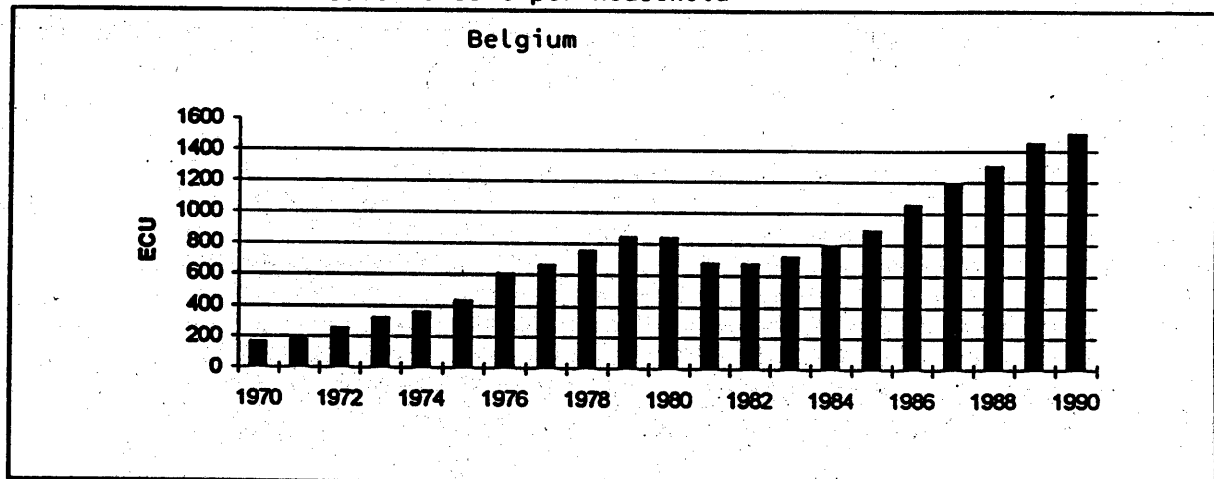
A. Οικονομική ανάλυση της αγοράς

65. Οι γραφικές παραστάσεις στις ακόλουθες σελίδες δείχνουν την ανάπτυξη της καταναλωτικής πίστης στα κράτη μέλη της ΕΕ κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Τα στοιχεία ελήφθησαν από μία έκθεση που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Υπηρεσίας "Πολιτική για τους καταναλωτές" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Υπερχρέωση των καταναλωτών στα κράτη μέλη της ΕΚ: πραγματικά στοιχεία και αναζήτηση λύσεων (Κέντρο δικαίου της κατανάλωσης 1994) και από στοιχεία της EUROSTAT. Όπως και στην έκθεση, τα στοιχεία σε ECU μετατράπηκαν στις επίσημες τιμές συναλλάγματος στις 11 Αυγούστου 1992. Οι αναφορές στον "ευρωπαϊκό μέσον όρο" βασίζονται στα στοιχεία που διαθέτει η χώρα π.χ. ο μέσος όρος του 1975 περιλαμβάνει τέσσερις χώρες, ενώ ο μέσος όρος του 1990, το τελευταίο έτος για το οποίο διατίθεται ένα τόσο ευρύ φάσμα πληροφόρησης, περιλαμβάνει τα τότε δέκα κράτη μέλη (με εξαίρεση του Λουξεμβούργου και της Πορτογαλίας). Αυτός ο ευρωπαϊκός μέσος όρος υπολογίστηκε με τον πιο απλό τρόπο: το άθροισμα των εθνικών ποσών διαιρούμενο δια του αριθμού των νοικοκυριών σ' αυτά τα κράτη μέλη.

Total Outstanding Consumer Credit

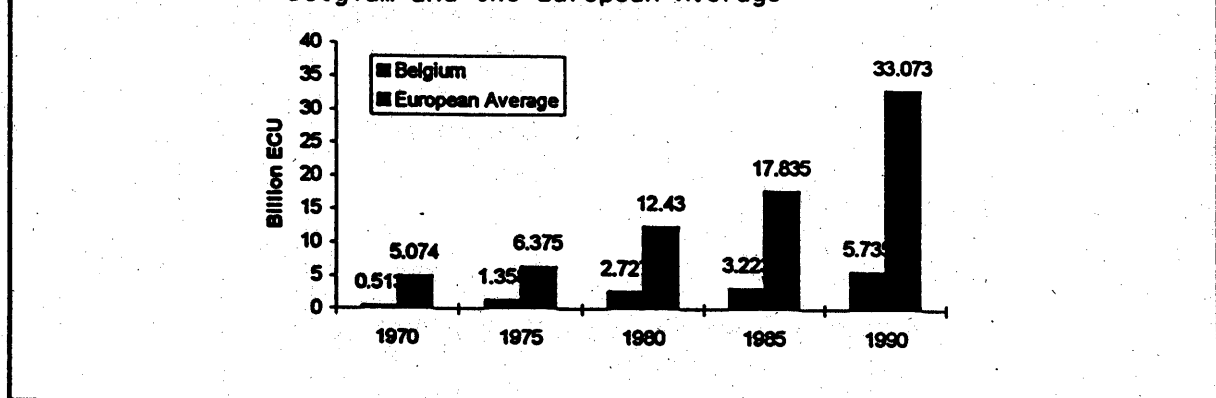

Consumer Credit per Household

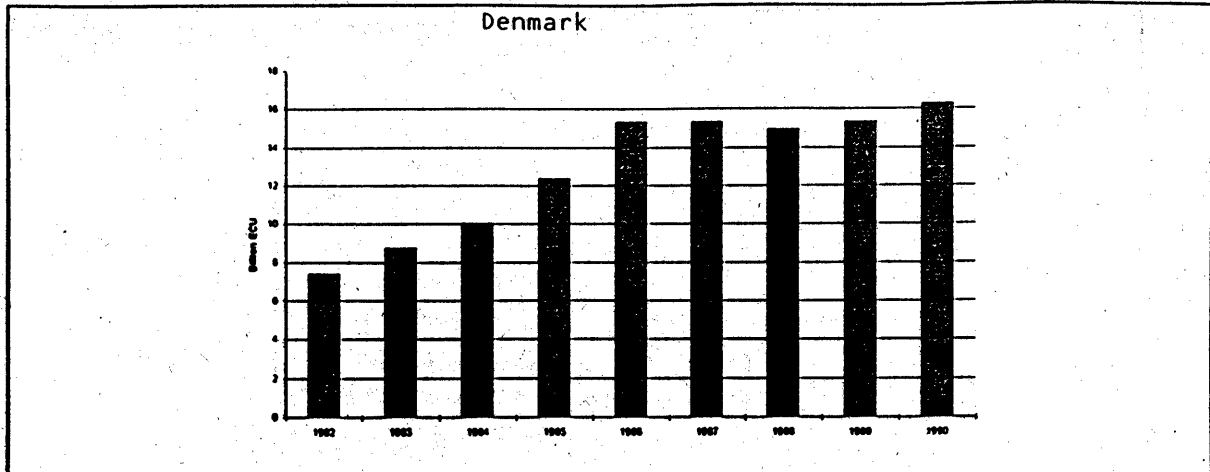

Total Outstanding Consumer Credit

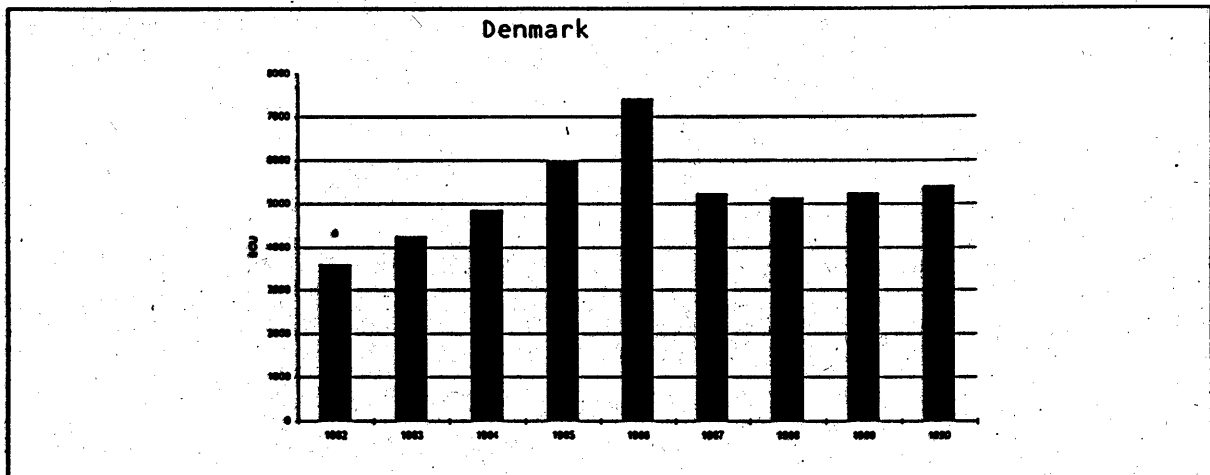
Belgium and the European Average

Total Outstanding Consumer Credit

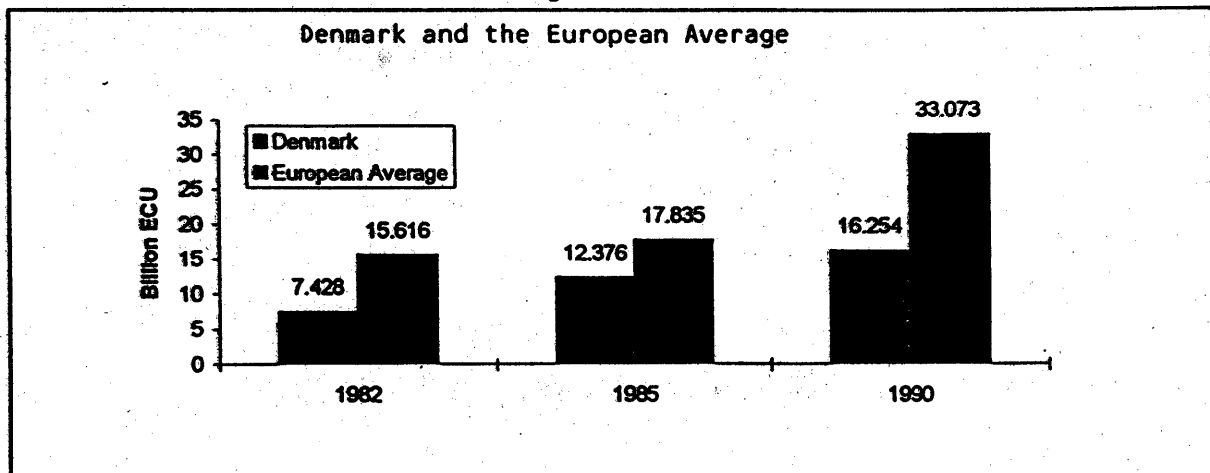

Consumer Credit per Household

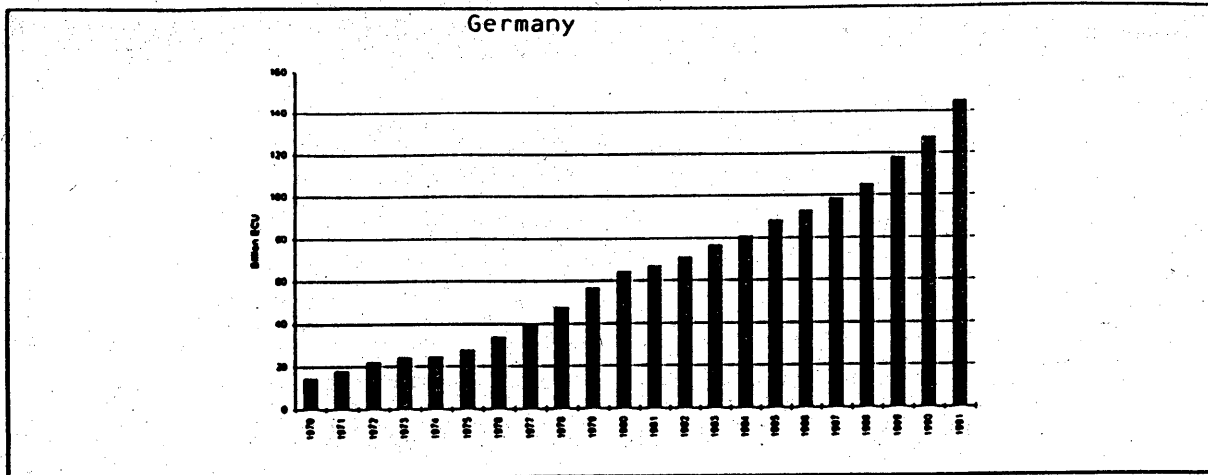

Total Outstanding Consumer Credit

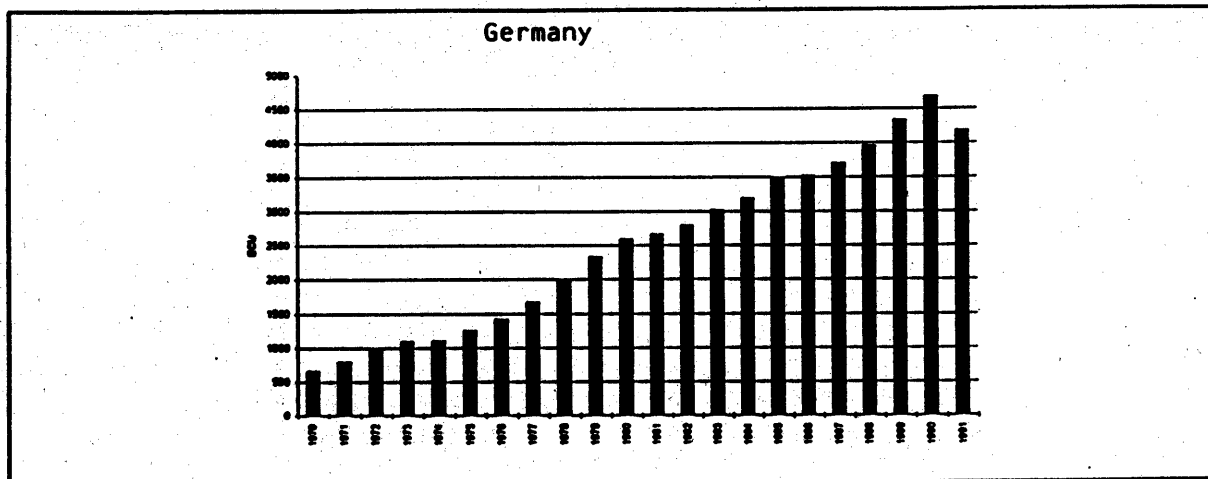
Denmark and the European Average

Total Outstanding Consumer Credit

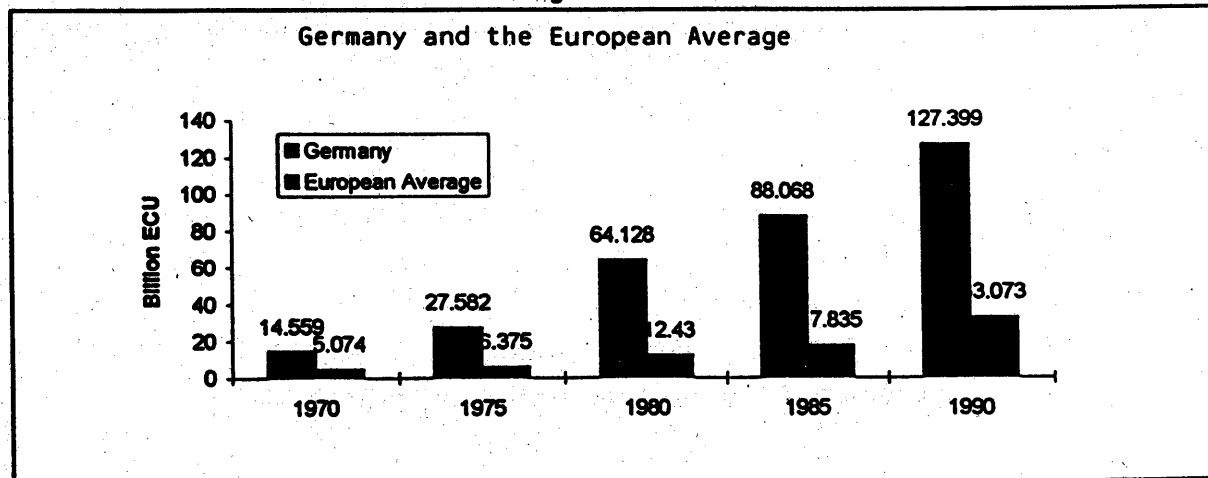

Consumer Credit per Household

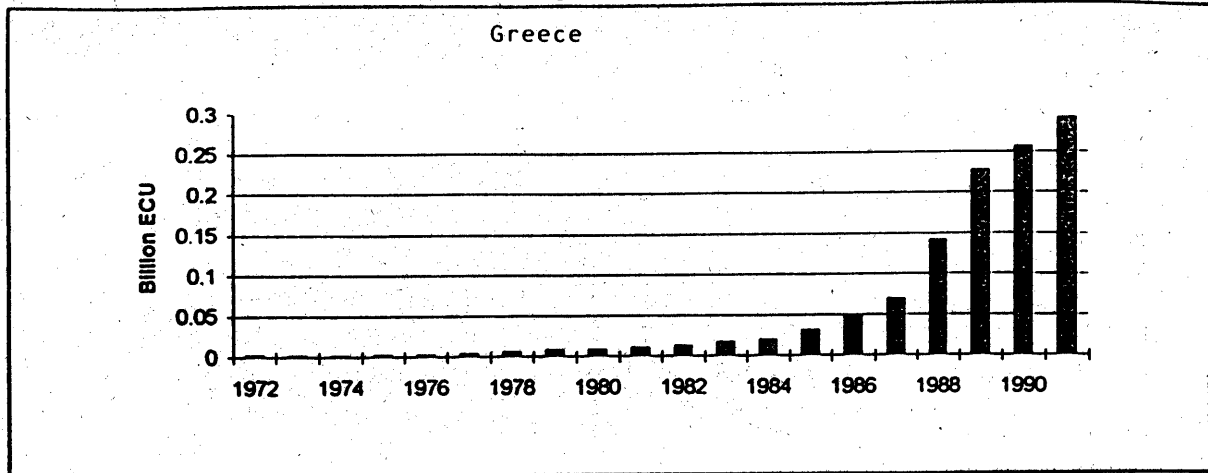

Total Outstanding Consumer Credit

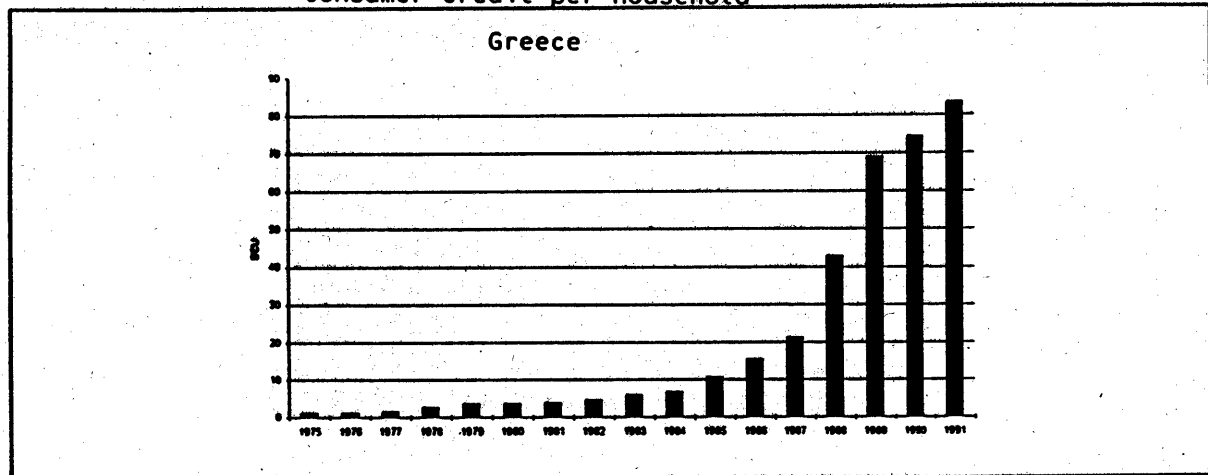
Germany and the European Average

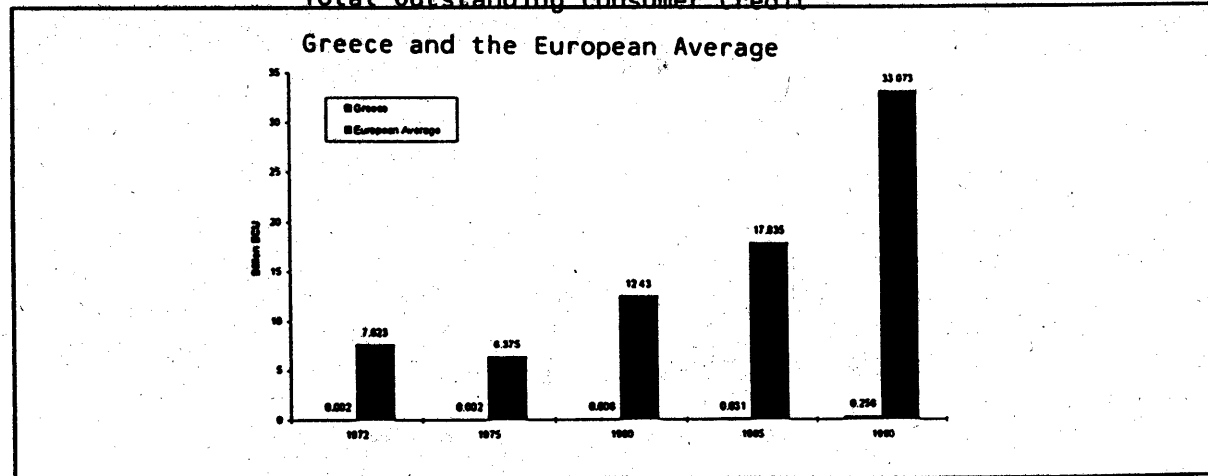
Total Outstanding Consumer Credit

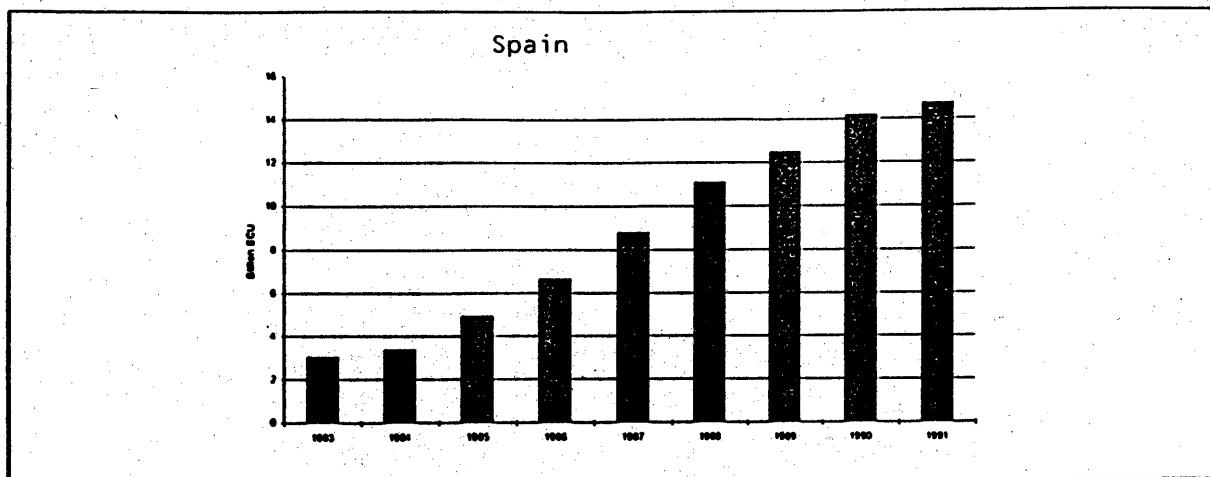
Consumer Credit per Household

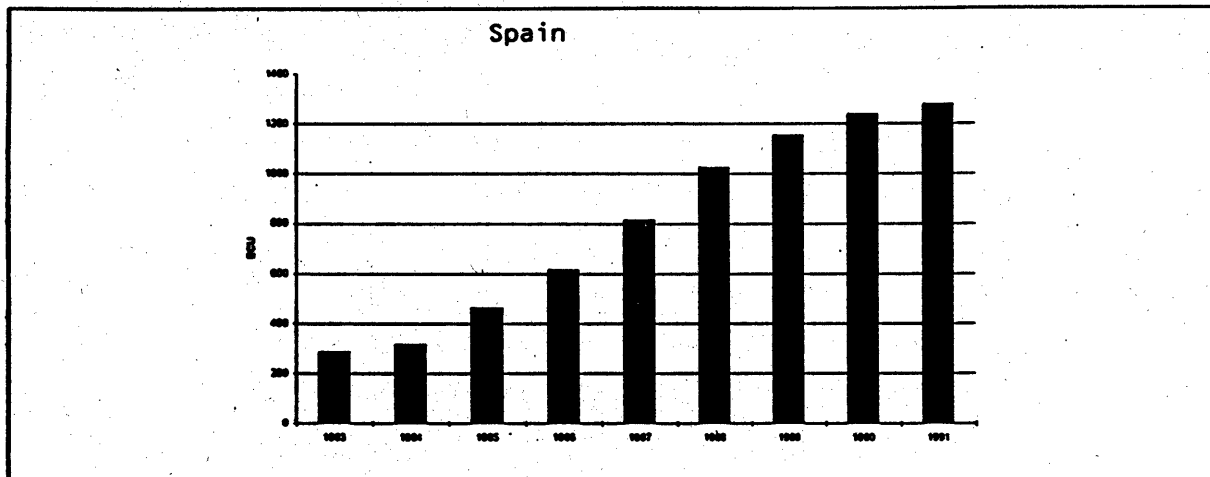
Total Outstanding Consumer Credit

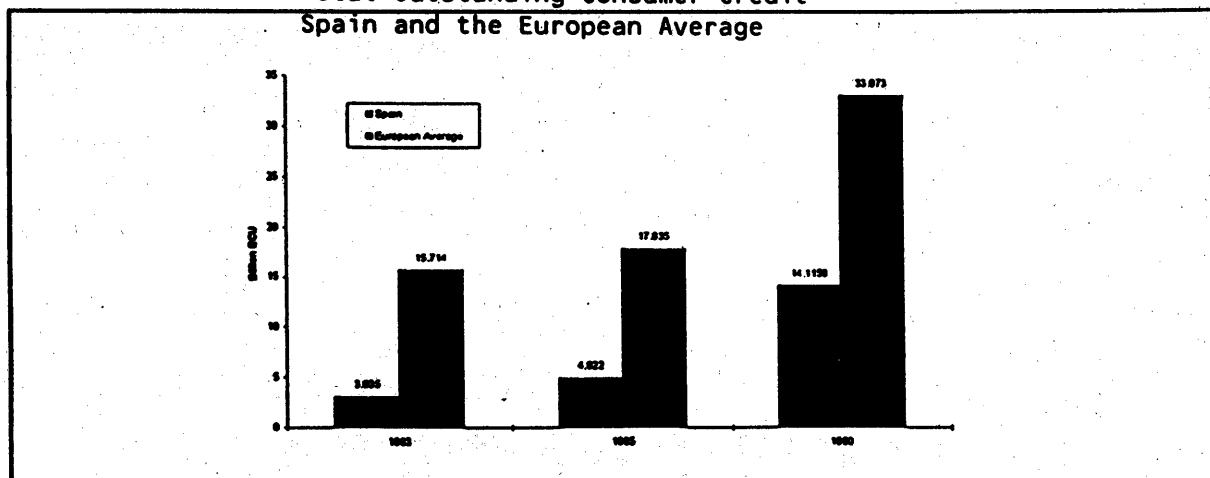
Total Outstanding Consumer Credit

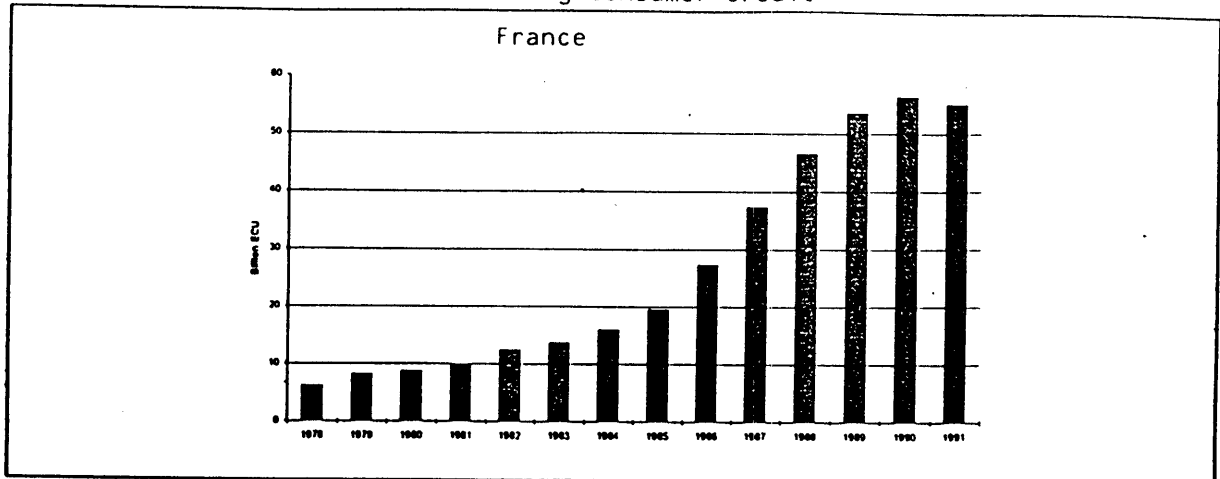
Consumer Credit per Household

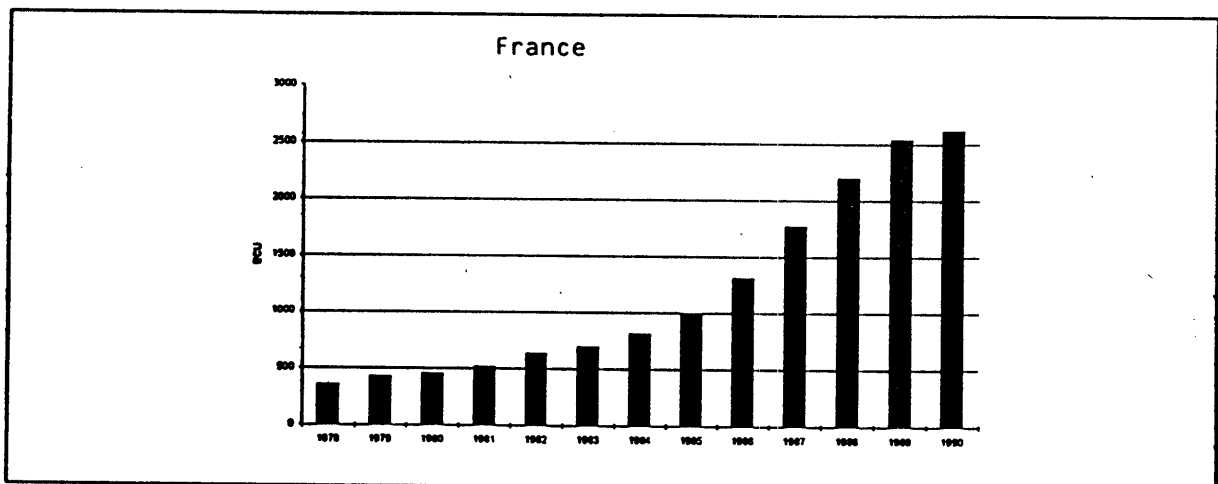
Total Outstanding Consumer Credit Spain and the European Average

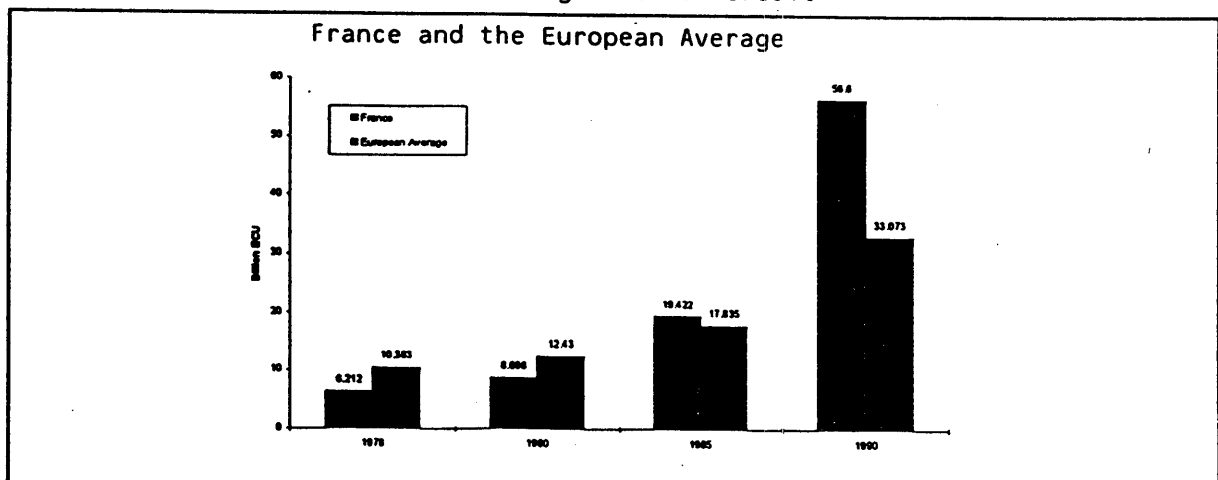
Total Outstanding Consumer Credit

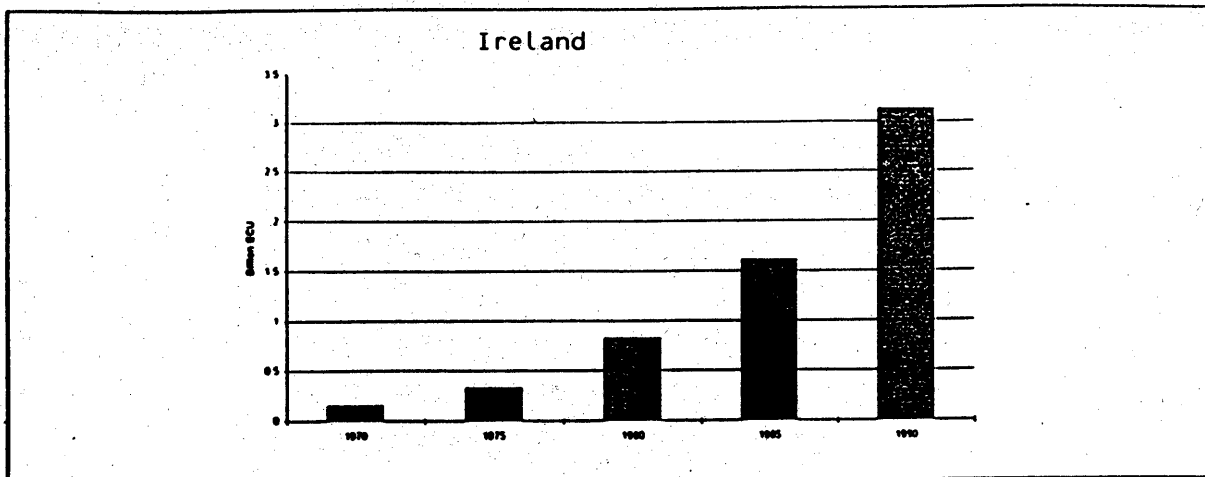
Consumer Credit per Household

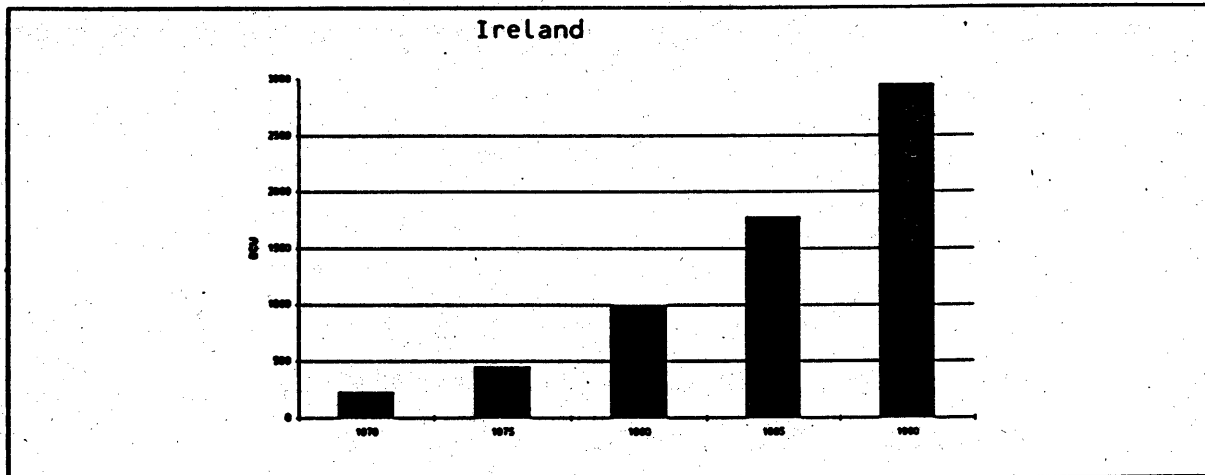
Total Outstanding Consumer Credit

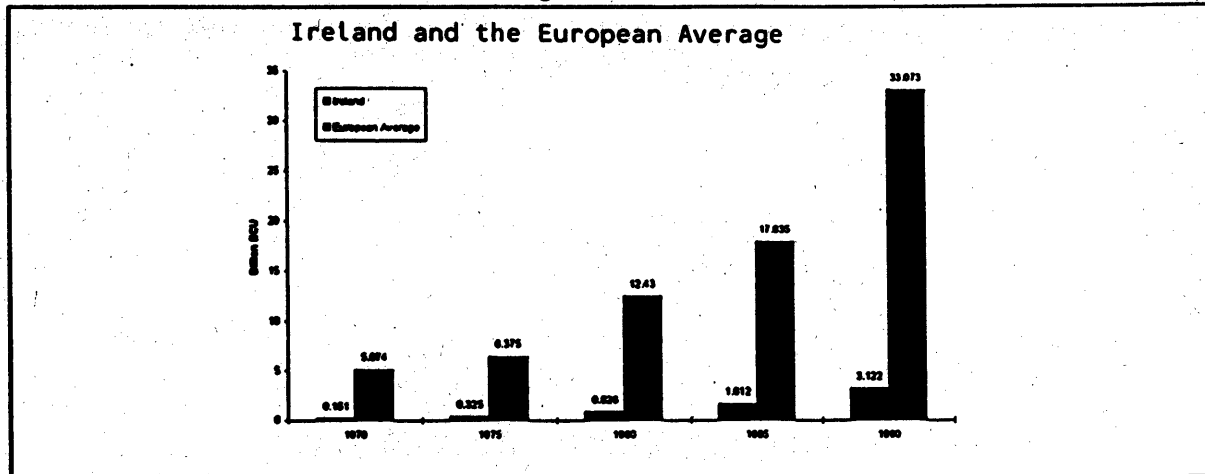
Total Outstanding Consumer Credit

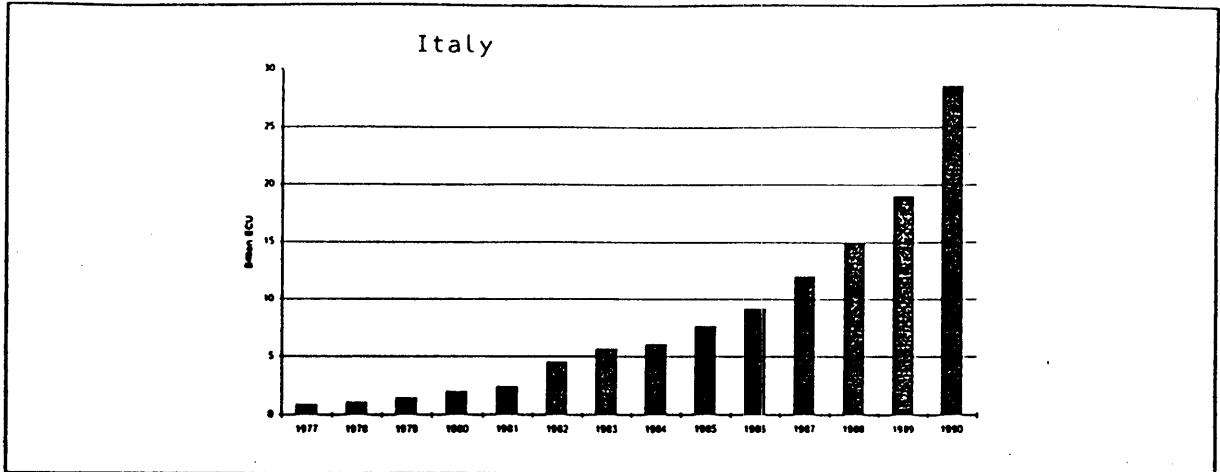
Consumer Credit per Household

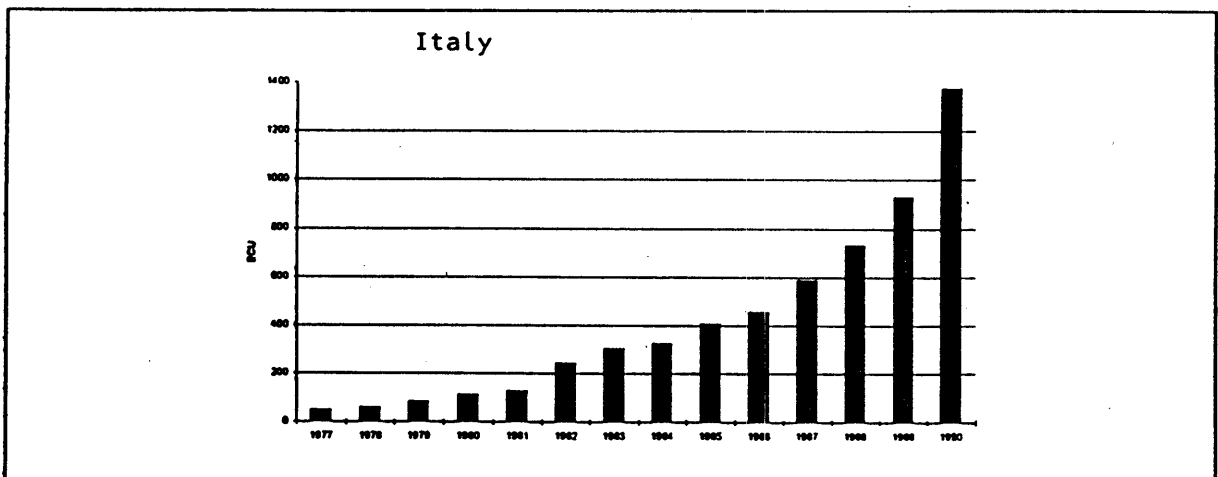
Total Outstanding Consumer Credit

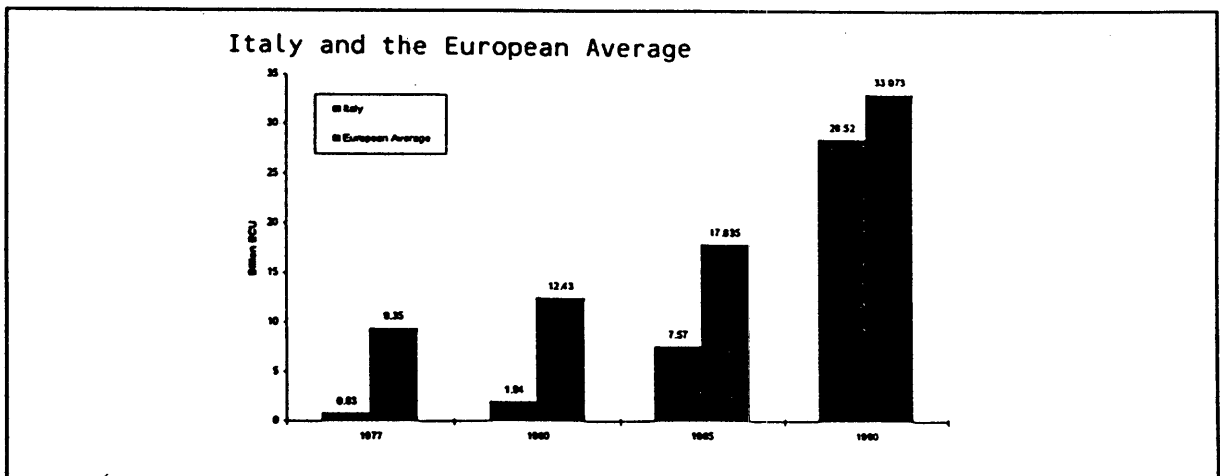
Total Outstanding Consumer Credit

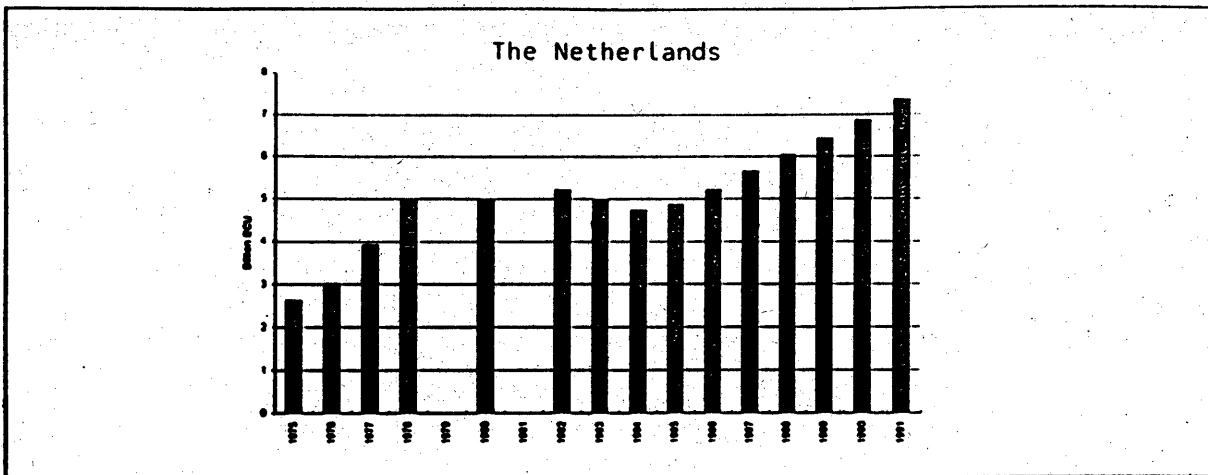
Consumer Credit per Household

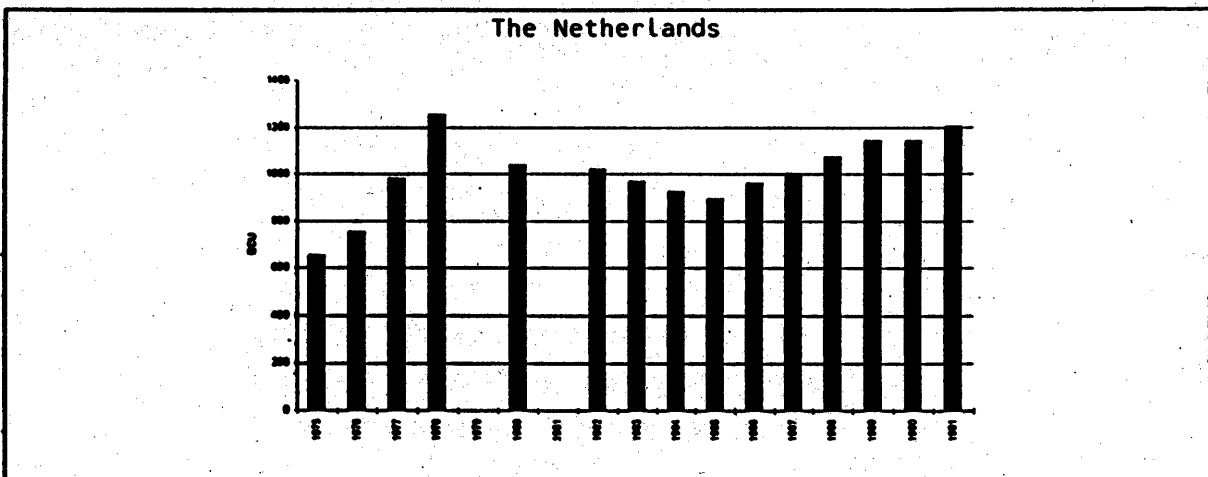
Total Outstanding Consumer Credit

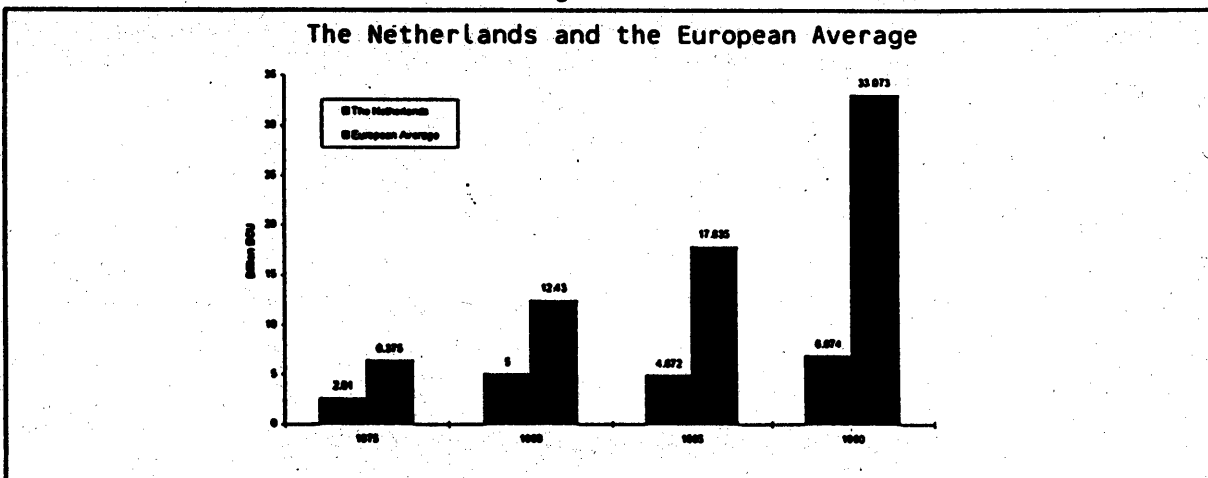
Total Outstanding Consumer Credit

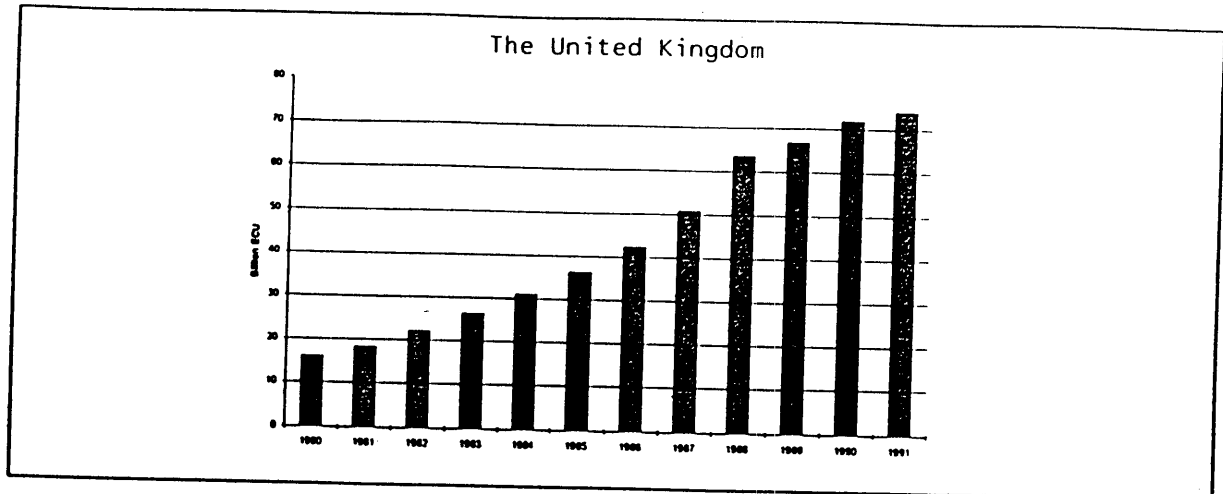
Consumer Credit per Household

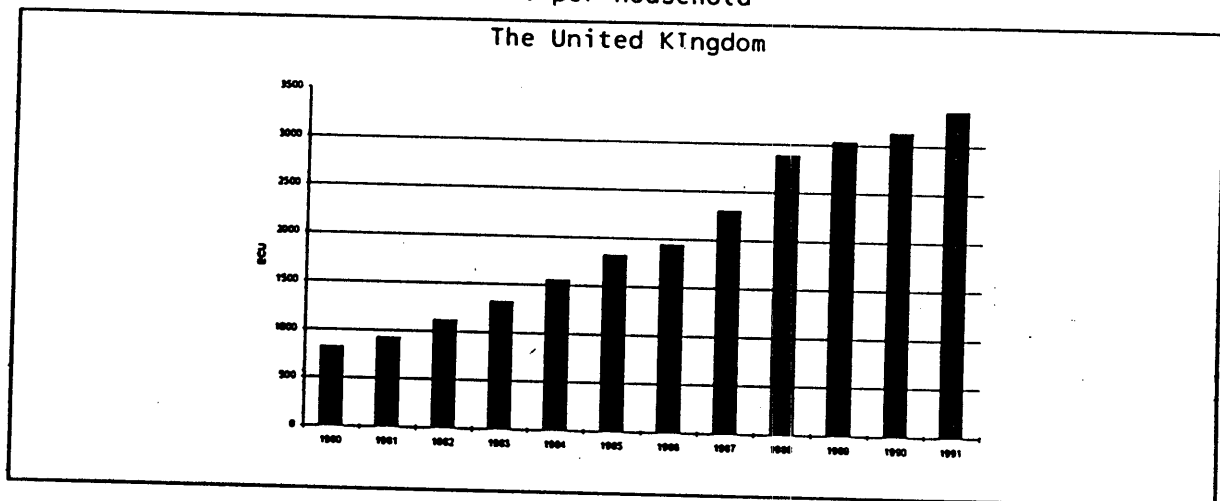
Total Outstanding Consumer Credit

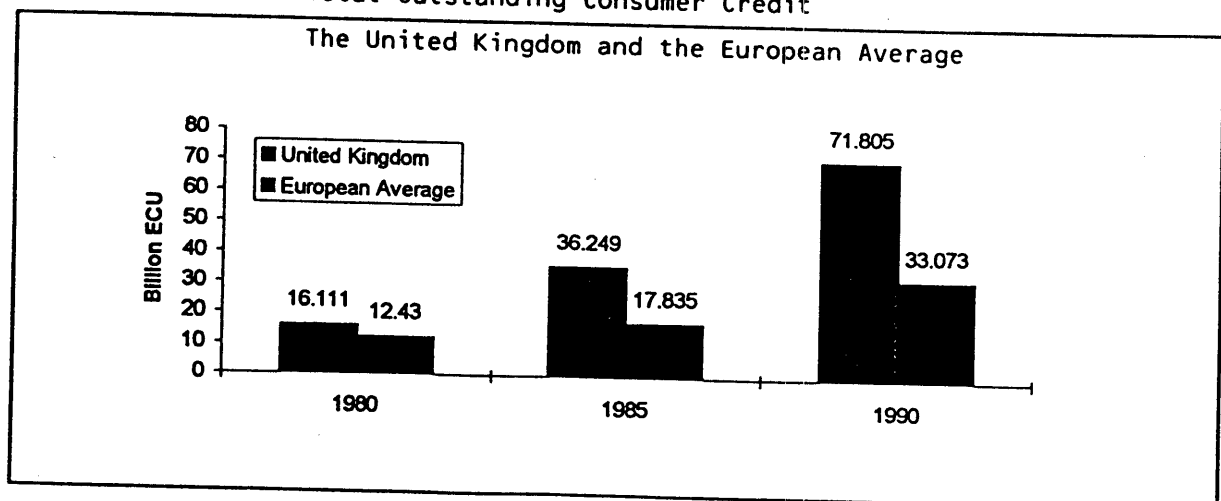
Total Outstanding Consumer Credit

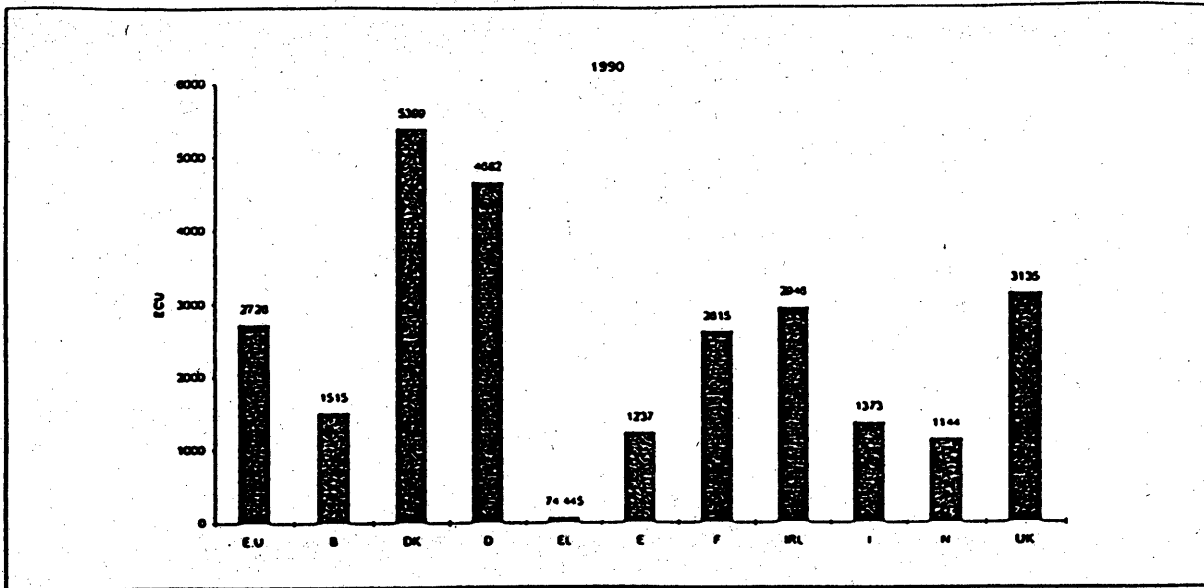
Consumer Credit per Household

Total Outstanding Consumer Credit

Consumer Credit per Household

66. Όπως καθίσταται εμφανές από τις γραφικές παραστάσεις των προηγούμενων σελίδων, υπάρχει έλλειψη ολοκληρωμένων στοιχείων για την καταναλωτική πίστη στην Ευρώπη. Καίτοι υπάρχουν ειδικοί λόγοι για την κατάσταση αυτή σε σχέση με ορισμένες χώρες, όπως το Λουξεμβούργο όπου τα ποσά είναι τόσο χαμηλά ώστε δεν κρατούνται, ή η Πορτογαλία όπου η απελευθέρωση της αγοράς ήταν τόσο πρόσφατη (Φεβρουάριος 1994) ώστε δεν διατίθενται ακόμη στοιχεία, υπάρχουν άλλοι γενικότεροι παράγοντες που συμβάλλουν στις δυσκολίες συγκέντρωσης συγκρίσιμων στοιχείων από κράτη μέλη. Λόγω της ποικιλομορφίας των διάφορων κατηγοριών φορέων που χορηγούν πίστωση και των διάφορων μορφών διαθέσιμης πίστωσης, από κοινού με την ταχεία ανάπτυξη της αγοράς κατά την τελευταία δεκαετία, τα ίδια τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν συχνά ένα κεντρικό σύστημα συγκέντρωσης και διάθεσης των εν λόγω δεδομένων. Κατόπιν αυτού, τα δεδομένα για την καταναλωτική πίστη συχνά δεν καθίστανται διαθέσιμα στους ερευνητές. Επιπλέον, η χρήση διιστάμενων κριτηρίων και μεθόδων συγκέντρωσης και αξιολόγησης υποδηλώνει πολλές φορές ότι τα δεδομένα δεν είναι πάντα συγκρίσιμα.

B. Το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο

67. Αφότου εκπονήθηκε η οδηγία, η καταναλωτική πίστη γνώρισε πολυάριθμες εξελίξεις που εντάσσονται σε μία διαρκώς εξαπλούμενη αγορά. Η διάρθρωση της προσφοράς τροποποιήθηκε με την εμφάνιση νέων δανειοδοτικών φορέων όπως ο τομέας της ευρείας διάθεσης ή οι οργανισμοί έκδοσης πιστωτικών κρατών, η αυξημένη δραστηριότητα των τραπεζών που εδώ και καιρό είχαν παραμελήσει το συγκεκριμένο τομέα και ο ρόλος των μεσολαβητών για χορήγηση πίστωσης. Η καταναλωτική πίστη έχει αυξηθεί σε όγκο. Στις περισσότερες χώρες, η αύξηση υπερέβη την αντίστοιχη του εισοδήματος, πράγμα που προκάλεσε αύξηση του ποσοστού του εισοδήματος των νοικοκυριών που απαιτείται για την αντιμετώπιση της εξόφλησης.
68. Οι χρησιμοποιούμενες τεχνικές αναπτύχθηκαν και διαφοροποιήθηκαν σε όλα τα στάδια της πιστωτικής πράξης. Καταρχήν εμφανίστηκαν ή αναπτύχθηκαν νέες μορφές πίστωσης όπως η ανανεούμενη πίστωση ή οι προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό, τύποι που σχετίζονται εν γένει με τις πιστωτικές κάρτες. Μέσα σε μια δεκαπενταετία, ο αριθμός των πιστωτικών καρτών που κυκλοφορούν στην Ευρώπη έφθασε πραγματικά στα ύψη. Πρόκειται για ένα από τα κυριότερα φαινόμενα αυτής της εξέλιξης. Άλλες μορφές πίστωσης, όπως η πίστωση με εξόφληση σε δόσεις, δεν έδειξαν εξελικτικές τάσεις. Έτσι τα γαλλικά στατιστικά στοιχεία (Τράπεζα της Γαλλίας - Δελτίο Νομισματικών Στατιστικών) δείχνουν ότι οι πωλήσεις με δόσεις αντιπροσωπεύουν μόλις 26,9% του συνολικού ποσού των πιστώσεων.
69. Η μορφή και η σημασία της ανόδου της πίστωσης συνδέονται, κυρίως, με την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και την ολοένα πιο απαιτητική και πειστική εμπορία της ατομικής πίστωσης.
70. Όσον αφορά τις ίδιες τεχνικές της πίστωσης, η εξέλιξη χαρακτηρίζεται από την καλύτερη γνώση του κινδύνου εκ μέρους του δανειοδοτικού φορέα και από την αύξηση των μέσων προφύλαξης. Κατά τη χορήγηση της πίστωσης, εφαρμόζεται συνήθως η πρακτική εκτίμησης της φερεγγυότητας του καταναλωτή προκειμένου να αξιολογηθεί ο κίνδυνος της πιστωτικής πράξης. Η ανάπτυξη των τραπεζών δεδομένων αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά του τομέα της καταναλωτικής πίστης. Τα εν λόγω ηλεκτρονικά αρχεία έχουν δημιουργηθεί και οργανωθεί με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με το κράτος. Προκάλεσαν πολλές συζητήσεις ως προς τη σκοπιμότητα, την αποτελεσματικότητα και την καταλληλότητά τους όσον αφορά το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.
71. Σπάνια χορηγείται πίστωση χωρίς ιδιαίτερες εγγυήσεις όπως η εγγύηση ή η εκχώρηση των αποδοχών. Τέλος, πολλοί δανειοδοτικοί φορείς αναδιοργάνωσαν τη νομική τους υπηρεσία προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική.
72. Κατόπιν της ανάπτυξης της πίστωσης κατά τη δεκαετία του 80, διαπιστώνουμε σε πολλές χώρες αύξηση του αριθμού των καταναλωτών που δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους έναντι των πιστωτών. Παρά την έλλειψη λεπτομερών, τακτικών και ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την υπερχρέωση, φαίνεται ότι συνολικά ο αριθμός των χρεωστών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες πληρωμής είναι σημαντικός και αύξων σε πολλές χώρες. Εν προκειμένω είναι χαρακτηριστική η διαπίστωση ότι, τα τελευταία

χρόνια, πολλές χώρες έχουν θεσπίσει ή πρόκειται να θεσπίσουν μέτρα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση του προβλήματος της υπερχρέωσης.

73. Η διασυννοριακή πίστωση αναπτύχθηκε περισσότερο από στρατηγικές μεταξύ των χρηματοπιστωτικών φορέων παρά στο πλαίσιο ιδιαίτερων σχέσεων μεταξύ των δανειοδοτικών οργανισμών και των καταναλωτών. Τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε ο αριθμός των συμμαχιών, συνεργασιών, εξαγορών και συγχωνεύσεων μεταξύ διάφορων χρηματοπιστωτικών φορέων. Αντίθετα, δεν παρουσίασε αισθητή αύξηση ο όγκος των πιστωτικών πράξεων μεταξύ των καταναλωτών και δανειοδοτικών φορέων μη εγκατεστημένων στη χώρα του καταναλωτή. Η έλλειψη ενιαίου νομίσματος, το κόστος των διασυννοριακών μεταφορών χρημάτων μεταξύ λογαριασμών και οι διαφορές των νομοθεσιών όσον αφορά την ανάκτηση των χρεωστούμενων αποτελούν σήμερα τα σημαντικότερα εμπόδια.

Γ. Κάρτες πληρωμής

Προβλήματα ορισμού:

74. Μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις της καταναλωτικής πίστης είναι η χρησιμοποίηση καρτών. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η διασάφηση αυτής της διάστασης. Οι απαντήσαντες ρωτήθηκαν αν στις χώρες τους υπήρχαν νομικοί ορισμοί για τους ακόλουθους τύπους καρτών: πιστωτικές κάρτες, χρεωστικές κάρτες, κάρτες εφάπαξ εξόφλησης, κάρτες ανάληψης, κάρτες εγγύησης επιταγών, προπληρωμένες κάρτες και κάρτες πληρωμών. Οι απαντήσεις, και τα αποτελέσματα προγενέστερων ερευνών στο συγκεκριμένο τομέα, αποκαλύπτουν τη σοβαρή σύγχυση όσον αφορά οιαδήποτε συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τις "κάρτες" πληρωμής: ο ίδιος όρος ισχύει για εντελώς διαφορετικά προϊόντα σε διάφορες χώρες. Το πλέον κοινό παράδειγμα είναι η VISA που, στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, είναι πιστωτική κάρτα ενώ στη Γαλλία είναι συνήθως χρεωστική κάρτα, χωρίς "πιστωτική" διευκόλυνση.

Κατάσταση στα κράτη μέλη

75. Σ' έναν τομέα όπου, σύμφωνα μ' έναν ερωτηθέντα, "επικρατεί η σύγχυση", η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών (11/17) δεν έχουν νομικούς ορισμούς αυτών των καρτών (Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβουργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Αυστρία, Φινλανδία και Σουηδία) ή έχουν μόνον μερικούς ορισμούς - Δανία (Δανικό Διάταγμα για τις κάρτες πληρωμών), Γαλλία (Άρθρο 57 παρ. 1 Διάταγμα της 30.10.85), Ιρλανδία (Νομοσχέδιο για την καταναλωτική πίστη), Νορβηγία (Κανονισμός αριθ. 1205 της 05.10.89) και Ηνωμένο Βασίλειο (Άρθρο 2, Κανονισμός για τις πιστωτικές κάρτες 1990 (Απόκτηση αγαθών), Άρθρο 2 Κανονισμός για τις πιστωτικές κάρτες 1990 (Διάκριση τιμών), Διάταγμα για την καταναλωτική πίστη). Ορισμένες χώρες, δεν έχουν "πρακτικούς" ορισμούς, για παράδειγμα αυτούς που χρησιμοποιούνται στον τραπεζικό τομέα ή καθορίζονται από τους κώδικες πρακτικής του συγκεκριμένου κλάδου. Η Νορβηγία έχει αναλάβει τη διαδικασία εκπόνησης ορισμών για τις κάρτες στο πλαίσιο του υπό έγκριση διατάγματος για τις χρηματοπιστωτικές συμβάσεις και, ενδεχομένως, υπάρξουν ορισμοί στη Σουηδία ως αποτέλεσμα πρότασης για μια νέα νομοθεσία για τα συστήματα πληρωμών (σήμερα από κοινού με την Επιτροπή για τα συστήματα πληρωμής).

76. Εν γένει, παρά τις διαφορές στην ορολογία, οι λειτουργίες των διάφορων τύπων καρτών δεν ποικίλλουν από χώρα σε χώρα:

πιστωτικές κάρτες

Οι κάρτες που επιτρέπουν στους καταναλωτές να αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες με πίστωση και να λαμβάνουν δάνεια σε μετρητά. Με την παραλαβή του λογαριασμού, οι καταναλωτές μπορούν να εξοφλούν πλήρως ή εν μέρει (με καθορισμένο ελάχιστο ποσό) και καταβάλλουν τόκους για τα οφειλόμενα ποσά. Ως παραδείγματα μπορούμε ν'αναφέρουμε τη VISA (HB και Ιρλανδία) και τις ατομικές κάρτες (Γαλλία).

χρεωστικές κάρτες

Οι κάρτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο πληρωμής και ως κάρτα που περνά μέσα από μία μη επανδρωμένη ταμειολογιστική μηχανική (ATM) (για την ανάληψη ρευστών). Ο λογαριασμός του καταναλωτή χρεώνεται αμέσως. Ως παραδείγματα μπορούμε να αναφέρουμε την BANCONTACT (Βέλγιο) και SWITCH (HB).

κάρτες εφάπαξ εξόφλησης

Οι κάρτες που επιτρέπουν στους καταναλωτές να πληρώνουν για αγορές (και ορισμένες φορές να λαμβάνουν δάνεια σε μετρητά). Με την παραλαβή του λογαριασμού το υπόλοιπο πρέπει να εξοφλείται πλήρως ήτοι δεν παρέχεται πίστωση. Ως παραδείγματα μπορούν ν'αναφερθούν η DINERS CLUB, η AMERICAN EXPRESS, η CARTE BANCAIRE (2/3) (Γαλλία).

κάρτες ανάληψης

Οι κάρτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάληψη μετρητών ή για άλλες υπηρεσίες από ένα μηχάνημα ATM. Ορισμένες φορές περιορίζονται στο (on-line) σύστημα ATM της εκδότριας τράπεζας.

κάρτες εγγύησης επιταγών

Χρησιμοποιούμενες από κοινού με επιταγές, οι κάρτες αυτές εγγυώνται την πληρωμή μέχρις ορισμένου ποσού. Σε αρκετές χώρες, περιορίζονται σε ορισμένους τύπους επιταγών π.χ. Eurocheques. Στην πραγματικότητα, οι εν λόγω κάρτες λειτουργούν ως ταυτότητες.

κάρτες πληρωμής

Οιαδήποτε πλαστική κάρτα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πληρωμή αγαθών ή υπηρεσιών ή για την ανάληψη μετρητών, ήτοι οι περισσότερες από τις προαναφερόμενες

προπληρωμένες κάρτες

Οι κάρτες αυτές, που δεν διατίθενται ακόμη ευρέως για χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, θα περιλαμβάνουν προκαταβολική πληρωμή αγαθών/υπηρεσιών. Οι προπληρωμένες κάρτες δεν περιλαμβάνουν την πίστωση και ως εκ τούτου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών του 1987 και 1990 για την καταναλωτική πίστη. Το γνωστότερο είδος προπληρωμένης κάρτας είναι η τηλεφωνική κάρτα. Η συγκεκριμένη κάρτα βαρύνεται μόνον με τηλεφωνικές μονάδες - μια προπληρωμένη κάρτα βαρύνεται με ένα νόμισμα.

Προοπτικές/Προβλήματα

77. Καθώς πολλές κάρτες περιλαμβάνουν διευκολύνσεις που σχετίζονται με ορισμένες από τις προαναφερόμενες κατηγορίες και επιπλέον, μελλοντικά, θα εμφανιστούν νέες μορφές των καρτών αυτών, οι επιλεγέντες ορισμοί πρέπει να είναι ευέλικτοι ούτως ώστε να επιτρέπουν την καινοτομία.

Προβλήματα σχετικά με τη χρήση αυτών των καρτών

78. Η σημασία των καρτών, και η χρήση τους, σε ευρωπαϊκό επίπεδο έγκειται στη συνεχιζόμενη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς. Η ελεύθερη κυκλοφορία των μέσων πληρωμών αποτελεί αναγκαίο συνακόλουθο των άλλων ελευθεριών που είναι διασφαλισμένες, για τους καταναλωτές, χωρίς το οποίο η εσωτερική αγορά δεν μπορεί να λειτουργήσει προς πλήρες όφελος όλων όσων συμμετέχουν. Ορισμένα, όμως, μέσα πληρωμής αποδείχτηκαν εμπόδια στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς¹⁵ και, από το 1990, αποτέλεσαν πολιτική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτό αφορά όχι μόνον τις διασυνοριακές μεταφορές (για τις οποίες έχει δημοσιευτεί σχέδιο οδηγίας), αλλά και τη διασυνοριακή χρήση καρτών (σε περιπτώσεις όπου ο καταναλωτής βρίσκεται ο ίδιος σε άλλο κράτος μέλος και χρησιμοποιεί την κάρτα πληρωμής του, αλλά και σε περιπτώσεις όπου, χωρίς να μετακινείται από τη χώρα του, χρησιμοποιεί την κάρτα του για την απόκτηση αγαθών/υπηρεσιών από ή σε άλλο κράτος). Οι ηλεκτρονικές πληρωμές γενικότερα¹⁶ αποτελούν επίσης ένα πρόβλημα και, για το συγκεκριμένο θέμα, έχουν δημοσιευτεί δύο συστάσεις της Επιτροπής.

79. Οι καταναλωτές αντιμετώπισαν προβλήματα με τη χρήση ορισμένων από τις νέες μορφές καρτών που εμφανίστηκαν στην αγορά. Από την άποψη της διαλειτουργικότητας των ποικίλων συστημάτων καρτών, ένας καταναλωτής που ταξιδεύει σε άλλα κράτη μέλη και επιθυμεί να χρησιμοποιήσει την ΑΤΜ κάρτα του μπορεί να αντιμετωπίσει ορισμένα προβλήματα, το πρώτο των οποίων είναι η εξεύρεση μηχανήματος που θα δέχεται την κάρτα του. Επιπλέον, οι καταναλωτές ενδεχομένως να μην μπορούν να προβούν σε ανάληψη πέραν ορισμένου ποσού εντός καθορισμένης περιόδου. Αλλά και οι καταναλωτές που χρησιμοποιούν τις κάρτες τους στη χώρα τους αντιμετωπίζουν προβλήματα - διαρκώς περισσότερο, οι έμποροι λιανικής πώλησης προβαίνουν σε "διπλή τιμολόγηση", με την οποία οι καταναλωτές που πληρώνουν με κάρτα επιβαρύνονται με υψηλότερες τιμές. Η πρακτική αυτή προκύπτει από τη σχέση μεταξύ των φορέων που εκδίδουν κάρτες και των εμπόρων λιανικής πώλησης (ήτοι η επιβληθείσα προμήθεια/επιβάρυνση) και έχει αποτελέσει αντικείμενο ρύθμισης σε ορισμένες χώρες π.χ. Δανία και Νορβηγία, όπου η νομοθεσία διασφαλίζει ότι ο έμπορος λιανικής πώλησης δεν φέρει το κόστος χρήσης της κάρτας. Το ζήτημα είναι σημαντικό για τους καταναλωτές ούτως ώστε να γνωρίζουν προκαταβολικά την τιμή του αγαθού, ασχέτως των μέσων πληρωμής που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν και είναι ιδιαίτερα οξύ σε διασυνοριακές καταστάσεις.

80. Η συζήτηση για την κατανομή του κόστους των καρτών ανοίγει μια νέα διαμάχη σχετικά με την ανάμειξη των εμπόρων στην κατανομή της πίστωσης. Ιστορικά, οι έμποροι πλήρωναν υψηλές προμήθειες (5-10%) στους προμηθευτές πιστωτικών καρτών σε κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείτο με τις κάρτες αυτές.

¹⁵
¹⁶

Οι πληρωμές στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά COM(90)447 τελικό, 26.09.90
Ένα μεγάλο πλεονέκτημα στα χέρια της Ευρώπης: οι νέες κάρτες πληρωμής COM(86) 754, 12.01.87

Η αιτιολογία ήταν ότι ο έμπορος ήταν κι αυτός ένας δικαιούχος της πίστωσης εφόσον του επιτρέπετο να πραγματοποιεί μια συναλλαγή, θεωρείτο συνεπώς φυσιολογικό να συμμετέχει στη χρηματοδότηση της πίστωσης. Ο ερχομός των καρτών με άμεση χρέωση (χρεωστική κάρτα) ανέτρεψε αυτό το συλλογισμό. Ορισμένοι εκπρόσωποι των εμπόρων θεωρούν ότι η πίστωση είναι μια ιδιωτική υπόθεση μεταξύ του καταναλωτή και της τράπεζάς του και συνεπώς δεν πρέπει να έχει καμία επίπτωση στην πληρωμή που πραγματοποιεί στον έμπορο. Η διαδικασία αυτή συνεπάγεται μια συνολική επανατοποθέτηση της κατανομής του κόστους κατά τη χρησιμοποίηση των καρτών.

81. Η απάτη αποτελεί μια άλλη πτυχή των καρτών πληρωμής που μπορεί να προκαλέσει προβλήματα σε καταναλωτές. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση κλοπής της κάρτας του καταναλωτή και χρησιμοποίησής της, με τον εμπιστευτικό κώδικα για ορισμένες κάρτες. Επιπλέον, διαρκώς περισσότερο προσφέρεται στους καταναλωτές η διευκόλυνση της τηλεφωνικής πληρωμής με πιστωτική κάρτα. Καθώς η πρακτική αυτή μπορεί ν' αφήσει τον καταναλωτή ακάλυπτο στον κίνδυνο κατάχρησης, η Επιτροπή πρότεινε σχετική ρύθμιση στο σχέδιο οδηγίας για την πώληση από απόσταση¹⁷ που σήμερα βρίσκεται υπό συζήτηση.

82. Ένα άλλο πρόβλημα που ανέκυψε σε σχέση με τη χρήση καρτών πληρωμής είναι ότι σε ορισμένες χώρες τέτοιου είδους πληρωμές είναι ανακλητές ενώ σε άλλες δεν είναι, και επίσης το ζήτημα της δευτερογενούς ή κοινής ευθύνης, όπως φαίνεται στο άρθρο 11 της οδηγίας 87/102.

¹⁷

Τροποποιημένη πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί της προστασίας των καταναλωτών σε θέματα συμβάσεων διαπραγματευόμενων από απόσταση (πώληση από απόσταση), COM (93) 396 Τελικό, 07.10.93

V. ΙΣΧΥΟΥΣΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ

A. Η αναγκαιότητα μιας κοινοτικής πολιτικής

83. Η πληροφόρηση είναι ουσιαστικό στοιχείο προκειμένου οι καταναλωτές να απολαύουν των οφελών της Ενιαίας Αγοράς. Για το λόγο αυτό, το Δεύτερο τριετές πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής στον τομέα της πολιτικής για τους καταναλωτές, Ηενιαία αγορά στην υπηρεσία των ευρωπαίων καταναλωτών, δίνει έμφαση στις προτεραιότητες της πληροφόρησης και του βελτιωμένου συντονισμού. Η έκθεση Sutherland¹⁸ επίσης έδινε έμφαση στην ανάγκη για μια στρατηγική πληροφόρησης και άλλα μέτρα που έχουν ως προορισμό να δώσουν μια απάντηση στις αβεβαιότητες των καταναλωτών και, ομοίως, η ανακοίνωση της Επιτροπής του Μαΐου 1993¹⁹ αποσκοπούσε στην εξασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας όσον αφορά τη διάδοση της πληροφόρησης στην εσωτερική αγορά.

84. Η έλλειψη πληροφόρησης εκ μέρους του καταναλωτή τον θέτει σε μειονεκτική θέση έναντι άλλων φορέων της αγοράς, περιορίζει τον ανταγωνισμό και αποτρέπει την ελεύθερη επιλογή. Μόνον οι καταναλωτές που έχουν πλήρη γνώση του φάσματος των προσφερόμενων προϊόντων θα επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα του υγιούς ανταγωνισμού. Τοιουτοτρόπως, η πληρέστερη δυνατή πληροφόρηση και εκπαίδευση του καταναλωτή αποτελούν σημαντικά τμήματα του οικοδομήματος της ενιαίας αγοράς. Αυτό είναι ειδικότερα απαραίτητο υπό το πρίσμα του απόλυτου όγκου των αλλαγών της νομοθεσίας, των κανόνων και των διαδικασιών που απαιτούνται για την επίτευξη της ενιαίας αγοράς - η αναμενόμενη ευρύτερη επιλογή αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά θα δημιουργήσει, με τη σειρά της, αυξημένη ζήτηση πληροφόρησης.

B. Η κατάσταση στα κράτη μέλη

85. Οι διαφορετικοί πολιτισμοί και παραδόσεις της οργάνωσης των καταναλωτών στα διάφορα κράτη μέλη οδήγησαν σε διαφορετικές μορφές εκπροσώπησης των καταναλωτών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η προστασία των καταναλωτών τελεί υπό την ευθύνη διάφορων κυβερνητικών υπηρεσιών, που κλιμακώνονται από τα υπουργεία οικονομικών, βιομηχανίας, εργασίας και εμπορίου μέχρι τα υπουργεία υγείας και περιβάλλοντος, με εξουσίες που περιστασιακά μοιράζονται με άλλα υπουργεία, επίσημους οργανισμούς ή περιφερειακές αρχές. Ακόμη άλλες χώρες έχουν αναθέσει την προστασία των καταναλωτών και την προστασία των συμφερόντων τους σε ειδικούς φορείς υποβολής παραπόνων και καταγγελιών ή σε ινστιτούτα καταναλωτών. Στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών εγγυάται το Σύνταγμα.

¹⁸ Η εσωτερική αγορά μετά το 1992 - απάντηση στην πρόκληση, 26 Οκτωβρίου 1992 - Δεύτερο τριετές πρόγραμμα δράσης 1993-95, COM(93) 378 τελικό, 28.07.93, παρ. 24

¹⁹ Για τον καλύτερο συντονισμό και την ενίσχυση της πολιτικής πληροφόρησης και επικοινωνίας στην εσωτερική αγορά, 5 Μαΐου 1993 Δεύτερο τριετές πρόγραμμα δράσης 1993-95, COM(93) 378 τελικό 28.07.93, παρ. 24

86. Εκτός από τη δημιουργία υπουργείων που έχουν ως αντικείμενο θέματα σχετικά με τους καταναλωτές, έχουν ιδρυθεί στα κράτη μέλη οργανώσεις των καταναλωτών. Σε ορισμένα κράτη, η πληροφόρηση που παρέχουν οι εν λόγω οργανώσεις φθάνει σε ένα ευρύ κοινό, είτε περιλαμβάνει τα αποτελέσματα συγκριτικών αναλύσεων είτε γενικές πληροφορίες για καταναλωτές. Ο αριθμός των οργανώσεων που ασχολούνται με την πληροφόρηση των καταναλωτών στα διάφορα κράτη μέλη ποικίλλει σημαντικά, από ένα και μόνο ίδρυμα μέχρι πολυάριθμες οργανώσεις.

Γ. Η βοήθεια που παρέχει η Επιτροπή για εθνικά σχέδια

87. Καίτοι τα γενικά προγράμματα πληροφόρησης και εκπαίδευσης της Επιτροπής ενσωματώνουν πτυχές πολιτικής για τους καταναλωτές, η Επιτροπή ανέλαβε επίσης δράση σε ειδικούς τομείς προκειμένου να ενημερώσει καλύτερα τους καταναλωτές. Η εν λόγω δράση περιλαμβάνει την έκδοση κανονισμών για τη σήμανση των προϊόντων, τη διαφάνεια των διαδικασιών (ειδικότερα στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) και παροχή στήριξης για συγκριτικό έλεγχο και εκτίμηση των τιμών που βοηθούν τους καταναλωτές να αποκτήσουν μια συνολική εικόνα της αγοράς. Η Επιτροπή ενθάρρυνε την κάλυψη των προβλημάτων και δικαιωμάτων των καταναλωτών από τα μέσα ενημέρωσης, στήριξε προγράμματα κατάρτισης και πληροφόρησης των οργανώσεων των καταναλωτών και στήριξε τη δημιουργία κέντρων πληροφόρησης και παροχής συμβουλών των καταναλωτών σε διασυνοριακές περιοχές, τη διαχείριση των οποίων έχουν αναλάβει ενώσεις καταναλωτών ή/και τοπικές αρχές. Κατά την προσεχή τριετία - πενταετία, ο αριθμός αυτών των κέντρων θα έχει διπλασιαστεί. Ως μέρος της συνέχειας που δόθηκε στον Πράσινο Χάρτη για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, εκπονήθηκε ένα πρότυπο σχέδιο, που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με σκοπό την παρακολούθηση των καταγγελιών των διασυνοριακών καταναλωτών. Σε διμερή κέντρα στο Βέλγιο, στη Δανία, στη Γερμανία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, στην Ιταλία, στο Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία συμμετέχουν δεκαέξι οργανώσεις καταναλωτών.

88. Παράδειγμα υποστηριζόμενων από την Επιτροπή δημοσίων σχέσεων/ενημερωτικών εκστρατειών από τα μέσα ενημέρωσης είναι το σχέδιο WORLDCOM (1992-93), μια εκστρατεία πληροφόρησης των καταναλωτών σχετικά με τους κανόνες που θα τους επηρεάσουν ως συνέπεια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, το οποίο επικεντρώνεται σε 10 θεματικούς τομείς. Η καταναλωτική πίστη ήταν ένα από τα δέκα βασικά θέματα²⁰. Για έκαστο αυτών των θεμάτων προετοιμάστηκαν δέσμες ευρείας πληροφόρησης, που διαδόθηκαν μέσω ενημερωτικών ομιλιών σε κάθε κράτος μέλος (συνήθως από ένα μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), ανακοινώσεων στον τύπο και γενικών σημειώσεων για συντάκτες, καθώς και ενημερωτικών φυλλαδίων που μοιράστηκαν στο ευρύ κοινό. Η εμπειρία από τέτοιες εκστρατείες και άλλες υπό εκτέλεση προσπάθειες για τη γενίκευση της πληροφόρησης δείχνει ότι το κοινό είναι ευρέως δεκτικό σε μηνύματα σχετικά με τα οφέλη της Ενιαίας Αγοράς και τα δικαιώματά του, αλλά και ότι το μήνυμα πρέπει να συνεχίσει να διαδίδεται. Για το σκοπό αυτό, αναπτύχθηκαν σχέδια για μια ενημερωτική εκστρατεία στα μαζικά μέσα

²⁰

Ταξίδια και τουρισμός, Ασφάλεια προϊόντων, Φάρμακα, Καλλυντικά, Σήμανση τροφίμων, Διαφήμιση, Αθέμιτοι συμβατικοί όροι, Τραπεζικές εργασίες, Ασφάλεια και Καταναλωτική πίστη

ενημέρωσης σε ολόκληρη την Ένωση, προκειμένου το μήνυμα να κοινοποιείται άμεσα σε ένα μαζικό κοινό. Καθώς οι καταναλωτές θα ενημερώνονται όλο και περισσότερο για τα δικαιώματά τους, θα ζητούν διαρκώς περισσότερο από τις κυβερνήσεις τους να εφαρμόζουν τη συναφή νομοθεσία της ΕΕ, εξασφαλίζοντας έμμεσα αυστηρότερη συμμόρφωση με τους εν λόγω κανόνες.

89. Η καταναλωτική πίστη είναι ένας από τους τομείς στους οποίους η Επιτροπή ακολουθεί αυτή την πολιτική αυξημένης πληροφόρησης των καταναλωτών. Εκτός από τα προαναφερόμενα σχέδια, η Επιτροπή έχει επίσης βοηθήσει εθνικής και ευρωπαϊκής κλίμακας σχέδια που έχουν ως αντικείμενο ειδικά την καταναλωτική πίστη.

• Η ανάπτυξη των CALS και CADAS

90. Στα μέσα της δεκαετίας του 80, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς, ξεκίνησε ένα σχέδιο από το Institut für Finanzdienstleistungen (IFF) του Αμβούργου, με σκοπό την ανάπτυξη ενός διεθνούς συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή/βάσης δεδομένων που θα παρουσιάζει τη νομοθεσία και τη νομολογία για την καταναλωτική πίστη υπό μορφή που θα επιτρέπει σε νομικούς συμβούλους ειδικούς για θέματα χρεών και συμβούλους καταναλωτών σε διάφορες χώρες να ελέγχουν την χρηματοοικονομική κατάσταση του καταναλωτή, να πραγματοποιούν υπολογισμούς σχετικά με τις διάφορες μορφές καταναλωτικής πίστης και να ελέγχουν την ορθότητα των αξιώσεων έναντι καταναλωτών. Το εν λόγω σχέδιο παρήγαγε διάφορα προγράμματα και βάσεις δεδομένων, περιλαμβανομένων των

- CALS (Δανειοδοτικές υπηρεσίες με τη βοήθεια Η/Υ) ένα σύστημα εμπειρογνομόνων για παροχή συμβουλών σε θέματα πίστωσης και χρέους
- CADAS (Υπηρεσίες παροχής συμβουλών για θέματα χρεών με τη βοήθεια Η/Υ), υπηρεσία παροχής συμβουλών για χρηματοπιστωτικά θέματα και θέματα προϋπολογισμού, που αναπτύχθηκε από υπηρεσίες παροχής συμβουλών για θέματα χρεών.

91. Με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο 1983-1987 δομές παροχής συμβουλών σε γερμανικά κέντρα παροχής συμβουλών σε καταναλωτές. Τα κέντρα αυτά άρχισαν να χρησιμοποιούν Η/Υ για τη συγκέντρωση νομικής πληροφόρησης σχετικά με τη νομολογία και τη νομοθεσία, με σκοπό τη διανομή της για την παροχή βοήθειας σε καταναλωτές για τον υπολογισμό των οικονομικών τους και της πιστωτικής τους κατάστασης, καθώς και για τη συγκέντρωση πληροφοριών από καταναλωτές προκειμένου να πραγματοποιηθεί στατιστική αξιολόγηση ως μέρος της εκστρατείας για τη μείωση τοκογλυφικών επιτοπίων και πρακτικών.

92. Ως αποτέλεσμα των επαφών με άλλες ευρωπαϊκές οργανώσεις καταναλωτών που αποκάλυψαν διαφορετικά επίπεδα χρέους και κρατικής συμμετοχής στα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποφασίστηκε η ανάπτυξη μιας κοινής δράσης που θα εδραιώσει την προστασία των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε σχέση με την καταναλωτική πίστη. Η συνεργασία αυτή ξεκίνησε το 1990, με τη στήριξη της υπηρεσίας "Πολιτική για τους καταναλωτές" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με επέκταση των προγραμμάτων CALS και CADAS στη Γαλλία και το Βέλγιο. Η συνεργασία περιλάμβανε διάφορες

οργανώσεις και ιδρύματα, περιλαμβανομένων του σχετικού οργανισμού της περιφέρειας της Βαλλονίας και του Centre Droit de la Consommation (Βέλγιο), του Institut National de la Consommation (Γαλλία) και του Arbeitsgemeinschaft der Verbraucherverbände (Γερμανία). Εφόσον η προστασία των καταναλωτών είναι οργανωμένη με διαφορετικούς τρόπους στα διάφορα κράτη μέλη, αποφασίστηκε η ανάπτυξη παράλληλων και πανόμοιων μορφών και δομών στις διάφορες χώρες. Στόχος αυτής της συνεργασίας ήταν η ενίσχυση των προσπάθειών των υφιστάμενων οργανώσεων που λειτουργούν στο συγκεκριμένο τομέα και ο συντονισμός τους σε διεθνές επίπεδο, η ανάπτυξη δομών βασισμένες στις εμπειρίες άλλων κρατών μελών, καθώς και η συγκέντρωση δεδομένων στα διάφορα κράτη μέλη.

93. Μετά την προσαρμογή των προγραμμάτων στο γαλλικό και το βελγικό νομικό και διοικητικό σύστημα, το σχέδιο επεκτάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1992. Η Υπηρεσία παροχής συμβουλών για θέματα χρηματικού διακανονισμού του Μπέρμιγχαμ (BSMAS) συνεργάστηκε με το IFF για την προσαρμογή του CADAS στις συνθήκες του ΗΒ, προβαίνοντας στις αναγκαίες μεταφράσεις και επανασυντάξεις (Σεπτέμβριος 1992 - Σεπτέμβριος 1993), ενώ στην Ιρλανδία τα Κέντρα δωρεάν παροχής νομικών συμβουλών (FLAC) ασχολούνται με την κατάρτιση μιας βάσης δεδομένων της ιρλανδικής νομοθεσίας και νομολογίας στον τομέα της καταναλωτικής πίστης (Σεπτέμβριος 1992 - Μάιος 1993)²¹. Στο δεύτερο στάδιο του σχεδίου, η BSMAS (Μπέρμιγχαμ) αποσκοπεί στην ενσωμάτωση των λογισμικών CADAS και CALS, καθώς τα δύο προγράμματα είναι συμπληρωματικά, και στην αξιολόγηση του κατάλληλου για το ΗΒ λογισμικού για τον υπολογισμό των κοινωνικών οφελών προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο το συγκεκριμένο λογισμικό μπορεί να ενσωματωθεί στο CADAS. Το σύστημα θα ελεγχθεί σε τρία πρότυπα κέντρα προκειμένου να εκτιμηθούν οι δυνατότητες χρησιμοποίησης των CALS και CADAS και η ευρύτερη εφαρμογή τους.

• Εφαρμογή των CALS και CADAS

94. Οι βασικές λειτουργίες και τομείς εφαρμογής των CALS και CADAS αφορούν την πληροφόρηση και τους υπολογισμούς. Σε σχέση με οιαδήποτε σύμβαση καταναλωτικής πίστης, το CALS μπορεί να υπολογίσει και να επαληθεύσει το ποσό της πίστωσης και, επιπλέον, να ελέγξει τη νομιμότητα της συμφωνίας πίστωσης σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία. Το ΕΠΕ υπολογίζεται με τη μέθοδο που αναφέρεται στην οδηγία 90/88 (ή, στην περίπτωση της Γερμανίας και της Γαλλίας, με τις διάφορες εθνικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται σήμερα). Εκτός από τη λειτουργία μιας βάσης δεδομένων (κείμενα και σχόλια για τη σχετική νομοθεσία), το CALS μπορεί να χρησιμοποιηθεί επίσης για τον εξορθολογισμό των επαναλαμβανόμενων εργασιών όπως τυποποιημένες (πρότυπες) επιστολές, επιτρέπει την πραγματοποίηση και ενσωμάτωση στα εν λόγω κείμενα συγκρίσεων και αναλύσεων, καθώς και την εκπόνηση περιοδικών προγραμμάτων, τα οποία αμφότερα απλοποιούν και επιταχύνουν τη διαδικασία παροχής συμβουλών. Συγκεντρώνοντας εμπειρικά δεδομένα από τους χρήστες του συστήματος, το CALS αποτελεί επίσης ένα αποθεματικό πληροφόρησης για τις συνήθεις πρακτικές και στρατηγικές των δανειοδοτικών φορέων και τα πλέον κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές. Η πληροφόρηση πρέπει να οδηγεί σε αυξημένη διαφάνεια σχετικά με την αγορά αποκαλύπτοντας τα πρότυπα συμπεριφοράς των

²¹

Το δεύτερο στάδιο του ιρλανδικού σχεδίου έχει καθυστερήσει εν αναμονή της ψήφισης του νομοσχεδίου για την καταναλωτική πίστη που έχει υποβληθεί στη Βουλή (Dáil) και το οποίο θα μεταφέρει τις οδηγίες 87/102 και 90/88 στο εθνικό δίκαιο, καθώς το σύστημα χρειάζεται ουσιαστική αναπροσαρμογή προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι εν λόγω εξελίξεις.

δανειοδοτικών φορέων και συνδράμοντας την εξισορρόπηση της σχέσης μεταξύ καταναλωτών και δανειοδοτικών φορέων.

95. Το CADAS μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο των επιτοκίων, βοηθώντας τοιούτοτρόπως τους καταναλωτές να αποφεύγουν εκβιαστικές συμβάσεις πίστωσης, αλλά ο βασικός του ρόλος έγκειται στη διαχείριση δεδομένων για τους προϋπολογισμούς νοικοκυριών προκειμένου να προλαμβάνονται τα χρέη, καθιστώντας τα νοικοκυριά ικανά να μην αναλαμβάνουν παρά τη θέλησή τους υπέρμετρες υποχρεώσεις, καθώς και στη διαχείριση του χρέους, καθιστώντας το χρήστη ικανό να εξετάζει ορισμένα πιθανά σχέδια εξόφλησης. Παρέχει επίσης βοήθεια για την προετοιμασία ενός "εξοικονομούντος", σταθερού προϋπολογισμού του νοικοκυριού και για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής ορισμένων κοινωνικών οφελών. Όπως και με το CALS, τα συγκεντρωθέντα δεδομένα μπορούν να αντιπαραβάλλονται για στατιστικούς σκοπούς και να χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης πίεσης για αλλαγές σε μία ευρωπαϊκής κλίμακας πιστωτική αγορά.

Δ. Σχέδια ευρωπαϊκής κλίμακας - Διεθνές FIS

96. Υπάρχουν προγράμματα για επέκταση των συστημάτων CALS και CADAS σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και για τη σύνδεση των υφιστάμενων εθνικών συστημάτων, με κεντρικό συντονισμό από το IFF στο Αμβούργο, προκειμένου να καταστεί δυνατός ο έλεγχος των διασυννοριακών καταστάσεων. Οι δημιουργοί των σχεδίων εξετάζουν την ενδυνάμωση του διεθνούς συντονισμού, την αυξημένη ανταλλαγή εθνικής πληροφόρησης και την υλοποίηση κοινών ενεργειών στη βάση του κοινού συστήματος πληροφόρησης. Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει το Διεθνές σχέδιο FIS (Σύστημα υπηρεσιών χρηματοπιστωτικής πληροφόρησης) (Πρώτο στάδιο 1 Φεβρουαρίου 1994 - Φεβρουάριος 1995) στο πλαίσιο του συντονισμού του IFF.

97. Το IFF ανέπτυξε μια βάση δεδομένων, αρχικά μόνο για τη Γερμανία, που περιλαμβάνει πληροφόρηση από διάφορες πηγές (νομοθεσία, νομολογία, άρθρα σε περιοδικά και εφημερίδες, δημοσιευθέντα ποσοστά ...). Καθώς το CALS και το CADAS επεκτάθηκαν σε άλλες χώρες, άρχισαν με τη σειρά τους να συγκεντρώνουν τέτοιου είδους πληροφόρηση σε βάσεις δεδομένων και το διεθνές σχέδιο FIS (Σύστημα υπηρεσιών χρηματοπιστωτικής πληροφόρησης) αποσκοπεί να δημιουργήσει και να συντονίσει μια βάση δεδομένων για την πληροφόρηση σχετικά με τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και τους οφειλέτες καταναλωτές. Το IFF έτυχε χρηματοδότησης από την Επιτροπή για το πρώτο στάδιο του σχεδίου (Φεβρουάριος 1994-1995) προκειμένου να καλυφθεί ο συντονιστικός του ρόλος. Άλλοι συμμετέχοντες οργανισμοί είναι το INC (Γαλλία), η Υπηρεσία για θέματα καταναλωτών (Ιρλανδία), Recht & Beleid, Leiden (Κάτω Χώρες), BSMAS (Ηνωμένο Βασίλειο), Arbeiterkammer Wien (Αυστρία) και CDC (Βέλγιο).

98. Στο πλαίσιο αυτής της έκθεσης αναπτύχθηκε το παράδειγμα CALS-CADAS για να καταστεί εμφανής ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί η πληροφόρηση, η βοήθεια, και η συνδρομή προς τον καταναλωτή όσον αφορά την καταναλωτική πίστη. Πρόκειται απλά για ένα παράδειγμα, εφόσον στα περισσότερα κράτη μέλη υπάρχουν πολύ αποδοτικά συστήματα βοήθειας και παροχής συμβουλών.

99. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, ξεκίνησε το 1993 ένα πρότυπο πρόγραμμα, σε συνεργασία με τον πιστωτικό κλάδο, από την Υπηρεσία παροχής συμβουλών για θέματα καταναλωτικής πίστης του West Yorkshire (CCCS) στο Leeds. Το πρόγραμμα παρέχει δωρεάν και ανεξάρτητες συμβουλές σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα χρέους, χρησιμοποιώντας καταρτισμένους συμβούλους και ένα σύστημα λογισμικού για τον υπολογισμό των εξοφλήσεων. Τη διεκπεραίωση όλων των διαπραγματεύσεων με τους πιστωτές έχει αναλάβει η CCCS, και οι καταναλωτές που συμφωνούν μ'ένα πρόγραμμα διαχείρισης του χρέους προβαίνουν σε μία μηνιαία πληρωμή προς την CCCS που παρέχει, στην περίπτωση αυτή, τις συμφωνηθείσες αναλογίες προς τους πιστωτές. Διαμορφωμένη βάσει ενός αμερικανικού και καναδικού συστήματος (στις ΗΠΑ και τον Καναδά η παροχή συμβουλών για χρηματικά θέματα χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από πιστωτές), η υπηρεσία αποσκοπεί να είναι αυτοχρηματοδοτούμενη μέσω επιβολής μιας επιβάρυνσης στον πιστωτή, της τάξης του 15% της διαχειριζόμενης εξόφλησης, προκειμένου να χρηματοδοτείται η υπηρεσία παροχής συμβουλών. Υποστηριζόμενο από την Barclaycard, το GE Capital, CCN και Equifax, το σύστημα έγινε ευνοϊκά δεκτό από την Υπηρεσία Εμπορίου, καθώς και από την πλειοψηφία των μεγαλύτερων πιστωτών και εμπορικών ενώσεων. Μέχρι σήμερα, πλέον του 94% των καταναλωτών έχουν διατηρήσει τακτικές πληρωμές και υπάρχουν σχέδια για την παραχώρηση του συστήματος σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο.

VI. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 87/102

A. ΤΟ ΠΕΛΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

A.1 Ο καταναλωτής

Η αρχή

100. Ο καταναλωτής ορίζεται ως "κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, για τις δικαιοπραξίες που καλύπτει η παρούσα οδηγία, επιδιώκει σκοπούς που μπορούν να θεωρηθούν άσχετοι με την επαγγελματική ή εμπορική δραστηριότητά του".

101. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δύο σωρευτικά κριτήρια: πρέπει να πρόκειται για φυσικό πρόσωπο που ενεργεί στο πλαίσιο μη επαγγελματικών σκοπών.

102. Ο ίδιος ορισμός είχε ήδη χρησιμοποιηθεί σε άλλα κοινοτικά κείμενα όπως στο άρθρο 13 της Σύμβασης των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968²² για τη δικαιοδοτική αρμοδιότητα και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, στο άρθρο 5 της Σύμβασης της Ρώμης της 19ης Ιουνίου 1980²³ σχετικά με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται στις συμβατικές υποχρεώσεις, και στην οδηγία 85/577²⁴ για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος.

103. Ο ορισμός αυτός επιφέρει μια δυσκολία ερμηνείας: ο καταναλωτής που αναφέρει η οδηγία μπορεί να είναι αυτός που ενεργεί ταυτόχρονα για ιδιωτικούς και για εμπορικούς σκοπούς, όπως το πρόσωπο που χρησιμοποιεί το αυτοκίνητό του για να συνοδεύσει τα παιδιά του και να ασκήσει τις επαγγελματικές του δραστηριότητες;

104. Το σχέδιο οδηγίας για την καταναλωτική πίστη²⁵ ανέφερε "το φυσικό πρόσωπο που δεν ενεργεί, κυρίως, στο πλαίσιο μιας εμπορικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας". Η έκθεση Giuliano και Lagarde για τη Σύμβαση σχετικά με τις συμβατικές υποχρεώσεις (που περιλαμβάνει, για τον καταναλωτή, τον ίδιο ορισμό με την οδηγία), ορίζει ότι "εάν ένα πρόσωπο ενεργεί εν μέρει στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας και εν μέρει εκτός αυτού του πλαισίου, η κατάσταση άπτεται του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 5 μόνον εφόσον πρόκειται κατά κύριο λόγο εκτός του πεδίου δραστηριότητάς του"²⁶.

105. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει επανειλημμένως αποφανθεί για την έννοια του καταναλωτή. Στην απόφαση Di Pinto²⁷, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι ο έμπορος μπορεί να επικαλεστεί την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός

²² ΕΕ C 189 της 28.07.90, σ.2

²³ 80/934/ΕΟΚ, ΕΕ L 266 της 09.10.80, σ.1

²⁴ Οδηγία 85/577 της 20.12.85, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, ΕΕ L 372, 31.12.85, σ.31

²⁵ ΕΕ C 80, 27.03.79, σελ. 4

²⁶ ΕΕ C 282, 31.10.80, σελ. 23

²⁷ Υπόθ. C-361/89, Συλ. 1991, I-1189

εμπορικού καταστήματος μόνον "εάν η πράξη στην οποία προέβη υπερβαίνει το πλαίσιο των επαγγελματικών του δραστηριοτήτων". Στην απόφαση Shearson Lehman Hutton, εκτίμησε ότι αφορά μόνον "τον τελικό ιδιώτη καταναλωτή που δεν ενέχεται σε εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες"²⁸. Με τη λογική αυτή, μπορεί να σκεφτεί κανείς ότι η ανάγκη προστασίας παύει να υπάρχει εφόσον ο καταναλωτής επιδιώκει εν μέρει μικτούς σκοπούς²⁹. Ηερμηνεία αυτή της έννοιας του καταναλωτή περιλαμβάνεται επίσης στην οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες³⁰. Το άρθρο 2β ορίζει τον καταναλωτή ως "κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο επιδιώκει σκοπούς που δεν εντάσσονται στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας".

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

106. Οι υιοθετηθείσες λύσεις δεν είναι πανόμοιες: ορισμένοι έχουν επιλέξει μια πλήρη και απλή μεταφορά, ενώ άλλοι διευθέτησαν ή διεύρυναν τον κύκλο των προσώπων που προστατεύει η νομοθεσία. Ορισμένα κράτη επεκτείνουν την προστασία σε νομικά πρόσωπα (Δανία, Γαλλία). Ορισμένες φορές συμπεριλαμβάνονται και οι πιστώσεις μικτής σκοπιμότητας.

107. Η γερμανική νομοθεσία περιλαμβάνει στον ορισμό της το πρόσωπο που συνυπογράφει μια πίστωση με σκοπό τη χρηματοδότηση της έναρξης μιας επαγγελματικής δραστηριότητας. Η δανική νομοθεσία εφαρμόζεται όταν η πίστωση προορίζεται προπάντων για μη επαγγελματική χρήση (Άρθρο 1). Στις Κάτω Χώρες, η προστασία παρέχεται σε κάθε φυσικό πρόσωπο, με εξαίρεση την πίστωση που αφορά ένα πράγμα το οποίο χρησιμοποιείται αποκλειστικά κατά την άσκηση ενός επαγγέλματος. Στο Βέλγιο, η νομοθεσία εφαρμόζεται μόνον σε περιπτώσεις που η ιδιωτική χρήση είναι συμπληρωματική σε σχέση με την επαγγελματική χρήση. Η γαλλική νομοθεσία αποκλείει μόνον τις πράξεις που αποσκοπούν στη χρηματοδότηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, υπάρχουν προτάσεις για την αφαίρεση κάθε επιχειρηματικής δανειοδότησης και μίσθωσης από το πεδίο εφαρμογής του διατάγματος του 1974 για την καταναλωτική πίστη, περιορίζοντας τοιούτοτρόπως το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας στον καταναλωτή που είναι ιδιώτης, ανεξάρτητος επιχειρηματίας ή εταιρεία³¹.

Προοπτικές

108. Τα διάφορα κοινοτικά κείμενα έχουν έναν περιοριστικό ορισμό του καταναλωτή, με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου. Τα κράτη έχουν κατά πολύ ευρύτερους ορισμούς πράγμα που τροποποιεί πλήρως το πεδίο εφαρμογής των νομοθεσιών τους. Χωρίς να φτάνει στο ίδιο σημείο με τα κράτη που εφαρμόζουν επίσης τη νομοθεσία τους στις μικρές επιχειρήσεις, η Επιτροπή εξετάζει την επέκταση του πεδίου εφαρμογής στις πιστώσεις που χορηγούνται σ'έναν

²⁸ ΔΕΚ, C-89/91, Συλ. 1993, I-139

²⁹ Βλ. επίσης παρ. 344 κατωτέρω

³⁰ Οδηγία του Συμβουλίου 93/13/ΕΟΚ της 5ης Απριλίου 1993 για τους αθέμιτους όρους στις συμβάσεις των καταναλωτών, ΕΕ L 95, 21.04.93, σ.29

³¹ Απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης: Επανεξέταση από τον Γενικό Διευθυντή Εμπορίου του πεδίου και της εφαρμογής του διατάγματος του 1974 για την καταναλωτική πίστη (Λονδίνο, Ιούνιος 1994), σελ. 28-34

καταναλωτή με σκοπό τη χρηματοδότηση της έναρξης μιας επαγγελματικής δραστηριότητας.

A.2 Ο δανειστής

Η αρχή

109. Ο δανειστής ορίζεται ως κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα αυτών των προσώπων που χορηγεί πίστωση στο πλαίσιο της άσκησης των εμπορικών ή επαγγελματικών του δραστηριοτήτων.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

110. Τα περισσότερα κράτη επαναλαμβάνουν τον ορισμό της οδηγίας. Η Γαλλία ενέκρινε ένα κριτήριο που αφορά το "συνήθη" χαρακτήρα των πιστωτικών πράξεων για τον επικεφαλής των επαγγελματιών. Φαίνεται ότι πρόκειται για έναν περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας που αντιβαίνει στο πνεύμα της, εφόσον ο ορισμός που δίνει η οδηγία ουδόλως προβλέπει περιορισμό του πεδίου εφαρμογής της προστασίας στις συνήθεις μόνον πιστωτικές πράξεις για τον επικεφαλής των πιστωτικών φορέων. Η δανική νομοθεσία εφαρμόζεται στην πίστωση που χορηγείται από έναν μη ασκούντα εμπορική δραστηριότητα στο βαθμό που η σύμβαση έχει καταρτιστεί ή συναφθεί μέσω επαγγελματία μεσολαβητή.

A.3 Η σύμβαση πίστωσης

Η αρχή

111. Η σύμβαση πίστωσης ορίζεται ως η σύμβαση δυνάμει της οποίας ο δανειστής χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση με τη μορφή προθεσμίας πληρωμής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης.

112. Στόχος της οδηγίας είναι σαφώς να συμπεριλάβει στον ορισμό όλες τις μορφές καταναλωτικής πίστης ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

113. Τα περισσότερα κράτη επαναλαμβάνουν το άρθρο 1 2.γ της οδηγίας. Ωστόσο, η γερμανική νομοθεσία εφαρμόζεται μόνον στη σύμβαση πίστωσης και όχι στην υπόσχεση πίστωσης, ενώ η οδηγία αναφέρεται ρητώς στην υπόθεση κατά την οποία ο δανειστής δεσμεύεται να χορηγήσει την πίστωση.

A.4 Οι εξαιρέσεις που προβλέπει η οδηγία

A.4.α Οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών

Η αρχή

114. Το άρθρο 1 2.γ δεύτερο εδάφιο αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας "τις συμβάσεις για τη συνεχή παροχή υπηρεσιών (ιδιωτικών ή δημόσιων) σύμφωνα με τις οποίες ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να καταβάλλει με δόσεις το σχετικό τίμημα κατά τη διάρκεια της παροχής τους".

115. Οι αναφερόμενες συμβάσεις είναι για παράδειγμα αυτές που προβλέπουν την καταβολή ασφαλιστών κλιμακούμενη εντός δωδεκάμηνης περιόδου, οι συμβάσεις παροχής ενέργειας, οι συμβάσεις σχετικά με την τμηματική καταβολή διδάκτρων ή τα εισιτήρια διαρκείας στα δημόσια μέσα μεταφοράς.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

116. Οι περισσότερες χώρες επανέλαβαν την εξαίρεση· μόνον η Γερμανία και η Γαλλία δεν την αναφέρουν ρητώς στη νομοθεσία τους.

Προοπτικές

117. Η εφαρμογή ή η μη εφαρμογή της οδηγίας στο συγκεκριμένο τύπο παροχών υπηρεσιών θέτουν διάφορα προβλήματα:

- α) στις χώρες που έχουν επαναλάβει το κείμενο της οδηγίας, ορισμένοι παρέχοντες υπηρεσίες, όπως τα γραφεία συνοικειώων ή οι εταιρείες συντήρησης, εκτιμούν ότι οι παροχές τους επωφελούνται από την εξαίρεση.
- β) στη Γαλλία, ο Άρειος Πάγος εκτίμησε ότι η τμηματική καταβολή διδάκτρων δεν αποτελεί πιστωτική πράξη, ενώ η γαλλική νομοθεσία εφαρμόζεται "στις πωλήσεις ή παροχές υπηρεσιών για τις οποίες η πληρωμή είτε πραγματοποιείται με δόσεις, είναι προθεσμιακή ή τμηματική" (άρθρο 2 εδάφιο 2 του νόμου της 10ης Ιανουαρίου 1978 και ο νόμος της 23ης Ιουνίου 1989).

118. Τα προβλήματα αυτά θέτουν ένα ερώτημα σχετικά με την ουσία μιας πιστωτικής πράξης. Αυτό που διακρίνει την πιστωτική πράξη από την πράξη τοις μετρητοίς είναι η χρονική μετατόπιση, η προθεσμία μεταξύ της προκαταβολής που χορηγεί ο πιστωτικός φορέας και της επιστροφής από τον δανειζόμενο. Με τη λογική αυτή, η τμηματική καταβολή της αμοιβής ενός δικηγόρου, αρχιτέκτονα ή επιχειρηματία δεν θεωρείται ως πιστωτική πράξη, εφόσον κάθε πληρωμή ανταποκρίνεται σε μια πραγματικά παρεχόμενη δραστηριότητα. Όταν το κόστος της παροχής αποτελείται από ένα κατ'αποκοπή ποσό του οποίου η καταβολή κλιμακώνεται χρονικά, είναι λεπτό το ζήτημα του κατά πόσον πρόκειται ή όχι για μια πιστωτική πράξη.

A.4.β Ευυπόθηκη πίστη

Η αρχή

119. Η οδηγία δεν εφαρμόζεται στην πίστωση που χορηγείται για την κτήση ή τη διατήρηση δικαιωμάτων κυριότητας επί εδαφικής έκτασης ή κτιρίου, καθώς και για την πίστωση που προορίζεται για την ανακαίνιση ή τη δομική βελτίωση ενός κτιρίου (άρθρο 2.1). Στις συμβάσεις πίστωσης ή στις συμβάσεις που υπόσχονται την παροχή πίστωσης με υποθήκη επί ακινήτου, οι οποίες δεν εξαιρούνται ήδη από το άρθρο 2.1 μπορούν να εφαρμοστούν ορισμένες διατάξεις της οδηγίας, ήτοι τα άρθρα 4, και 6 έως 12 (άρθρο 2.3). Εντούτοις, τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από τις διατάξεις των άρθρων 6 έως 12 τις συμβάσεις πίστωσης που έχουν συναφθεί υπό μορφή δημοσίου εγγράφου υπογεγραμμένου ενώπιον συμβολαιογράφου ή δικαστή (άρθρο 2.4).

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

120. Στα περισσότερα κράτη, η νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη δεν εφαρμόζεται στην ευυπόθηκη πίστη. Αντίθετα πολλά κράτη εφαρμόζουν την νομοθεσία τους για την παροχή καταναλωτικής πίστης, πλήρως ή εν μέρει, στην ευυπόθηκη πίστη που χρησιμοποιείται για την ανακαίνιση ή την κτήση κτιρίου (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, ΗΒ). Πολλά κράτη εφαρμόζουν μια ειδική νομοθεσία για την ευυπόθηκη πίστη. Το Ηνωμένο Βασίλειο γνωρίζει ένα ειδικό πρόβλημα: την ευυπόθηκη καταναλωτική πίστη. Αυτός ο τύπος πίστωσης έχει αποδειχτεί επικίνδυνος για τους καταναλωτές.

Προοπτικές

121. Για την ίδια πράξη, τη χρηματοδότηση για τη κτήση ή την ανακαίνιση ενός κτιρίου μπορεί, όσον αφορά τις ιδιαίτερες συνθήκες από τη μία χώρα στην άλλη, ή στο εσωτερικό μιας χώρας, να εφαρμόζονται διαφορετικές ρυθμίσεις. Αυτή η πολυμορφία των καταστάσεων οδηγεί στην εξέταση της σκοπιμότητας μιας ελάχιστης κοινοτικής εναρμόνισης στον τομέα της ευυπόθηκτης ή της κτηματικής πίστης. Όταν ένας καταναλωτής χρηματοδοτεί εργασίες ανακαίνισης με χορηγούμενο δάνειο, η οδηγία δεν εφαρμόζεται. Εάν οι εργασίες χρηματοδοτούνται με προσωπικό δάνειο εφαρμόζεται. Η κατάσταση αυτή δεν είναι εναρμονισμένη. Η αγορά κατοικίας είναι η σημαντικότερη πράξη κατανάλωσης στη ζωή ενός καταναλωτή. Είναι παράδοξο το ότι υπάρχει κοινοτική νομοθεσία στον τομέα της καταναλωτικής πίστης αλλά καμία νομοθεσία στον τομέα της ευυπόθηκτης πίστης. Η Επιτροπή προβληματίζεται συνεπώς για τη συμπερίληψη στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας των δανείων για εργασίες που δεν είναι εγγυημένες βάσει υποθήκης και εξετάζει τη σκοπιμότητα μιας οδηγίας για την ευυπόθηκη πίστη.

A.4.γ Οι συμβάσεις μίσθωσης

Η αρχή

122. Η οδηγία δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις μίσθωσης εκτός εάν οι συμβάσεις αυτές προβλέπουν ότι ο τίτλος κυριότητας θα μεταβιβάζεται τελικά στο μισθωτή [άρθρο 2.1(β)].

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

123. Πολλά κράτη εφαρμόζουν τη νομοθεσία τους στη σύμβαση με δικαίωμα αγοράς.

124. Η σύνταξη του άρθρου έθεσε δυσκολίες σε ορισμένα κράτη μέλη διότι, σε αρκετά από αυτά δεν είναι σαφές, από νομική άποψη, εάν ο τίτλος κυριότητας πρέπει να μεταβιβάζεται στον μισθωτή, ενώ στην πραγματικότητα δεν ισχύει. Είναι, για παράδειγμα, η περίπτωση μίσθωσης με δικαίωμα αγοράς. Εφόσον το δικαίωμα αγοράς δεν ασκηθεί, κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει κατά πόσον θα μεταβιβαστεί το δικαίωμα κυριότητας. Η σύνταξη αυτού του άρθρου δεν ανταποκρίνεται συνεπώς στην οικονομική πραγματικότητα.

Προοπτικές

125. Η πρακτική και η νομολογία των πλέον προηγμένων χωρών στο συγκεκριμένο τομέα δείχνουν ότι η κτήση ενός αγαθού μέσω χρηματοδοτικής μίσθωσης πραγματοποιείται μάλλον υπό μορφή χρεολυσίας της συνολικής αξίας του στη διάρκεια της σύμβασης. Εάν ένα όχημα δεν έχει πλέον οικονομική αξία κατά τη λήξη μιας σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης, η διαφορά μεταξύ της κτήσης της κυριότητας και της μη κτήσης της κυριότητας είναι πρακτικά ανύπαρκτη. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να καταργηθεί η εξαίρεση του άρθρου 2.1 στ) προκειμένου να καλυφθούν οι συμβάσεις με δικαίωμα αγοράς.

4.δ Οι δωρεάν πιστώσεις

Η αρχή

126. Η οδηγία δεν ισχύει για τις συμβάσεις δωρεάν χορήγησης πιστώσεων. Ο τόκος είναι ένα από τα χαρακτηριστικά της σύμβασης πίστωσης αλλά δεν αποτελεί προϋπόθεση για την ύπαρξη αυτής της πράξης.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

127. Πολλά κράτη μέλη δεν έχουν συμπεριλάβει αυτή την εξαίρεση (Δανία, Γαλλία, Βέλγιο...) και έχουν θεσπίσει κανονισμούς για τη δωρεάν χορήγηση πιστώσεων. Ομοίως, η διαφήμιση αυτού του τύπου πιστώσεων αποτελεί αντικείμενο κανονισμών σε πολλά κράτη.

Προοπτικές

128. Η δωρεάν πίστωση αποτελεί, εδώ και πολλά χρόνια, αντικείμενο έντονων συζητήσεων μεταξύ των υποστηρικτών και των πολέμιών της. Οι τελευταίοι προβάλλουν τον δόλιο και παραπλανητικό χαρακτήρα αυτής της διαφημιστικής τεχνικής, εφόσον ουδέποτε η πίστωση έχει χορηγηθεί δωρεάν. Η πίστωση έχει κόστος όπως και κάθε άλλο προϊόν. Είναι επικίνδυνο ν'αφήνεται στον καταναλωτή η ψευδαίσθηση ότι μπορεί να χορηγείται στην πραγματικότητα δωρεάν. Οι επιβαρύνσεις μιας άτοκης πληρωμής μπορούν, με την ελκυστικότητά τους, να οδηγήσουν σε υπερβολικό χρέος. Καθώς ο έμπορος μεταβιβάζει το κόστος της πίστωσης στην τιμή των προϊόντων του, δεν είναι σωστό να επιβαρύνεται ο πελάτης που αποταμιεύει προτού καταναλώσει και ο οποίος πληρώνει τοις μετρητοίς.

129. Οι υπέρμαχοι της δωρεάν πίστωσης επιμένουν στην τήρηση των αρχών εν προκειμένω: εάν η πίστωση είναι πράγματι δωρεάν, τίποτε δεν πρέπει να εναντιούται σ' αυτή την επωφελή για τον καταναλωτή πρακτική. Η απαγόρευση οδηγεί σε διακρίσεις έναντι άλλων τρόπων διαφήμισης. Η δωρεάν πίστωση αποτελεί ένα θέμα για το οποίο οι εθνικές θέσεις παρουσιάζουν αποκλίσεις. Η συζήτηση πρέπει να συνεχιστεί και συνεπώς κάθε κοινοτική πρωτοβουλία θα είναι πρόωρη.

A.4.ε Το άνοιγμα πίστωσης

Η αρχή

130. Η οδηγία δεν εφαρμόζεται στις πιστώσεις που χορηγούνται με τη μορφή προκαταβολών σε τρέχοντα λογαριασμό (άρθρο 2.1.ε) από πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα· η εξαίρεση αυτή δεν αφορά τους λογαριασμούς πιστωτικής κάρτας. Στο πλαίσιο ακάλυπτου υπολοίπου, πρέπει να παρέχονται στον καταναλωτή ορισμένες πληροφορίες (άρθρο 6) σχετικά με:

- το τυχόν ανώτατο όριο της πίστωσης,
- το ετήσιο επιτόκιο και τις επιβαρύνσεις που ισχύουν από το χρόνο σύναψης της σύμβασης, καθώς και για τους όρους με τους οποίους μπορούν να τροποποιηθούν,
- τη διαδικασία λύσης της σύμβασης.

131. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να κοινοποιούνται προφορικά, αλλά πρέπει να επιβεβαιώνονται εγγράφως. Ο καταναλωτής πρέπει να πληροφορείται αμέσως κάθε μεταβολή του ετήσιου επιτοκίου κατά την περίοδο ισχύος της σύμβασης ή τροποποίηση των εξόδων. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να του παρέχονται στα τραπεζικά σημειώματα της κατάστασης του λογαριασμού ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο αποδεκτό από τα κράτη μέλη.

132. Όσον αφορά τα ακάλυπτα υπόλοιπα που γίνονται σιωπηρά δεκτά και παρατείνονται πέραν του τριμήνου, το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας προβλέπει ότι ο καταναλωτής πρέπει να πληροφορείται το επιτόκιο, τις επιβαρύνσεις και όλες τις τροποποιήσεις τους. Η οδηγία που αφορά τις καταχρηστικές ρήτρες³² των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές συμπληρώνει τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών γι' αυτόν τον τύπο πίστωσης. Το σημείο 1.ι του παραρτήματος αυτής της οδηγίας αμφισβητεί τη ρήτρα που επιτρέπει στους επαγγελματίες να τροποποιούν μονομερώς τους όρους της σύμβασης χωρίς σοβαρό λόγο ο οποίος να προβλέπεται στη σύμβαση. Το σημείο 1.ι όμως δεν αντιβαίνει στις ρήτρες με τις οποίες ο προμηθευτής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών επιφυλάσσεται του δικαιώματος να τροποποιεί το επιτόκιο που οφείλεται από τον καταναλωτή ή που οφείλεται σε αυτόν, ή το ποσό όλων των άλλων επιβαρύνσεων σχετικά με τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, χωρίς καμία προειδοποίηση σε περίπτωση βάσιμου λόγου, αρκεί ο επαγγελματίας να επιβαρύνεται με την υποχρέωση να πληροφορεί αμέσως το άλλο ή τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη και αυτό ή αυτά να είναι ελεύθερα να καταγγείλουν πάραυτα τη σύμβαση. Εάν ο επαγγελματίας τροποποιεί μονομερώς τους όρους μιας σύμβασης αορίστου χρόνου, πρέπει να ενημερώσει εντός ευλόγου

³²

Υποσημείωση 30 ανωτέρω

χρονικού διαστήματος τον καταναλωτή· ο οποίος πρέπει να μπορεί να καταγγείλει τη σύμβαση (σημείο 2β).

133. Το άνοιγμα πίστωσης είναι δημιούργημα της τραπεζικής πρακτικής, του οποίου η χρήση όσον αφορά τους καταναλωτές επεκτάθηκε προοδευτικά παράλληλα με την ανάπτυξη της καταναλωτικής πίστης. Αυτός ο τύπος πίστωσης μπορεί να οριστεί ως η διάθεση ενός χρηματικού ποσού στο δανειζόμενο, σε διαρκή (πιθανόν εντός χρονικών ορίων) και ανανεώσιμη βάση.

134. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της σύμβασης για το άνοιγμα πίστωσης είναι ότι ο καταναλωτής μπορεί να χρησιμοποιεί την πίστωση ανάλογα με τις ανάγκες του. Η ευελιξία χρήσης και εξόφλησης αποτελεί αναμφισβήτητα τον παράγοντα που επέφερε την ανάπτυξη αυτής της μορφής καταναλωτικής πίστης.

135. Η οδηγία, στο άρθρο 6, εφαρμοζόταν στις προκαταβολές στον τρέχοντα λογαριασμό που δεν συνδέονται με πιστωτικές κάρτες, οι οποίες ενέπιπταν στην αυστηρή εφαρμογή του άρθρου 4 της οδηγίας. Η εφαρμογή της οδηγίας στα ανοίγματα πιστώσεων που δεν καλύπτονται από το άρθρο 6, δεν ήταν πάντα ικανοποιητική.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

136. Η σημασία του θέματος οδηγεί στον επαναπροσδιορισμό, εν συντομία, του τρόπου με τον οποίο τα κράτη έχουν μεταφέρει αυτά τα άρθρα της οδηγίας. Στη Γερμανία, οι οδηγίες της νομοθεσίας μετριάστηκαν για τις συμβάσεις πίστωσης με τις οποίες ένα πιστωτικό ίδρυμα παρέχει στον καταναλωτή το δικαίωμα να υπερχρεώσει τον τρέχοντα λογαριασμό του έναντι καθορισμένου ποσού· η απαίτηση για έγγραφη σύμβαση και υποχρεωτικές μνείες δεν εφαρμόζεται, εάν δεν υπάρχει επιπλέον τιμολογούμενο κόστος εκτός των τόκων και εάν αυτό δεν απαιτείται για περίοδο λιγότερο από τρεις μήνες. Ωστόσο, ο καταναλωτής πρέπει να λαμβάνει ορισμένες πληροφορίες πριν από τη σύναψη μιας τέτοιας σύμβασης (το ανώτατο όριο της πίστωσης, το ισχύον επιτόκιο κατά τη σύναψη της σύμβασης ...). Όσον αφορά την υπερχρέωση τρέχοντος λογαριασμού για μία περίοδο που υπερβαίνει τους τρεις μήνες, ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται για το ετήσιο επιτόκιο, το κόστος, καθώς και για τις μεταβολές του· αυτό μπορεί να πραγματοποιείται μέσω τραπεζικού σημειώματος για την κατάσταση του λογαριασμού. Έτσι, μόνον οι πιστωτικές κάρτες που προσφέρουν απλές προθεσμίες ρύθμισης της εξόφλησης δεν υπόκεινται στις διατάξεις του νόμου.

137. Επιπλέον, ο Γενικός Διευθυντής Εμπορίου έχει τη διακριτική ευχέρεια, βάσει του σημείου τμήματος 74 του διατάγματος, να εξαιρεί ορισμένους τύπους συμβάσεων από τις διατάξεις του διατάγματος. Βασικός στόχος αυτού είναι να εξαιρεθούν οι αρνητικές υπερβάσεις σε τρέχοντες λογαριασμούς από τις απαιτήσεις τεκμηρίωσης και υπάρχουν προτάσεις για περαιτέρω διεύρυνση αυτής της διάκρισης προκειμένου να καλυφθούν άλλες κατηγορίες συμβάσεων³³.

³³

Απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης: Επανεξέταση από τον Γενικό Διευθυντή Εμπορίου του πεδίου και της εφαρμογής του διατάγματος του 1974 για την καταναλωτική πίστη (Λονδίνο, Ιούνιος 1994), σελ. 28-34

Στις Κάτω Χώρες, οι προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό δεν υπόκεινται στη νομοθεσία εάν δεν υπερβαίνουν χρονική περίοδο τριών μηνών και εάν μετά την περίοδο αυτή η τράπεζα απαιτεί την εξόφληση.

138. Η βελγική νομοθεσία εξαιρεί τα ανοίγματα πίστωσης που εξοφλούνται εντός τρίμηνης προθεσμίας και είναι κατώτερα των 1.200 ECU. Τα ανοίγματα πίστωσης υπόκεινται σε ειδική ρύθμιση. Στη Γαλλία, η ανανεούμενη πίστωση που χορηγείται υπό μορφή προκαταβολής σε τραπεζικό λογαριασμό ή πιστωτικής κάρτας αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης. Σημαντικά διατάγματα όρισαν ότι εάν αναφέρεται το επιτόκιο (περίπτωση του σιωπηρού ακάλυπτου υπολοίπου), το εφαρμοζόμενο επιτόκιο είναι το νόμιμο επιτόκιο. Επομένως, η νομολογία συμπλήρωσε το νόμο για το θέμα αυτό με πιο αυστηρό τρόπο από ό,τι προβλέπεται στην οδηγία. Στην Πορτογαλία, εάν η υπέρβαση μπορεί να παραταθεί πέραν των τριών μηνών, ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται για το ετήσιο επιτόκιο και τις επιβαρύνσεις που εφαρμόζονται, καθώς και για τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να τροποποιούνται το επιτόκιο και οι επιβαρύνσεις. Στη Δανία, ο νόμος για την καταναλωτική πίστη εφαρμόζεται στα ανοίγματα πίστωσης.

139. Στη Γερμανία οι πιστωτικές κάρτες δεν διέπονται ρητώς από τον νόμο αλλά επίσης δεν αποκλείονται. Όταν πρόκειται για πιστωτική κάρτα όπου ο καταναλωτής μπορεί να εξοφλήσει με δόσεις το μηνιαίο υπόλοιπο, εκτός από τη σύμβαση σχετικά με την ίδια την κάρτα, συνάπτεται σύμβαση πίστωσης που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Έτσι μόνο οι πιστωτικές κάρτες που δεν προσφέρουν παρά απλές προθεσμίες πληρωμής δεν υπόκεινται στις διατάξεις του νόμου. Στην Αγγλία η εφαρμογή του νόμου για την καταναλωτική πίστη στις πιστωτικές κάρτες εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί η κάρτα (καρτές πελατών, κάρτες τραπεζικής πίστης, κάρτες πληρωμής, κτλ). Στις Κάτω Χώρες οι κάρτες υπόκεινται στο νόμο εάν προσφέρουν δυνατότητα πίστωσης. Εάν δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, ο νόμος δεν εφαρμόζεται. Στην Ελλάδα οι πιστωτικές κάρτες θεωρούνται ως "υποδιαίρεση" της καταναλωτικής πίστης και επιτρέπονται αρκεί το ποσό να μην ξεπερνά τα 110 ECU. Στη Δανία ο νόμος για τις κάρτες πληρωμής εφαρμόζεται στις πιστωτικές κάρτες.

Προοπτικές

140. Έχουν προκύψει πολλές δυσκολίες. Εάν μια αγορά χρηματοδοτείται με άνοιγμα πίστωσης, έχουμε δύο (ή περισσότερες) διαφορετικές πράξεις, αφενός, τη σύμβαση για το άνοιγμα πίστωσης και αφετέρου, τη χρήση της από τον καταναλωτή η οποία μπορεί να είναι επαναλαμβανόμενη.

141. Αυτές οι δύο πράξεις, η σύναψη της σύμβασης για το άνοιγμα πίστωσης και οι αγορές ή οι αναλήψεις χρημάτων, δεν είναι κατ'ανάγκη παραπλήσιες. Για παράδειγμα, ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει μια πιστωτική κάρτα και να τη χρησιμοποιήσει μετά από μια διατίμια. Στην περίπτωση αυτή, έχει συνεπώς ιδιαίτερη σημασία να γνωρίζουμε το πότε πρέπει να παρασχεθούν οι πληροφορίες.

142. Εφόσον η οδηγία συνδέει τις πληροφορίες με τη σύμβαση πίστωσης, πρέπει να γνωρίζουμε εάν, από νομική άποψη, το άνοιγμα πίστωσης αποτελεί τη μοναδική σύμβαση ή εάν κάθε χρήση της πίστωσης μπορεί να συνεπάγεται μια

ξεχωριστή σύμβαση πίστωσης. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται από τη νομική παράδοση κάθε κράτους μέλους. Έτσι, στη Γαλλία και το Βέλγιο, έχει γίνει από καιρό δεκτό ότι το άνοιγμα πίστωσης αποτελεί σύμβαση πίστωσης (παραίτηση από τον πραγματικό χαρακτήρα του δανείου του αστικού κώδικα) και ότι οι αγορές ή οι αναλήψεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο αυτό αποτελούν απλά την εκτέλεσή της. Συνεπώς, η εφαρμογή των κανόνων της οδηγίας οδηγεί στην πληροφόρηση του καταναλωτή κατά τη χορήγηση του ανοίγματος της πίστωσης.

143. Αντίθετα στη Γερμανία, προϋπόθεση για τη σύμβαση πίστωσης είναι η επιστροφή του δανεισθέντος ποσού. Ως εκ τούτου, κάθε αγορά ή ανάληψη πρέπει να θεωρείται ως αυτόνομη σύμβαση πίστωσης. Η γερμανική νομοθεσία, καίτοι επιβεβαιώνει τη χρήση του όρου "εφόσον είναι δυνατό", δεν ορίζει τον τρόπο κοινοποίησης των πληροφοριών για κάθε χρήση της πίστωσης.

144. Έτσι, η σχεδόν κατά λέξη μεταφορά στο δίκαιο των κρατών μελών του ορισμού της σύμβασης πίστωσης που λαμβάνει υπόψη της η οδηγία, οδηγεί σε ουσιαστικές αποκλίσεις. Ο όγκος των ανοιγμάτων πίστωσης παρουσιάζει σήμερα έντονη αύξηση. Άραγε θα καταλήξουμε σε μία κατάσταση όπου ένας νέος καταναλωτής έγκυρα πληροφορημένος θα συνάπτει μια ή περισσότερες συμβάσεις ανοίγματος πίστωσης, συνοδευόμενες από πιστωτικές κάρτες σε μειωμένη τιμή και με ευνοϊκούς όρους, για απεριόριστη χρονική διάρκεια και όπου, στο μέλλον, δεν θα του παρέχεται πλέον καμία πληροφόρηση;

145. Για να περιοριστεί ο κίνδυνος αυτός, θα πρέπει να δοθούν περισσότερα δικαιώματα στον καταναλωτή τη στιγμή που χρησιμοποιεί την πίστωση. Σήμερα, οι μόνες υιοθετηθείσες διατάξεις αφορούν την μεταβολή του επιτοκίου. Μία από τις μείζονες δυσκολίες είναι η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με το κόστος της πίστωσης. Για να κάνουν ελκυστική την ανανεώσιμη πίστωση, οι πιστωτικοί φορείς (όπως, για παράδειγμα, (πωλητές αυτοκινήτων ή στερεοφωνικών συγκροτημάτων) επιτρέπουν στον δανειζόμενο να επιλέξει το ποσό των μηνιαίων δόσεων. Οι εν λόγω δόσεις μπορούν έτσι να συμπεριληφθούν στον μηνιαίο προϋπολογισμό του αγοραστή. Δυστυχώς, ο καταναλωτής δεν ενημερώνεται απαραίτητα για την τελική ημερομηνία εξόφλησης, λαμβανομένων υπόψη των επιλογών μηνιαίων δόσεων. Έτσι η "ανανεούμενη πίστωση" (revolving) δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι μπορεί κανείς να δανείζεται ευκολότερα χάρη σε χαμηλές μηνιαίες δόσεις.

146. Η οδηγία δεν θίγει επίσης τη σχέση μεταξύ ενός ανοίγματος πίστωσης σε τρέχοντα λογαριασμό και της χρήσης πιστωτικής κάρτας. Το πλέον διαδεδομένο σύστημα κάρτας στην Ευρώπη συνδέεται με μία άμεση πρόσβαση μέσω της κάρτας στον τρέχοντα λογαριασμό και στο συναφές άνοιγμα πίστωσης. Η οδηγία δεν αποκλείει τις πιστώσεις που πραγματοποιούνται από τις πιστωτικές κάρτες αλλά και αυτές που είναι διάρκειας μικρότερης των τριών μηνών και είναι εξοφλητέες εφάπαξ.

147. Αυτός ο τύπος συστήματος ξεφεύγει από την εφαρμογή της ρύθμισης με δύο τρόπους:

- α) είτε ο νομοθέτης θεωρεί ότι μια κάρτα είναι πιστωτική κάρτα μόνον εφόσον η πίστωση στην οποία παρέχει πρόσβαση αποτελεί μέρος μιας ίδιας

σύμβασης· στην περίπτωση αυτή, οι περισσότερες κάρτες διαφεύγουν για το λόγο αυτό των νομοθετικών διατάξεων·

- β) είτε οι τοιουτοτρόπως χορηγούμενες πιστώσεις είναι εξοφλητέες εντός τριμήνου.

148. Η ολλανδική νομοθεσία έχει λάβει υπόψη την πραγματικότητα αυτών των πιστώσεων, που νομικά περιορίζονται συχνά σε περίοδο μικρότερη των τριών μηνών· η τράπεζα πρέπει να επιλέξει μεταξύ της δυνατότητας ανάκτησης του οφειλόμενου ποσού εντός τριμήνου και μιας παράτασης της πίστωσης. Στη δεύτερη περίπτωση, η πίστωση υπόκειται πλήρως στις διατάξεις της νομοθεσίας για την καταναλωτική πίστη. Οι περισσότερες νομοθεσίες αρκούνται στην απαίτηση η πίστωση να περιορίζεται νομικά σε περίοδο μικρότερη των τριών μηνών.

149. Μπροστά στην ανάπτυξη νέων μορφών πίστωσης, που προκαλούν σημαντικό χρέος για τους καταναλωτές και, σε ολόένα περισσότερους, δυσκολίες εξόφλησης, πρέπει αυτές οι μορφές πίστωσης, διατηρώντας την ελκυστικότητά τους, να μην οδηγούν σε συχνά ολισθήματα.

150. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει να διευκρινιστούν οι κανόνες χρήσης των πιστωτικών καρτών, ενώ παράλληλα διατηρεί σε ισχύ το άρθρο 6 με τη σημερινή του μορφή που δεν καλύπτει τα ανοίγματα πίστωσης που συνδέονται με κάρτα. Οι τροποποιήσεις αυτές πρέπει να αφορούν την πληροφόρηση σχετικά με το κόστος, τα κριτήρια που επιτρέπουν τον καθορισμό των ελάχιστων εξοφλητέων ποσών και την περιοδικότητα των εξοφλήσεων. Θα πρέπει επίσης να αναλύονται οι σχέσεις ανάμεσα στη σύμβαση αγοράς και στη σύμβαση για το άνοιγμα πίστωσης (σε συνάρτηση με το άρθρο 11 και τη συζήτηση για τις προθεσμίες υπαναχώρησης).

A.4.στ Οι συμβάσεις που εξαιρούνται ανάλογα με την αξία τους (Άρθρο 2.1.στ)

Η αρχή

151. Το άρθρο 2.1.στ αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας τις συμβάσεις πίστωσης που αφορούν ποσά κατώτερα των 200 ECU ή ανώτερα των 20.000 ECU. Για τις χαμηλές πιστώσεις, πρέπει να αποφεύγεται οι απαιτούμενες διατυπώσεις να έχουν ως συνέπεια να καθιστούν δυσχερή τη χορήγηση αυτού του τύπου πίστωσης. Οι πιστώσεις σημαντικού ποσού θεωρούνται περισσότερο πιστώσεις επένδυσης σε διαρκή αγαθά παρά ως καταναλωτική πίστη. Στο βαθμό που ο κίνδυνος πτώχευσης ή απερίσκεπτης δέσμευσης εκ μέρους του δανειζόμενου είναι αμελητέος, εξίσου αμελητέα μπορεί να είναι και η πτυχή της προστασίας.

152. Το άρθρο 13(2) της οδηγίας ορίζει ότι το Συμβούλιο, ενεργώντας κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, θα εξετάζει, ανά πενταετία και για πρώτη φορά μέσα στο 1995, και ενδεχομένως τροποποιεί τα ποσά της οδηγίας υπό το πρίσμα των οικονομικών και νομισματικών τάσεων στην Κοινότητα. Προκειμένου να ληφθεί υπόψη ο πληθωρισμός από το 1987, τα όρια του άρθρου 2.1.στ απαιτούν προσαρμογή σε 260 και 26000 ECU.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

153. Η μεταφορά της οδηγίας στις εθνικές νομοθεσίες παρουσιάζει σημαντικές διαφορές. Πολλά κράτη δεν προβλέπουν το κατώτατο ή ανώτατο χρηματοπιστωτικό όριο ή προβλέπουν ποσά διαφορετικά από αυτά της οδηγίας ή ακόμη εντάσσουν εν μέρει τις πιστώσεις αυτές στη νομοθεσία τους. Ορισμένα κράτη έχουν καθορίσει υψηλότερα ανώτατα ή χαμηλότερα κατώτατα όρια ενώ άλλα, όπως η Ιρλανδία (νομοσχέδιο), η Αυστρία και η Φινλανδία επέλεξαν τον μη καθορισμό ούτε κατώτατων ούτε ανώτατων επιπέδων. Στη Φινλανδία ορισμένες εθνικές διατάξεις δεν εφαρμόζονται σε πιστώσεις κάτω των 200 ECU και υπάρχουν ειδικοί κανόνες για την εξόφληση πριν από τη λήξη ποσών άνω των 20.000 ECU. Άλλα κράτη επέλεξαν να μην καθορίσουν ούτε κατώτατο (Βέλγιο, Κάτω Χώρες) ούτε ανώτατο επίπεδο (Δανία).

154. Από τους απαντήσαντες, μόνον οι γαλλικές και λουξεμβουργιανές αρχές θεωρούν ότι δεν καθίστανται αναγκαίες μεταρρυθμίσεις³⁴. Όλοι οι άλλοι απαντήσαντες έκριναν αναγκαίες κάποιες μεταρρυθμίσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις αυτό εκφράστηκε ως επίπτωση του πληθωρισμού και της υποτίμησης (Ελλάδα), ή ως προϋπόθεση για τη διατήρηση της πραγματικής αξίας των ορίων που καθορίστηκαν το 1986. Μέχρι σήμερα, μόνον το Ηνωμένο Βασίλειο συνέστησε ουσιαστικές αλλαγές στα ποσά που καθορίζει η οδηγία³⁵, προτείνοντας την αύξηση του ανώτερου ορίου για συμβάσεις μικρής κλίμακας από £30 (40 ECU) σε £150 (200 ECU), και του ανώτερου ορίου από £15.000 (20.000 ECU) σε £25.000 (30.000 ECU) προκειμένου να επανασταθεροποιηθούν τα επίπεδα που καθορίστηκαν με το διάταγμα του 1974 για την καταναλωτική πίστη.

155. Στις περισσότερες περιπτώσεις, κατέστη αντιληπτό ότι το ανώτατο όριο, ειδικότερα, πρέπει να αυξηθεί ή να μετακινηθεί εφόσον υπάρχουν ολοένα περισσότερα παραδείγματα αγαθών που αγοράζονται με πίστωση και των οποίων η τιμή υπερβαίνει τα υπάρχοντα ανώτερα όρια. Προτείνεται συνεπώς η, κατ'ελάχιστον, ανοδική αναθεώρηση των ορίων, όπως πρότείνει το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία, ή προτιμότερο η συνολική μετακίνηση όπως έπραξε η Δανία, η Ιρλανδία (νομοσχέδιο), η Αυστρία και η Φινλανδία και πρότείνει η Ελλάδα, ορισμένοι γαλλικοί φορείς και η Σουηδία.

A.4.ζ Οι συμβάσεις που εξαιρούνται ανάλογα με τη διάρκειά τους

Η αρχή

156. Οι βραχυπρόθεσμες συμβάσεις πίστωσης, ήτοι αυτές που προβλέπουν ότι ο καταναλωτής πρέπει να εξοφλήσει την πίστωση εντός προθεσμίας που δεν

³⁴ Η Γαλλική Ένωση Τραπεζών ζήτησε την "κατάργηση των άρθρων 2 και 4"
³⁵ Απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης: Επανεξέταση από τον Γενικό Διευθυντή Εμπορίου του πεδίου και της εφαρμογής του διατάγματος του 1974 για την καταναλωτική πίστη Τηλερσία Εμπορίου, Λονδίνο (1994)

υπερβαίνει τους τρεις μήνες ή σε τέσσερις δόσεις κατ'ανώτατο όριο εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες εξαιρούνται της οδηγίας.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

157. Τα περισσότερα κράτη δεν έχουν συμπεριλάβει αυτή την εξαίρεση: ορισμένα την απέσυραν, ενώ άλλα τη διαμόρφωσαν.

158. Η Επιτροπή προτείνει να εξεταστεί εάν η εξαίρεση σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης που εξοφλούνται σε τέσσερις δόσεις διατηρεί ενδιαφέρον για τα κράτη που την περιέλαβαν στην εθνική τους νομοθεσία.

A.4.η Τα δάνεια με ευνοϊκό επιτόκιο

Η αρχή

159. Ένα κράτος μέλος μπορεί, κατόπιν διαβουλεύσεων με την Επιτροπή, να εξαιρέσει της εφαρμογής της παρούσας οδηγίας ορισμένους τύπους πίστωσης που πληρούν τους ακόλουθους όρους:

- α) χορηγούνται με συντελεστές εξόδων κατώτερους αυτών που ισχύουν στην αγορά, και
- β) δεν προτείνονται στο κοινό εν γένει

160. Αντικείμενο αυτής της διάταξης είναι να επιτρέψει στα κράτη να εξαιρούν από την εφαρμογή της οδηγίας ορισμένους τύπους πίστωσης μη εμπορικού χαρακτήρα.

161. Οι όροι που απαριθμούνται στην οδηγία με σκοπό ενδεχόμενη εξαίρεση είναι σωρευτικοί. Εξάλλου, το κείμενο της οδηγίας δεν αναφέρεται στο επιτόκιο, αλλά στο συντελεστή εξόδων.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

162. Τρεις χώρες τάχθηκαν υπέρ της εξαίρεσης ορισμένων τύπων πίστωσης με ευνοϊκό επιτόκιο: το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες και η Γερμανία. Η βελγική νομοθεσία μεταβιβάζει στην εκτελεστική εξουσία την αρμοδιότητα να εξαιρεί από την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων, την πίστωση που χορηγείται με συνολικά ετήσια πραγματικά επιτόκια (ΣΕΠΕ) χαμηλότερα των επιτοκίων που επικρατούν συνήθως στην αγορά, στο βαθμό που δεν προτείνεται στο κοινό εν γένει. Ένα πρόσφατο βασιλικό διάταγμα εξαιρεί από ορισμένες διατάξεις της νομοθεσίας τις πιστώσεις που έχουν ένα κοινωνικό στόχο και χορηγούνται από ενώσεις προσώπων ή δημόσιους οργανισμούς που έχουν συσταθεί με μη κερδοσκοπικό

σκοπό, με συνολικά ετήσια πραγματικά επιτόκια χαμηλότερα εκείνων που ισχύουν συνήθως στην αγορά και που δεν προτείνονται στο κοινό εν γένει³⁶.

163. Η ολλανδική και η γερμανική νομοθεσία περιλαμβάνουν αυτή την εξαίρεση: η ολλανδική νομοθεσία αποκλείει τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί με τόκο που δεν υπερβαίνει το νόμιμο τόκο και που δεν αποτελούν αντικείμενο δημόσιων προσφορών, ενώ η γερμανική νομοθεσία εξαιρεί μόνον τις συμβάσεις πίστωσης που έχουν συναφθεί μεταξύ ενός εργοδότη και του υπαλλήλου του, με επιτόκιο χαμηλότερο εκείνου που επικρατεί στην αγορά. Το ιρλανδικό σχέδιο ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση με τη γερμανική νομοθεσία.

B. Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Η αρχή

164. Η οδηγία περιλαμβάνει μία μόνον υποχρέωση: την αναφορά του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου μέσω ενός αντιπροσωπευτικού παραδείγματος εάν δεν καθίσταται δυνατή η χρησιμοποίηση άλλων μεθόδων, στη διαφήμιση που δείχνει το επιτόκιο ή οιοδήποτε άλλο στοιχείο που αφορά το κόστος της πίστωσης.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

165. Πολλά κράτη έχουν προβλέψει ειδικές διατάξεις. Ωθούμενα από το γεγονός ότι από τη διαφήμιση εξαρτάται, εν μέρει, η απόφαση για προσφυγή στην πίστωση, οι εθνικοί νομοθέτες τείνουν να της δίνουν ένα πιο ενημερωτικό περιεχόμενο, είτε επιβάλλοντας την αναφορά ορισμένων ενδείξεων, είτε, αντίθετα, διατυπώνοντας ορισμένες απαγορεύσεις.

166. Ορισμένες αναφορές είναι επιβεβλημένες (Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο): η μορφή πίστωσης που αφορά η διαφήμιση, οι ειδικοί ή περιοριστικοί όροι στους οποίους μπορεί να υπόκειται η καταναλωτική πίστη.... Το περιεχόμενο της διαφήμισης μπορεί να αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης (Βέλγιο, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο). Έτσι, για παράδειγμα, τρία κράτη εντάσσουν σε συγκεκριμένο πλαίσιο τη διαφήμιση για τη δωρεάν πίστωση. Το ιρλανδικό νομοσχέδιο απαγορεύει τη διαφήμιση για την πίστωση που απευθύνεται σε ανήλικες.

Προοπτικές

167. Σε ορισμένα κράτη, φαίνεται ότι η διαφήμιση που προέρχεται από μεσολαβητές δεν είναι πάντα σύμφωνη με τη ρύθμιση.

168. Οι ιδιαίτεροι κανόνες που έχουν θεσπίσει τα κράτη μέλη αποσκοπούν στο να αποφεύγεται η αθέμιτη διαφήμιση. Η οδηγία της 10ης Σεπτεμβρίου 1984 για την παραπλανητική διαφήμιση³⁷ περιλάμβανε, στο αρχικό της σχέδιο, μια πτυχή για την αθέμιτη διαφήμιση³⁸. Ορίστηκε ως η διαφήμιση που "θίγει ή ενδεχομένως θίξει

³⁶ Βασιλικό διάταγμα της 05.09.94, *Moniteur Belge*, 17.09.94, σελ. 23639

³⁷ ΕΕ L 250 19.09.84, σελ. 17

³⁸ ΕΕ C 70, 02.03.78, σελ. 4 και η τροποποιημένη πρόταση, ΕΕ C 194 01.08.79, σελ. 3

την ελεύθερη επιλογή του καταναλωτή προσφεύγοντας σε αθέμιτα μέσα". Αναφέρονταν κυρίως, η δυσφήμιση των ανταγωνιστών υπό όλες τις μορφές της, η καταχρηστική εκμετάλλευση του αισθήματος του φόβου, μια εισάγουσα διακρίσεις αναφορά στο φύλο, τη φυλή ή τη θρησκεία και η καταχρηστική εκμετάλλευση της ευπιστίας και παρόμοιων "ψυχολογικών αδυναμιών" του καταναλωτή. Το κεφάλαιο για την αθέμιτη διαφήμιση εγκαταλείφθηκε στη διάρκεια των συζητήσεων. Ωστόσο στο προοίμιο της οδηγίας του 1984 αναφέρεται ότι "σ' ένα δεύτερο στάδιο" η εναρμόνιση όσον αφορά την αθέμιτη διαφήμιση θα πρέπει να εξεταστεί με βάση κατάλληλες προτάσεις της Επιτροπής. Αυτό το δεύτερο στάδιο εξακολουθεί να μην έχει "κατασκευαστεί". Η έννοια της αθέμιτης διαφήμισης περιλαμβάνεται σε ορισμένα κοινοτικά κείμενα. Έτσι το άρθρο 16 της οδηγίας για τη διασυννοριακή τηλεόραση³⁹ αποτελεί μια υποδειγματική εφαρμογή αυτής της έννοιας όσον αφορά μια ιδιαίτερη κατηγορία, τους ανήλικες εν προκειμένω. Στον τομέα της πίστωσης, μπορεί να εξεταστεί ο θεμιτός χαρακτήρας ορισμένων διαφημίσεων, όπως αυτών που ενθαρρύνουν ή δημιουργούν στον καταναλωτή την ανάγκη να ζει με πίστωση: διαφημιστικά μηνύματα που δίνουν έμφαση στον εύκολο, ταχύ ή δωρεάν χαρακτήρα της πίστωσης, ανακοινώσεις που περιλαμβάνουν αναφορές όπως "σας δεχόμαστε ακόμη και αν σας έχουν αρνηθεί αλλού", "ακόμη και άνεργοι"...

169. Το ιρλανδικό νομοσχέδιο απαγορεύει τη διαφήμιση για την πίστωση που απευθύνεται σε ανήλικες. Παρεμφερής κανόνας ισχύει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Αυστρία, οι δημόσιες αρχές και ο τραπεζικός τομέας καθιέρωσαν έναν κώδικα ορθής συμπεριφοράς σχετικά με τη διαφήμιση, σύμφωνα με τον οποίο οι αυστριακές αρχές αποφεύγουν να προωθούν την πίστωση σε νέους, καθώς και τις δυνατότητες να έχουν αρνητική υπέρβαση στον τρέχοντα λογαριασμό.

170. Στην ίδια τάξη ιδεών, πολλά κράτη ρυθμίζουν ορισμένες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θέσουν τον καταναλωτή σε ευάλωτη κατάσταση, όπως για παράδειγμα:

- την απαγόρευση ή τη ρύθμιση των πωλήσεων κατ'οίκον και των τηλεφωνικών πωλήσεων όσον αφορά τις πιστωτικές πράξεις·
- την απαγόρευση της μη αιτούμενης αποστολής πιστωτικών μέσων. Ο κανόνας αυτός συμπίπτει με αυτόν που περιλαμβάνεται στη σύσταση της 17ης Νοεμβρίου 1988⁴⁰, που αφορά τα συστήματα πληρωμών και ιδίως τις σχέσεις μεταξύ κατόχου και εκδότη κάρτας και η οποία στο άρθρο 5 του παραρτήματος ορίζει "ότι κανένα μέσο πληρωμής δεν χορηγείται στον καταναλωτή παρά μόνο μετά από σχετική αίτησή του".

171. Το Νοέμβριο του 1993 η βελγική προεδρία διοργάνωσε ένα συνέδριο με θέμα "οι νέοι ως ευρωπαίοι καταναλωτές : υπεύθυνοι πρωταγωνιστές ή ευάλωτοι στόχοι". Στα συμπεράσματα αυτού του συνεδρίου υπογραμμίστηκε ιδιαίτερα η αθέμιτη διαφήμιση που απευθύνεται στους νέους όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και ειδικότερα την πίστωση και τις κάρτες. Συστήθηκε μία βολονταριστική προσέγγιση. Η Επιτροπή επιθυμεί την επανάληψη αυτής της ιδέας και εξετάζει την σκοπιμότητα επεξεργασίας ενός

³⁹ ΕΕ L 298, 17.10.89, σελ. 23

⁴⁰ ΕΕ L 317 24.11.88

δεοντολογικού κειμένου (Κώδικας Συμπεριφοράς) όσον αφορά τη διαφήμιση για τη χορήγηση πίστωσης σε νέους καταναλωτές.

Γ. Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Η αρχή

172. Το άρθρο 4 προβλέπει ότι η έγγραφη σύμβαση πρέπει να αναφέρει το ΣΕΠΕ και τις προϋποθέσεις τυχόν τροποποίησης του ΣΕΠΕ. Επιπλέον, η οδηγία περιλαμβάνει κατάλογο των όρων της σύμβασης τους οποίους τα κράτη θεωρούν ουσιώδεις και μπορούν να απαιτήσουν να συμπεριλαμβάνονται στην έγγραφη σύμβαση.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

173. Τα περισσότερα κράτη επαναλαμβάνουν πλήρως ή εν μέρει τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της οδηγίας. Ορισμένα κράτη προβλέπουν συμπληρωματικές πληροφορίες.

Προοπτικές

174. Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο είναι μοιρασμένες ανάλογα αν προέρχονται από επαγγελματίες ή καταναλωτές. Οι πρώτοι εκτιμούν ότι ο καταναλωτής τυγχάνει επαρκούς πληροφόρησης, ότι είναι ακόμη και "υπερπληροφορημένος" και ότι γνωρίζει ελάχιστα τις πληροφορίες που λαμβάνει. Ορισμένοι εκτιμούν ότι πρέπει να προσελκύσουν την προσοχή του καταναλωτή στις υποχρεώσεις του, και κυρίως σ' αυτήν της παροχής, με ειλικρινή και ολοκληρωμένο τρόπο, των πληροφοριών που του ζητούνται κατά την υποβολή αίτησης για χορήγηση πίστωσης. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει διατάξεις στη νομοθεσία τους για την κάλυψη τέτοιων περιστάσεων (Βέλγιο, Δανία, Πορτογαλία, Φινλανδία), είτε ως αθετήσεις σύμβασης είτε καλή πίστη είτε απάτη. Οι περισσότεροι απαντήσαντες, όμως, θεωρούν είτε ότι δεν υπήρχε ανάγκη για ειδικές κυρώσεις είτε ότι επαρκούν οι ισχύουσες διατάξεις. Η συλλογιστική περιλάμβανε τη γαλλική άποψη ότι περισσότερο από την επιβολή ποινών, οι αρχές πρέπει να επικεντρώσουν το ενδιαφέρον για την πρόληψη των δυσκολιών στο πρώτο στάδιο.

175. Οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στο να κατανοήσουν τις ρήτρες της σύμβασης πίστωσης. Είναι αλήθεια ότι η σύμβαση αυτή περιλαμβάνει δύσκολες τεχνικές πτυχές. Εντούτοις, οι ρήτρες αυτής της σύμβασης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες⁴¹ της οποίας το άρθρο 5 ορίζει ρητώς ότι "στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές από τις ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητικό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία⁴².

⁴¹ Υποσημείωση 30 ανωτέρω
⁴² ΕΕ L 92, 21.04.93, σελ. 31

176. Από την πλευρά των καταναλωτών, εκτιμάται ότι μια καλύτερη πληροφόρηση επιτρέπει αποτελεσματικότερη χρήση της πίστωσης, και, τοιουτοτρόπως, μείωση των κινδύνων υπερχρέωσης. Η δημιουργία ειδικευμένων υπηρεσιών μπορεί να συμβάλλει στην επίτευξη αυτού του στόχου.

177. Προτείνεται επίσης η ανάληψη εκ μέρους του επαγγελματία ενός καθήκοντος παροχής συμβουλών, όπως προβλέπει η βελγική νομοθεσία. Το ενδιαφέρον αυτής της νομοθεσίας είναι ότι βασίζεται σε μία αρχή αρκετά διαδεδομένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήτοι την υποχρέωση πληροφόρησης του καταναλωτή από τον επαγγελματία. Ο βέλγος νομοθέτης προσαρμοσε αυτή την αρχή στις ειδικές ανάγκες όσον αφορά την πίστωση. Το καθήκον παροχής συμβουλών εκ μέρους του επαγγελματία, είτε ως πιστωτικού φορέα είτε ως ενδιάμεσος, είναι το αντίστοιχο της υποχρέωσης πληροφόρησης του καταναλωτή. Στη Γαλλία, ο δικαστής μπορεί να λαμβάνει υπόψη του την πληροφόρηση που διατίθεται στον πιστωτικό φορέα όταν χορηγείται η πίστωση, ήτοι κατά πόσον ο δανειοδοτικός φορέας μπορεί ορθώς να αναμένει ότι ο καταναλωτής θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Σε άλλα κράτη (Νορβηγία και Σουηδία) που δεν έχουν ακόμη θεσπίσει παρόμοιους κανονισμούς, έχουν πραγματοποιηθεί συζητήσεις για το συγκεκριμένο θέμα.

178. Ο δανειοδοτικός φορέας και ο μεσολαβητής οφείλουν να παρέχουν στον καταναλωτή κάθε αναγκαία πληροφορία, με ακριβή και ολοκληρωμένο τρόπο όσον αφορά την υπό εξέταση σύμβαση πίστωσης. Οι πληροφορίες που παρέχει ο επαγγελματίας πρέπει να αφορούν τόσο τις οικονομικές όσο και τις νομικές πτυχές της υπό εξέταση πράξης. Πρέπει να ενημερώνουν για τον καλύτερα προσαρμοσμένο τύπο και ποσό πίστωσης, λαμβανομένης υπόψη της οικονομικής κατάστασης του καταναλωτή κατά τη σύναψη της σύμβασης. Σε συνάρτηση με τις πληροφορίες αυτές, ο δανειστής μπορεί να προτείνει την προσφορά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί ορθώς να εκτιμήσει ότι ο καταναλωτής θα είναι σε θέση να τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση. Η πιστωτική πράξη είναι μια πράξη που συνεπάγεται κινδύνους. Το καθήκον που αναθέτει ο νόμος στον δανειοδοτικό φορέα είναι η λήψη των απαραίτητων και επαρκών μέσων για την εκτίμηση των κινδύνων της συγκεκριμένης πράξης. Πρόκειται για έναν κώδικα συμπεριφοράς που δεν είναι ίδιον του παρέχοντα την πίστωση, αλλά που εκχωρείται σε κάθε επαγγελματία.

179. Η επιβολή κυρώσεων για παράβαση αυτών των υποχρεώσεων εναπόκειται στην εξουσία που έχει ο δικαστής να απαιτεί από τον καταναλωτή πλήρως ή εν μέρει τόκους υπερημερίας και να περιορίζει τις υποχρεώσεις του μέχρι την τιμή τριών μετρητοίς του αγαθού ή της υπηρεσίας ή μέχρι το δανεισθέν ποσό, και αυτό με την επιφύλαξη των άλλων κυρώσεων του κοινού δικαίου. Ο σημαντικός αριθμός των τρεχόντων δανείων και των περιπτώσεων μη πληρωμής, η συσσώρευση χρεών, οι πολυάριθμες εγγυησεις, οι ανεπαρκείς αιτούμενες ή επιζητούμενες πληροφορίες, η ασαφής χρηματοοικονομική κατάσταση, αποτελούν ορισμένους δείκτες που μπορούν να οδηγήσουν στη διαπίστωση της παράβασης καθήκοντων του δανειοδοτικού φορέα ή του μεσολαβητή. Θα πρέπει τα στοιχεία αυτά να αντιπαραβάλλονται με τις πληροφορίες που παρέχει ο καταναλωτής.

180. Η Επιτροπή προτείνει να εισαχθεί στην οδηγία μηχανισμός που θα επιτρέψει να βελτιωθεί η ποιότητα του συμβατικού κειμένου. Ο καταναλωτής αναλαμβάνει υποχρέωση πληροφόρησης, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει κατόπιν αίτησης του δανειοδοτικού φορέα να κοινοποιεί όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για την πιστωτική πράξη. Ο επαγγελματίας αναλαμβάνει καθήκον παροχής συμβουλών, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να πληροφορείται για την κατάσταση του δανειζόμενου και στη συνέχεια να τον ενημερώνει.

Δ. Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Αρχή

181. Εκτός από την υποχρέωση ότι η σύμβαση πρέπει να είναι έγγραφη (άρθρο 4), η οδηγία δεν αναφέρει κάποια τυποποίηση της μορφής των συμβάσεων καταναλωτικής πίστης. Οι υπέρμαχοι μιας τέτοιας τυποποίησης υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε να διευκολυνθεί η δημιουργία μιας διασυνοριακής πιστωτικής αγοράς και, επιπλέον, να ανέλθει το επίπεδο πληροφόρησης των καταναλωτών, καίτοι ορισμένοι υποστηρίζουν ότι αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα σε εθνικό παρά σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

182. Ορισμένες χώρες έχουν ήδη μετακινηθεί προς την κατεύθυνση της τυποποίησης. Στη Γαλλία, υπήρξε σχεδόν τυποποίηση μέσω προτύπων και στις Κάτω Χώρες το Υπουργείο Οικονομικών χορηγεί τυποποιημένες συμβάσεις. Στη Νορβηγία, σε συνεργασία με την υπηρεσία παραπόρων των καταναλωτών, οι οργανώσεις κατάρτισαν τυποποιημένες συμβάσεις σε ορισμένες σφαίρες, ενώ στην Ελλάδα, έχουν τυποποιηθεί οι συμβάσεις για τις πιστωτικές κάρτες. Στην Αυστρία, το περιεχόμενο των συμβάσεων καταναλωτικής πίστης είναι ευρέως εναρμονισμένο και στην Ιταλία, έχουν πραγματοποιηθεί σχετικές εργασίες σε εθελοντική βάση.

Προοπτικές

183. Οι περισσότεροι από τους απαντήσαντες στο ερωτηματολόγιο αντιτίθενται στην τυποποίηση των συμβάσεων καταναλωτικής πίστης. Μεταξύ των λόγων που προβλήθηκαν ήταν ότι μια τέτοια τυποποίηση αποτρέπει την καινοτομία και την προσαρμογή καθώς η αγορά και τα προϊόντα διαρκώς εξελίσσονται· ότι περιορίζει το φάσμα επιλογής των καταναλωτών καταστέλλοντας την ελευθερία των συμβάσεων και τον ανταγωνισμό· ότι οι τυποποιημένες μορφές είναι ακατάλληλες για τα διάφορα υφιστάμενα είδη πίστωσης και πιστωτικών συναλλαγών καθώς και η διαφορετική νομική βάση των συμβάσεων στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών. Εν γένει, τα οφέλη της τυποποίησης θεωρήθηκαν ότι εξουδετερώνονται από τις συνεπαγόμενες δυσκολίες.

E. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

Άρθρο 7

Ανάκτηση αγαθών

Αρχή

184. Τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν τους όρους υπό τους οποίους αγαθά που αποκτήθηκαν με πιστώση μπορούν να ανακτηθούν και πρέπει να διασφαλίσουν ότι, στις περιπτώσεις αυτές, η ανάκτηση δεν συνεπάγεται αδικαιολόγητο πλουτισμό⁴³. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το εξοφληθέν ποσό, η υποτίμηση της αξίας και η αξία που επιτυγχάνει ο καταναλωτής κατά την περίοδο της κτήσης του.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

185. Ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν την ελάχιστη ρήτρα κατά την εφαρμογή του άρθρου 7, με αποτέλεσμα το επίπεδο της παρεχόμενης στους καταναλωτές προστασίας να διαφέρει από κράτος σε κράτος. Μεταξύ αυτών των κοινών χαρακτηριστικών στα διάφορα κράτη είναι τα ακόλουθα:

- περιορισμοί όσον αφορά την περίοδο εντός της οποίας μπορεί ν' αρχίσει η ανάκτηση ήτοι χρονικοί περιορισμοί (Κάτω Χώρες) ή ποσοστά της καταβληθείσας τιμής πέραν των οποίων δεν επιτρέπεται η ανάκτηση (Κάτω Χώρες) ή δεν επιτρέπεται χωρίς δικαστική εντολή (Βέλγιο, Ιρλανδία (σχέδιο) και Ηνωμένο Βασίλειο)·

- όροι για την έναρξη της ανάκτησης, ήτοι αθέτηση της υποχρέωσης ορισμένου αριθμού διαδοχικών πληρωμών, που ανέρχονται συνολικά σε καθορισμένο ποσοστό της συνολικής τιμής (Γερμανία και Κάτω Χώρες)·

- προϋπόθεση ότι τα αγαθά πρέπει να έχουν τεθεί σε κίνδυνο από τον καταναλωτή ή ότι ο καταναλωτής πρόκειται να εγκαταλείψει τη χώρα... (Σουηδία, Νορβηγία και Κάτω Χώρες).

186. Άλλα κράτη απαιτούν η σύμβαση για την ανάκτηση αγαθών να είναι έγγραφη ή να παρέχεται μια περίοδος προειδοποίησης πριν από την έναρξη της ανάκτησης (HB). Στις Κάτω Χώρες, απαγορεύεται η ανάκτηση εάν έχουν καταβληθεί τα 3/4 της τιμής. Στην Ελλάδα, μπορεί να παρακρατηθεί μέρος ή το σύνολο του καταβληθέντος ποσού εάν έχει συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ότι σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης, τα εν λόγω ποσά θα θεωρηθούν ως επιβαρύνσεις μίσθωσης. Ορισμένες χώρες έχουν επιλέξει να αποζημιώνουν το δανειοδοτικό φορέα για την απώλεια από τη χρήση των αγαθών (ενώ σε άλλες χώρες η ανάκτηση δεν είναι συνήθης εφόσον τα χρησιμοποιούμενα αγαθά παρουσιάζουν ελάχιστο ενδιαφέρον για τους δανειοδοτικούς φορείς). Οποιαδήποτε λύση κι αν έχει επιλεγεί από μεμονωμένα κράτη μέλη, η ρυθμιστική αξία του άρθρου 7 συμποσούται σε κάτι λιγότερο από έναν κώδικα συμπεριφοράς - προκειμένου να διασφαλιστεί ότι έχουν καθοριστεί όροι υπό τους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί η ανάκτηση και, επιπλέον, ότι τέτοιες περιπτώσεις δεν συνεπάγονται αδικαιολόγητο πλουτισμό.

⁴³

Οι τροπολογίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τη δεύτερη ανάγνωση, που έγιναν δεκτές από την Επιτροπή, επιχειρούν να επεκτείνουν την προστασία ούτως ώστε σε περιπτώσεις που ο καταναλωτής είχε καταβάλει πλέον του 1/3 της τιμής των αγαθών, η ανάκτηση να πραγματοποιείται μόνον με δικαστική απόφαση. Το Συμβούλιο αρνήθηκε να τροποποιήσει την κοινή θέση.

Προοπτικές

187. Καίτοι, εν γένει, έχει αναφερθεί ότι τα εθνικά μέτρα εφαρμόζονται σε ικανοποιητικό βαθμό, σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί προβλήματα. Η Νορβηγία ανέφερε ότι στην περίπτωση "εκούσιας" ανάκτησης (π.χ. για αθέτηση όρων της σύμβασης), η τιμή του αγαθού εκτιμάται συχνά σε τόσο χαμηλά επίπεδα παρέχοντας τοιούτοτρόπως στο δανειοδοτικό φορέα ένα μη προμελετημένο οικονομικό όφελος. Σε τέτοιες περιπτώσεις απαιτούνται ακριβέστερες διατάξεις για την εκτίμηση της τιμής των αγαθών. Στη Σουηδία, προέκυψαν προβλήματα σε περιπτώσεις που δεν χρησιμοποιήθηκε το σύστημα - το σύστημα είναι εθελοντικό εκ μέρους του δανειοδοτικού φορέα, ο οποίος μπορεί να επιλέγει αντί να εγείρει αγωγή αποζημίωσης.

188. Ορθό θα ήταν τα δικαστήρια να μπορούσαν να επανεξετάζουν τις χρηματοοικονομικές (και άλλες) συνθήκες των καταναλωτών προτού εκδίδουν αποφάσεις για ανάκτηση αγαθών.

Άρθρο 8

Πρόωρη εξόφληση

Αρχή

189. Σε περίπτωση που στη σύμβαση καθορίζεται ο χρόνος της εξόφλησης, η οδηγία παρέχει στον καταναλωτή το δικαίωμα να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του πριν από τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Ο καταναλωτής δικαιούται, επιπλέον, εύλογη μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης⁴⁴. Εναπόκειται όμως στα κράτη μέλη να αποφασίσουν το ποσό με το οποίο θα μειωθεί η συνολική επιβάρυνση της πίστωσης υπό τις συνθήκες αυτές.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

190. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει κανόνες για την πρόωρη εξόφληση. Πράγματι, οι διαφορές μεταξύ των κανόνων αυτών ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους δεν κατέστη δυνατή η έγκριση κοινών κανόνων. Ορισμένα όμως χαρακτηριστικά είναι κοινά στη νομοθεσία αρκετών κρατών μελών π.χ. :

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν καθορίσει έναν τύπο για τον υπολογισμό της έκπτωσης (ενώ άλλα έχουν προτείνει το αρμόδιο πιστωτικό ίδρυμα για τη διατύπωσή του).

Εν γένει, οι επιβαρύνσεις πρέπει να πληρώνονται μόνον κατά τη διάρκεια της πίστωσης. Ορισμένες χώρες, όμως, επιτρέπουν επιπλέον επιβαρύνσεις σε σχέση με ενυπόθηκα δάνεια, προκειμένου να αποζημιωθεί το συμμετέχον πιστωτικό ίδρυμα.

Εν γένει, δεν πρέπει να επιβάλλονται πρόστιμα για πρόωρη εξόφληση. Ορισμένες χώρες, όμως, επιτρέπουν την επιβάρυνση με (περιορισμένα) πρόστιμα, εφόσον αναφέρεται σαφώς στην αρχική σύμβαση.

Ορισμένες χώρες απαιτούν από τον καταναλωτή να προβαίνει σε ειδική κοινοποίηση της πρόθεσής του για πρόωρη εξόφληση.

Ορισμένες φορές προσαρτώνται κι άλλοι όροι π.χ. ότι το ποσό της εξόφλησης πρέπει να είναι πολλαπλάσιο μιας δόσης...

⁴⁴

Βασικός όρος που συστήνεται στο παράρτημα 1, 1 (iv) της οδηγίας

191. Ορισμένα κράτη έχουν επεκτείνει το δικαίωμα αυτό σε υποθήκες (Γερμανία, Ιρλανδία (σχέδιο νόμου), Σουηδία⁴⁵, περιλαμβανομένων υποθηκών με σταθερά επιτόκια, καίτοι μπορούν να επιβληθούν επιπλέον επιβαρύνσεις στην περίπτωση πρόωρης εξόφλησης ενός ενυπόθηκου δανείου, προκειμένου να αποζημιωθεί το πιστωτικό ίδρυμα για τους απωλεσθέντες τόκους της υπολειπόμενης περιόδου. Ας σημειωθεί ότι τα ιδρύματα χορήγησης ενυπόθηκων δανείων υποχρεούνται από τη σουηδική νομοθεσία να ελαχιστοποιούν το κόστος αυτό επανεπενδύοντας το προπληρωθέν ποσό κατά το δυνατόν ευνοϊκότερα.

Προοπτικές

192. Καίτοι οι περισσότεροι από τους απαντήσαντες δεν θεώρησαν ότι υπήρχε ανάγκη μεταρρύθμισης των διατάξεων που καλύπτουν την πρόωρη εξόφληση, ή ότι δεν διέθεταν επαρκή εμπειρία από την εφαρμογή της ώστε να διατυπώσουν κάποια σχόλια, εμφανίστηκαν ορισμένες προτάσεις μεταρρύθμισης:

- ότι έπρεπε να οριστεί η "εύλογη μείωση", είτε καθορίζοντας ένα ποσοστό είτε έναν τύπο για τον υπολογισμό της. Ο Γενικός Διευθυντής της Υπηρεσίας Εμπορίου (HB), θεωρεί ότι για τον κανόνα του τμήματος 78 του διατάγματος για την καταναλωτική πίστη είναι προτιμητέο ένα σύστημα υπολογισμού του διάκανονισμού σε μία πραγματική βάση μείωσης του υπολοίπου
- ότι πρέπει να εξεταστεί το σύστημα της πρόωρης εξόφλησης στην περίπτωση ενυπόθηκων δανείων με σταθερό επιτόκιο
- ότι, εν γένει, οι καταναλωτές χρειάζονται περισσότερη πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους στο συγκεκριμένο τομέα.

193. Στο πλαίσιο της υλοποίησης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, οι εν λόγω διατάξεις για την πρόωρη εξόφληση θα είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Την 1η Ιανουαρίου του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, οι τιμές συναλλάγματος θα καθορίζονται μεταξύ των διάφορων νομισμάτων που συμμετέχουν στο στάδιο αυτό. Αυτό θα εκφραστεί πιθανόν για ορισμένες χώρες με μείωση των τόκων των δανείων, και επιπλέον η εξόφληση δεν θα πραγματοποιείται πλέον σε εθνικό νόμισμα αλλά σε ECU. Είναι συνεπώς σημαντικό στο πλαίσιο μιας αλλαγής της νομισματικής μονάδας, ο καταναλωτής να μπορεί να προβαίνει σε πρόωρη λύση της τρέχουσας σύμβασης πίστωσης.

Άρθρο 9

Εκχώρηση δικαιωμάτων

Αρχή

194. Ο καταναλωτής έχει διασφαλίσει ότι εάν τα δικαιώματα του πιστωτικού φορέα εκχωρηθούν σε τρίτον, δικαιούται να αντιτάξει έναντι αυτού του προσώπου τις ίδιες ενστάσεις που είχε κατά του αρχικού πιστωτή (συμπεριλαμβανομένου του συμψηφισμού, εφόσον αυτός επιτρέπεται από το κράτος μέλος). Η διάταξη αυτή αποσκοπεί να προστατεύσει τους καταναλωτές κατά της πρακτικής με την οποία σε συμφωνίες πωλήσεων εισάγονταν όροι με σκοπό ο καταναλωτής να μην δικαιούται να αντιτάξει έναντι του εκδοχέα τις ίδιες ενστάσεις που είχε κατά του αρχικού πιστωτή - σήμερα τέτοιοι όροι έχουν απαγορευτεί.

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

⁴⁵

Κανονισμός 30/1994, Εποπτεύουσα Χρηματοπιστωτική Αρχή, για την πρόωρη εξόφληση ενυπόθηκων δανείων

195. Όλα τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει νομοθεσία που καλύπτει το θέμα (μέρος της οποίας έχει αντιγραφεί κατά λέξη από την οδηγία), και η οποία παρέχει στους εκδοχείς τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τον αρχικό πιστωτή, ή δεν προβαίνει σε κανένα εγχείρημα για να παραιτηθεί ο πιστωτής των δικαιωμάτων του έναντι του εκδοχέα.

Προοπτικές

196. Εν γένει, φαίνεται ότι το άρθρο 9 δεν χρησιμοποιείται συχνά ως βάση, είτε διότι καθυστερημένη η εκχώρηση δικαιωμάτων δεν είναι συνηθισμένη, διότι οι καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν στα εθνικά νομικά συστήματα αποθάρρυναν τη χρήση του, είτε λόγω έλλειψης εμπειρίας της νομοθεσίας. Τα κράτη που διαθέτουν εμπειρία της εφαρμογής του είναι, σε γενικές γραμμές, ικανοποιημένα και αναφέρουν ότι οι ισχύουσες διατάξεις εφαρμόζονται ικανοποιητικά, χωρίς να χρειάζεται μεταρρύθμιση προς το παρόν.

197. Σήμερα, σε πολλά κράτη μέλη αναπτύσσεται η τεχνική της απόκτησης τίτλων. Η μέθοδος αυτή έχει ως στόχο την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων, επιτρέποντάς τους να θέσουν, μέσω ενός τρίτου, στη χρηματοπιστωτική αγορά τις απαιτήσεις που κρατούν έναντι των πελατών τους. Όσον αφορά τους δανειοδοτικούς φορείς, τα πλεονεκτήματα της αυτής της μεθόδου συνίστανται, κυρίως, στη βελτίωση της διάρθρωσης του ισολογισμού τους, στη μείωση του κόστους της πίστωσης και στη διεύρυνση του φάσματος των χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Δεν θα πρέπει να υπάρξουν αλλαγές στην έννομη σχέση μεταξύ του καταναλωτή και του πιστωτικού φορέα που έχει εκχωρήσει τη σύμβαση πίστωσης. Δεν θα πρέπει η διαχείριση της σύμβασης εκ μέρους του εκδοχέα (αυτός που συγκεντρώνει τις πιστώσεις και εξασφαλίζει την εκτέλεσή της) να περιορίζει τα δικαιώματα που έχει ο καταναλωτής με τον αρχικό δανειστή.

Αρχή

198. Το υπόβαθρο του άρθρου 10 ήταν η επιθυμία προστασίας του καταναλωτή έναντι αθέμιτων πρακτικών σε σχέση με συναλλαγματικές, αφηρημένες υποσχέσεις χρέους και επιταγές. Σε ορισμένες χώρες, ήταν κοινή πρακτική για τον πωλητή αγαθών επί πιστώσει να απαιτεί από τον καταναλωτή να παράσχει εγγύηση για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από τη σύμβαση προσφέροντας στον πωλητή ένα διαπραγματεύσιμο αξιόγραφο που ο πωλητής μπορεί να παρουσιάσει για πληρωμή σε περίπτωση που ο καταναλωτής αθετήσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Αυτό οδήγησε στη δυσμενή κατάσταση όπου ο καταναλωτής, εάν έχει αρνηθεί να καταβάλλει το αντίτιμο στο πλαίσιο της σύμβασης πώλησης π.χ. διότι τα αγαθά δεν παραδόθηκαν ή ήταν ελαττωματικά, υποχρεούται⁴⁶ να πληρώσει βάσει του διαπραγματεύσιμου αξιόγραφου εφόσον το παρουσιάσει ο πωλητής, ήτοι υποχρεούται να συνάψει μια δεύτερη συμβατική υποχρέωση. Σε άλλες περιπτώσεις, ο πωλητής μπορεί να διαπραγματευτεί το αξιόγραφο μ' ένα τρίτο μέρος στο οποίο το παρουσιάζει για πληρωμή. Παρατηρήθηκαν επίσης αθέμιτες πρακτικές σε σχέση με τη χρήση τέτοιων αξιόγραφων ως μέσων πληρωμής, με ευθύνη του καταναλωτή έναντι του κομιστή αξιόγραφου.

199. Η αρχική πρόταση της Επιτροπής συνιστούσε την απαγόρευση της χρήσης συναλλαγματικών περιλαμβανομένων και των αφηρημένων υποσχέσεων χρέους είτε ως μέσο πληρωμής είτε ως μέσο εγγύησης, καθώς και την πρόληψη της χρήσης των επιταγών ως μέσο εγγύησης, αλλά λόγω μη επίτευξης συμφωνίας στο Συμβούλιο, εναπόκειται στα κράτη μέλη "να διασφαλίσουν ότι ο καταναλωτής προστατεύεται δεόντως όταν χρησιμοποιεί αυτά τα αξιόγραφα για τους προαναφερόμενους σκοπούς".

Εφαρμογή από τα κράτη μέλη

200. Κατά την περίοδο έκδοσης της οδηγίας, έξι κράτη μέλη είχαν ήδη απαγορεύσει (ή ήταν υπέρ της απαγόρευσης) τη χρήση των εν λόγω αξιογράφων σε σχέση με την καταναλωτική πίστη. Σήμερα, τα περισσότερα κράτη μέλη του ΕΟΧ απαγορεύουν τη χρήση τέτοιων αξιογράφων ή τάσσονται υπέρ της θέσπισης της συγκεκριμένης απαγόρευσης όσον αφορά τα γραμμάτια. Η χρήση τέτοιων αξιογράφων απαγορεύεται εντελώς στο Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Ηνωμένο Βασίλειο. Η Σουηδία έχει απαγορεύσει τη χρήση αυτών των αξιογράφων σε πωλήσεις καταναλωτικής πίστης. Άλλες χώρες έχουν επιλέξει διαφορετικές μεθόδους π.χ. στην Αυστρία απαγορεύεται η χρήση των συναλλαγματικών εις διαταγήν, καίτοι δεν θίγεται η νομική ισχύς των γραμματίων (το ίδιο ισχύει και στη Σουηδία), ενώ η Νορβηγία και η Φινλανδία απαγορεύουν τη χρήση μέσων πληρωμής που μπορεί να περιορίζουν τα δικαιώματα των καταναλωτών.

201. Άλλα κράτη μέλη δεν έχουν απαγορεύσει τη χρήση τέτοιων αξιογράφων αλλά αντ' αυτού έχουν επιλέξει να επιτρέπουν τη χρήση τους, υπό τον όρο ότι παρέχεται ειδική προστασία στους καταναλωτές που τα χρησιμοποιούν. Οι χώρες στην κατηγορία αυτή είναι η Ιρλανδία (νομοσχέδιο) που προβλέπει ότι καμία απώλεια δικαιώματος που θεμελιώνει για τον καταναλωτή η προτεινόμενη νομοθεσία δεν δύναται να αντισταχθεί λόγω της ύπαρξης

⁴⁶

Σε ορισμένες χώρες, είναι ποινικό αδίκημα η μη πληρωμή με την παρουσίαση τέτοιων αξιόγραφων π.χ. επιταγών

συναλλαγματικών· η Ιταλία, που επιτρέπει τη χρήση τέτοιων αξιογράφων υπο τον όρο ότι υπάρχουν ειδικές διαταξεις για την προστασία των καταναλωτών· η Πορτογαλία, που έχει θεσπίσει διαδικασίες για τη χρήση αξιογράφων, αλλως (και στην περίπτωση που ο καταναλωτής δεν είναι ενάδικο) ο επαγγελματίας θα είναι υπεύθυνος έναντι τρίτου μέρους.

202. Στην Ισπανία, όπου η οδηγία 87/102 δεν έχει ακόμη μεταφερθεί, επιτρέπεται η χρήση αυτών των αξιογράφων, χωρίς καμία ιδιαίτερη προστασία των καταναλωτών, ενώ στην Ελλάδα (που αντιτάχθηκε στο άρθρο 10 από την αρχή), η χρήση αφηρημένων υποσχέσεων χρέους και συναλλαγματικών δεν απαγορεύεται και, επιπλέον, δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών.

203. Μόνον τέσσερις από τους απαντήσαντες (Ελλάδα, Ιρλανδία, Αυστρία (υπό τον όρο ότι οι καταναλωτές προστατεύονται επαρκώς) και ΗΒ) εξέφρασαν την άποψη ότι δεν πρέπει να απαγορεύονται (για εγγύηση ή πληρωμή). Οι εκθέσεις δείχνουν ότι ο όγκος των πληρωμών καταναλωτικής πίστης που πραγματοποιούνται με τέτοιες μεθόδους είναι, σε κάθε περίπτωση, ελάχιστος.

204. Οι απαντήσαντες παρείχαν ελάχιστη πληροφόρηση σχετικά με τα ειδικά μέτρα προστασίας των καταναλωτών - οι περισσότεροι θεώρησαν ότι η απαγόρευση τέτοιων αξιογράφων αποτελούσε καθαυτή επαρκή προστασία. Ορισμένα κράτη απαγορεύουν μόνον αυτά τα αξιόγραφα που περιορίζουν τα δικαιώματα των καταναλωτών (π.χ. να επικαλούνται μέσα υπεράσπισης έναντι τρίτου μέρους που έχει λάβει το αξιόγραφο). Οι βασικές παραβάσεις που αναφέρονται σχετίζονται με τη χρονομεριστική μίσθωση (Νορβηγία και Σουηδία), το βασικό τομέα όπου χρησιμοποιούνται στην πραγματικότητα συναλλαγματικές και όπου οι τράπεζες τις χρησιμοποιούν για να επιτυγχάνουν πρόωρη εξόφληση (Πορτογαλία).

Προοπτική

205. Εφόσον τα περισσότερα κράτη μέλη είτε έχουν ήδη υπερβεί τη διατύπωση του άρθρου 10 είτε έχουν εκφράσει την υποστήριξή τους στη λήψη περαιτέρω μέτρων, προτείνεται η γενίκευση της απαγόρευσής τους.

Άρθρο 11

Αρχή

206. Το άρθρο 11 προβλέπει τη διάρθρωση της σύμβασης πίστωσης και της σύμβασης πώλησης. Εκτιμώντας ότι υπάρχει έννομη σχέση μεταξύ του πιστωτικού φορέα και του προμηθευτή των αγαθών ή των υπηρεσιών, σε ποιο βαθμό πρέπει να υπάρχουν συνέπειες σε περίπτωση που ο προμηθευτής των αγαθών ή των υπηρεσιών παραβεί τις υποχρεώσεις του;

207. Το σημείο αυτό αποτέλεσε το αντικείμενο των περισσότερων συζητήσεων κατά την προετοιμασία της οδηγίας. Το αρχικό κείμενο της πρότασης επαναλάμβανε το διατακτικό του τμήματος 75 του βρετανικού διατάγματος για την καταναλωτική πίστη καθορίζοντας μια αμοιβαία ευθύνη μεταξύ του πιστωτικού φορέα και του προμηθευτή των αγαθών ή των υπηρεσιών σε περίπτωση μη εκτέλεσης ή πλημμελούς εκτέλεσης της αρχικής σύμβασης. Το κείμενο που ελήφθη τελικά υπόψη καθορίζει μια επικουρική ευθύνη όταν η πίστωση χορηγείται κατόπιν "προϋπάρχουσας συμφωνίας" που προβλέπει ότι η πίστωση παρέχεται "αποκλειστικά από αυτόν τον πιστωτικό φορέα στους πελάτες του εν λόγω προμηθευτή".

Εφαρμογή

208. Τα περισσότερα κράτη μέλη μετέφεραν το άρθρο 11 ως έχει. Εντούτοις, πολλά κράτη έθιξαν το διφορούμενο της χρήσης του όρου "αποκλειστικά" (11.2.β). Οι αυστριακές αρχές διατυπώνουν αμφιβολίες, καθιστώντας εμφανές ότι το άρθρο αυτό δεν εφαρμόζεται εάν "ο προμηθευτής προτείνει, έστω και περιστασιακά, έναν άλλον πιστωτικό φορέα".

209. Μεταξύ των κρατών που υπερβαίνουν τις διατάξεις της οδηγίας υπάρχουν τρία πρότυπα.

- Η Γαλλία εισήγαγε την έννοια της "δεσμευμένης πίστωσης". Δεσμευμένη πίστωση υπάρχει όταν το έγγραφο που αφορά την προσφορά πίστωσης περιλαμβάνει την ένδειξη της χρήσης (προσδιορισθείς χαρακτήρας της πίστωσης)
- Η Γερμανία εισήγαγε την έννοια της οικονομικής ενότητας. Οικονομική ενότητα υπάρχει όταν ο δανειστής τυγχάνει της βοήθειας του πωλητή κατά την προετοιμασία ή τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης
- Το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησε την έννοια της αμοιβαίας ευθύνης για τις συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο "ρύθμισης" (Άρθρο 12 β και γ του ΔΚΠ). Το θέμα αυτό αποτελεί αντικείμενο έντονων συζητήσεων και η Υπηρεσία Εμπορίου δημοσίευσε πρόσφατα μια έκθεση για τη συγκεκριμένη διάταξη⁴⁷.

210. Οι σημαντικότερες συζητήσεις σχετικά με το εν λόγω άρθρο αφορούν τις πιστωτικές κάρτες. Προκειμένου η κάρτα ενός δικτύου (Visa-Mastercard-Eurocard) να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σ' ένα εμπορικό κατάστημα, πρέπει να ισχύει "προϋπάρχουσα συμφωνία" μεταξύ του συγκεκριμένου εμπόρου και του εκδότη της κάρτας. Η εν λόγω προϋπάρχουσα συμφωνία είναι η αναφερόμενη στο άρθρο 11 της οδηγίας; Μόνον οι ελληνικές και οι βρετανικές αρχές έχουν αυτή την ερμηνεία. Για τα άλλα κράτη μέλη φαίνεται ότι η χρήση των πιστωτικών καρτών δεν εμπίπτει στο πεδίο της επικουρικής ευθύνης.

Προοπτικές

211. Υπάρχουν δύο τύποι προβλημάτων προς εξέταση:
- Ποιες συμβάσεις πίστωσης πρέπει να συνεπάγονται ευθύνη (οιασδήποτε μορφής) του δανειστή.
 - Ποια θα πρέπει να είναι αυτή η ευθύνη
212. Προτού απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά θα πρέπει να υπενθυμίσουμε την αιτιολογία αυτής της ειδικής προστασίας. Όταν ένας καταναλωτής αγοράζει ένα αγαθό με πίστωση, πρέπει να συνεχίζει να εξοφλεί αυτή την πίστωση σε περίπτωση που ο προμηθευτής δεν έχει προσκομίσει το ζητούμενο προϊόν και ότι δυναμει της "προϋπάρχουσας συμφωνίας" που δημιουργεί σχέση εμπορικής πράξης μεταξύ προμηθευτή και δανειστή, ο δανειστής είναι σε θέση να πετύχει την επιστροφή του ποσού που κατέβαλε στον προμηθευτή; Η αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό αιτιολογεί την ευθύνη του δανειστή στις συναλλαγές που αποτελούν μια οικονομική ενότητα (γερμανική διατύπωση).

⁴⁷

Η συνακόλουθη ευθύνη του δανειστή: επανεξέταση του τμήματος 75 του διατάγματος για την καταναλωτική πίστη του 1974 από τη Γενική Διεύθυνση Εμπορίου (Μάρτιος 1974)

213. Όσον αφορά το πρώτο σημείο είναι αναντίρρητο ότι η σύνδεση μεταξύ των δύο συμβάσεων παρέχει στον καταναλωτή μια σημαντική συμπληρωματική προστασία της οποίας δεν τυγχάνει ο καταναλωτής που πληρώνει μετρητοίς ή με προσωπική πίστωση. Η εξέταση της διασυννοριακής πλευράς των πληρωμών με κάρτα οδηγεί στην πρόβλεψη μιας ευθύνης για τον εκδότη της κάρτας για κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείται σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου. Υπό το πρίσμα αυτό, η αμερικανική νομοθεσία περιορίζει αυτή την ευθύνη στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε ακτίνα 100 μιλίων γύρω από την κατοικία του καταναλωτή. Εντούτοις, στο πλαίσιο της μέριμνας για αποσαφήνιση, καθίσταται αναγκαία η κατάργηση της έκφρασης "αποκλειστικά" στο κείμενο του άρθρου 11.

214. Όσον αφορά το δεύτερο σημείο, ο χαρακτήρας της ευθύνης που υπέχει ο δανειστής ποικίλλει ανάλογα με τις εθνικές νομικές παραδόσεις όσον αφορά την ευθύνη και τις ρήτρες εξαίρεσης από την ευθύνη. Συνεπώς, στον τομέα αυτό η εναρμόνιση είναι λιγότερο πιθανή.

Άρθρο 12

Εφαρμογή/Κυρώσεις

215. Το άρθρο 12(1) της οδηγίας παρέχει στα κράτη μέλη τρεις επιλογές επίβλεψης της εφαρμογής της οδηγίας:

- α) τα άτομα που προσφέρονται να συνάψουν ή να μεσολαβήσουν για τη σύναψη σύμβασης πίστωσης πρέπει να διαθέτουν επίσημη άδεια· ή
- β) τα άτομα που συνάπτουν συμβάσεις πίστωσης ή μεσολαβούν για τη σύναψή τους πρέπει να υπόκεινται σε έλεγχο ή επίβλεψη των δραστηριοτήτων τους από επίσημο φορέα· ή
- γ) προώθηση της δημιουργίας οργανισμών για την παραλαβή καταγγελιών όσον αφορά συμβάσεις πίστωσης ή πιστωτικούς όρους και παροχή σχετικών πληροφοριών στους καταναλωτές.

216. Ενώ μόνο το Βέλγιο, η Ιρλανδία και η Νορβηγία επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν και τις τρεις επιλογές, τα περισσότερα κράτη μέλη επέλεξαν ένα συνδυασμό επιλογών π.χ. το Ηνωμένο Βασίλειο, έχει υιοθετήσει την επιλογή (α) αλλά οι επιλογές (β) και (γ) περιέχονται στην πραγματικότητα στις εκτελεστικές εξουσίες της Υπηρεσίας Εμπορίου. Όλα τα κράτη μέλη έχουν επιλέξει να χρησιμοποιούν, ως ελάχιστο, είτε την πρώτη είτε τη δεύτερη επιλογή.

217. Κατά την εφαρμογή των διάφορων επιλογών, ορισμένα κράτη μέλη επέλεξαν να απαιτούν σχετική άδεια για τις δραστηριότητες των μεσολαβητών, είτε από τον ίδιο οργανισμό είτε, όπως στη Γερμανία, από διαφορετικούς οργανισμούς - το Ομοσπονδιακό Εποπτικό Συμβούλιο για τον πιστωτικό τομέα και η αρμόδια για το εμπόριο αρχή για μεσίτες πίστωσης. Άλλα κράτη μέλη, όπως η Γαλλία, επέλεξαν να καθορίσουν ένα σύστημα παρακολούθησης. Άλλα, όπως η Δανία και τα σκανδιναβικά κράτη, συνδύασαν τις επιλογές αυτές με τη δημιουργία ανεξάρτητων φορέων για την παραλαβή καταγγελιών των καταναλωτών - ο Δανικός Οργανισμός παραλαβής καταγγελιών για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή η Σκανδιναβική Υπηρεσία προστασίας των καταναλωτών - ενώ σε άλλα κράτη όπως η Γερμανία, το ρόλο αυτό έχει αναλάβει η αρμόδια διοικητική αρχή μέσω επιδότησης της VerbraucherZentralen.

218. Το άρθρο 12(2) προβλέπει ότι η άδεια που αναφέρεται στην επιλογή (α) δεν είναι απαραίτητη όταν τα πρόσωπα πληρούν τον ορισμό που περιλαμβάνεται στην Πρώτη

Τραπεζική Οδηγία⁴⁸ και συνεπώς είναι εξουσιοδοτημένα σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία. Ως εκ τούτου, βάσει των όρων αυτής της οδηγίας και της μετέπειτα Δεύτερης Τραπεζικής Οδηγίας⁴⁹, τα πιστωτικά ιδρύματα χρειάζονται μόνον χορήγηση απλής άδειας.

219. Η Επιτροπή εξετάζει αν είναι σναγκαιο να καταστεί υποχρεωτική και όχι προαιρετική η ύπαρξη σε κάθε κράτος οργανισμών που θα παραλαμβάνουν τις καταγγελίες των καταναλωτών σχετικά με την καταναλωτική πίστη. Αρκεί γι' αυτό να τροποποιηθεί η διατύπωση του άρθρου 12.

Κυρώσεις

220. Εν γένει, η οδηγία δεν προβλέπει κυρώσεις για τους κανόνες που θεσπίζει. Μόνον το άρθρο 12 προβλέπει δυνατότητα επιβολής διοικητικής κύρωσης έναντι των προσώπων που χορηγούν πιστώσεις ή μεσολαβούν για τη χορήγηση πιστώσεων.

221. Όλα τα κράτη μέλη έχουν προβλέψει κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης της νομοθεσίας για την καταναλωτική πίστη. Οι κυρώσεις αυτές είναι τριών τύπων:

- οι **αστικές** κυρώσεις: ακυρότητα της σύμβασης πίστωσης ή μόνον των μη σύμφωνων ρητρών· περιορισμός των υποχρεώσεων του δανειζόμενου στο ονομαστικό ποσό του δανείου· μείωση των υπερβολικών τόκων υπερημερίας· μείωση των υπέρμετρων εγγυήσεων· απαλλαγή από τη δέσμευση έναντι της οποίας ο δανειστής δεν έχει εκπληρώσει όλες του τις υποχρεώσεις· απώλεια των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη σύμβαση για τον καταναλωτή που δεν έχει εκπληρώσει όλες του τις υποχρεώσεις (για παράδειγμα αν έχει κοινοποιήσει ανακριβείς πληροφορίες)

- οι **ποινικές** κυρώσεις αφορούν την μη τήρηση διατάξεων που τα κράτη θεωρούν ουσιαστικής σημασίας, όπως αυτές που ορίζουν τις υποχρεωτικές μνείες στη σύμβαση), τις απαγορεύσεις ορισμένων πρακτικών (για παράδειγμα, η κατ'οίκον πώληση), το ανώτατο επιτόκιο·

- οι **διοικητικές** κυρώσεις έγκεινται στην κατάργηση ή την άρση της άδειας άσκησης δανειοδοτικών ή διαμεσολαβητικών δραστηριοτήτων. Μπορούν να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη. Για τους δανειοδοτικούς φορείς που εντάσσονται στην κατηγορία των πιστωτικών ιδρυμάτων, μπορούν να εφαρμόζονται οι κυρώσεις της δεύτερης οδηγίας για τον τραπεζικό συντονισμό.

222. Η έλλειψη κυρώσεων στην οδηγία οφείλεται στο γεγονός ότι εκτιμήθηκε "ότι τα νομικά πλαίσια των ενδιαφερόμενων χωρών παρουσίαζαν σημαντικές διαφορές ούτως ώστε να επιχειρηθεί μια εναρμόνιση των κυρώσεων, κυρίως σε ποινικό επίπεδο".

223. Σήμερα, η κατάσταση είναι κάπως διαφορετική εφόσον διαπιστώνουμε, αφενός, ότι όλες οι χώρες προβλέπουν κυρώσεις, και ότι, αφετέρου, η αστική κύρωση είναι ο προνομιακός τύπος κύρωσης για τον οποίο μπορεί να εξεταστεί κάποια μορφή συντονισμού.

Άρθρο 14

Επιτακτικός χαρακτήρας

224. Το άρθρο 14 προβλέπει τον επιτακτικό χαρακτήρα των διατάξεων της οδηγίας. Η απαγόρευση της παρέκκλισης είναι γενική και το παράδειγμα που αναφέρει η ίδια η οδηγία,

⁴⁸ Οδηγία του Συμβουλίου της 12/12/77, ΕΕ L 322 17/12/77

⁴⁹ Οδηγία 89/646/ΕΟΚ ΕΕ L 386, 1989

η κατάτμηση σε περισσότερες μικρές συμβάσεις, δεν πρέπει να θεωρηθεί πλήρες. Ορισμένοι νομοθέτες περιόρισαν την παρέμβασή τους μόνον σ' αυτό το παράδειγμα.

Ο επιτακτικός χαρακτήρας της προστασίας

225. Όλα τα κράτη που έχουν εφαρμόσει μια ειδική νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη τάχθηκαν υπέρ του επιτακτικού χαρακτήρα της προστασίας που παρέχεται στον χρεώστη.

226. Στη Γαλλία, ο νόμος του 1978⁵⁰ εμπίπτει στο πεδίο της δημόσιας τάξης (άρθρο 12B). Η μη τήρηση των διατάξεων του συνεπάγεται σχετική ακυρότητα την οποία μπορεί να επικαλεστεί ο καταναλωτής.

227. Η βελγική νομοθεσία προβλέπει ότι κάθε αντίθετη διάταξη είναι άκυρη καθόσον αποσκοπεί να περιορίσει τα δικαιώματα των καταναλωτών ή να επιτείνει τις υποχρεώσεις τους (άρθρο 4).

228. Την ίδια λύση προβλέπει και η γερμανική νομοθεσία (BerbrKrG, παρ. 18), που περιλαμβάνει επιπλέον διατάξεις σχετικά με τη μορφή και το ελάχιστο περιεχόμενο της σύμβασης (παρ. (6) 1).

229. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το διάταγμα για την καταναλωτική πίστη, στο τμήμα 173, θεωρεί άκυρες τις ρήτρες που επιχειρούν να περιορίσουν την προστασία που παρέχει η νομοθεσία στο χρεώστη. Εξάλλου, εφαρμόζεται και η νομοθεσία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες.

230. Η λουξεμβουργιανή νομοθεσία εφαρμόζει επίσης την αρχή της σχετικής ακυρότητας των διατάξεων που είναι αντίθετες προς τη νομοθεσία, ενώ την μη ισχύ μπορεί να επικαλεστεί μόνον ο καταναλωτής (άρθρο 17).

231. Στις Κάτω Χώρες, οι δημοσιες αρχές, κατά τις διαδικασίες χορήγησης αδειας, εξετάζουν τα προτυπα συμβάσεων πίστωσης που προτείνουν οι υποψηφίοι πιστωτικοί φορείς. Για το λόγο αυτό, ελέγχουν τη συμφωνία των τυποποιημένων ρητρών με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ορίζει η νομοθεσία.

232. Στην Ελλάδα, κάθε ρητρα αντίθετη με τις διατάξεις του υπουργικού διαταγματος είναι άκυρη (άρθρο 13, παρ. 1). Η Πορτογαλία προβλέπει επίσης την ακυρότητα των αντίθετων ρητρών και η Δανία προβλέπει την ακυρότητα των μη συμφωνών συμβάσεων.

Η πρόληψη των περιγραφών

233. Δύο κράτη μέλη, μεταξύ αυτών που διαθέτουν ειδική νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη, έχουν υιοθετήσει μια συνολική στάση, μ' έναν ευρύ ορισμό της έννοιας της πίστωσης προκειμένου να προλαμβάνουν τις πιθανότητες για τους δανειστές να διαφεύγουν της ρύθμισης με την υιοθέτηση ιδιαίτερων μορφών πίστωσης. Ως εκ τούτου, παρά την έλλειψη ρητής διάταξης της νομοθεσίας που να καθορίζει ότι απαγορεύεται, με σκοπό περιγραφής της νομοθεσίας, η υιοθέτηση ιδιαίτερων μορφών πίστωσης, τα κράτη μέλη που έχουν ταχθεί

⁵⁰

Βλέπε σελ. 16

υπέρ αυτής της προσέγγισης, λαμβάνουν υπόψη τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το άρθρο 14(2) της οδηγίας.

234. Στη Γαλλία, ο αριθμός των μηνιαίων δόσεων δεν αποτελεί κριτήριο εφαρμογής της νομοθεσίας. Ούτε υπάρχει ελάχιστο ποσό κάτω του οποίου δεν εφαρμόζεται η ρύθμιση.

235. Στις Κάτω Χώρες επίσης, υιοθετήθηκε μια πιο ρεαλιστική και λιγότερο φορμαλιστική προσέγγιση, μ'έναν ευρύ ορισμό της πίστωσης που καλύπτει η νομοθεσία: ο μόνος περιορισμός αφορά τη διάρκεια της πίστωσης, που είναι κατώτερη των τριών μηνών.

236. Άλλοι νομοθέτες έχουν κάνει ρητή και συνολική αναφορά στην απαγόρευση της περιγραφής της ρύθμισης:

- ο γερμανικός νόμος (παρ. 18) προβλέπει ότι εφαρμόζεται, ακόμα και αν οι διατάξεις του περιγράφονται καθ'οιονδήποτε τρόπο·

- Η Πορτογαλία επίσης φαίνεται να τάσσεται υπέρ μιας τέτοιας συνολικής προσέγγισης.

237. Αντίθετα, πολλοί νομοθέτες έχουν περιορίσει την παρέμβασή τους που βασίζεται στο άρθρο 14(2) της οδηγίας στη μόνη απαγόρευση της κατάτμησης των πιστώσεων με σκοπό την περιγραφή του νόμου. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το τμήμα 17(3) του ΔΚΠ επιβάλλει κυρώσεις για τις απόπειρες διαφυγής από τη ρύθμιση με την κατάτμηση της σύμβασης σε μία σειρά μικρότερων πιστώσεων. Στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, ο νόμος προβλέπει ποινικές κυρώσεις (άρθρο 18,5) γι' αυτόν που, με σκοπό την περιγραφή των διατάξεων του νόμου ή των κανονισμών εκτέλεσής του, θα κατανείμει ή θα προσπαθήσει να κατανείμει το ποσό της πίστωσης σε πολλές συμβάσεις. Είναι ενδιαφέρουσα η διαπίστωση ότι και μόνον η απόπειρα περιγραφής της νομοθεσίας συνεπάγεται ποινικές κυρώσεις.

238. Τέλος, το Βέλγιο τάσσεται υπέρ μιας πρωτότυπης λύσης, σύμφωνα με την οποία δεν εξαιρεί συνολικά τις μικρές πιστώσεις από το πεδίο εφαρμογής της ρύθμισης, αλλά περιορίζει μόνον τις διατάξεις που εφαρμόζονται σ'αυτές.

VII ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΛΑΒΕΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Σύνθεση της εφαρμογής της ελάχιστης ρήτηρας

239. Η οδηγία για την πίστωση ορίζει, στο άρθρο της 15, ότι δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις τους δυνάμει της συνθήκης. Το άρθρο αυτό συμπληρώνεται από την προτελευταία παράγραφο του προοιμίου που ορίζει ότι εάν η οδηγία προβλέπει την ως ένα βαθμό προσέγγιση των διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την καταναλωτική πίστη, καθώς και την ως ένα βαθμό προστασία του καταναλωτή, θα πρέπει να δοθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν αυστηρότερα μέτρα για την προστασία των καταναλωτών λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις υποχρεώσεις τους από τη συνθήκη.

240. Τα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν ευρέως αυτή τη ρήτρα, τόσο όσον αφορά τις πτυχές που αναφέρει η οδηγία όσο και αυτές που δεν εξετάζει η οδηγία. Αφού περιγράψαμε την εφαρμογή της ελάχιστης ρήτηρας από κάθε κράτος μέλος, προκύπτει από τη σύνθεση ένας κοινός κώδικας όλων των πράξεων μεταφοράς.

Η προσέγγιση ανά κράτος μέλος⁵¹

Βέλγιο

241. Ο νόμος της 12ης Ιουνίου για την καταναλωτική πίστη μεταφέρει τόσο την Οδηγία 87/102 όσο και την Οδηγία 90/88, καίτοι είναι το αποτέλεσμα ενός παλαιότερου προβληματισμού στο πλαίσιο του οποίου εντάχθηκαν οι κοινοτικές εργασίες.

242. Περιλαμβάνει επίσης πολλές διατάξεις που παρέχουν μεγαλύτερη προστασία από την οδηγία:

- διατάξεις σχετικά με τη σύμβαση του μεσολαβητή για τη χορήγηση πίστωσης·
- ο νόμος δεν προβλέπει εξαίρεση για τα ανοίγματα πίστωσης, εκτός εάν είναι βραχείας διάρκειας και κατώτερα των 1.277 ECU·
- ο νόμος προβλέπει μερική εξαίρεση μόνον για τις μικρές πιστώσεις, καθώς και γι' αυτές που δεν υπερβαίνουν ορισμένη διάρκεια, ούτε ορισμένο αριθμό πληρωμών·
- οι αυθεντικές πράξεις αποκλείονται μόνον εάν το ποσό που αποτελεί το αντικείμενο της σύμβασης είναι ανώτερο των 21.966 ECU·
- όσον αφορά τα έξοδα που εξαιρούνται από τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, περιορίζει αυτή την εξαίρεση μόνον υπό την προϋπόθεση ότι ο καταναλωτής είχε την ελεύθερη μιας λογικής επιλογής - εξάλλου για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού για επιτοκίου, η προβλεπόμενη διάταξη λαμβάνει υπόψη ποσό αναφοράς 1.277 ECU (50.000 FB και όχι 2.000 ECU). Επιπλέον, τα έξοδα δεν μπορούν να αυξάνουν υπερβολικά·
- ο νόμος προβλέπει, για κάθε προώθηση της πίστωσης, υποχρεωτικές μνείες και απαγορεύει άλλες μνείες·
- ο βέλγος νομοθέτης εισήγαγε μια ειδική προσυμβατική διατύπωση: την προηγούμενη προσφορά· πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένες υποχρεωτικές μνείες των οποίων η μορφή

⁵¹ Βλ. κεφάλαιο III, σελ. 16-18 παρακάτω, για λεπτομέρειες των μέτρων μεταφοράς

ρυθμίζεται από ορισμένους τύπους· η υπογραφή από τον καταναλωτή υπόκειται σε κάποιο φoρμαλισμό·

η νομοθεσία προβλέπει ειδικές διατάξεις όσον αφορά τα ανοίγματα πίστωσης· η επιστροφή των αγαθών υπόκειται σε αυστηρούς όρους και κυρίως η προσφυγή στη δικαιοσύνη όταν ο καταναλωτής έχει καταβάλει το 40% της τιμής τοις μετρητοίς (εκτός γραπτής συμφωνίας που έχει συναφθεί μετά την επίσημη κοινοποίηση με συστημένη επιστολή)· στο συγκεκριμένο τομέα επιβάλλονται επίσης ποινικές κυρώσεις· ο βέλγος νομοθέτης προβλέπει λεπτομερείς διατάξεις όσον αφορά τη νομοθεσία και τους τρόπους πρόωρης εξόφλησης·

σε περίπτωση εκχώρησης της απαίτησης, η βελγική νομοθεσία προβλέπει συμπληρωματικές εγγυήσεις υπέρ του καταναλωτή·

απαγορεύεται στο Βέλγιο η χρήση συναλλαγματικών και άλλων αξιογράφων τόσο ως μέσου πληρωμής όσο και ως εγγύησης· ομοίως απαγορεύεται η αποδοχή επιταγών ως εγγύηση εξόφλησης·

σε περίπτωση δανείου με δόσεις, λεπτομερείς διατάξεις αποσκοπούν στην πρόληψη της ανάγκης προσφυγής έναντι του τρίτου πιστωτικού φορέα (προηγούμενη παράδοση του αγαθού...)· εάν αυτός αποδειχτεί ωστόσο απαραίτητος, η νομοθεσία είναι ακριβέστερη της οδηγίας όσον αφορά την έννοια της προσφυγής έναντι του προμηθευτή χωρίς να έχουν ικανοποιηθεί οι απαιτήσεις του·

όπως η γερμανική νομοθεσία, έτσι και η βελγική προβλέπει μια προθεσμία υπαναχώρησης, που στο Βέλγιο είναι 7 εργάσιμες ημέρες· εάν ο καταναλωτής χρησιμοποιήσει αυτή τη δυνατότητα, δεν μπορεί να του ζητηθεί αποζημίωση και η προκαταβολή πρέπει να επιστραφεί εντός τριάντα ημερών από της παραιτήσεως του δικαιώματος·

ορισμένες συμβάσεις πίστωσης αποτελούν αντικείμενο λεπτομερών ρυθμίσεων· ο βέλγος νομοθέτης έχει προβλέψει υποχρέωση αμοιβαίας πληροφόρησης στον επικεφαλλή των μερών, καθώς και την ευθύνη του δανειοδοτικού φορέα κατά τη χορήγηση της πίστωσης·

η νομοθεσία απαγορεύει επίσης τις πωλήσεις κατ'οίκον καθώς και την μη αιτούμενη προμήθεια αγαθών υπηρεσιών στο πλαίσιο των προσφορών πίστωσης·

οι εγγυήσεις προστατεύονται·

ορισμένες καταχρηστικές ρήτρες απαγορεύονται, καθώς και η πώληση κατ'οίκον για την πίστωση και η μη αιτούμενη αποστολή για τα μέσα πίστωσης·

η νομοθεσία προβλέπει την προσαρμογή της διαδικασίας διευκολύνσεων πληρωμής· η ανάκτηση των πιστώσεων υπόκειται επίσης σε ορισμένους κανόνες, όπως και οι πρακτικές που θίγουν την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή· Τέλος, η νομοθεσία περιλαμβάνει διατάξεις για τα αρχεία που συγκεντρώνουν πληροφορίες σε σχέση με την πίστωση·

η νομοθεσία προβλέπει διάταξη του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου όσον αφορά την εφαρμογή της στους δανειοδοτικούς φορείς που διαμένουν εκτός του εδάφους του, στο βαθμό που ο καταναλωτής διαμένει συνήθως στο Βέλγιο και της σύναψης της σύμβασης είχε προηγηθεί στο Βέλγιο ιδιαίτερη πρόταση ή διαφήμιση και, επιπλέον, ο δανειστής ή ο εκπρόσωπος του είχε λάβει στο Βέλγιο την αίτηση για χορήγηση καταναλωτικής πίστης.

Δανία

243. Ο νόμος του 1982 για την πώληση αγαθών με πίστωση τροποποιήθηκε, με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας, το 1990 με το νόμο του 1990 για τις συμβάσεις πίστωσης, που λαμβάνουν επίσης υπόψη την οδηγία 90/88. Συμπληρώθηκε, όσον αφορά τη διαφήμιση για

το κόστος της πίστωσης, με το νόμο για την ένδειξη των τιμών του 1990. Η δανική νομοθεσία προβλέπει πολλές αυστηρότερες διατάξεις υπέρ των καταναλωτών:

- οι προστατευόμενοι καταναλωτές δεν είναι μόνον φυσικά πρόσωπα· μπορεί να είναι και νομικά πρόσωπα·
- ο ορισμός του πιστωτικού φορέα περιλαμβάνει τις πιστώσεις που χορηγούν ιδιώτες είτε ως μεσολαβητές είτε ως επαγγελματίες·
- η δανική νομοθεσία δεν εξαιρεί ούτε την κτηματική ούτε την ενυπόθηκη πίστη· εξάλλου, ορισμένες διατάξεις της εφαρμόζονται επίσης στην άτοκη πίστωση·
- σε περίπτωση μη τήρησης των υποχρεώσεων πληροφόρησης που υπέχει ο επαγγελματίας δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας, η δανική νομοθεσία προβλέπει ειδικές κυρώσεις: σε περίπτωση έλλειψης πληροφόρησης για το κόστος της πίστωσης ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλλει μόνον την τιμή τοις μετρητοίς προσ αυξημένη με το επιτόκιο της Τράπεζας της Δανίας στο οποίο προστίθεται 6% για το οφειλόμενο υπόλοιπο. Όταν η πληροφόρηση αφορά κόστος κατώτερου του πραγματικού κόστους, μόνον το πρώτο μπορεί να απαιτηθεί· οι παραβάσεις αυτές, όταν είναι επαναλαμβανόμενες και κατάφωρες, αποτελούν αντικείμενο ποινικών κυρώσεων· όσον αφορά την ανάκτηση αγαθού σε περίπτωση που ο καταναλωτής δεν εκτελεί τις υποχρεώσεις του, η δανική νομοθεσία προβλέπει ορισμένες διατυπώσεις σχετικά με τη ρήτρα επιφύλαξης της κυριότητας, καθώς και ακριβείς διατάξεις που αποσκοπούν στην πρόληψη του αδικαιολόγητου πλουτισμού·
- ο δανός νομοθέτης απαγορεύει την προσφυγή σε κάθε αξιόγραφο, όπως τα γραμμάτια, για την πληρωμή ή την εγγύηση της πληρωμής·
- η δανική νομοθεσία προβλέπει λεπτομερή ρύθμιση ορισμένων συμβάσεων πίστωσης·
- προβλέπει επίσης την ακυρότητα των προσφορών που υποβάλλει ο καταναλωτής κατόπιν πώλησης από τηλεφώνου·
- ο δανός καταναλωτής διαθέτει μια προθεσμία υπαναχώρησης σε περίπτωση πώλησης κατ'οίκον ή πώληση δι' αλληλογραφίας·
- διεξοδικές διατάξεις υπάρχουν για τις δραστηριότητες οργανισμών πληροφόρησης σχετικά με τη χορήγηση πίστωσης (διαχειριστές αρχείων)·
- ο υπερχρεωμένος καταναλωτής μπορεί εξάλλου να ζητήσει από το δικαστήριο επανακλιμάκωση του χρέους τους·
- η αρμόδια για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων αρχή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα της επίβλεψης της καταναλωτικής πίστης· το ίδιο ισχύει και για την υπηρεσία υποβολής καταγγελιών των καταναλωτών.

Γερμανία

244. Η οδηγία 87/102 μεταφέρθηκε με το νόμο του 1990. Ο νόμος αυτός περιλαμβάνει πολυάριθμες διατάξεις που εφαρμόζουν διεξοδικά τις διατάξεις της οδηγίας ή την συμπληρώνουν. Επιπλέον, καθώς ο νόμος του 1990 τροποποιεί προγενέστερη νομοθεσία σχετικά με τις πωλήσεις με δόσεις, επαναλαμβάνει ορισμένες πτυχές και ειδικότερα την αρχή και τους τρόπους του δικαιώματος ανάκτησης και την εφαρμογή στις πωλήσεις εξ αποστάσεως. Ο νόμος περιλαμβάνει για πολλά σημεία διατάξεις περισσότερο προστατευτικές από την οδηγία.

- περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις σχετικά με τη σύμβαση του μεσολαβητή και κυρίως την αμοιβή του·
- στον ορισμό της έννοιας του καταναλωτή περιλαμβάνεται επίσης το πρόσωπο στο οποίο χορηγείται πίστωση με σκοπό τη χρηματοδότηση της έναρξης επαγγελματικής δραστηριότητας·
- εφαρμόζεται στις συμβάσεις συνεχών παροχών·

καθορίζει διεξοδικότερα τον τρόπο υπολογισμού του κατώτατου χρηματοδοτικού ορίου για την εφάρμογή του (η τιμή της μετρητοίς, η καθαρή πίστωση).
 προβλέπει ανώτατο χρηματοδοτικό όριο μόνο στην περίπτωση που η πίστωση χορηγείται σε ιδιώτη με σκοπό τη χρηματοδότηση της έναρξης επαγγελματικής δραστηριότητας και στο βαθμό που το ποσό υπερβαίνει τα 52 600 ECU.
 η νομοθεσία δεν προβλέπει εξαίρεση εάν οι εξοφλήσεις πραγματοποιούνται σε λιγότερο από τέσσερις δόσεις.
 αποκλείει μόνον εν μέρει τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, την ενυπόθηκη πίστη και τις προκαταβολές σε τρέχοντες λογαριασμούς.
 η γερμανική νομοθεσία δεν προβλέπει ειδικές διατάξεις σχετικά με τη διαφήμιση της σύμβασης, αλλά αντίθετα, περιλαμβάνει ένα σημαντικότερο κατάλογο πληροφοριών που περιλαμβάνει η σύμβαση, η μη τήρηση των οποίων συνεπάγεται την ακυρότητα της σύμβασης ή τη μείωση του επιτοκίου στο νόμιμο επιτόκιο σε περίπτωση έλλειψης πληροφόρησης για το ΣΕΠΕ ή της μηνιαίας δόσης· επιπλέον, το κόστος για το οποίο δεν έχει ενημερωθεί ο καταναλωτής, δεν θεωρείται οφειλόμενο.
 σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης από τον καταναλωτή, η γερμανική νομοθεσία περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις για τους τρόπους υπολογισμού της μείωσης του κόστους της πίστωσης.
 το γερμανικό δίκαιο απαγορεύει την προσφυγή σε συναλλαγματικές ή άλλα διαπραγματεύσιμα αξιόγραφα· απαγορεύεται επίσης η εγγύηση των υποχρεώσεων με επιταγή.
 στον καταναλωτή αναγνωρίζεται επταήμερη προθεσμία υπαναχώρησης· η προθεσμία αυτή ξεκινά τη στιγμή της πληροφόρησης του καταναλωτή σχετικά με την ύπαρξη αυτής της δυνατότητας.
 σε περίπτωση μη τήρησης των υποχρεώσεων εκ μέρους του καταναλωτή, το ποσό των τόκων υπερημερίας αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης· επιπλέον, προβλέπεται ότι κάθε εξόφληση αφορά κατ'αρχήν το κεφάλαιο και στη συνέχεια μόνο τους τόκους.
 το γερμανικό δίκαιο προβλέπει τους όρους και τους τρόπους με τους οποίους ο δανειοδοτικός φορέας μπορεί να προβεί στη λύση της σύμβασης και ειδικότερα να απαιτήσει το οφειλόμενο υπόλοιπο.
 προβλέπει επίσης ειδικές διατυπώσεις για τις συμβάσεις του μεστίτη πιστώσεων (πληροφορίες σχετικά με την προμήθεια, όροι πληρωμής αυτής της προμήθειας).

245. Ας σημειωθεί ότι πέραν της νομοθετικής μεταφοράς, τα δικαστήρια έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στον τομέα της καταναλωτικής πίστης στη Γερμανία, ειδικότερα στο πλαίσιο της νομολογίας σχετικά με την τοκογλυφία (πίστωση αντίθετη με τα χρηστά ήθη). Κατά τη μεταφορά της οδηγίας, ο νομοθέτης ενσωμάτωσε στο νομοθετικό πλαίσιο τις αρχές που συνάγονται από τη νομολογία με προοπτική την προστασία των καταναλωτών. Δεν έχει υπάρξει προσφυγή σ' αυτό το μηχανισμό, πράγμα που επιτρέπει στα δικαστήρια να συνεχίσουν να ελίσσονται με κάθε ευελιξία. Μια τέτοια προσέγγιση καθιστά εντούτοις ιδιαίτερα δυσχερή τον καθορισμό του γερμανικού δικαίου στον τομέα της καταναλωτικής πίστης

Ελλάδα

246. Η υπουργική απόφαση αριθ. Φ1-983 της 21ης Μαρτίου 1991 μεταφέρει τις οδηγίες 87/102 και 90/88. Καίτοι πρόκειται για μια σχεδόν συνολική μεταγραφή της οδηγίας, η απόφαση περιλαμβάνει εντούτοις ορισμένα στοιχεία που αξίζει να επισημανθούν:

στην περίπτωση που ο χρεώστης καθυστερεί την πληρωμή τουλάχιστον 3 δόσεων, ο πιστωτικός φορέας μπορεί να παρακρατά τις ήδη πραγματοποιηθείσες πληρωμές στο βαθμό που οι τελευταίες δεν υπερβαίνουν το 1/5 του συνολικού κόστους της πίστωσης· το ελληνικό δίκαιο περιλαμβάνει ακριβείς διατάξεις για τον υπολογισμό της εύλογης μείωσης της πίστωσης σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης, προβλέπει ειδικές διατυπώσεις και καθορίζει την ημερομηνία εξόφλησης·

σε περίπτωση δανείου με δόσεις, ο καταναλωτής έχει τη δυνατότητα να παρακρατήσει τα υπό αμφισβήτηση ποσά εν αναμονή τελικής δικαστικής απόφασης· οι επαγγελματίες στον τομέα της πίστωσης πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στο τοπικό τους επιμελητήριο.

247. Πρέπει εντούτοις να επισημανθεί ότι η καταναλωτική πίστη υπόκειται, μέχρι πρόσφατα, σε σημαντικούς περιορισμούς από την Τράπεζα της Ελλάδος. Καίτοι ένας τέτοιος περιορισμός των δυνατοτήτων πίστωσης που προσφέρονται στον καταναλωτή είχε ως πλεονέκτημα να περιορίσει τις καταστάσεις υπερχρέωσης, δεν περιόρισε εντούτοις την πρόσβαση των ελλήνων καταναλωτών σε ορισμένα βασικά καταναλωτικά αγαθά όπως τα αυτοκίνητα. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας απελευθέρωσε την καταναλωτική πίστη και τα τραπεζικά ιδρύματα προετοιμάζουν ένα πρόγραμμα συνεργασίας με τον τομέα της διανομής με σκοπό τη χορήγηση καταναλωτικών πιστώσεων.

Ισπανία

248. Δες παράγραφο 16 και Κεφάλαιο III Γ ανωτέρω.

Γαλλία

249. Οι βασικές αρχές της οδηγίας μεταφέρθηκαν με το νομο της 23ης Ιουνίου 1989, ενώ επήλθαν επίσης ορισμένες διασαφήσεις με το νόμο της 21ης Δεκεμβρίου 1989. Εντούτοις, το βασικό κείμενο για την προστασία του καταναλωτή όσον αφορά τη χορήγηση πιστώσεων είναι ο νόμος της 10ης Ιανουαρίου 1978, του οποίου το κείμενο μεταφοράς έχει τροποποιηθεί τις διατάξεις μόνον για ορισμένα σημεία. Η εν λόγω νομοθεσία περιλαμβάνει σημαντικά σημεία περισσότερο προστατευτικά από την οδηγία:

- ο ορισμός του καταναλωτή διευρύνεται κατά τρόπον ώστε να επιτρέπει την προστασία των νομικών προσώπων και να αποκλείει μόνον τις πράξεις που αποσκοπούν στη χρηματοδότηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας·
- η σύμβαση πίστωσης ορίζεται κατά τρόπον ώστε να περιλαμβάνει επίσης τις πωλήσεις ή τις διαδοχικές παροχές υπηρεσιών των οποίων η πληρωμή είναι κλιμακού μενη, διαφοροποιημένη ή τμηματική·
- η γαλλική νομοθεσία δεν προβλέπει εξαίρεση για τις άτοκες πιστώσεις, τις συμβάσεις που προορίζονται για την ανακαίνιση ή τη βελτίωση ακινήτου εάν οι εργασίες είναι κατώτερες των 21.276 ECU για τις συμβάσεις μίσθωσης με δικαίωμα αγοράς, για τα ακάλυπτα υπόλοιπα τραπεζικού λογαριασμού·
- ο νόμος προβλέπει υποχρεωτικές μνείες για τη διαφήμιση της πίστωσης και απαγορεύει τη διαφήμιση εκτός των τόπων πώλησης για ορισμένους τύπους πίστωσης·
- ο γάλλος νομοθέτης εισήγαγε τη μορφή της προσφοράς που προηγείται της πίστωσης· πρέπει να αντιστοιχεί σ' ένα πρότυπο τύπο και να περιλαμβάνει υποχρεωτικές μνείες· σε περίπτωση μη τήρησης, ο δανειστής χάνει το κέρδος των τόκων·
- το γαλλικό δίκαιο περιλαμβάνει λεπτομερέστερη ρύθμιση για τις προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό·
- η ανάκτηση του αγαθού σε περίπτωση μη εκτέλεσης των υποχρεώσεων του καταναλωτή εξετάζεται μόνον στην περίπτωση της μίσθωσης-πώλησης·
- ο καταναλωτής μπορεί να προβαίνει σε πρόωρη εξόφληση χωρίς κανένα επιπλέον έξοδο, επίσης εν μέρει. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή, οι δανειοδοτικοί φορείς μπορούν να αρνούνται τη μερική εξόφληση που είναι τρεις φορές μικρότερη του συμβατικού ποσού της πρώτης μη λήξασας δόσης·
- απαγορεύονται οι συναλλαγματικές και τα λοιπά αξιόγραφα·
- το γαλλικό δίκαιο προβλέπει λεπτομερέστερες διατάξεις σχετικά με την αλληλεξάρτηση της σύμβασης πίστωσης με την αρχική σύμβαση·
- επιπλέον, το γαλλικό δίκαιο προβλέπει δικαίωμα επταήμερης ανάκλησης υπέρ του δανειζόμενου·
- οι αποζημιώσεις σε περίπτωση χρεωκοπίας του δανειζόμενου αποτελούν αντικείμενο ρυθμίσεων·
- οι εγγυήσεις προστατεύονται·
- τα ανώτατα επιτόκια ρυθμίζονται, μέσω της απαγόρευσης της τοκογλυφίας·
- απαγορεύεται η δίωξη των πελατών που έχουν προσφύγει στο δικαίωμα ανάκλησης·
- οι διαφορές στον τομέα της καταναλωτικής πίστης παραγράφονται εντός διετίας·

Ιρλανδία

250. Δεν υπάρχει ακόμη κείμενο οριστικού νόμου. Ωστόσο, το ιρλανδικό κοινοβούλιο συζητά σήμερα ένα διεξοδικό νομοσχέδιο για την καταναλωτική πίστη, το οποίο περιλαμβάνει πολλά στοιχεία περισσότερο προστατευτικά από την οδηγία:

- το ιρλανδικό δίκαιο δεν προβλέπει εξαίρεση για την κτηματική πίστη, ούτε για τις συμβάσεις μίσθωσης, ούτε για τις βραχυπρόθεσμες πιστώσεις· δεν προβλέπει ούτε κατώτατο ούτε ανώτατο χρηματοδοτικό όριο·

- προβλέπει λεπτομερέστερες διατάξεις για τις υποχρεωτικές μνείες όσον αφορά τη διαφήμιση, καθώς και διατάξεις σχετικά με τον προφανή τυπολογικό χαρακτήρα ορισμένων πληροφοριών· ρυθμίζει τη συγκριτική διαφήμιση, καθώς και τη διαφήμιση για τη χορήγηση δωρεάν πίστωσης· εξάλλου, απαγορεύει τη διαφήμιση για τη χορήγηση πίστωσης σε ανήλικες·

- η ιρλανδική νομοθεσία προβλέπει επίσης λεπτομερέστερες διατάξεις για το περιεχόμενο της σύμβασης, τις υποχρεωτικές μνείες και τη μορφή ορισμένων πληροφοριών·

- οι πληροφορίες σχετικά με τις προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό αποτελούν επίσης αντικείμενο ακριβέστερων διατάξεων·

- η ανάκτηση αγαθών σε περίπτωση χρεωκοπίας του χρεώστη ρυθμίζεται λεπτομερώς, ενώ σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης από τον καταναλωτή, η μείωση του κόστους της πίστωσης πραγματοποιείται με αναφορά σ'έναν τύπο που ορίζει η Κεντρική Τράπεζα. το ιρλανδικό δίκαιο δεν απαγορεύει τα αξιόγραφα, αλλά ορίζει ότι οι διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται και σ'αυτά·

- όσον αφορά την αλληλεξάρτηση της σύμβασης πώλησης και της πίστωσης, ο νόμος προβλέπει λιγότερο περιοριστικούς όρους· επιπλέον, ο νόμος προβλέπει την αμοιβαία ευθύνη του πωλητή και του τρίτου χρηματοδότη σε περίπτωση μη εκτέλεσης της σύμβασης πώλησης·

- το νομοσχέδιο περιλαμβάνει πολλές διατάξεις που δεν προβλέπονται στην οδηγία: έτσι, απαγορεύει τη διάκριση βάσει του φύλου, κλπ· καθορίζει λεπτομερώς τις εποπτικές αρμοδιότητες του Διευθυντή Υποθέσεων του Καταναλωτή (Director of Consumer Affairs)· προβλέπει ότι οι συμβάσεις που δεν τηρούν τις διατάξεις του δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν έναντι των καταναλωτών·

- προβλέπει επίσης δεκαήμερη προθεσμία υπαναχώρησης· απαγορεύει τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις πίστωσης· επιβάλλει την υποχρέωση για το δανειοδοτικό φορέα να ενημερώνει τον καταναλωτή για ορισμένες πτυχές της σύμβασης κατά τη διάρκεια ισχύος της· ρυθμίζει επίσης την κατάσταση πολλαπλών συμβάσεων μεταξύ πιστωτικού φορέα και χρεώστη, καθώς και τις γραπτές κοινοποιήσεις μεταξύ των μερών (ο φάκελος της επιστολής δεν μπορεί να φέρει ορισμένες μνείες)·

- επιπλέον, απαγορεύει την πώληση κατ'οίκον και προβλέπει αυστηρές ρυθμίσεις για την αναγκαστική πώληση με πίστωση· διέπει επίσης τα ανώτατα επιτόκια που, εάν είναι υπερβολικά, μπορούν ν'αποτελέσουν αντικείμενο μείωσης με δικαστική απόφαση· περιορίζει τις δυνατότητες για το δανειοδοτικό φορέα να απαιτεί πρόωρη εξόφληση και προβλέπει ειδικούς κανόνες για ορισμένους τύπους σύμβασης.

Ιταλία

251. Η οδηγία 87/102 μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με το νόμο της 19ης Φεβρουαρίου 1992. Καίτοι ο συγκεκριμένος νόμος ακολουθεί πιστά τις διατάξεις της οδηγίας, περιλαμβάνει ωστόσο ορισμένα περισσότερο προστατευτικά στοιχεία:

οι συμβάσεις διαδοχικών παροχών αποκλείονται μόνον εάν υπάρχει έγγραφη σύμβαση και αντίγραφό της έχει δοθεί στον καταναλωτή·
οι εξοφλητέες εφάπαξ πιστώσεις εξαιρούνται μόνον εάν η ημερομηνία λήξης δεν υπερβαίνει τους 18 μήνες από της υπογραφής της σύμβασης· οι προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό δεν εξαιρούνται· ούτε και οι βραχυπρόθεσμες πιστώσεις ή οι εξοφλητέες σε τέσσερις το ανώτερο δόσεις·
ο νόμος προβλέπει, εν γένει, όρους διαφάνειας και παρουσίασης στοιχείων όσον αφορά τραπεζικά θέματα, που εφαρμόζονται επίσης στην καταναλωτική πίστη· επίσης οι πληροφορίες για το ΣΕΙΠΕ πρέπει να συμπληρώνονται με ενημέρωση σχετικά με τη διάρκεια ισχύος του·
η σύμβαση πρέπει να περιλαμβάνει μια ρεαλιστική ένδειξη άλλων επιβαρύνσεων από αυτές που περιλαμβάνονται στο ΣΕΙΠΕ· ο καταναλωτής δεν μπορεί να θεωρεί ότι επιβάλλονται επιβαρύνσεις υψηλότερες από τις αναφερόμενες·
ο ιταλικός νόμος προβλέπει λεπτομερείς διατάξεις σε περίπτωση έλλειψης ή ακυρότητας συμβατικών ρητρών·
η άδεια για παροχή πίστωσης περιορίζεται σε ορισμένους τύπους οικονομικών φορέων.

Λουξεμβούργο

252. Η οδηγία 87/102 μεταφέρθηκε με το νόμο της 9ης Αυγούστου 1993 και η οδηγία 90/88 με τον κανονισμό του Μεγάλου Δουκάτου της 26ης Αυγούστου 1993. Οι ακόλουθες διατάξεις είναι περισσότερο προστατευτικές από την οδηγία:

οι βραχυπρόθεσμες συμβάσεις δεν εξαιρούνται· το χρηματοδοτικό ανώτατο και κατώτατο όριο ορίζονται κατά τρόπον ώστε να περιλαμβάνουν περισσότερες συμβάσεις από την οδηγία· δεν υπάρχει εξαίρεση για τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης·
ο νόμος εφαρμόζεται εν μέρει για την ενυπόθηκη πίστη εκτός αυτής που αφορά την απόκτηση ή ανακαίνιση ακινήτων·
όσον αφορά τη διαφήμιση, προβλέπονται υποχρεωτικές μνείες, ενώ άλλες απαγορεύονται (δωρεάν πίστωση)· υπάρχουν ειδικές διατάξεις όταν η πίστωση χορηγείται από τον καταναλωτή· όλα υπόκεινται σε ποινικές κυρώσεις·
το λουξεμβουργιανό δίκαιο προβλέπει, όσον αφορά το τυπικό της σύμβασης, ότι στον εγγυητή δίδεται αντίγραφο της σύμβασης·
για την ανάκτηση του αγαθού σε περίπτωση χρεωκοπίας του χρηματοδότη, ο δανειοδοτικός φορέας χρειάζεται δικαστική άδεια για τις συνοπτικές διαδικασίες· σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης, το ποσό της μείωσης του κόστους της πίστωσης ρυθμίζεται με κανονισμό του Μεγάλου Δουκάτου·
απαγορεύεται η χρήση αξιογράφων· οι επιταγές δεν μπορούν να εγγυώνται την πίστωση· η προβλεπόμενη κύρωση είναι η επιστροφή στον καταναλωτή του συνόλου των επιβαρύνσεων της σύμβασης·
προβλέποντας ότι οι διατάξεις που προβλέπει είναι επιτακτικές, ο νόμος ορίζει ότι την ακυρότητα δεν μπορεί να επικαλείται μόνον ο καταναλωτής·
ο λουξεμβουργιανός νόμος προβλέπει πολλές διατάξεις μη προβλεπόμενες από τη συνθήκη: απαγόρευση της πώλησης κατ'οίκον για την πίστωση, συμπληρωματικές διατάξεις για τις πιστώσεις που χορηγούν οι προμηθευτές (καθορισμός ενός ανώτατου επιτοκίου για το περιθώριο μεταξύ της τιμής μετρητοίς και της τιμής με πίστωση, περιορισμός των σαφών ρητρών για τη λύση της σύμβασης, σχέσης πώλησης και

πίστωσης, διήμερη προθεσμία υπανάχρωσης). Στα ανωτέρω προστίθεται η διάταξη που περιλαμβάνεται στο νόμο του 1983 σχετικά με την προστασία των καταναλωτών και σύμφωνα με την οποία κάθε πληροφορία σχετικά με τη διαφήμιση ή τις προ της σύναψης διαδικασίες εντάσσεται στη σύμβαση.

Οι Κάτω Χώρες

253. Η μεταφορά των οδηγιών πραγματοποιήθηκε με πολλά νομικά μέσα, το σημαντικότερο των οποίων είναι ο νόμος της 4ης Ιουλίου 1990 σχετικά με την καταναλωτική πίστη. Ο νόμος αυτός, που αφορά πολυάριθμες πτυχές, είναι πληρέστερος από την οδηγία. Τα βασικά στοιχεία του είναι τα ακόλουθα:

- ο νόμος δεν εφαρμόζεται μόνον στους πιστωτικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι στις Κάτω Χώρες, αλλά και σ' αυτούς που διαμένουν σε άλλα κράτη μέλη και προσφέρουν πίστωση στο ολλανδικό έδαφος·
- ο νόμος δεν ορίζει την έννοια του καταναλωτή· έτσι, κατ' αρχήν, η προστασία του εφαρμόζεται σε κάθε φυσικό πρόσωπο, με εξαίρεση την πίστωση που αφορά ό,τι έχει χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά κατά την άσκηση επαγγέλματος ή έχει αποκτηθεί με σκοπό μεταπώλησης, ή ακόμη στην περίπτωση που ο δανειζόμενος προβεί σε δήλωση σύμφωνα με την οποία ενεργεί σε επαγγελματικό πλαίσιο·
- δεν υπάρχει κατώτατο χρηματοδοτικό όριο αντίθετα, το ανώτατο χρηματοδοτικό όριο των 23 474 ECU δεν εμποδίζει την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων στις πιστώσεις που υπερβαίνουν αυτό το ποσό· ο νόμος δεν προβλέπει εξαίρεση ούτε για τις πιστώσεις που εξοφλούνται σε τέσσερις δόσεις, ούτε για την κτηματική πίστη εκτός της ενυπόθηκτης πίστης·
- η σύμβαση πρέπει να περιλαμβάνει ορισμένες υποχρεωτικές μνείες και να ικανοποιεί ορισμένες υποχρεώσεις σαφήνειας, εφόσον οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν κυρώσεις με τη σχετική ακυρότητα της σύμβασης·
- σε περίπτωση χρεωκοπίας του δανειζόμενου, πρέπει να τηρούνται ορισμένοι όροι για την ανάκτηση των αγαθών· επιπλέον, απαγορεύεται η απαίτηση επιστροφής εάν έχουν ήδη εξοφληθεί τα 3/4 της πίστωσης· εξάλλου, ο καταναλωτής μπορεί να επανακτήσει το αγαθό σε περίπτωση πληρωμής εντός ορισμένης προθεσμίας·
- ο καταναλωτής μπορεί να προβεί σε πρόωγη εξόφληση του δανείου, όχι μόνον συνολικά, αλλά και εν μέρει· στην τελευταία περίπτωση, ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει την τήρηση ορισμένων όρων·
- οι συναλλαγματικές απαγορεύονται· επιπλέον, απαγορεύεται η μεταβίβαση επιταγών που έχουν γίνει δεκτές προς πληρωμή από τρίτους·
- ο νόμος προβλέπει πολυάριθμες διατάξεις μη προβλεπόμενες στην οδηγία: απαγορεύεται οι μεσίτες να επιβάλλουν επιπλέον προμήθειες εκτός αυτών που τους παρέχει ο δανειοδοτικός φορέας· υποχρέωση του δανειοδοτικού φορέα να ενημερώνεται για την οικονομική κατάσταση του πελάτη σε ορισμένες περιπτώσεις, υποχρέωση παροχής κινήτρων σε περίπτωση μη αποδοχής της πίστωσης· ρύθμιση των ανώτατων επιτοκίων· υποχρέωση παροχής πληροφοριών καθόλη τη διάρκεια της σύμβασης, η ακύρωση της σύμβασης καθίσταται δυνατή μόνο δικαστικώς·
- απαγορεύεται η διαμεσολάβηση του χρέους·
- ο νόμος επιβάλλει τη σύσταση μιας συμβουλευτικής επιτροπής για την καταναλωτική πίστη· ρυθμίζει επίσης τις δραστηριότητες των κοινωνικών ιδρυμάτων που χορηγούν πίστωση στα αναξιόπαθοντα άτομα·

ο νόμος προβλέπει ένα σύστημα εγγραφής των πιστώσεων, καθώς και ένα σύστημα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα· εξάλλου, η νομοθεσία συμπληρώνεται με πολλές πρωτοβουλίες αυτοπειθαρχίας.

Αυστρία

254. Η οδηγία 87/102 μεταφέρθηκε στο αυστριακό δίκαιο με το νόμο για τις τραπεζικές πράξεις (BGBl 532/93), το νόμο για την προστασία των καταναλωτών (BGBl 287/93) και ένα διάταγμα του ομοσπονδιακού υπουργού οικονομικών για την καταναλωτική πίστη (BGBl 365/94). Η αυστριακή νομοθεσία περιλαμβάνει διατάξεις που προστατεύουν περισσότερο τα συμφέροντα των καταναλωτών:

Ο αυστριακός νόμος εφαρμόζεται επίσης στις ενυπόθηκες πιστώσεις, στις συμβάσεις πιστώσεων που αφορούν ποσά ανώτερα από 20.000 ECU, στις πιστώσεις που παραχωρούνται με τη μορφή προκαταβολών σε τρέχοντες λογαριασμούς.

Οι διατάξεις που διέπουν τη μορφή και το περιεχόμενο της σύμβασης είναι πιο αναλυτικές.

Η δημοσιότητα της σύμβασης πίστωσης ρυθμίζεται ευρύτερα παρά ό,τι στην οδηγία. Εξάλλου, τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να αναρτούν σε πίνακα μέσα στα καταστήματά τους διάφορες λεπτομέρειες που αφορούν κυρίως το ΣΕΠΕ, το ετήσιο επιτόκιο και τους γενικούς όρους που εφαρμόζονται στις συμβάσεις.

Ο καταναλωτής υποχρεούται να πληρώνει μετρητοίς τουλάχιστον το 10% της αξίας του αγαθού (το 20% σε περίπτωση συμβάσεων που ξεπερνούν τα 225 ECU). Εάν ο πωλητής μεταφέρει την ιδιοκτησία του αγαθού στον καταναλωτή χωρίς να υπάρξει πληρωμή τοις μετρητοίς, χάνει το δικαίωμά του, όσον αφορά το τμήμα της τιμής που αντιστοιχεί στην επί τοις μετρητοίς πληρωμή.

Ο προμηθευτής πίστωσης μπορεί να προβεί στην ανάκτηση των αγαθών ύστερα από επιστροφή του ποσού στον καταναλωτή των δόσεων που έχει ήδη καταβάλει αυτός. Εξάλλου, δικαιούται αποζημίωση όσον αφορά την απαξίωση του αγαθού.

Ο καταναλωτής δικαιούται να εξοφλήσει το δάνειο πριν από την προθεσμία του, είτε πλήρως είτε εν μέρει. Στη περίπτωση αυτή μειώνεται το κόστος της πίστωσης. Απαγορεύεται κάθε συμβατική διάταξη που επιβαρύνει τον καταναλωτή με έξοδα άλλα από εκείνα που προβλέπει ο νόμος. Πάντως όταν πρόκειται να ενυπόθηκη πίστωση, ο καταναλωτής πρέπει να πληροφορήσει τον πιστοδότη όσον αφορά την πρόθεσή του να προβεί στην εξόφληση πριν από τη λήξη μέσα σε προθεσμία που καθαρίζεται μέσα στη σύμβαση.

Ο νόμος σχετικά με την προστασία των καταναλωτών απαγορεύει τη χρήση των γραμματίων σε διαταγή στο πλαίσιο των συμβάσεων πίστωσης.

Πορτογαλία

255. Οι δύο οδηγίες μεταφέρθηκαν με το νομοθετικό διάταγμα της 21ης Σεπτεμβρίου 1991, που περιλαμβάνει ορισμένα περισσότερα προστατευτικά στοιχεία:

οι συμβάσεις που αφορούν τουλάχιστον τέσσερις κλιμακούμενες πληρωμές για δωδεκάμηνη περίοδο δεν αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής· ορισμένες μορφές ενυπόθηκης πίστης και οι αυθεντικές πράξεις εφαρμόζονται εν μέρει στη νομοθεσία·

η μη τήρηση του φορμαλισμού της σύμβασης συνεπαγεται την ακυρότητα της· ο πορτογαλικός νομος προβλέπει δικαίωμα ανακλήσης επτά εργασιμών ημερών προς όφελος του καταναλωτή· προβλέπει επίσης διάταξη του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου περί εφαρμογής του νόμου στις συμβάσεις που έχει συνάψει καταναλωτής ο οποίος διαμένει συνήθως στην Πορτογαλία, εάν η προσφορά ή η διαφήμιση έγινε στην Πορτογαλία και ο καταναλωτής εξέφρασε τη βούληση να συνάψει σύμβαση στη συγκεκριμένη χώρα.

Φινλανδία

256. Ο νόμος 38/1978 για την προστασία των καταναλωτών αφορά κυρίως, στο κεφάλαιο 7, την καταναλωτική πίστη. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε στις 8 Ιανουαρίου 1993 με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας 87/102. Περιλαμβάνει σε πολλά σημεία περισσότερο προστατευτικές διατάξεις για τα συμφέροντα των καταναλωτών:

Το πεδίο εφαρμογής της φινλανδικής νομοθεσίας είναι σημαντικά ευρύτερο αυτού της οδηγίας.

Καλύπτονται επίσης από το νόμο η κτηματική πίστη, η ενυπόθηκη πίστη, η δωρεάν πίστη, η εξοφλητέα εφάπαξ άτοκη πίστωση, η προκαταβολή σε τρέχοντα λογαριασμό, η πίστωση που αφορά ποσό άνω των 20 000 ECU, η σύμβαση πίστωσης που εξοφλείται σε τέσσερις το ανώτερο δόσεις εντός προθεσμίας που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες, η σύμβαση πίστωσης που έχει συναφθεί υπό μορφή αυθεντικής πράξης υπογεγραμμένης ενώπιον συμβολαιογράφου ή δικαστή.

Η χορήγηση καταναλωτικής πίστης δεν μπορεί να χρησιμοποιείται ως επιχείρημα πώλησης.

Ο καταναλωτής δεν μπορεί να επιβαρύνεται με την καταβολή επιπλέον εξόδων εκτός αυτών που προβλέπονται στη σύμβαση.

Η χρήση συναλλαγματικών και άλλων αξιογράφων απαγορεύεται στο βαθμό που η εκχώρηση αυτών των αξιογράφων σε τρίτους καλής πίστης μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα του καταναλωτή να αξιοποιήσει ορισμένες εξαιρέσεις και απαγορεύσεις που απορρέουν από τη σύμβαση πώλησης ή υπηρεσιών.

Ο καταναλωτής έχει δικαίωμα να αποφασίζει για ποιά οφειλή του ίδιου πιστωτικού φορέα θα πραγματοποιήσει την πληρωμή του.

Σε περίπτωση χρεωκοπίας του καταναλωτή, ο πιστωτής μπορεί, εφόσον πληρούνται κάποιες αυστηρά καθορισμένες προϋποθέσεις, να ζητήσει πρόωρη εξόφληση, να ανακτήσει τα πωληθέντα αγαθά ή να εφαρμόσει μια άλλη ειδική κύρωση.

Ωστόσο, δεν μπορεί, εκτός εάν είναι σαφώς αδικαιολόγητο γι' αυτόν, να λάβει μέτρα έναντι του καταναλωτή εάν η καθυστέρηση της πληρωμής οφείλεται σε ασθένεια, ανεργία ή οποιαδήποτε άλλη αιτία που δεν μπορεί να αποδοθεί στον καταναλωτή.

Ο νόμος περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την αθέμιτη χρήση των πιστωτικών καρτών.

Ο φινλανδικός νόμος ορίζει ότι το Συμβούλιο του Κράτους έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της υπερχρέωσης των καταναλωτών. (Παρατήρηση: Ο νόμος 57/93 προβλέπει δικαστική διαδικασία επανακλιμάκωσης των χρεών των υπερχρεωμένων ατόμων).

Σουηδία

257. Ο νόμος 1992/830 του 1993 για την καταναλωτική πίστη (όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε από τους νόμους 1992/101, 1992/214, 1993/1214 και 1994/843) είναι πληρέστερος από τις οδηγίες 87/102/ΕΟΚ και 90/88/ΕΟΚ.

- Όταν μια πίστωση προσφέρεται για την απόκτηση ορισμένου αγαθού ή υπηρεσίας, ο έμπορος πρέπει να δείχνει όχι μόνον το συνολικό κόστος της πίστωσης αλλά και την τιμή τοις μετρητοίς (άμεση πληρωμή)

- Ο καταναλωτής πρέπει να πληρώνει μετρητοίς τουλάχιστον το 20% της τιμής cash του αγαθού που αγοράζεται με πίστωση.

- Απαγορεύεται για τον πιστωτή να δέχεται από τον αγοραστή πληρωμή μέσω συναλλαγματικής. Απαγορεύεται επίσης να δέχεται εγγύηση μέσω οποιουδήποτε αξιογράφου εάν η μεταβίβαση αυτής της εγγύησης σ' ένα πρόσωπο καλής πίστης μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα του αγοραστή να αξιοποιήσει τις εξαιρέσεις ή απαγορεύσεις που απορρέουν από την πώληση.

- Ο δανειζόμενος έχει πάντα το δικαίωμα να εκπληρώσει προκαταβολικά υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση πίστωσης. Ο πιστωτής μπορεί, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό προβλέπεται από τη σύμβαση, να απαιτήσει από τον καταναλωτή να εξοφλήσει προκαταβολικά το ποσό της πίστωσης:

- εάν έχει παρέλθει πλέον του ενός μηνός από την ημερομηνία λήξης μιας πληρωμής που υπερβαίνει το 1/10 του συνολικού ποσού της πίστωσης· ή
- εάν δεν έχουν πραγματοποιηθεί δύο πληρωμές, που αντιστοιχούν στο 1/10 του συνολικού ποσού της πίστωσης.

Η σουηδική νομοθεσία προβλέπει λεπτομερείς διατάξεις που αποσκοπούν στον υπολογισμό της εύλογης μείωσης του κόστους της πίστωσης.

- Ο πιστωτής δεν μπορεί να εκχωρήσει το ποσό που κατέβαλε ο αγοραστής για την πληρωμή μιας καθορισμένης πίστωσης στην εξόφληση άλλου χρέους.

- Ο πιστωτής μπορεί να προβεί στην ανάκτηση των αγαθών σε περίπτωση χρεωκοπίας του χρεώστη υπό ορισμένες μόνον προϋποθέσεις και εάν η σύμβαση περιλάμβανε ρήτρα παρακράτησης της κυριότητας. Ωστόσο, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις ανάκτησης που προβλέπονται στη νομοθεσία, μπορεί να ζητηθεί η παροχή βοήθειας από την τοπική διοίκηση προκειμένου να επιτευχθεί η επιστροφή των αγαθών.

Λεπτομερείς διατάξεις αναφέρουν επίσης τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η εκκαθάριση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ούτως ώστε να αποφεύγεται ο αδικαιολόγητος πλουτισμός. Τέλος, ο καταναλωτής μπορεί να ανακτήσει εκ νέου τα αγαθά σε περίπτωση πληρωμής εντός 15 ημερών.

- Η ευθύνη του χρεώστη σε περίπτωση αθέμιτης χρήσης της πιστωτικής του κάρτας υπόκειται σε αυστηρές ρυθμίσεις.

Ηνωμένο Βασίλειο

258. Το βρετανικό δίκαιο, με το σημαντικό νόμο του 1974 για την καταναλωτική πίστη, χρειάστηκε μόνον ορισμένες ακριβείς τροποποιήσεις για τη μεταφορά των οδηγιών. Στην πραγματικότητα, εκτός ορισμένων τεχνικών πτυχών, χρησιμοποιήθηκε η ελάχιστη ρήτρα με σκοπό τη διατήρηση του υπάρχοντος συστήματος προστασίας. Ωστόσο, σήμερα, στο πλαίσιο της τάσης για απελευθέρωση της αγοράς στο Ηνωμένο Βασίλειο, η νομοθεσία αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας διαβουλεύσεων με σκοπό τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας και αναγκαιότητάς της· επιπλέον δε, θα είναι ενδιαφέρον να διαπιστωθεί εάν το γεγονός ότι η οδηγία ρυθμίζει την καταναλωτική πίστη λιγότερο αυστηρά από το ισχύον βρετανικό δίκαιο θα χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα για την απελευθέρωση της αγοράς. Εν αναμονή ενδεχόμενης μεταρρύθμισης, τα περισσότερα προστατευτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο βρετανικό δίκαιο είναι τα ακόλουθα:

- η προστασία δεν περιορίζεται στους "καταναλωτές", εφαρμόζεται σε όλα τα φυσικά πρόσωπα·
- προβλέπονται ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες για το ΣΕΠΕ (αναφορά των αποκλίσεων πριν από τη σύναψη της σύμβασης)·
- ο νόμος εφαρμόζεται επίσης στις συμβάσεις μίσθωσης· οι συμβάσεις που αφορούν την απόκτηση ακινήτων αναφέρονται σε ορισμένες περιπτώσεις που προβλέπει το βρετανικό δίκαιο· οι προκαταβολές σε τρέχοντες λογαριασμούς δεν αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής· οι πιστώσεις που έχουν ως εγγύηση υποθήκη ακινήτου αποκλείονται μόνον σε ορισμένες περιπτώσεις· δεν υπάρχει κατώτατο χρηματοδοτικό όριο, ακόμη και αν ορισμένες διατάξεις δεν εφαρμόζονται σε συμβάσεις μικρής κλίμακας·
- ο βρετανικός νόμος προβλέπει λεπτομερείς διατάξεις που αφορούν το περιεχόμενο της διαφήμισης·
- σε περίπτωση πρόωρης πληρωμής, ο επαγγελματίας πρέπει, κατόπιν αιτήματος του πελάτη, να προβεί στους αναγκαίους υπολογισμούς·
- η ευθύνη του τρίτου-χρηματοδότη παρέχει μεγαλύτερη προστασία για τον καταναλωτή. Στην πραγματικότητα ο νόμος προβλέπει αμοιβαία ευθύνη του πωλητή και του τρίτου χρηματοδότη (το ανώτατο όριο για τη διάταξη αυτή ανέρχεται εξάλλου σε 38.119 ECU)·
- επιπλέον, το βρετανικό δίκαιο καλύπτει θέματα που δεν προβλέπει η οδηγία, και κυρίως τη ρύθμιση της πώλησης κατ'οίκον, την απαγόρευση της διαφήμισης που απευθύνεται σε ανήλικους, την απαγόρευση της μη αιτούμενης προμήθειας πιστωτικών μέσων, την υποχρέωση πληρότητας του καταναλωτή για την κατάσταση του λογαριασμού του, την επανακλιμάκωση των χρεών, τη ρύθμιση των μεσιτών πίστωσης, καθώς και τους συμβούλους για θέματα πίστωσης και τους οργανισμούς ανάκτησης της πίστωσης κλπ· σε περίπτωση υπερβολικών επιτοκίων τα δικαστήρια μπορούν να προβούν σε επανεξέταση.

Ισλανδία

259. Η καταναλωτική πίστη ρυθμίζεται στην Ισλανδία με το νόμο 121/1994 για την καταναλωτική πίστη (ενοποιημένη μορφή των νόμων 30/1993 και 101/1993) και με τον κανονισμό 377/1993 όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 491/1993.

260. Εκτός από διατάξεις ισοδύναμες με αυτές των οδηγιών, η νομοθεσία περιλαμβάνει περισσότερο προστατευτικά στοιχεία:

Ο δανειοδοτικός φορέας ορίζεται ως κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ομάδα αυτών των προσώπων που χορηγεί πίστωση. Συνεπώς περιλαμβάνεται και ο κατά περίπτωση δανειοδοτικός φορέας.

Όταν μια πίστωση χορηγείται για την απόκτηση καθορισμένου αγαθού ή υπηρεσίας, ο έμπορος πρέπει να δείχνει όχι μόνο το συνολικό κόστος ολόκληρης της πίστωσης αλλά και την τιμή μετρητοίς (άμεση πληρωμή).

Ο πιστωτικός φορέας μπορεί να απαιτεί μόνον την καταβολή των εξόδων που προβλέπονται στη σύμβαση πίστωσης.

Η ανάκτηση των αγαθών σε περίπτωση χρεωκοπίας του χρεώστη επιτρέπεται μόνον εάν η σύμβαση περιλαμβάνει ρήτρα παρακράτησης της κυριότητας.

Η ισλανδική νομοθεσία περιλαμβάνει διατάξεις που αποσκοπούν στην αποφυγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού του πιστωτή. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπει ότι σε περίπτωση διαφωνίας των συμβαλλομένων μερών σχετικά με την αξία του ανακτηθέντος αγαθού, η εκτίμησή του πρέπει να πραγματοποιείται από δύο ανεξάρτητα πρόσωπα που θα ορίσει το δικαστήριο.

Όταν η ίδια σύμβαση πίστωσης χορηγείται για τη χρηματοδότηση πολλών αγαθών και ο δανειοδοτικός φορέας επιθυμεί να προβεί στην ανάκτησή τους, ο καταναλωτής μπορεί να επιλέξει να επιστρέψει μέρος αυτών των αγαθών υπό την προϋπόθεση ότι θα τακτοποιήσει την πληρωμή. Εντούτοις, η δυνατότητα αυτή δεν προσφέρεται όταν πρόκειται για σύνολο αγαθών των οποίων ο διαχωρισμός θα επέφερε ουσιαστική μείωση της αξίας τους.

Ο πωλητής, ή ο παρέχων υπηρεσίες που χορηγεί πίστωση σε καταναλωτή υπό μορφή αξιόγραφου πρέπει να εξασφαλίζεται οικονομικά έναντι των εξαιρέσεων που ο καταναλωτής έχει δικαίωμα να επικαλεστεί δυνάμει της βασικής σύμβασης.

Νορβηγία

261. Η ρύθμιση της καταναλωτικής πίστης πραγματοποιήθηκε στη Νορβηγία με το νόμο 82 της 21ης Ιουνίου 1985 για τις πωλήσεις με πίστωση και με τον κανονισμό 1616 της 15ης Ιουλίου 1986 που αναφέρεται στον εν λόγω νόμο. Η νορβηγική νομοθεσία έπρεπε να επεκταθεί το 1992, στο πλαίσιο της συμφωνίας ΕΟΧ, στις συμβάσεις πίστωσης που προορίζονται για τη χρηματοδότηση παροχής υπηρεσιών. Τέλος, βρίσκεται στο στάδιο της επεξεργασίας ένα νομοσχέδιο που αποσκοπεί στη διασφάλιση της πλήρους μεταφοράς της οδηγίας.

262. Εκτός από διατάξεις ισοδύναμες με αυτές των οδηγιών, η νομοθεσία περιλαμβάνει περισσότερο προστατευτικά στοιχεία:

η νορβηγική νομοθεσία αφορά τις συμβάσεις πίστωσης που προορίζονται για τη χρηματοδότηση ακινήτου ή υπηρεσίας ανεξαρτήτου του ποσού, της διάρκειας και των τρόπων εξόφλησής τους. Καλύπτονται επίσης συμβάσεις που έχουν συναφθεί για επαγγελματικούς σκοπούς και η ενυπόθηκη πίστη.

Ο δανειοδοτικός φορέας έχει υποχρέωση να ενημερώσει τον καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης σχετικά κυρίως με την τιμή μετρητοίς του αγαθού, το κόστος και τους τρόπους χορήγησης της πίστωσης. Η πληροφόρηση αυτή πρέπει να θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της σύμβασης.

Ο νόμος επιτρέπει στο Βασιλέα να λαμβάνει μέτρα που επιβάλλουν στο δανειζόμενο να πληρώνει μετρητοίς το 25% της τιμής του αγαθού.

Απαγορεύεται η χρήση συναλλαγματικών στο πλαίσιο των πωλήσεων με πίστωση. Το ίδιο ισχύει και για κάθε άλλο αξιόγραφο του οποίου η εκχώρηση σε κάποιον τρίτον καλής πίστης κινδυνεύει να διακυβεύσει τα δικαιώματα του αγοραστή.

Ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει μια πληρωμή που χρησιμοποιείται για την εξόφληση μιας καθορισμένης πίστωσης σε άλλο χρέος του δανειζόμενου.

Η νορβηγική νομοθεσία έχει ορίσει διατάξεις για την ευθύνη του δανειζόμενου σε περίπτωση αθέμιτης χρήσης της πιστωτικής του κάρτας.

VIII Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

A. Η ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ

263. Η δυνατότητα ανάκλησης, ή η προθεσμία υπαναχώρησης, έχει καταστεί κλασική μέθοδος του δικαίου στον τομέα της κατανάλωσης με την οποία ο καταναλωτής μπορεί να αποδεσμευτεί από μια απερίσκεπτη ανάληψη υποχρέωσης και να αναιρέσει μια απόφαση που έλαβε υπό συνθήκες όπου η πίεση ή η πειθώ του πωλητή τον απομακρύνει από την ελεύθερη και συνειδητή συναίνεση του καταναλωτή. Η επιφύλαξη της προθεσμίας υπαναχώρησης προκάλεσε ποικίλες νομικές ερμηνείες.

264. Η οδηγία δεν προβλέπει τη δυνατότητα ανάκλησης για έναν καταναλωτή που έχει συνάψει σύμβαση πίστωσης. Δεν προβλέπει ούτε κάποια προθεσμία μεταξύ της υπογραφής της προσφοράς της πίστωσης και της υπογραφής της σύμβασης πίστωσης. Το παράρτημα της οδηγίας αναφέρει μεταξύ των στοιχείων που θεωρούνται ουσιαστικά και των οποίων τη μεία μπορεί να απαιτήσουν τα κράτη στην έγγραφη σύμβαση "την αναφορά τυχόν προθεσμίας υπαναχώρησης" (σημείο 1 vii, 2 iii, 3 iii και 4iv).

265. Ορισμένα κράτη (κυρίως το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία (σχέδιο), το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο) προβλέπουν, στη νομοθεσία τους, προθεσμία υπαναχώρησης με διάφορους τρόπους:

- η προθεσμία υπαναχώρησης μπορεί να εφαρμόζεται σε όλες τις πιστωτικές πράξεις ή, μόνον, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, σε περίπτωση πώλησης κατ'οίκον για παράδειγμα·
- η προθεσμία υπαναχώρησης μπορεί να εφαρμόζεται μετά την υπογραφή της προσφοράς ή μετά την υπογραφή της σύμβασης·
- η διάρκεια της προθεσμίας κυμαίνεται από δύο έως δέκα ημέρες·
- ο καθορισμός της προθεσμίας μπορεί να είναι ακριβής (εργάσιμες ημέρες, ημέρα που λαμβάνεται υπόψη για την αρχή και το τέλος της προθεσμίας...), αλλά μπορεί και να μην είναι·
- η εθνική νομοθεσία μπορεί να ορίζει τις επιπτώσεις της άσκησης της προθεσμίας υπαναχώρησης στη σύμβαση πώλησης, όπως για παράδειγμα η ακύρωση της σύμβασης πώλησης. Μπορεί να ορίζει τις επιπτώσεις της άσκησης της προθεσμίας υπαναχώρησης (εξόφληση των ποσών που χορηγήθηκαν ως δάνεια για ορισμένη προθεσμία προσαυξημένων με τόκους, επιστροφή της καταβληθείσας προκαταβολής, απαγόρευση της απαίτησης καταβολής αποζημιώσεων από τον καταναλωτή...).

266. Η ύπαρξη προθεσμίας υπαναχώρησης σε οκτώ κράτη μέλη θέτει το πρόβλημα:
- α) του πελάτη της τράπεζας που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει γρήγορα (αμέσως) την πίστωσή του (ή το άνοιγμα πίστωσης) για να προβεί σε επείγουσα αγορά,
 - β) του ελέγχου των απατών τις οποίες μπορούν να προκαλέσουν οι ημερομηνίες που υπάρχουν μέσα στα συμβόλαια, για το λόγο που προαναφέρθηκε.

Η Επιτροπή προτείνει να μελετηθεί το εάν η εισαγωγή εναρμονισμένης προθεσμίας υπαναχώρησης για ορισμένες κατηγορίες συμβολαίων πίστωσης είναι σημαντικό στοιχείο για την προστασία του πιστολήπτη καθώς και για τον τρόπο ελέγχου της τήρησης αυτής της διάταξης.

B. Η ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

B.1. Χρηματοοικονομικές επιπτώσεις της μη εκτέλεσης

267. Σε περίπτωση μη πληρωμής, ο πιστωτικός φορέας έχει τη δυνατότητα με ρήτρα της σύμβασης να επιβάλλει πρόστιμα και τόκους υπερημερίας στα οφειλόμενα ποσά. Μπορεί επίσης, υπο ορισμένους όρους, να επιφέρει λήξη της ισχύος της σύμβασης. Ορισμένες χώρες έχουν περιορίσει τις επιπτώσεις αυτών των ρητρών:

- περιορισμός των αποζημιώσεων· μείωση τους κατοπιν δικαστικής απόφασης·
- καθορισμός ανώτατου ποσοστού για τους τόκους υπερημερίας·
- καθορισμός των όρων υπο τους οποίους ο δανειοδοτικός φορέας επιφέρει λήξη της ισχύος της σύμβασης: ελαχιστη καθυστέρηση πληρωμής, ελαχιστο ανεξοφλητο ποσό·
- προσδιορισμός των ποσών που οφείλει ο καταναλωτής σε περίπτωση λύσης της σύμβασης·
- απαγόρευση της επιβολής τόκων σε ήδη έντοκα ποσά (απαγόρευση του ανατοκισμού).

268. Λόγω των δυσκολιών που συναντούν όλο και περισσότεροι πιστολήπτες για να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους, η Επιτροπή εξετάζει ορισμένες προτάσεις για την επίτευξη μιας καλύτερης ισορροπίας όσον αφορά τις επιπτώσεις της μη εκτέλεσης της σύμβασης από τον καταναλωτή.

B.2. Οι πρακτικές είσπραξης

269. Ορισμένες πρακτικές μπορούν να θίξουν την ιδιωτική ζωή του χρεώστη. Σε ορισμένα κράτη μέλη οι πρακτικές αυτές έχουν καταστεί αντικείμενο ρυθμίσεων (Γαλλία, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία (στο νομοσχέδιο), Βέλγιο). Αναφέρουμε κυρίως:

- την απαγόρευση δημιουργίας συγκεντρωτικών φορέων διευθέτησης των χρεών, ήτοι προσώπων που οργανώνουν την πληρωμή χρεών στους πιστωτικούς φορείς έναντι αμοιβής από το χρεώστη·
- την απαγόρευση ή τον περιορισμό των εξόδων είσπραξης·
- τη ρύθμιση των κοινοποιήσεων προς τον χρεώστη: απαγόρευση των απειλών, των ενδείξεων στους φακέλους που καθιστούν εμφανές ότι ο χρεώστης αδυνατεί να πληρώσει

270. Η είσπραξη του χρέους είναι ένα ζήτημα ιδιαίτερα λεπτό για τους καταναλωτές. Η Επιτροπή εξετάζει τη δυνατότητα καθορισμού των κανόνων του παιχνιδιού υπό μορφή, για παράδειγμα, Κώδικα Συμπεριφοράς. Αφορά τις πρακτικές των ίδιων των πιστωτικών φορέων αλλά και αυτές των εξειδικευμένων επιχειρήσεων στο συγκεκριμένο τομέα (οργανισμοί είσπραξης...).

B.3. Η εκχώρηση μισθού

271. Η εκχώρηση μισθού αποτελεί έναν έντονα χρησιμοποιούμενο παράλληλο τρόπο εκτέλεσης. Οι κανόνες εφαρμογής αυτής της διαδικασίας ποικίλλουν μεταξύ των διαφόρων κρατών. Ορισμένα την υποβάλλουν σε προηγούμενο δικαστικό έλεγχο, ενώ άλλα όχι.

272. Όσον αφορά τους επαγγελματίες, πρόκειται για μια ταχεία, αποτελεσματική και ελάχιστη δαπανηρή μέθοδο, προπάντων σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει προηγούμενος υποχρεωτικός δικαστικός έλεγχος. Από την πλευρά των καταναλωτών, εκτιμάται ότι ο υπάλληλος που δέχεται εκχώρηση του μισθού του δεν το κάνει πάντα εις γνώση των δικαιωμάτων του, ή το δέχεται διότι δεν έχει την επιλογή να αρνηθεί. Η εκχώρηση μπορεί να έχει επίδραση στον εργοδότη που δεν επιθυμεί να λειτουργεί ως γραφείο είσπραξης ή που, λόγω της εκχώρησης, θεωρεί ότι κηλιδώνει την εμπιστοσύνη που έχει έναντι του υπαλλήλου του. Η εκχώρηση δεν επιτρέπει τη συλλογική ρύθμιση των χρεών, αλλά ευνοεί βραχυπρόθεσμα έναν πιστωτικό φορέα.

Γ. ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ

Ορισμοί

273. Κάθε δανειοδοτικός φορέας επιλέγει την πελατεία του, επιλέγει τους κινδύνους που προτίθεται να αναλάβει. Ένας δανειζόμενος που δεν εμπίπτει στην κατηγορία που ορίζουν οι δανειστές μπορεί να τύχει πίστωσης εάν καταβάλλει το τίμημά της, το τίμημα του κινδύνου. Οι πιστώσεις που χορηγούνται με υψηλά επιτόκια εντάσσονται σ' ένα τμήμα της αγοράς που είναι περιορισμένο, και μάλιστα περιθωριακό. Πρόκειται για ιδρύματα εξειδικευμένα στο συγκεκριμένο τύπο δανείων. Από οικονομική άποψη, μπορούμε να θεωρούμε ως τοκογλυφικό κάθε επιτόκιο "εκτός αγοράς", ήτοι κάθε επιτόκιο που υπερβαίνει την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν οι δανειοδοτικοί φορείς που δρουν στο ριψοκίνδυνο περιθωριακό τμήμα της αγοράς⁵².

274. Από νομική άποψη, το επιτόκιο της τοκογλυφίας είναι ένα αντικανονικό επιτόκιο σε σχέση είτε με το ανώτατο επιτόκιο που καθορίζει ο νομοθέτης, είτε μ' έναν ανώτερο κανόνα συμπεριφοράς όπως η έννομη τάξη, τα χρηστά ήθη, οι θεμιτές πρακτικές στον εμπορικό τομέα. Το επιτόκιο της τοκογλυφίας μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο αντικειμενικού ελέγχου: είναι υψηλότερο από το επιτόκιο που ορίζουν οι αρχές, οι οποίες έχουν αναλάβει και τον έλεγχο της τήρησής του. Μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο υποκειμενικού ελέγχου: ανάλογα με περιστάσεις, όπως η αδυναμία ή η άγνοια του δανειζόμενου, το επιτόκιο είναι καταχρηστικό και αντίθετο μ' έναν ανώτερο κανόνα συμπεριφοράς. Το κατά πόσον ένα επιτόκιο είναι τοκογλυφικό αποφασίζει, κατά περίπτωση, το δικαστήριο.

Εφαρμογές στα κράτη μέλη

275. Καίτοι σε πολλά κράτη ασκείται υποκειμενικός έλεγχος της τοκογλυφίας, ελάχιστα είναι αυτά που καθορίζουν τα ανώτατα επιτόκια ή το επιτόκιο της τοκογλυφίας⁵³.

⁵² Επιτροπή χρηστών του Εθνικού Συμβουλίου Πίστωσης: Η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας για την τοκογλυφία : ένας αρχικός απολογισμός, Παρίσι, 1992

⁵³ Απάντηση του Μέλους της Επιτροπής κα Scrivener στις Γραπτές Ερωτήσεις E-3751/93 (2 Μαρτίου 1994) και E-387/94 (1 Μαρτίου 1994), EE C 349 09.12.94

276. Στην τελευταία ομάδα χωρών περιλαμβάνεται η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Φινλανδία και η Σουηδία. Η εφαρμογή όμως διαφέρει σημαντικά μεταξύ αυτών των κρατών. Στη Γερμανία, η τοκογλυφία αποτελεί καταχρηστική κατάσταση που επαφίεται στην κρίση των δικαστηρίων. Στη διάρκεια του χρόνου, η νομολογία επεξεργάστηκε έναν κανόνα εκτίμησης των τοκογλυφικών καταστάσεων: ένα συμβόλαιο πώλησης με δόσεις ή ένα προσωπικό δάνειο μπορεί να ακυρωθεί εάν το ζητούμενο επιτόκιο είναι διπλάσιο του μέσου επιπέδου των πιστώσεων αυτού του τύπου.

277. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα δικαστήρια επιβάλλουν κυρώσεις για καταφανώς υπερβολικά επιτόκια. Η εκτίμηση πραγματοποιείται σε σχέση με το επιτόκιο αγοράς και τα χαρακτηριστικά του δανειζόμενου. Η νομολογία όμως είναι σημαντικά λιγότερο αναπτυγμένη απ'ό,τι στη Γερμανία.

278. Στην Ιταλία, η τοκογλυφία αποτελεί ποινικό αδίκημα, η αντιμετώπιση του οποίου παραμένει αντίθετα σε μεγάλο βαθμό θεωρητική. Εκτιμάται ως τοκογλυφική κάθε πίστωση όπου ο δανειοδοτικός φορέας επωφελείται, γνωρίζοντας τα πραγματικά γεγονότα, της κρίσιμης κατάστασης του δανειζόμενου για να του επιβάλλει τόκους που υπερβαίνουν κατάφωρα τους όρους της αγοράς. Η εφαρμογή όμως αυτής της διάταξης καθίσταται τόσο δυσχερής ώστε σήμερα συζητείται στο Κοινοβούλιο ένα νέο σχέδιο.

279. Στη δεύτερη ομάδα χωρών, μπορούμε να ταξινομήσουμε το Βέλγιο, τη Γαλλία, και σε κάποιο βαθμό τις Κάτω Χώρες. Στις Κάτω Χώρες, δεν υπάρχει νομοθετική αναφορά για την έννοια της τοκογλυφίας, αλλά υπάρχει διοικητική ρύθμιση της τιμής των καταναλωτικών πιστώσεων. Η ρύθμιση αυτή είναι υπό μορφή δέσμης ανώτατων επιτοκίων σε συνάρτηση με τη διάρκεια της εξόφλησης και το ποσό της πίστωσης. Η κλίμακα αυτή ορίζεται από τρεις συνιστώσες: μία σχετικά με τους όρους αναχρηματοδότησης, μία σχετικά με τα μεταβλητά έξοδα διαχείρισης και μία σχετικά με τα πάγια έξοδα διαχείρισης.

280. Στο Βέλγιο, ο νόμος δίνει στο Βασιλέα το δικαίωμα να ορίζει τουλάχιστον ανά εξάμηνο το ανώτατο ΣΕΠΕ σε συνάρτηση με τον τύπο, το ποσό και τη διάρκεια της πίστωσης κατόπιν διαβούλευσης με το Συμβούλιο κατανάλωσης και την Εθνική Τράπεζα. Τα επίπεδα των ανώτατων επιτοκίων προτείνει η διοίκηση, σύμφωνα με μια μέθοδο που δεν είναι δημόσια γνωστή. Όταν ένας πιστωτικός φορέας χορηγεί πίστωση με επιτόκιο υψηλότερο του ανώτατου ορίου, υπόκειται σε ποινικές, διοικητικές και αστικές κυρώσεις. Αυτό σημαίνει, στην τελευταία περίπτωση, ότι οι υποχρεώσεις του δανειζόμενου περιορίζονται αυτοδικαίως στην τιμή τοις μετρητοίς του αντικειμένου ή της χρηματοδοτούμενης υπηρεσίας ή του δανεισθέντος ποσού.

281. Η γαλλική νομοθεσία προβλέπει ότι είναι τοκογλυφικό το δάνειο που χορηγείται με συνολικό πραγματικό επιτόκιο το οποίο υπερβαίνει, τη στιγμή της χορήγησης, κατά πλέον του 1/3, το μέσο πραγματικό επιτόκιο που εφάρμοσαν στη διάρκεια του προηγούμενου τριμήνου τα πιστωτικά ιδρύματα για πράξεις ίδιου χαρακτήρα με ανάλογους κινδύνους. Κατ'εφαρμογή αυτού του κειμένου ένα διάταγμα καθόρισε τις διάφορες κατηγορίες πίστωσης, που εκάστη περιλαμβάνει το αντίστοιχο επιτόκιο τοκογλυφίας. Η τοκογλυφία υπόκειται σε ποινικές και αστικές κυρώσεις (επιστροφή των υπερβολικών εισπραχθέντων ποσών).

282. Οι ρυθμίσεις σχετικά με την τοκογλυφία δεν προορίζονται μόνον για την προστασία των δανειζόμενων. Συμβάλλουν στην οικονομική οργάνωση της αγοράς. Θεωρούνται εν γένει ότι εμπίπτουν στο επίπεδο της έννομης τάξης. Όσον αφορά το κοινοτικό δίκαιο, θα πρέπει να εμπίπτουν στην κατηγορία των κανόνων γενικού ενδιαφέροντος. Συνεπώς, οι αλλοδαποί δανειοδοτικοί φορείς πρέπει να τηρούν τη νομοθεσία περί τοκογλυφίας της χώρας υποδοχής.

283. Στο πλαίσιο διαφοράς σχετικά με διασυνοριακή σύμβαση, ποια ρύθμιση θα εφαρμοστεί; Εάν η σύμβαση υπόκειται σε νομοθεσία που προβλέπει υψηλότερα ανώτατα επιτόκια από τη νομοθεσία της χώρας εκδίκασης (δηλαδή της χώρας στην οποία υποβάλλεται η προσφυγή), ο χαρακτήρας έννομης τάξης της ρύθμισης για την τοκογλυφία θα πρέπει να συνεπάγεται την εφαρμογή της νομοθεσίας της χώρας εκδίκασης.

284. Δύο αποφάσεις από τη νομολογία δείχνουν τη δυσκολία επίλυσης προβλήματος αυτού του τύπου. Ένας λουξεμβουργέζος δικαστής⁵⁴ έπρεπε να αναγνωρίσει διαφορά σχετικά με σύμβαση πίστωσης που διέπεται από το βελγικό δίκαιο. Το επιτόκιο της σύμβασης πίστωσης δεν υπερέβαινε το ανώτατο όριο που όριζε το βελγικό δίκαιο αλλά υπερέβαινε το επιτόκιο που καθόριζε ο κανονισμός του Μεγάλου Δουκάτου: "Δεδομένης της ασυμφωνίας των βελγικών και λουξεμβουργιανών κειμένων, πρέπει να αναλυθεί κατά πόσον το λουξεμβουργιανό κείμενο μπορεί να παρεμποδίσει την εφαρμογή του βελγικού νόμου και τοιουτοτρόπως να οδηγήσει σε μείωση του συμβατικού επιτοκίου. Από την ανάλυση των δύο υπό εξέταση κειμένων προκύπτει ότι επιδιώκουν αμφότερα τον ίδιο στόχο, ήτοι την προστασία του καταναλωτή, και ότι και οι δύο νομοθεσίες αποσκοπούν στην επίτευξή του με το ίδιο μέσο, ήτοι τον καθορισμό ενός ανώτατου επιτοκίου. Η μόνη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των κειμένων είναι το ανώτατο επιτόκιο που αναγνωρίζεται στις δύο νομοθεσίες. Η διαφορά αυτού του επιτοκίου της τάξης του 0,14% μηνιαίως δεν δύναται ωστόσο να διακυβεύσει τους βασικούς όρους της κοινωνικής ζωής στο Μεγάλο Δουκάτο, όπως νοούνται από την άποψη της λουξεμβουργιανής οικονομικής, πολιτικής ή νομικής τάξης".

285. Μία σύμβαση πίστωσης υπογράφεται στη Γαλλία και υπόκειται στη γαλλική νομοθεσία. Οι δανειζόμενοι μεταβαίνουν προς διαμονή στη Γερμανία. Σταματούν τις πληρωμές τους. Τους καλεί γερμανός δικαστής. Το Δικαστήριο του Stade εκτίμησε ότι η επιβολή επιτοκίου 15,9% ετησίως αντιβαίνει με τη γερμανική έννομη τάξη, κι αυτό χωρίς να λάβει υπόψη τη γαλλική νομοθεσία για την τοκογλυφία. Το Εφετείο της Celle αναμορφώνει την απόφαση εκτιμώντας ότι η εφαρμογή της αλλοδαπής νομοθεσίας, της γαλλικής εν προκειμένω, δεν ήταν "αδιάλλακτη" όσον αφορά τη γερμανική νομοθεσία.

286. Οι διαφορές των επιτοκίων στον τομέα της πίστωσης έχουν σήμερα μια αντικειμενική βάση: το κόστος των πόρων (η πρώτη ύλη) διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στο πλαίσιο της Νομισματικής Ένωσης, το κόστος του πόρου θα είναι πανόμοιο μεταξύ των διάφορων χωρών που θα συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο. Εφόσον το κόστος της πρώτης ύλης θα είναι πανόμοιο, η μέγιστη επιτρεπόμενη τιμή (τοκογλυφία) μπορεί να είναι πράγματι διαφορετική μεταξύ των διάφορων χωρών;

Προοπτικές

287. Οι συζητήσεις σχετικά με την τοκογλυφία γνωρίζουν πρόσφατες εξελίξεις σε πολλά κράτη. Στο Ηνωμένο Βασίλειο⁵⁵, δεν είναι σπάνια η ύπαρξη συμβάσεων μικρού ποσού με ΣΕΠΕ

⁵⁴ Απόφαση της 5 Ιουνίου 1991 του Δικαστηρίου του Λουξεμβούργου

⁵⁵ Αδικοιολόγητες πιστωτικές συναλλαγές: Έκθεση του Γενικού Διευθυντή Εμπορίου σχετικά

200%. Στην Ιταλία, μια μεταρρύθμιση της νομοθεσίας σχετικά με την τοκογλυφία βρίσκεται υπό συζήτηση στο Κοινοβούλιο. Οι γαλλικοί και βελγικοί νόμοι τροποποιήθηκαν, αντίστοιχα το 1989 και 1991. Το ιρλανδικό νομοσχέδιο ρυθμίζει τα ανώτατα επιτόκια. Στη Σουηδία, το συγκεκριμένο θέμα έχει αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων εδώ και πολλά χρόνια. Η ρύθμιση σχετικά με την πληρότητα για τα επιτόκια τηρείται σε ικανοποιητικό βαθμό. Εντούτοις, χορηγούνται δάνεια με επιτόκιο 45%, προς ικανοποίηση των πελατών. Πρόκειται εν γένει για δάνεια χαμηλού ποσού και ταχέως εξοφλούμενα. Όσον αφορά τη σουηδική κυβέρνηση, πρόκειται για ένα περίπλοκο ζήτημα που υπερβαίνει το μεμονωμένο ερώτημα του επιπέδου του ισχύοντος επιτοκίου.

288. Το ζήτημα της τοκογλυφίας αποτελεί επίσης αντικείμενο συζητήσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Στη συγκεκριμένη ομοσπονδία, η ρύθμιση της τοκογλυφίας εναπόκειται σε κάθε κράτος. Όσον αφορά τους εκδότες πιστωτικών καρτών, εφαρμόζεται η νομοθεσία της χώρας που βρίσκεται η έδρα του εκδότη, και όχι της χώρας διαμονής του καταναλωτή. Για το λόγο αυτό οι σημαντικότεροι αμερικανοί εκδότες καρτών έχουν την έδρα τους σ' ένα αγροτικό κράτος που δεν έχει θεσπίσει νομοθεσία στον τομέα της τοκογλυφίας.

289. Οι αντιτιθέμενοι σε μία νομοθεσία σχετικά με την τοκογλυφία θεωρούν ότι η πληροφόρηση σχετικά με τα επιτόκια που ισχύουν στην πραγματικότητα αποτελεί επαρκές μέτρο. Η οδηγία καθιστά υποχρεωτική την αναφορά του ΣΕΠΕ. Συγκρινοντας τις πληροφορίες αυτές, ο καταναλωτής μπορεί να επιλεξει το πλεον συμφερον δανειο. Ο μηχανισμός όμως αυτός λειτουργεί μονον υπο δυο ορους: κατ' αρχην πρεπει η πληροφορηση να παρεχεται με ορθο τροπο και στη συνεχεια να υπαρχει δυνατοτητα επιλογης. Τα δανεια με ιδιαίτερα υψηλα επιτοκια εφαρμoζονται ως επι το πλειστον σε περιθωριακους τομεις της αγοράς, σε καταναλωτές που έχουν περιορισμένη ελευθερία επιλογής.

290. Η τοκογλυφία πλήττει τις επισφαλείς, από κοινωνική και οικονομική άποψη, πληθυσμιακές ομάδες. Ενώ για τον ελάχιστο "παρακινδυνευμένο" δανειζόμενο (του οποίου η οικονομική και κοινωνική κατάσταση είναι σταθερή, και για τον οποίον είναι αμελητέα η πιθανότητα μη εξόφλησης) ισχύουν χαμηλά επιτόκια, για το "παρακινδυνευμένο" άτομο (του οποίου η κατάσταση είναι ασταθής και συνεπώς η πιθανότητα μη εξόφλησης υψηλή) ισχύουν υψηλά επιτόκια. Η διαφορά αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως "μη ηθική"⁵⁶. Οι εν λόγω κοινωνικές επιπτώσεις αντικατοπτρίζουν την αυξανόμενη περιθωριοποίηση των "παρακινδυνευμένων" δανειζόμενων: απώλειες κατοικίας, απώλεια θέσης εργασίας, σημαντικότερη έκθεση στους κινδύνους ασθένειας, αυξημένη εγκληματικότητα... τόσα φαινόμενα που χρειάζονται μια συλλογική κοινωνική κάλυψη.

291. Τα μέσα για τον περιορισμό της τοκογλυφίας ποικίλλουν. Στις περισσότερες χώρες είναι αποστολή των δικαστηρίων. Αυτό απαιτεί μεμονωμένη ενέργεια του πιστωτικού φορέα. Η δράση των δικαστηρίων δεν οδηγεί σε ρύθμιση της αγοράς.

με τις διατάξεις των τμημάτων 137-140 του Διατάγματος για την καταναλωτική πίστη του 1974, Υπηρεσία Εμπορίου, Λονδίνο 1991

⁵⁶

Επιτροπή χρηστών του Εθνικού Συμβουλίου Πιστώσεων: η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας για την τοκογλυφία: ένας πρώτος απολογισμός, σελ. 8-9

292. Η καθιέρωση της ευθύνης των δανειδοτικών φορέων θα μπορούσε να οδηγήσει στην επιβολή κυρώσεων σε όσους χορηγούν δάνειο ενώ έπρεπε λογικά να εκτιμήσουν ότι ο δανειζόμενος δεν θα ήταν σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του.

293. Το τρίτο μέσον θα ήταν η ρύθμιση των διαδικασιών είσπραξης. Τα δάνεια με ιδιαίτερα υψηλά επιτόκια μπορούν να χορηγούνται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι ο δανειοδοτικός φορέας έχει οργανώσει ένα αποτελεσματικό σύστημα είσπραξης. Ορισμένες πρακτικές μπορούν να θίξουν την ιδιωτική ζωή των χρεωστών ή απλά την αξιοπρέπειά τους. Καίτοι οι πρακτικές αυτές είναι περιορισμένες, τα δάνεια υπό τοκογλυφικούς όρους θα πρέπει να ελαττωθούν.

294. Η ρύθμιση των ανώτατων επιτοκίων αποτελεί, πιθανόν, την πιο αποτελεσματική μέθοδο, έστω και αν μπορεί να είναι πολύπλοκη από την τεχνική πλευρά.

295. Οι επιπτώσεις μιας ρύθμισης για την τοκογλυφία επιφέρουν ορισμένες επικρίσεις και κυρίως αυτές που υπογραμμίζουν τον περιορισμό της πιστωτικής αγοράς. Ορισμένοι εκτιμούν ότι η πιστωτική αγορά θα ήταν κλειστή σ' αυτούς που τη χρειάζονται περισσότερο, σε πληθυσμιακές ομάδες που έχουν ανάγκη την πίστωση για να επιβιώσουν, στα πρόσωπα που δεν θα μπορούσαν να αποκτήσουν εξοπλισμό χωρίς πίστωση με υψηλό επιτόκιο. Η ρύθμιση των ανώτατων επιτοκίων θα οδηγούσε στην απαγόρευση της χορήγησης πίστωσης σε πρόσωπα υψηλού κινδύνου.

296. Η συγκεκριμένη κριτική θέτει πράγματι το ερώτημα της λειτουργίας της πίστωσης στην κοινωνία. Σε ορισμένες καταστάσεις, η πίστωση χρησιμεύει για να αντισταθμίσει μια ανεπάρκεια αγοραστικής δύναμης αλλά δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να μετριάσει μια διαρθρωτική έλλειψη πόρων. Πρέπει συνεπώς να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον υπάρχει ένα επίπεδο κόστους της πίστωσης μη αποδεκτό υπό κανονικές συνθήκες. Σε άλλους τομείς δραστηριότητας υπάρχουν έννοιες όπως η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης (όσον αφορά την πλευρά της επιχείρησης) ή η κατάχρηση της αδύναμης θέσης (όσον αφορά την πλευρά του καταναλωτή).

297. Η Επιτροπή επιθυμεί η συζήτηση για την τοκογλυφία να διεξαχθεί σε κοινοτικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της Νομισματικής Ένωσης, ήτοι όταν οι δανειοδοτικοί φορείς θα διαθέτουν στην αγορά το ECU, θα είναι λογικό μια ρύθμιση για την τοκογλυφία, εφόσον καταστεί αναγκαία, να πραγματοποιηθεί σε κοινοτικό επίπεδο.

Δ. ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

298. Οι μεσολαβητές πίστωσης δεν υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη και σε ορισμένα κράτη υπάρχουν υπό διάφορες μορφές. Εν γένει, κατέχουν μια "ενδιάμεση" θέση μεταξύ του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος που παρέχει την πίστωση και του δικαιούχου και περιλαμβάνουν, σε ορισμένες χώρες, το επάγγελμα του μεσίτη πιστώσεων. Εν γένει, ρυθμίζουν τις συμφωνίες πίστωσης με το εν λόγω ίδρυμα. Το άρθρο 12 της οδηγίας εφαρμόζεται τόσο στα πρόσωπα που προσφέρουν πίστωση όσο και σ' αυτούς "που μεσολαβούν για τη σύναψη συμβάσεων πίστωσης", και συνεπώς τα κράτη μέλη υποχρεούνται είτε να απαιτούν επίσημη άδεια είτε να παρακολουθούν τις δραστηριότητές τους, ή να δημιουργούν κατάλληλους φορείς για την παραλαβή των καταγγελιών όσον αφορά τις δραστηριότητες των μεσολαβητών πίστωσης καθώς και αυτών που προσφέρουν πίστωση.

299. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ορισμένους κανονισμούς σχετικά με τις δραστηριότητες των μεσολαβητών πίστωσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στη Γερμανία

και τη Σουηδία, τα κράτη μέλη διεύρυναν το πεδίο της εθνικής τους νομοθεσίας περί εφαρμογής της οδηγίας 87/102 προκειμένου να τις καλύψουν. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι μεσολαβητές πίστωσης (περιλαμβανομένων των μεσιτών πίστωσης και των εισπρακτόρων χρέους) υπόκεινται στη χορήγηση άδειας για τραπεζικές δραστηριότητες ή συμπληρωματικά καθήκοντα στον τομέα της πίστωσης, και υπόκεινται επίσης σε κανονισμούς σχετικά με τη διαφήμιση και τις επιβαρύνσεις της πίστωσης. Στην Αυστρία, το σχετικό Διάταγμα για τον εμπορικό κώδικα διέπει τις δραστηριότητες των μεσολαβητών πίστωσης, απαιτώντας άδεια από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών.

300. Το επίπεδο ρύθμισης από τα κράτη μέλη ποικίλλει ως προς την αυστηρότητα και το εύρος: ορισμένα κράτη μέλη ρυθμίζουν απλώς τα επίπεδα της προμήθειας που μπορούν να αναλάβουν οι μεσολαβητές, ενώ άλλα ρυθμίζουν θέματα όπως η κατάρτισή τους, οι όροι λειτουργίας και θέματα όπως η διαφάνεια και η πληροφόρηση. Για παράδειγμα, στο Βέλγιο, πτυχές όπως η διαφήμιση και τα επίπεδα προμήθειας αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης, αλλά όχι η κατάρτιση. Στις Κάτω Χώρες, ένα διάταγμα για την προμήθεια της διαμεσολάβησης για χορήγηση πιστώσεων ρυθμίζει το ποσό της προμήθειας και τη μέθοδο πληρωμής της, ενώ στη Νορβηγία, η σχετική νομοθεσία ορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά την πληρόρηση που πρέπει να παρέχουν οι μεσολαβητές σε καταναλωτές.

301. Οι περισσότεροι απαντήσαντες θεώρησαν είτε ότι οι μεσολαβητές δεν θέτουν κανένα πραγματικό πρόβλημα είτε ότι δεν χρειάζεται περαιτέρω ρύθμιση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό οφείλεται σε πρόσφατη αναθεώρηση των σχετικών νόμων ή, σύμφωνα μ'ένα γερμανικό φορέα, διότι ο αριθμός των μεσολαβητών μειώθηκε εξαιτίας της εν λόγω νομοθεσίας. Οι τομείς όμως όπου θεωρήθηκε ότι κατέστη αναγκαία η ρύθμιση ήταν κατάρτιση, διαφήμιση της πίστωσης και διαφάνεια των πράξεων. Επιπλέον, ένας άλλος φορέας πρότεινε την κατάρτιση ενός "Μητρώου" μεσολαβητών πίστωσης. Ένας άλλος φορέας έθεσε υπό αμφισβήτηση την ανάγκη ύπαρξης μεσολαβητών πίστωσης λόγω του συμπληρωματικού κόστους της πίστωσης που συνεπάγεται ο συγκεκριμένος τρόπος.

302. Η Επιτροπή θα εκπονήσει μελέτη σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές στις σχέσεις τους με τους μεσολαβητές πίστωσης. Από τις πρακτικές αυτές πτυχές θα μπορούμε να γνωρίζουμε επακριβώς εάν πράγματι εφαρμόζονται οι διατάξεις για την προστασία του καταναλωτή.

Ε. Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Ε.1. Σημασία και ειδικός χαρακτήρας του ζητήματος

303. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής μπορεί να χωριστεί σε δύο τμήματα. Πρώτο τμήμα: η αναζήτηση ενός προστατευμένου χώρου, ενός περίφρακτου χώρου εντός του οποίου ο πολίτης θα έβρισκε καταφύγιο έναντι οιασδήποτε διαταραχής της ηρεμίας του. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για μια "εσωτερική ιδιωτική ζωή". Το δεύτερο τμήμα αφορά πληροφορίες σχετικά με τους πολίτες και τη χρησιμοποίησή τους. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούμε την έκφραση "εξωτερική ιδιωτική ζωή".

304. Οι πιστωτικές πράξεις δημιουργούν σημαντικό αριθμό δεδομένων για την ιδιωτική ζωή του πολίτη. Τα εισοδήματα, τα υπάρχοντα χρέη, το επαγγελματικό και οικογενειακό παρελθόν, οι περιπτώσεις αδυναμίας πληρωμής, τα αποκτηθέντα αγαθά, αποτελούν μερικές

από τις πληροφορίες που χρησιμοποιούν οι διαμεσολαβούντες στις πιστωτικές πράξεις και που κυκλοφορούν μεταξύ τους.

305. Για τη χορήγηση πίστωσης, ο καταναλωτής πρέπει να κοινοποιήσει ορισμένες πληροφορίες προκειμένου ο δανειοδοτικός φορέας να είναι σε θέση να προσδιορίσει τη φερεγγυότητα του δανειζόμενου. Η εν λόγω έρευνα στερείται περιορισμών; Υπάρχουν όρια που καθορίζονται για την οικονομική σκοπιμότητα της δραστηριότητας του δανειοδοτικού φορέα;

306. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ο δανειοδοτικός φορέας θα κοινοποιήσει δεδομένα σχετικά με το δανειζόμενο σε διάφορα πρόσωπα: μια εταιρεία είσπραξης, μια εταιρεία μάρκετινγκ, ένας ασφαλιστής πιστώσεων, ένα αρχείο που συγκεντρώνει τα μη πληρωθέντα ποσά... Όλοι αυτοί οι παραλήπτες είναι νόμιμοι; Πρέπει να καταστεί εμφανής η διαφορά μεταξύ ενός φακέλου, που θα προορίζεται αυστηρά για εσωτερική χρήση, και ενός αρχείου του οποίου ορισμένα δεδομένα θα είναι κοινοποιήσιμα; Ποιό είναι το εύρος αυτής της διάκρισης; Υπό ποιους όρους μπορούν οι τρίτοι να χρησιμοποιούν τα προσωπικά δεδομένα του δανειζόμενου; Ένα αρχείο των μη πληρωθέντων ποσών δεν κινδυνεύει να καταστεί ένα "οικονομικό ποινικό μητρώο";

307. Τα δεδομένα που χρησιμοποιεί ή κοινοποιεί ο δανειοδοτικός φορέας μπορούν να επηρεάσουν τη χρηματοοικονομική εικόνα των δανειζόμενων, εάν είναι ανακριβή ή μη συναφή. Ποιά είναι τα δικαιώματα των πολιτών όσον αφορά τα αρχεία; Με ποιο μέσο ελέγχου μπορούν να επωφεληθούν;

308. Τα ζητήματα αυτά δεν εξετάζονται στην οδηγία 87/102. Είναι αλήθεια ότι η προστασία της ιδιωτικής ζωής στις σχέσεις κατανάλωσης υπερβαίνει σε μεγάλο βαθμό το πεδίο της καταναλωτικής πίστης. Αφετέρου, οι τράπεζες δεδομένων στον τομέα της πίστης γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Αντίθετα, αυτή η προστασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων τους με προσωπικό χαρακτήρα καθώς και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων, για την οποία εκδόθηκε κοινή θέση του Συμβουλίου στις 20.02.1995.

E.2 Εφαρμογές

A. Οι κεντρικοί οργανισμοί καταγραφής των πιστώσεων

Κατάσταση στα κράτη μέλη

309. Τα συστήματα καταγραφής πιστώσεων που υπάρχουν στην Ευρώπη παρουσιάζουν ποικίλλα χαρακτηριστικά. Σε ορισμένες χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τη Σουηδία, την καταγραφή των πιστώσεων εξασφαλίζουν εταιρείες που λειτουργούν σε καθαρά εμπορική βάση: η συγκέντρωση των πληροφοριών είναι μια δραστηριότητα της αγοράς. Οι εταιρείες αυτές δεν υπόκεινται εν γένει σε κανέναν ειδικό έλεγχο και η δραστηριότητά τους δεν περιορίζεται μόνο στην καταγραφή των πιστώσεων. Τοιούτοτρόπος εξηγείται το γεγονός ότι σε ορισμένες χώρες, πολλά συστήματα καταγραφής είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Ο εμπορικός τους χαρακτήρας συνεπάγεται ότι δεν επιδιώκουν ως βασικό στόχο την προστασία του καταναλωτή.

310. Σε μία δεύτερη ομάδα χωρών, τη διαχείριση των συστημάτων καταγραφής έχουν αναλάβει επαγγελματικές ενώσεις ή ενώσεις ιδιωτικού χαρακτήρα που εν γένει δεν έχουν κερδοσκοπικούς σκοπούς. Ενδεικτικά αναφέρουμε την "Bureau krediet Registratie" στις Κάτω Χώρες, την Kreditschutzverband" στην Αυστρία, τη "Schufa" στη Γερμανία, την Mutuelle d' information de l' Union Professionnelle du crédit" στο Βέλγιο. Τα συστήματα αυτά ανταποκρίνονται στη μέριμνα του χρηματοπιστωτικού τομέα για καλύτερη εξασφάλιση των κοινών επαγγελματικών συμφερόντων: τα δεδομένα για τις τρέχουσες πιστωτικές υποχρεώσεις συγκεντρώνονται από ομάδα επαγγελματιών· η μελέτη των πληροφοριών που συγκεντρώνουν οι συμμετέχοντες αποτελεί σημαντική πηγή πληροφόρησης σχετικά με τη φερεγγυότητα του αιτούντος πίστωση.

311. Τέλος, σε άλλες χώρες, όπως στο Βέλγιο ή στη Γαλλία, ο νομοθέτης παρενέβη για τη συγκρότηση ενός ελεγχόμενου συστήματος καταγραφής πιστώσεων, καίτοι στις χώρες αυτές υπήρχε ήδη ένα ιδιωτικό σύστημα καταγραφής. Η παρέμβαση του νομοθέτη οφείλεται στη μέριμνα για πρόληψη της υπερχρέωσης των νοικοκυριών.

312. Η λειτουργία αυτών των αρχείων, τα οποία διαχειρίζεται η κεντρική τράπεζα, είναι αυστηρά ελεγχόμενη. Η νομική βάση παρέχει ορισμένες εγγυήσεις όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής και έχει ως πλεονέκτημα ότι όλοι οι δανειοδοτικοί φορείς υποχρεούνται να συμμετέχουν στο σύστημα, πράγμα που εξασφαλίζει τον ολοκληρωμένο και αξιόπιστο χαρακτήρα του.

Οργανισμοί θετικής και αρνητικής καταγραφής

313. Η ετερογένεια των συστημάτων καταγραφής των πιστώσεων στην Ευρώπη είναι ακόμη μεγαλύτερη εάν λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας των πληροφοριών. Η καταγραφή καλείται αρνητική μόνον όταν λαμβάνονται υπόψη οι καθυστερήσεις πληρωμής. Καλείται θετική όταν περιλαμβάνει όλες τις συμβάσεις πίστωσης. Οργανισμοί θετικής καταγραφής υπάρχουν στη Γερμανία, στις Κάτω Χώρες, στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ το Βέλγιο και η Γαλλία διαθέτουν οργανισμούς αρνητικής καταγραφής.

314. Η επιλογή μεταξύ των δύο συστημάτων αποτελεί αντικείμενο ευρείας συζήτησης. Πρέπει, προκειμένου να προληφθεί το χρέος, να καταγράφονται όλες οι συμβάσεις πίστωσης ατόμου συνάπτονται; Οι υπέρμαχοι αυτής της άποψης βλέπουν ένα αποτελεσματικό μέσο καταπολέμησης της υπερχρέωσης εφόσον οι δανειοδοτικοί φορείς θα έχουν μια ευρεία άποψη της κατάστασης του χρέους του καταναλωτή. Αυτό θα είναι επίσης ένα μέσο ώστε να καθίσταται υπεύθυνος ο δανειοδοτικός φορέας. Η ευθύνη του θα μπορεί ευκολότερα να εφαρμοστεί σε περίπτωση αθέτησης σύμβασης που χορηγήθηκε τη στιγμή που άλλες συμβάσεις ήταν ήδη εν ισχύ.

315. Οι αντιτιθέμενοι διακρίνουν μία απειλή για την ιδιωτική ζωή και αμφιβάλλουν για την αποτελεσματικότητά του, στο βαθμό που πολλά χρέη δεν καταγράφονται (ενέργεια, ενοίκιο, φόροι...). Οι οργανισμοί θετικής καταγραφής δεν θα έπρεπε να υπάρχουν εάν ο καταναλωτής προσκόμιζε πραγματικά στοιχεία και τα ανέφερε στις τρέχουσες συμβάσεις του.

316. Στη Γαλλία, η κοινοβουλευτική έκθεση αξιολόγησης του νόμου Neiertz για την υπερχρέωση, προτείνει τη δημιουργία ενός θετικού αρχείου που θα ήταν "πραγματικά

αποτελεσματικό για την καταπολέμηση της εμφάνισης φαινομένων υπερχρέωσης που προκαλούνται από τη σάρευση χρεών στα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα⁵⁷.

B. Η εκτίμηση της φερεγγυότητας

Ορισμός

317. Η εκτίμηση της φερεγγυότητας (credit-scoring) αποτελεί μια απόπειρα εξορθολογισμού και συστηματοποίησης της εκμετάλλευσης των πληροφοριών που έχει συγκεντρώσει το πιστωτικό ίδρυμα για να αξιολογήσει τη φερεγγυότητα των χρεωστών του. Συνίσταται στην απόδοση σε κάθε στοιχείο πληροφόρησης ενός αριθμού "βαθμών" των οποίων η συγκριτική άθροιση σ'έναν στατιστικά προκατασκευασμένο πίνακα επιτρέπει ή όχι την απόφαση χορήγησης.

Ενδιαφέρον

318. Στόχος της εκτίμησης της φερεγγυότητας είναι η προώθηση και χορήγηση της πίστωσης κατά λιγότερο δυνατό διακινδυνευμένο τρόπο. Το σύστημα αυτό επιτρέπει:

- την ταχεία εξέταση της αίτησης για χορήγηση πίστωσης·
- τη μείωση του κόστους της αίτησης για χορήγηση πίστωσης·
- την καλύτερη γνώση της πελατείας και, συνεπώς, τη βελτίωση της εμπορικής στρατηγικής.

Κριτική αξιολόγηση

319. Η εκτίμηση της φερεγγυότητας αποτελεί αντικείμενο δύο τύπων κριτικής: περιλαμβάνει κριτήρια που εισάγουν διακρίσεις· και βασίζει την απόφαση μόνον στην αυτοποιημένη επεξεργασία των πληροφοριών.

320. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται καθορίζουν διακρίσεις στο βαθμό που επιτρέπουν την ιεράρχηση του βαθμού του κινδύνου της υπό εξέταση πράξης. Το γεγονός ότι ο αιτών κατοικεί σε κάποια συγκεκριμένη πόλη και όχι σε κάποια άλλη μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκό· είναι προτιμότερο να είναι παντρεμένος άνδρας από το να είναι ανύπαντρη γυναίκα. Πρόκειται για κριτήρια που καθορίζουν ή που εισάγουν διακρίσεις;

321. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ειδικές νομοθεσίες απαγορεύουν τις διακρίσεις στη χορήγηση της πίστωσης⁵⁸. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται βασίζονται σε ορθά στατιστικά στοιχεία όσον αφορά τη φερεγγυότητα του δανειζόμενου.

322. Η εκτίμηση της φερεγγυότητας καθορίζει τα γενικά χαρακτηριστικά του δανειζόμενου. Όσον αφορά τις ελευθερίες, ο καθορισμός των γενικών χαρακτηριστικών θεωρείται συχνά ως ένας από τους βασικούς κινδύνους της πληροφορικής.

⁵⁷ R. Léron: Έκθεση για τη νομοθεσία σχετικά με την πρόληψη και τη ρύθμιση των δυσχερειών που συνδέονται με την υπερχρέωση ιδιωτών και οικογενειών, Έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας της Γαλλικής Δημοκρατίας (1993)

⁵⁸ Προστασία των καταναλωτών στον τομέα της καταναλωτικής πίστης. Έκθεση της επιτροπής για την πολιτική έναντι των καταναλωτών, ΟΟΣΑ, (1977), σελ. 23

323. Σε πολλές εθνικές νομοθεσίες υπάρχουν ειδικές διατάξεις σχετικά με τις αυτοματοποιημένες εθνικές αποφάσεις.

324. Ειδικά στη Γαλλία, το άρθρο 2 του νόμου της 6ης Ιανουαρίου 1978 σχετικά με την πληροφορική, τα αρχεία και τις ελευθερίες ορίζει ότι "καμία απόφαση που συνεπάγεται αξιολόγηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς δεν μπορεί να έχει ως μοναδική βάση μια αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών που παρέχει έναν προσδιορισμό των γενικών χαρακτηριστικών ή της προσωπικότητας του ενδιαφερομένου". Η δήλωση πρέπει να συνοδεύεται από ένα εμπιστευτικό παράρτημα που παρέχει για κάθε χρησιμοποιούμενη μεταβλητή μια απόκλιση ακραίων αξιών, πράγμα που επιτρέπει στην Εθνική Επιτροπή πληροφορικής και ελευθεριών (CNIL) να διορθώνει ενδεχομένως τις σημαντικότερες αποκλίσεις που οδηγούν σε διάκριση (μεταξύ Γάλλων γεννημένων στη Γαλλία ή στα υπερπόντια διαμερίσματα, για παράδειγμα).

325. Στην CNIL έχουν υποβληθεί πολλές καταγγελίες σχετικά με τους όρους χορήγησης πίστωσης. "Φαίνεται ότι το κριτήριο της σταθερότητας ήταν σημαντικότερο από το κριτήριο της φερεγγυότητας. Για παράδειγμα, σ' έναν νεαρό νεόνυμφο που εργαζόταν για πρώτη φορά και κατοικούσε σ' ένα νεόκτιστο διαμέρισμα, δεν χορηγήθηκε πίστωση χαμηλού ποσού σε σχέση με τα εισοδήματά του διότι συγκέντρωνε όλα τα αρνητικά κριτήρια⁵⁹.

326. Κατόπιν διάφορων ερευνών, η CNIL δημοσίευσε σύσταση που αφορά τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για την πληροφόρηση των πελατών και, κυρίως, ότι "κάθε πρόσωπο στο οποίο αντιστοιχεί μια άρνηση χορήγησης πίστωσης πρέπει να ενημερώνεται εγγράφως ή προφορικά για τους λόγους αυτής της άρνησης με επαρκώς σαφή τρόπο"⁶⁰. Η σύσταση αυτή έχει τροποποιηθεί. Η υπαρξη αιτιολόγησης δεν απαιτείται πλέον σε όλες τις περιπτώσεις, διότι, όπως υποστηρίζεται, εφόσον δεν υπάρχει δικαίωμα στην πιστωση, δεν αιτιολογείται η απαίτηση αιτιολόγησης. Το ζήτημα του "δικαιώματος στην πιστωση" δεν έχει ιδιαίτερη σημασία. Η αιτιολόγηση της άρνησης έχει ως μοναδικό στοχο να καταστεί δυνατός ο έλεγχος των πληροφοριών που καθοδηγήσαν την απόφαση της τραπεζας. Η διαφάνεια πρέπει να υπάρχει μονον γι' αυτούς τους οποίους μπορεί να προφυλαξει;

327. Οι επαγγελματίες φοβούνται ότι, με την αιτιολόγηση, μπορεί να καταστεί γνωστή η λειτουργία της εκτίμησης της φερεγγυότητας και συνεπώς η επιδεξία διαχείρισής της. Είναι θεμιτό οι λεπτομέρειες μιας απόφασης να λαμβάνονται εν αγνοία του ενδιαφερόμενου προσώπου; Μήπως η υποχρέωση πληροφόρησης του επαγγελματία συνεπάγεται απλά ότι ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται για τον τρόπο λειτουργίας της εκτίμησης της φερεγγυότητας, όπως έχει συστήσει η υπηρεσία Εμπορίου του Ηνωμένου Βασιλείου; Όσον αφορά τα τελευταία, ο δανειοδοτικός φορέας πρέπει να ενημερώνει τον καταναλωτή για την εφαρμογή, τον τρόπο λειτουργίας και τους σοβαρούς λόγους που επηρέασαν το αποτέλεσμα⁶¹.

⁵⁹ Δέκα χρόνια πληροφορικής και ελευθερίες, Παρίσι, Economica (1988), σελ. 95

⁶⁰ CNIL: Έκτη έκθεση δραστηριοτήτων (1986) σελ. 298

⁶¹ Εκτίμηση της φερεγγυότητας, Υπηρεσία Εμπορίου, Λονδίνο (1984) σελ. 22. Βλ. επίσης ανωτέρω

Γ. Η χρησιμοποίηση για σκοπούς εμπορικής προώθησης

328. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, κατά τη χορήγηση ενός μέσου πληρωμής ή κατά την εκτέλεση της σύμβασης, επιτρέπουν καλύτερη γνώση της πελατείας και επηρεάζουν την εμπορική στρατηγική της επιχείρησης. Κατ' αρχήν, δεν αμφισβητείται η νομιμότητα μιας τέτοιας χρησιμοποίησης.

329. Στο πλαίσιο της δραστηριότητάς της, φαίνεται κανονικό μια εταιρεία να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που έχει στην κατοχή της για να προσαρμόζει τις εμπορικές της προτάσεις στους διάφορους τύπους πελατείας⁶². Οι πληροφορίες σχετικά με τα εισοδήματα και τις διάφορες δαπάνες των πολιτών μπορούν να είναι χρήσιμες σε πολλούς επαγγελματίες. Το ζήτημα είναι κατά πόσον οι πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς εκτός αυτών για τους οποίους έχουν κοινοποιηθεί.

330. Έτσι, στο Βέλγιο, μία τράπεζα εντόπιζε τις εντολές πληρωμής ασφαλιστρών και πρότεινε στους εν λόγω ασφαλισμένους την ασφάλεια που πωλούσε η τράπεζα. Η πρακτική αυτή αποτέλεσε αντικείμενο έντονων επικρίσεων εκ μέρους της επιτροπής για την ιδιωτική ζωή και επιβλήθηκαν δικαστικές κυρώσεις. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, ορισμένες τράπεζες δεδομένων έχουν συγκροτηθεί με πληροφορίες που προέρχονται από εταιρείες πίστωσης και εκδότριες εταιρείες⁶³. Το αποτέλεσμα που επιτυγχάνουν οι αμερικανοί δανειζόμενοι είναι ένα δεδομένο που κυκλοφορεί εύκολα στις τράπεζες δεδομένων. Το αμερικανικό Κογκρέσο εξέτασε πρόσφατα την απαγόρευση κοινοποίησης αυτού του δεδομένου.

Δ. Προστασία της ιδιωτικής σφαίρας

331. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής είναι απλά αυτή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αφορά επίσης το σεβασμό της ιδιωτικής σφαίρας του καταναλωτή (εσωτερική ιδιωτική ζωή). Εν προκειμένω, είναι ενδιαφέρον να επισημανθεί ότι στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο, ο νομοθέτης έχει ταχθεί υπέρ μιας ειδικής διάταξης για την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή, στο πλαίσιο της πτυχής που συνδέεται με το σεβασμό του ιδιωτικού χώρου: έτσι απαγορεύει τη σύναψη συμβάσεων πίστωσης μέσω πώλησης κατ' οίκον.

332. Ορισμένα κράτη μέλη⁶⁴ ρυθμίζουν τον τρόπο έκφρασης της είσπραξης της πίστωσης. Ο τρόπος αυτός μπορεί να αποτελεί παραβίαση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής εάν, για παράδειγμα, ο φάκελος περιλαμβάνει αναφορές που καθιστούν εμφανές ότι ο παραλήπτης αδυνατεί να πληρώσει, ή εάν η ανάκτηση πραγματοποιείται κατόπιν διαβημάτων προς τους γείτονες, την οικογένεια ή τον εργοδότη του χρεώστη.

⁶² CNIL: Δωδέκατη έκθεση δραστηριοτήτων (1991) La Documentation française, Παρίσι (1992) σελ. 112

⁶³ Το πλέον φιλόδοξο σχέδιο ήταν μέχρι σήμερα αυτό της Lotus Development, μιας εταιρείας λογισμικών της Μασαχουσέτης, που είχε αναλάβει την αρχειοθέτηση της ιδιωτικής ζωής 80 εκατ. Αμερικανών. Ο τρόπος διαβίωσής τους, τα εισοδήματά τους, η κατάσταση της υγείας τους, οι αγοραστικές τους συνήθειες και ένα πλήθος άλλων πληροφοριών καταγράφηκαν σε σύμπυκνους δίσκους (C.D.) πληροφορικής. Η αντίθεση πολλών αμερικανών οδήγησε στην εγκατάλειψη του σχεδίου.

⁶⁴ Επίσης, στις Ηνωμένες Πολιτείες, υπάρχει ένα διάταγμα για τις πρακτικές είσπραξης των χρεών, 15 USC, σελ. 1601 και εξής, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1986

333. Η ιδιωτική ζωή του δανειζόμενου ή η χρηματοοικονομική του εικόνα προστατεύεται από γενικούς νόμους για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υπάρχουν στα περισσότερα κράτη μέλη. Σήμερα, βρίσκεται υπό συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρόταση οδηγίας. Η κοινή θέση για την πρόταση οδηγίας⁶⁵ περιλαμβάνει ορισμένες διατάξεις που θα εφαρμοστούν ειδικά στον τομέα της πίστωσης. Έτσι, το άρθρο 16 αναφέρει ειδικότερα την τεχνική της εκτίμησης της φερεγγυότητας:

Αυτοματοποιημένες αποφάσεις ατομικού χαρακτήρα

1. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν σε κάθε πρόσωπο το δικαίωμα να μην υπόκειται σε μία απόφαση που επιφέρει έννομα αποτελέσματα απέναντί του ή το θίγει σημαντικά και η οποία έχει ληφθεί στη βάση μόνον μίας αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων που προορίζονται να αξιολογήσουν ορισμένες πτυχές της προσωπικότητάς του, όπως η επαγγελματική του απόδοση, η πίστη του, η αξιοπιστία του, η συμπεριφορά του, κλπ.

2. Τα κράτη μέλη προβλέπουν, με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων της παρούσας οδηγίας, ότι ένα άτομο μπορεί να υπόκειται σε απόφαση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 εάν μια τέτοια απόφαση:

- α) έχει ληφθεί στο πλαίσιο της σύναψης ή της εκτέλεσης σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι το αίτημα του ενδιαφερόμενου προσώπου είχε ικανοποιηθεί ή ότι κατάλληλα μέτρα, όπως η δυνατότητα αξιοποίησης της άποψής του, εγγυώνται τη διαφύλαξη των νόμιμων συμφερόντων του· ή
- β) επιτρέπεται από ένα νόμο που ορίζει τα μέτρα που εγγυώνται τη διαφύλαξη των νόμιμων συμφερόντων του ενδιαφερόμενου προσώπου".

334. Το άρθρο 13 επιτρέπει στον καταναλωτή να έχει "κάποια" γνώση της λογικής της εκτίμησης της φερεγγυότητας:

"Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν σε κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο το δικαίωμα να πληροφορηθεί από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας τη μέθοδο στην οποία βασίζεται κάθε αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων που τον αφορούν, τουλάχιστον στην περίπτωση αυτοματοποιημένων αποφάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 16 παράγραφος 1".

335. Επισημαίνουμε επίσης ότι το άρθρο 15 επιτρέπει σε κάθε ενδιαφερόμενο πρόσωπο να αντισταχθεί στην επεξεργασία ενός δεδομένου για "υπερισχύοντες και νόμιμους λόγους που οφείλονται στην ιδιαίτερη κατάσταση του".

336. Οι ρυθμίσεις αυτές, είτε εν ισχύ είτε υπό μορφή σχεδίου, καλύπτουν τα δεδομένα που δημιουργούν οι πιστωτικές πράξεις.

337. Εντούτοις, ο γενικός χαρακτήρας των ρυθμιστικών διατάξεων δεν επιτρέπει πάντα την επαρκή ανταπόκριση στις ιδιόζουσες πτυχές των προβλημάτων που συναντώνται στον τομέα της πίστωσης. Μεταξύ αυτών των προβλημάτων, επισημαίνουμε αυτά που σχετίζονται με:

- τα δεδομένα που μπορούν να καταγραφούν·
- τα άτομα τα οποία μπορούν να τα γνωρίζουν·
- την κατάρτιση των γενικών χαρακτηριστικών από τα δεδομένα·

- τη χρήση δεδομένων για σκοπούς άλλους εκτός αυτών της πιστωτικής πράξης·
- την προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του καταναλωτή·
- τη διάρκεια της διατήρησης αυτών των δεδομένων·
- την επεξεργασία των καταγγελιών

338. Ενώ ορισμένες χώρες έχουν ταχθεί υπέρ μιας ειδικής ρύθμισης, άλλες εφαρμόζουν κώδικες καλής συμπεριφοράς. Όποιο κι αν είναι το χρησιμοποιούμενο μέσο, καθίσταται πρόσφορη η καλύτερη οργάνωση της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της πίστωσης. Τα κράτη μέλη θα αναλάβουν να εφαρμόσουν στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, ιδίως στο credit-scoring και στους φορείς καταγραφής των πιστώσεων, τις διατάξεις που προβλέπει η οδηγία-πλαίσιο σχετικά με τη προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

ΣΤ. ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

339. Σε ορισμένες περιπτώσεις σύναψης συμφωνιών καταναλωτικής πίστης ο καταναλωτής υποχρεούται να προσκομίσει την εγγύηση προσώπου το οποίο επιθυμεί να ενεργήσει ως εγγυητής του χρέους του. Τα άτομα που αναλαμβάνουν την εγγύηση (ή άλλη μορφή ευθύνης) για τα χρέη τρίτων αποδέχονται στην πραγματικότητα την ευθύνη σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής του δανειζόμενου. Οι εγγυητές όμως συχνά τυγχάνουν λιγότερης προστασίας από τους καταναλωτές των οποίων τα δάνεια εγγυώνται και πολλές φορές δεν αντιλαμβάνονται ή δεν λαμβάνουν επαρκή πληροφόρηση σχετικά με τις συνέπειες της υποχρέωσης που έχουν αναλάβει και, ως εκ τούτου, χρειάζονται προστασία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου ο εγγυητής είναι συγγενής ή έχει κάποια στενή σχέση με το δανειζόμενο.

340. Τα κράτη μέλη έχουν προσεγγίσει το πρόβλημα αυτό με διάφορους τρόπους. Η Γαλλία εισήγαγε ένα νέο σύστημα προστασίας⁶⁶ για εγγυητές στο πλαίσιο του οποίου ο εγγυητής έχει τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με το δανειζόμενο - έχουν το δικαίωμα για έγγραφη απόδειξη της υποχρέωσης που αναλαμβάνουν, το δικαίωμα για επταήμερη περίοδο υπαναχώρησης και το δικαίωμα για αυξημένη πληροφόρηση. Επιπλέον, το συγκεκριμένο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα πρέπει να ελέγχει τη χρηματοοικονομική κατάσταση του εγγυητή, και πρέπει να τον ενημερώνει για κάθε παραβίαση της εγγύησης (π.χ. πιθανή ή πραγματική αδυναμία πληρωμής από τον δανειζόμενο).

341. Με τη συνεχή ύφεση, άλλα κράτη άρχισαν να εισάγουν την προστασία των εγγυητών. Η βελγική νομοθεσία προβλέπει αυξημένη πληροφόρηση των εγγυητών και περιορίζει τις περιπτώσεις όπου οι δανειοδοτικοί φορείς μπορούν να ενεργήσουν εναντίον τους, ενώ η νομοθεσία στην Νορβηγία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρέχει στον εγγυητή περισσότερη πληροφόρηση για το νομικό καθεστώς και τις υποχρεώσεις τους. Στη Φινλανδία, οι νέες διατάξεις απαγορεύουν τις απεριόριστες εγγυήσεις και, επιπλέον, συστάθηκε μια επιτροπή για την πλήρη αναθεώρηση της νομοθεσίας στο συγκεκριμένο τομέα, ενώ στη Σουηδία ορισμένοι κανονισμοί έχουν θεσπίσει τον έλεγχο της πιστωτικής κατάστασης του εγγυητή και την αποτροπή των πιστωτικών ιδρυμάτων από την αποδοχή προσωπικών εγγυήσεων για εμπορική πίστωση από κάποιον που δεν είναι σε θέση να επιβλέπει τη συγκεκριμένη υπόθεση. Το ιρλανδικό νομοσχέδιο αναφέρει ότι εντός δεκαημέρου πρέπει να χορηγηθεί στον εγγυητή αντίγραφο της σύμβασης/συμφωνίας πίστωσης εγγύησης.

⁶⁶

Νόμος αριθ. 89-1010 της 31ης Δεκεμβρίου 1989

342. Προκειμένου να προστατευτούν τα μέλη οικογένειας που ενεργούν ως εγγυητές από αδικαιολόγητες αμοιβαία επιβαρύνσεις, τα γερμανικά δικαστήρια ανέπτυξαν αρχές βάσει των οποίων η εγγύηση/από κοινού ευθύνη θεωρείται σε ορισμένες περιπτώσεις ότι αντιβαίνει με τα χρηστά ήθη και συνεπώς είναι άκυρη και ανίσχυρη. Υπήρξαν επίσης ορισμένες αυταποαίρετες συστάσεις από ενώσεις πιστωτικών ιδρυμάτων.

343. Καίτοι ορισμένοι από τους απαντήσαντες θεωρούν ότι ο εγγυητής προστατεύεται επαρκώς από τους ισχύοντες κανονισμούς ή αναφέρουν ότι οι εγγυήσεις δεν αποσκοπούν στο να χρησιμοποιούνται για καταναλωτικά δάνεια στις χώρες τους, διατυπώθηκαν ορισμένες συστάσεις για μεταρρύθμιση. Μεταξύ των προτεινόμενων ιδεών ήσαν η καθιέρωση εκτίμησης της φερεγγυότητας για εγγυητές (όπως πρότεινε η Σουηδία)· η καθιέρωση ειδικής προστασίας για μέλη οικογενειών, όπως αποφάνθηκαν τα γερμανικά δικαστήρια· η αναγνώριση ανώτατου ορίου ευθύνης ή δικαιώματος αποποίησης ευθύνης μετά από ορισμένη χρονική περίοδο.

344. Στο Δικαστήριο κατατέθηκε αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης σε υπόθεση που συγκεντρώνει όλες τις νομικές δυσκολίες της έννοιας της εγγύησης⁶⁷. Η υπόθεση αυτή αποσύρθηκε. Η κα Χ, δασκάλα, παρείχε εγγύηση για το σύζυγό της, στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Η κα Χ υπέγραψε διερχόμενη από το γραφείο του συζύγου της. Το γερμανικό δικαστήριο έθεσε το ερώτημα κατά πόσον στη σύμβαση αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις της κοινοτικής οδηγίας σχετικά με τις συμβάσεις που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος (87/577/EOK)⁶⁸. Επρόκειτο συνεπώς για την εγγύηση που παρέχει ένας καταναλωτής για πιστωτική σύμβαση επαγγελματικής σκοπιμότητας. Πρόκειται για μια σύμβαση κατανάλωσης υπό την έννοια της οδηγίας;

345. Αν και η οδηγία 87/102 δεν εξετάζει τις εγγυήσεις, έχουν ληφθεί μέτρα σε πολλά κράτη. Η Επιτροπή προτείνει τη συμπερίληψη στις εγγυήσεις ορισμένων υποχρεώσεων πληροφόρησης που προβλέπει η οδηγία.

Z. Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ

Z.1 Το δίκαιο και οι συμβάσεις

346. Εγκριθείσα βάσει του άρθρου 100, πριν από την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Πράξης, η οδηγία για την καταναλωτική πίστη έχει ως βασικό στόχο την κατάργηση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που απορρέουν από τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των νομοθεσιών των διάφορων κρατών μελών στον τομέα της καταναλωτικής πίστης. Στο προοίμιό της, η οδηγία αναφέρεται σαφώς στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν λόγω αυτών των διαφορών, οι διάφοροι οικονομικοί φορείς που επιθυμούν να συνάψουν συμβάσεις με το εξωτερικό, είτε πρόκειται για συμβάσεις χορήγησης πίστωσης είτε για συμβάσεις αγοράς στο βαθμό που έχουν προωθηθεί χάρη σε μια ευκολότερη πρόσβαση στην πίστωση.

347. Κατά βάση, στο κοινοτικό πλαίσιο, η ίδια η ουσία κάθε κοινοτικής πρωτοβουλίας πρέπει όχι μόνον να διέπει τις εθνικές αλλά και τις διασυνοριακές καταστάσεις. Η οδηγία δεν λαμβάνει θέση όσον αφορά ειδικά προβλήματα που συνδέονται με διασυνοριακές

⁶⁷ Υπόθεση C-24/93 Commerzbank, που διαγράφηκε με διάταξη της 13.09.93

⁶⁸ Βλ. σημείωση 24

καταστάσεις τόσο αυτό του κράτους που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της διαφοράς όσο και αυτό του δικαίου που εφαρμόζεται σ' αυτό.

ΣΤ.1.Α Οι δικαιοδοτικές διαφορές

α) *Η Σύμβαση των Βρυξελλών, άρθρο 13*

348. Η Σύμβαση των Βρυξελλών της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 σχετικά με τη δικαιοδοτική αρμοδιότητα και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, προβλέπει ένα ειδικό καθεστώς για τη χορήγηση δανείων με δόσεις και τις πιστωτικές πράξεις που συνδέονται με τη χρηματοδότηση πώλησης υλικών κινητών αγαθών (άρθρο 13).

349. Ο καταναλωτής εάν είναι ο αιτών έχει την επιλογή να ορίσει τον δανειοδοτικό φορέα ενώπιον των αρχών της έδρας του συγκεκριμένου ιδρύματος ή ενώπιον αυτών της δικής του κατοικίας. Αντίθετα, η δράση του δανειοδοτικού φορέα έναντι του καταναλωτή μπορεί να αναληφθεί μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο δανειζόμενος. Κάθε ρήτρα που μεταβιβάζει αρμοδιότητες και η οποία έχει συναφθεί πριν από την εμφάνιση της διαφοράς και παρεκκλίνει των αρχών του άρθρου 15 δεν δύναται να αντισταχθεί στον καταναλωτή.

β) *Η Σύμβαση των Βρυξελλών, άρθρο 2*

350. Εντούτοις, η διατύπωση του άρθρου 13 απαιτεί, για την εφαρμογή του, την ύπαρξη δεσμού μεταξύ της πίστωσης και ενός προϊόντος. Ως εκ τούτου, πολλές μορφές πίστωσης, όπως τα ανοίγματα πίστωσης, αποκλείονται από τα οφέλη του ειδικού καθεστώτος αυτού του άρθρου. Όσον αφορά αυτές τις μορφές πίστωσης, θα εφαρμοστεί το ακόλουθο καθεστώς: κατ' αρχήν (άρθρο 2), τα συμβαλλόμενα πρόσωπα που διαμένουν στο έδαφος ενός κράτους παραπέμπονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους. Ο καταναλωτής όμως μπορεί να επωφεληθεί από το δικαίωμα επιλογής του αρμόδιου κράτους εάν:

- της σύναψης της σύμβασης έχει προηγηθεί στην κατοικία του καταναλωτή ειδικά διαμορφωμένη πρόταση ή διαφήμιση, και
- ο καταναλωτής έχει εκτελέσει στο συγκεκριμένο κράτος τις πράξεις που είναι αναγκαίες για τη σύναψη της σύμβασης.

351. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να θεωρηθεί ο στατικός καταναλωτής που λαμβάνει την προσφορά και ο οποίος χωρίς να μετακινηθεί θα συναινέσει στην υποβληθείσα προσφορά, στο πλαίσιο μιας πιστωτικής πράξης εξ αποστάσεως.

γ) *Ρήτρες που μεταβιβάζουν αρμοδιότητες*

352. Η επιλογή του καταναλωτή δεν μπορεί ποτέ να παρεμποδιστεί από ρήτρες που μεταβιβάζουν αρμοδιότητες εκτός εάν:

- είναι μεταγενέστερες της εμφάνισης της διαφοράς·
- παρέχουν στον καταναλωτή τη δυνατότητα να προσφύγει σε άλλα δικαστήρια εκτός αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 13·
- ή εάν συνάπτονται μεταξύ του καταναλωτή και του αντισυμβαλλομένου του ενώ αυτοί, τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, κατοικούν ή διαμένουν σ' ένα άλλο συμβαλλόμενο κράτος και, κατ' αυτόν τον τρόπο, μεταβιβάζουν στο συγκεκριμένο κράτος διεθνείς αρμοδιότητες υπό την προϋπόθεση ότι η νομοθεσία του εν λόγω κράτους δεν απαγορεύει τέτοιες συμβάσεις.

Ζ.1.Β Το δίκαιο που εφαρμόζεται στη διασυνοριακή καταναλωτική πίστη

I. Η αρχή

353. Ελλείπει ενιαίου κανόνα στην οδηγία για την καταναλωτική πίστη, εφαρμόζεται η Σύμβαση της Ρώμης της 19ης Ιουνίου 1980 σχετικά με τη νομοθεσία που ισχύει για τις συμβατικές υποχρεώσεις. Σύμφωνα με τη γενική αρχή, η εφαρμοστέα νομοθεσία επαφίεται στην επιλογή των μερών (άρθρο 3). Ελλείπει επιλογής, την εφαρμοστέα νομοθεσία καθορίζει ο τόπος της χαρακτηριστικής παροχής (πράγμα που ευνοεί, κατ'αρχήν, τους πιστωτικούς φορείς).

354. Για τις συμβάσεις κατανάλωσης, η Σύμβαση προβλέπει ειδικό καθεστώς:

- σε περίπτωση έλλειψης επιλογής, εφαρμόζεται η νομοθεσία της συνήθους κατοικίας του καταναλωτή, στο βαθμό που ο τελευταίος έλαβε, στη συγκεκριμένη χώρα, πρόταση ή διαφήμιση και έχει εκτελέσει στην εν λόγω χώρα, τις αναγκαίες για τη σύναψη της σύμβασης, πράξεις, ή στο βαθμό που το άλλο μέρος έλαβε την εντολή στη χώρα αυτή (άρθρο 5 παρ. 3).

- εάν, υπό τις προϋποθέσεις που περιγράφονται ανωτέρω, τα μέρη ταχθούν υπέρ μιας εφαρμοστέας νομοθεσίας, η επιλογή αυτή δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να στερήσει από τον καταναλωτή την προστασία που του εξασφαλίζουν οι επιτακτικές διατάξεις της νομοθεσίας της χώρας στην οποία έχει τη συνήθη κατοικία του (άρθρο 5 παρ. 2). Στην περίπτωση αυτή, τίποτε δεν απαγορεύει στο δικαστή στον οποίο έχουν προσφύγει να διαλέξει μεταξύ της επιλεγείσας νομοθεσίας και αυτής της συνήθους κατοικίας του καταναλωτή.

2. Εφαρμογή στη σύμβαση πίστωσης

355. Η ιδιαίτερη προστασία που παρέχεται στον καταναλωτή ισχύει μόνον για τις συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την προμήθεια υλικών κινητών αντικειμένων ή υπηρεσιών καθώς και τις συμβάσεις που αποσκοπούν στη χρηματοδότηση μιας τέτοιας προμήθειας, εξαιρουμένων αυτών που αφορούν τα ακίνητα αγαθά και αυτών που αφορούν υλικά κινητά αγαθά.

356. Επιπλέον, την κατάρτιση της σύμβασης πρέπει να περιβάλλουν ιδιαίτερες συνθήκες. Ορίζονται στο άρθρο 5 παρ. 2:

- της σύναψης της σύμβασης πρέπει να προηγείται στη χώρα όπου ο καταναλωτής έχει τη συνήθη κατοικία του ειδικά εκπονηθείσα πρόταση, και ο καταναλωτής πρέπει να έχει εκτελέσει στη χώρα του τις αναγκαίες για τη σύναψη της σύμβασης πράξεις·
- ο αντισυμβαλλόμενος πρέπει να έχει λάβει την εντολή του καταναλωτή στη συγκεκριμένη χώρα·
- η σύμβαση είναι πώληση εμπορευμάτων και ο καταναλωτής μετέβη από τη χώρα του σε μία ξένη χώρα και διαβίβασε εντολή επ' ευκαιρία ταξιδιού που οργάνωσε ο πωλητής με σκοπό να προτρέψει τον καταναλωτή να συνάψει πώληση.

357. Όπως και για την εφαρμογή της Σύμβασης των Βρυξελλών, μπορεί να εξεταστεί η εφαρμογή διατάξεων της Σύμβασης της Ρώμης σε όλες τις πιστωτικές πράξεις και, κυρίως, στα ανοίγματα πίστωσης. Η απάντηση θα είναι θετική εάν θεωρηθεί ότι η σύμβαση πίστωσης είναι μια σύμβαση παροχής υπηρεσιών.

Z.2 Το δίκαιο και οι διασυνοριακές πράξεις

358. Κάτω από ποιους όρους ένας παρέχων υπηρεσίες μη εγκατεστημένος σ'ένα συγκεκριμένο κράτος μπορεί να χορηγεί πίστωση μέσα στο εν λόγω κράτος;

A. Η αρχή: η δεύτερη τραπεζική οδηγία

359. Η οδηγία αυτή εφαρμόζεται μόνον στα πιστωτικά ιδρύματα και στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που είναι υποκαταστήματα κατά 80% των πιστωτικών ιδρυμάτων. Έχει ως στόχο να εναρμονίσει τα θέματα που θεωρούνται ουσιαστικά. Η εναρμόνιση κρίνεται αναγκαία αλλά και επαρκής ώστε να καταστεί δυνατή η εφαρμογή των αρχών της ενιαίας επίσημης άδειας και του "home country control" όσον αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν μέσω υποκαταστήματος ή με ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο έδαφος κράτους μέλους εκτός του κράτους μέλους καταγωγής. Αρκεί για ένα πιστωτικό ίδρυμα εγκατεστημένο στην Κοινότητα λάβει άδεια σε μία μόνον χώρα για να μπορεί να ασκεί, στα άλλα κράτη μέλη, τις δραστηριότητες που αποτελούν αντικείμενο της άδειας, στο βαθμό που περιλαμβάνονται στον κατάλογο των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο παράρτημα της δεύτερης οδηγίας. Η καταναλωτική πίστη αναφέρεται ρητώς στον εν λόγω κατάλογο. Δυνάμει της αρχής του "home country control", κάθε πιστωτικό ίδρυμα διέπεται, από διοικητική άποψη, από μία μόνον ρύθμιση, αυτή της χώρας καταγωγής. Η δεύτερη τραπεζική οδηγία⁶⁹ δεν συνεπάγεται, αφ'εαυτής, ότι το κράτος υποδοχής πρέπει να παραιτηθεί από την εφαρμογή στα συγκεκριμένα ιδρύματα της δικής του νομοθεσίας που διέπει τις δραστηριότητες οι οποίες επωφελούνται αυτής της αμοιβαίας αναγνώρισης⁷⁰. Ως εκ τούτου, ένα πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί σ'ένα άλλο κράτος μέλος θα πρέπει να συμμορφώνεται με ορισμένες αναγκαστικές νομικές διατάξεις του κράτους μέλους υποδοχής. Οι διατάξεις αυτές αφορούν, κυρίως, τις σχέσεις μεταξύ του παρέχοντος υπηρεσίες και του καταναλωτή (ρύθμιση των συμβάσεων, των πρακτικών εμπορίου...). Επιπλέον πρέπει να θεσπιστούν για λόγους γενικού συμφέροντος. Οι αρμόδιες για τον έλεγχο αρχές των κρατών μελών πρέπει να ενημερώνουν τα ιδρύματα για τις διατάξεις γενικού ενδιαφέροντος που εφαρμόζονται στο κράτος υποδοχής. Οι ρυθμίσεις για την καταναλωτική πίστη μπορούν να τροποποιηθούν από τα κράτη, συνολικά ή εν μέρει, με διατάξεις γενικού ενδιαφέροντος, με την επιφύλαξη της ερμηνείας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

B. Προβλήματα εφαρμογής

360. Όσον αφορά τους ενδεχόμενους περιορισμούς που επηρεάζουν τη διαφήμιση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η Επιτροπή έδωσε τις ακόλουθες διασαφήσεις: "Η διαφήμιση για τη διασυνοριακή πώληση χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα επιτρέπεται κατά κανόνα χωρίς περιορισμούς. Οι τραπεζικές και λοιπές οδηγίες για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες επιβεβαιώνουν την αρχή σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών πρέπει να έχουν πρόσβαση σε όλα τα καθιερωμένα διαφημιστικά μέσα. Η διαφήμιση υπάγεται και θα συνεχίσει να υπάγεται, κατά περίπτωση, σε άλλες ειδικές κοινοτικές διατάξεις, όπως αυτές που περιέχονται στις οδηγίες για την παραπλανητική διαφήμιση και τον οπτικοακουστικό τομέα και στις προτάσεις οδηγιών για την άμεση πώληση και τη συγκριτική διαφήμιση. Εντούτοις τα κράτη μέλη μπορούν προς το γενικό συμφέρον και εντός των ορίων που ορίζει η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, να θεσπίσουν τις διατάξεις που αφορούν τη μορφή και το περιεχόμενο των διαφημίσεων"⁷¹.

⁶⁹ Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου της 15.12.89 περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών, και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την αναληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρυματος και την τροποποίηση της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ.

⁷⁰ Η αμοιβαία αναγνώριση των χρηματοπιστωτικών τεχνικών δεν περιέχεται στο φάσμα των διατάξεων της δεύτερης οδηγίας. Η αρχή διατυπώνεται στο προοίμιο

⁷¹ ΕΕΕΚ C 46 της 14/02/94, σελ. 1

361. Το κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να απαιτήσει προηγούμενο έλεγχο των συμβατικών όρων που προτείνουν τα φιλοξενούμενα ιδρύματα; Αφενός, μπορεί να εκτιμηθεί ότι αυτός ο προνοητικός έλεγχος έχει ως μοναδικό στόχο να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων γενικού ενδιαφέροντος που έχει θεσπίσει η χώρα υποδοχής. Αφετέρου, παρατηρείται ότι από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι αλλοδαποί παρέχοντες υπηρεσίες δεν μπορούν ν' αποτελέσουν αντικείμενο διοικητικών ελέγχων ικανών να παρεμποδίσουν τις δραστηριότητές τους, ακόμη και αν αυτοί οι ίδιοι έλεγχοι ασκούνται σε επιχειρήσεις της χώρας υποδοχής. Εξαιρέσεις σ' αυτόν τον κανόνα, που προκύπτουν από τη μέριμνα προστασίας του καταναλωτή, θα γίνονται δεκτές μόνον υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι στον τομέα των ασφαλίσεων απαγορεύεται του λοιπού ο προκαταρκτικός έλεγχος των ασφαλιστήριων συμβολαίων.

362. Υπό ποίους όρους ο παρέχων υπηρεσίες που δεν καλύπτεται από τη δεύτερη τραπεζική οδηγία μπορεί να πραγματοποιεί τις διασυνοριακές πράξεις; Η κατάσταση αυτή αφορά είτε το δανειοδοτικό φορέα που δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα (χορηγεί δάνεια αλλά δεν συγκεντρώνει καταθέσεις), είτε το μεσολαβητή που φέρνει σ' επαφή το δανειοδοτικό φορέα με το δανειζόμενο. Δυνάμει της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας, οι παροχές αυτές πρέπει να πραγματοποιούνται απρόσκοπτα. Η άμεση επίπτωση των διατάξεων της συνθήκης πρέπει να επιτρέψει στους εν λόγω παρέχοντες υπηρεσίες να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στα κράτη που δεν είναι εγκατεστημένοι. Πολλά κράτη όμως διατηρούν διατάξεις για προκαταρκτικό έλεγχο της άσκησης αυτών των δραστηριοτήτων (επίσημη άδεια, εγγραφή, όροι...). Οι ρυθμίσεις αυτές, για να είναι έγκυρες, πρέπει να μπορούν να αιτιολογούνται σε σχέση με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και, ως εκ τούτου, να πληρούν τις αρχές της αναγκαιότητας, της μη ισοδυναμίας και της αναλογικότητας⁷².

363. Εάν ένας μεσολαβητής ενεργεί για λογαριασμό ενός πιστωτικού ιδρύματος, το τελευταίο πρέπει να κοινοποιεί την εγκατάσταση ενός υποκαταστήματος; Η Επιτροπή θεωρεί ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει από ένα πιστωτικό ίδρυμα μη εγκατεστημένο που ενεργεί μέσω μεσολαβητή την εγκατάσταση υποκαταστήματος μόνο στην περίπτωση που ο μεσολαβητής λειτουργεί ως πραγματική προέκταση του πιστωτικού ιδρύματος, κατά τρόπον ώστε οι τρίτοι να μην υποχρεούνται να απευθύνονται απευθείας στο τραπεζικό ίδρυμα που είναι εγκατεστημένο στο εξωτερικό και να μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες με το μεσολαβητή που αποτελεί την προέκτασή του. Τέσσερις όροι, βασισμένοι στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, πρέπει να πληρούνται προκειμένου το ίδρυμα να υπόκειται στη διαδικασία προηγούμενης κοινοποίησης της εγκατάστασης υποκαταστήματος:

- ο μεσολαβητής πρέπει να υπόκειται στη δικαιοδοσία, συνήθως αποκλειστική, του πιστωτικού ιδρύματος·
- πρέπει να διαθέτει εξουσία διαπραγμάτευσης με τρίτους·
- πρέπει να μπορεί να δεσμεύει το πιστωτικό ίδρυμα·
- πρέπει να ενεργεί σε διαρκή βάση.

H. Η ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗ

A. Θέση του προβλήματος

⁷²

Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου στον τομέα της "συνασφάλισης" προβλ. Επιτροπή/Γερμανίας. C 205/84, 04/12/86, Συλ. 1986, σ. 3755-3815

364. Η υπερχρέωση αποτελεί σήμερα αντικείμενο μέριμνας στα κράτη μέλη. Σημαντικός αριθμός χωρών διαθέτουν ειδική ρύθμιση· σε άλλες εξετάζονται διάφορα σχέδια (βλ. πίνακα στο παράρτημα). Η κανονιστική αυτή κατάσταση στα 11 από τα 15 κράτη της Ένωσης δείχνει ότι η υπερχρέωση έχει καταστεί μια ευρωπαϊκή προβληματική, ανεξαρτήτως του καθορισμού των αρμοδιοτήτων της Ένωσης εν προκειμένω.

365. Η υπερχρέωση αποτελεί μια σχετικά ασαφή έννοια. Υπάρχουν πολλοί ορισμοί της υπερχρέωσης των οποίων το περιεχόμενο διαφέρει σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους στόχους. Η μετάβαση από τη χρέωση στην υπερχρέωση μπορεί πράγματι να καλύψει πλήρως δύο ιδιαίτερα διαφορετικές έννοιες: είτε παραπέμπει σε ένα ποσοτικά σημαντικό χρέος (αντικειμενικός ορισμός) είτε αναφέρεται στις χρηματοοικονομικές δυσκολίες (υποκειμενικός ορισμός).

366. Η πρώτη προσέγγιση, που ενδιαφέρει από στατιστική άποψη, δεν λαμβάνει λιγότερο υπόψη τις εισοδηματικές διαφορές (το να είναι κανείς χρεωμένος 60% των εισοδημάτων του σημαίνει μια πραγματικότητα πολύ διαφορετική γ' αυτόν που έχει εισόδημα 600 ECU ή 6000 ECU μηνιαίως), από τις πραγματικές καταστάσεις (του ανύπανδρου ανώτερου στελέχους ή του πολύτεκνου ζευγαριού εργατών).

367. Ο υποκειμενικός ορισμός της υπερχρέωσης επιτρέπει καλύτερα τον προσδιορισμό του συνολικού χαρακτήρα των καταστάσεων υπερχρέωσης. Η υπερχρέωση ορίζεται ως η αδυναμία αντιμετώπισης του συνόλου των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων.

368. Αφενός, τα χρέη είναι πολλαπλού χαρακτήρα: καταναλωτική πίστη, ενοίκια, λογαριασμοί φυσικού αερίου και ηλεκτρικού ρεύματος, διατροφή, καθυστερούμενα φόρων, ενυπόθηκη πίστη... Αφετέρου, η υποχρέωση για ένα νοικοκυριό να μειώσει, λόγω εξόφλησης χρεών, ορισμένες δαπάνες του στα λεγόμενα "στρατηγικά" καταναλωτικά αγαθά ισοδυναμεί με μία σχεδόν υπερχρέωση που λαμβάνει τη μορφή υποκατανόησης.

369. Το εύρος αυτού του φαινομένου στην Ένωση δύσκολα μπορεί, προς το παρόν, να προσδιοριστεί ποσοτικά. Δεν υπάρχουν ακριβή στατιστικά στοιχεία σε όλες τις χώρες και, όπου υπάρχουν, δεν είναι εν γένει συγκρίσιμα μεταξύ τους. Επιπλέον, τα στοιχεία που προβάλλουν οι μεν συχνά αμφισβητούνται από τους δε. Θα πρέπει να βελτιωθούν τα ευρωπαϊκά στατιστικά μέσα στο συγκεκριμένο τομέα. Ο πολλαπλασιασμός των νομοθετικών πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην υιοθέτηση μηχανισμών αντιμετώπισης της υπερχρέωσης προσαρμοσμένων στους ιδιώτες δείχνει ότι η υπερχρέωση αποτελεί μείζονα μέριμνα για τις περισσότερες δυτικές χώρες.

370. Καίτοι η σημασία του φαινομένου ουδόλως έχει αμφισβητηθεί, αντίθετα τα αίτια και τα μέσα αντιμετώπισής του προκαλούν έντονα αποκκλίνουσες γνώμες.

B. Επιχειρηματολογία

371. Απαντώντας στο ερωτηματολόγιο, πολλά κράτη μέλη έδειξαν ενδιαφέρον για τις κοινοτικές πρωτοβουλίες στο συγκεκριμένο τομέα, ειδικότερα η Σουηδία, η Φινλανδία και η Αυστρία που, τα τελευταία χρόνια, έχουν εγκρίνει ειδική ρύθμιση εν προκειμένω.

372. Εν γένει, οι επαγγελματίες δεν τάσσονται υπέρ μιας ειδικής ρύθμισης στο συγκεκριμένο τομέα.

"Επιπλέον, είναι μεγάλος ο πειρασμός, όταν εμφανίζονται προβλήματα υπερχρέωσης, να επιθυμούμε να μεταθέσουμε το βάρος στα πιστωτικά ιδρύματα, κατ'εξοχήν αποδιοπομπαίοι τράγοι καταστάσεων αυτού του είδους. Βέβαια, οι πιστωτικοί φορείς πρέπει να αναλαμβάνουν τις ευθύνες, όπως άλλωστε και οι χρεώστες. Εν προκειμένω, πρέπει να υπογραμμιστεί η ευκολία τους με την οποία οι γενικές τράπεζες ανέπτυξαν υπέρμετρα τα ποσά της καταναλωτικής πίστης κατά την περίοδο 1985-1990, πράγμα που έρχεται σε έντονη αντίθεση με τη σύνεση των εξειδικευμένων ιδρυμάτων. Εν πάση περιπτώσει, αυτά δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν από μόνα τους προβλήματα που, κατά μεγάλο μέρος, η επίλυσή τους δεν άπτεται ούτε της ευθύνης ούτε της ικανότητάς τους". (Ιστορία της καταναλωτικής πίστης: Rosa Maria Gelpi και François Julien-Labruyère, 1994)

373. Πολλές επαγγελματικές ενώσεις εκτιμούν ότι θα ήταν ανεπίκαιρη και μη ρεαλιστική η παρέμβαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεδομένων των ειδικών καταστάσεων κάθε χώρας εν προκειμένω και λαμβανομένων υπόψη των διαφορών κουλτούρας, κοινωνικής οργάνωσης και νομοθετικών συστημάτων.
374. Από την πλευρά των καταναλωτών, πολλοί εκτιμούν ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να υποβάλλει ορισμένες προτάσεις λαμβανομένου υπόψη του στόχου της επίτευξης της ενιαίας αγοράς και του ρόλου που θα πρέπει να διαδραματίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην ανύψωση του επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στο έδαφος της. Επί της ουσίας, δόθηκε έμφαση στην αποτελεσματικότητα μιας συλλογικής διαδικασίας προς το συμφέρον τόσο των χρεωστών όσο και των πιστωτικών φορέων. Η έλλειψη συλλογικής διαδικασίας επιφέρει επιζήμιες συνέπειες για το χρεώστη αλλά και για τους πιστωτικούς φορείς. Στην πραγματικότητα, οι τελευταίοι μπορούν κατά κανόνα να ελπίζουν ότι θα ανακτήσουν μόνον ελάχιστο μέρος των πιστώσεών τους. Η έκθεση αξιολόγησης της γαλλικής νομοθεσίας, που εκπόνησε ο βουλευτής Roger Leron, υπογραμμίζει το κόστος που συνεπάγεται για τους πιστωτές και κυρίως για τους δανειοδοτικούς φορείς η αμφισβητούμενη αντιμετώπιση μιας ευρείας ομάδας δανειζόμενων που βρίσκεται σε δυσχερή θέση, η οποία κατά κανένα τρόπο δεν επιτρέπει την πλήρη είσπραξη των οφειλόμενων ποσών.
375. Ο Roger Leron συνεχίζει εξάλλου: "Μπορεί ακόμη να αναρωτηθεί κανείς μήπως η βελτίωση της κατάστασης ορισμένου αριθμού χρεωστών, που θα συνεχίζουν να ρυθμίζουν τα χρέη τους στο πλαίσιο ενός επαναδιαπραγματευθέντος προγράμματος με όλους τους πιστωτές τους, οδηγήσει στη μείωση της απώλειας που θα είχε υποστεί η τραπεζική κοινότητα στο σύνολό της εάν δεν είχε θεσπιστεί ένας τέτοιος μηχανισμός".
376. Όσον αφορά τον καταναλωτή, παρατηρούμε ότι η παρούσα κατάσταση εκφράζεται γι' αυτόν με πολλές επιζήμιες επιπτώσεις: καταθλιπτικές καταστάσεις που οδηγούν σε δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης και στην καταβολή κοινωνικών επιδομάτων, έλλειψη κινήτρων για αναζήτηση απασχόλησης ή καλύτερης απασχόλησης από φόβο κατάσχεσης μισθού, μη δηλωθείσα ή προσωρινή εργασία για τους ίδιους λόγους. Για το λόγο αυτό, η ύπαρξη ενός συστήματος συλλογικής ρύθμισης των χρεών ενός ιδιώτη κρίνεται ευμενής σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο: επιτρέπει στον καταναλωτή να επανακτήσει την αγορά της κατανάλωσης και αποφεύγει την επιδείνωση των κοινωνικών προβλημάτων, καθώς και του κόστους που θα έπρεπε να αναλάβει το κράτος.
377. Το 1992, η Υπηρεσία Πολιτικής για τους Καταναλωτές ανέθεσε στο "Leyden Institute of Law and Public Policy" την εκπόνηση μελέτης σχετικά με την υπερχρέωση στα

κράτη μέλη. Τέλος, η μελέτη συστήνει την εφαρμογή ενός συλλογικού διακανονισμού των χρεών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

378. Η Consumer of Law Group, μια ομάδα ευρωπαϊών εμπειρογνομόνων για το δίκαιο στον τομέα της κατανάλωσης, κατέγραψε δέκα θεμελιώδη σημεία, που υπάρχουν σε διάφορους βαθμούς στο σύνολο των εθνικών προβληματισμών και τα οποία πρέπει να αποτελέσουν τη βάση κάθε δράσης στο συγκεκριμένο τομέα:

- καλύτερη πληροφόρηση στον τομέα της πίστωσης·
- δημιουργία ανεξάρτητων οργάνων παροχής συμβουλών και βοήθειας σε υπερχρεωμένους, πριν και κατά τη διαδικασία·
- διαδικασία προσαρμοσμένη στα φυσικά πρόσωπα·
- προϋποθέσεις ευρέων ανοιγμάτων προς το κοινό συμφέρον των χρεωστών και των πιστωτών τους·
- θέσπιση συλλογικής, συνεναιτικής ή/και δικαστικής διαδικασίας, που θα καθιστά δυνατή την εφαρμογή προγράμματος εξόφλησης τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων χρεών·
- ισότητα των πιστωτικών φορέων·
- θέσπιση προκαταρκτικών μέτρων που αποσκοπούν να παράσχουν στο πρόγραμμα εξόφλησης τις καλύτερες ευκαιρίες επιτυχίας προστατεύοντας τα νομικά και οικονομικά συμφέροντα του υπερχρεωμένου και των πιστωτών του (αναστολή των διώξεων, έλεγχος των απαιτήσεων)·
- εκπόνηση ενός ρεαλιστικού προγράμματος εξόφλησης που επιτρέπει κυρίως στο χρεώστη και την οικογένειά του να τηρούν τις υποχρεώσεις τους για πολλά χρόνια χωρίς κίνδυνο νέων άναρχων διώξεων λόγω χρεωκοπίας·
- δυνατότητα μείωσης του ποσού του χρέους κατόπιν προγράμματος εύλογης διάρκειας που θα έχει τηρήσει ο χρεώστης·
- μέτρα που αποσκοπούν στον περιορισμό με την πάροδο του χρόνου της δυνατότητας για τον υποτροπιάζοντα χρεώστη να προσφύγει στη διαδικασία.

Προοπτικές

379. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα κοινοτικά όργανα έχουν ήδη αναλάβει ορισμένες πρωτοβουλίες.

380. Το Συμβούλιο, στο ψήφισμά του της 13ης Ιουλίου 1992 "καλεί την Επιτροπή να προτείνει το συντομότερο δυνατόν μέτρα που θα επιτρέψουν στους καταναλωτές να έχουν εμπιστοσύνη στην ενιαία αγορά (...) και να διαφυλάττουν τα οικονομικά τους συμφέροντα (...) και συστήνει ως προτεραιότητα "την εξέταση του ζητήματος της υπερχρέωσης του καταναλωτή"⁷³.

381. Στη γνώμη της για "Τον καταναλωτή και την εσωτερική αγορά", η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκτιμά ότι "τα ζητήματα που συνδέονται με την υπερχρέωση του καταναλωτή, καίτοι έχουν προσδιοριστεί και επεξεργαστεί από ορισμένες εθνικές νομοθεσίες,

⁷³

Ψήφισμα του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 1992 σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη της πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕΕΚ, C 186, 23/07/92, σελ. 1

δεν έχουν οδηγήσει ακόμη σε κοινοτικές νομοθετικές πρωτοβουλίες, παρ'ότι υπάρχει κοινοτική διάσταση στην προβληματική⁷⁴.

382. Η έκδοση νέων νόμων για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των ιδιωτών, κυρίως στα τρία νέα μέλη της Ένωσης, αποτελεί ένα καινούργιο γεγονός. Αφενός, μπορεί να τεθεί το ερώτημα εάν στο βαθμό που έχει αναληφθεί αυτή η προβληματική στα περισσότερα κράτη μέλη, γιατί πρέπει να παρέμβει η Ένωση; Αφετέρου, εάν συνυπάρχουν αποκλίνουσες ρυθμίσεις, δεν θα πρέπει να τις εναρμονίσουμε; Οι αποκλίσεις στην αντιμετώπιση της υπερχρέωσης στα κράτη μέλη μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντικές δυσκολίες εφαρμογής σε περίπτωση συμβάσεων διασυννοριακής πίστωσης. Οι όροι στους οποίους υπόκεινται οι δανειοδοτικοί φορείς σε περίπτωση ανάκτησης των πιστώσεών τους από έναν υπερχρεωμένο καταναλωτή μπορούν να ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με το αν υπάρχει ή όχι μια διαδικασία συλλογικής ρύθμισης και εάν υπάρχει δυνατότητα απελευθέρωσης των χρεών ή όχι. Οι εν λόγω διαφορές στη διαχείριση του κινδύνου μπορούν να επιφέρουν σημαντικές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που δυσχεραίνουν τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς στον τομέα της πίστωσης.

383. Σύμφωνα με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 1992, η Επιτροπή προτείνει την εξέταση:

- της εφαρμογής ρυθμίσεων όσον αφορά την υπερχρέωση στα κράτη μέλη, ειδικότερα στα νέα κράτη μέλη·
- της επίδρασης των διαφορών των ρυθμίσεων στη λειτουργία της πιστωτικής αγοράς, και κυρίως στους δανειοδοτικούς φορείς·
- της αναγκαιότητας μιας ευρωπαϊκής παρέμβασης, σε συνάρτηση κυρίως με τις αρχές της επικουρικότητας, της προστασίας των καταναλωτών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων·
- των μη κανονιστικών μέσων που μπορούν να προταθούν προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υπερχρέωσης.

⁷⁴

Γνώμη της 26/11/92, (93/C 1909), ΕΕ C 19, 25.01.93, σ. 22

IX. ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΡΗΤΡΑ

384. Όλα τα μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, ήτοι τα 15 μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιπλέον η Νορβηγία και η Ισλανδία, υποχρεούνται να μεταφέρουν τις οδηγίες 87/102 και 90/88, εφόσον οι εν λόγω οδηγίες αποτελούν μέρος της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Καιτοι, όμως, η Επιτροπή έχει ενημερωθεί για την ακριβή μεταφορά στις συγκεκριμένες χώρες, στην περίπτωση των νέων μελών, της Νορβηγίας και της Ισλανδίας, υπάρχει ανεπαρκής πληροφόρηση σχετικά με τις λεπτομερείς μεταφοράς και τη σχετική εθνική νομοθεσία. Για το λόγο αυτό, οι αναφορές στο κεφάλαιο αυτό (ειδικότερα στις παραγράφους 287-392) είναι για τα δώδεκα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995.

A. Σύνθεση

385. Η οδηγία 87/102 οδήγησε σε μία μαζική εφαρμογή της ελάχιστης ρήτρας από τα κράτη μέλη που την μετέφεραν:

- πολλά κράτη μέλη επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής προκειμένου να καλύψει κι άλλες συμβάσεις εκτός των συμβάσεων πίστωσης υπό την αυστηρή έννοια του όρου: μεσολαβητές πιστώσεων, ανάκτηση πιστώσεων, διαμεσολάβηση του χρέους...

- ο ορισμός του καταναλωτή είναι συχνά ευρύτερος από αυτόν που λαμβάνει υπόψη της η οδηγία. Εντούτοις τα κριτήρια που έχουν υιοθετήσει τα διάφορα κράτη μέλη ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό: επέκταση στα νομικά πρόσωπα, όλα τα φυσικά πρόσωπα, εφαρμογή στους επαγγελματίες όταν πρόκειται για χρηματοδότηση της έναρξης της δραστηριότητάς τους...

- ομοίως, ο δανειοδοτικός φορέας που εξετάζουν οι εθνικές νομοθεσίες δεν είναι κατ'ανάγκη ο επαγγελματίας του τομέα της πίστωσης: μπορεί να πρόκειται για ιδιώτη εάν ο μεσολαβητής είναι επαγγελματίας, ή για μια συνήθη δραστηριότητα, ακόμη και μη επαγγελματική.

- πολλά κράτη μέλη έχουν συμπεριλάβει στον ορισμό της σύμβασης πίστωσης τις συμβάσεις που αφορούν τις διαδοχικές παροχές.

- ο υπολογισμός του ΣΕΠΕ οδήγησε επίσης σε ορισμένες περισσότερο προστατευτικές παρεμβάσεις, σπανιότερα είναι αλήθεια: έτσι, σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία η συμπερίληψη των εξόδων εξαιρουμένου του υπολογισμού του ΣΕΠΕ εξαρτάται από μια εύλογη ελευθερία επιλογής του καταναλωτή· ορίζει εξάλλου το ποσό αναφοράς για τον υπολογισμό σε 1.277 ECU· επίσης, η βρετανική νομοθεσία προβλέπει μια υποχρέωση ενημέρωσης του πελάτη όσον αφορά τις διακυμάνσεις του ΣΕΠΕ πριν από τη σύναψη της σύμβασης.

- στον τομέα των εξαιρέσεων που προβλέπει η οδηγία, οι περισσότερο προστατευτικές διατάξεις είναι ιδιαίτερα πολυάριθμες: πολλά κράτη ρυθμίζουν την κτηματική ή την ενυπόθηκη πίστη, τουλάχιστον όσον αφορά την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων τους· οι προκαταβολές σε τρέχοντα λογαριασμό αναφέρονται επίσης συχνά από τον εθνικό νομοθέτη, καθώς και οι βραχυπρόθεσμες πιστώσεις ή οι εξοφλητέες σε λιγότερο από τέσσερις δόσεις· τα κατώτερα ή ανώτερα χρηματοδοτικά όρια δεν προβλέπονται πάντα, και οι συμβάσεις χρηματοδοτικών πιστώσεων θεωρούν από αρκετά κράτη ως εντασσόμενες στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας, πολλά κράτη δεν προβλέπουν ευνοϊκή μεταχείριση, κλπ. Είναι υπερβολικά δύσκολο να αξιολογηθεί η εναρμονιστική εμβέλεια της οδηγίας απέναντι στην ποικιλομορφία των μεταφορών του πεδίου εφαρμογής της στις εθνικές νομοθεσίες: πολλοί νομοθέτες δεν αναπαράγουν κατά τον ίδιο τρόπο τον κατάλογο των εξαιρέσεων, αλλά επιπλέον, ορισμένες εξαιρέσεις είναι μερικές ή υπόκεινται σε ορισμένες προϋποθέσεις.

- οι διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τη διαφήμιση αποτέλεσαν αντικείμενο πολλών λεπτομερέστερων διατάξεων: ευρύτερο υποχρεωτικό περιεχόμενο, τυπολογική παρουσίαση ορισμένων διατάξεων, απαγόρευση ορισμένων αναφορών στη διαφήμιση, απαγόρευση της διαφήμισης που απευθύνεται σε ανήλικες, απαγόρευση της διαφήμισης εκτός των τόπων πώλησης για ορισμένους τύπους πίστωσης, υποχρέωση παράδοσης ενημερωτικού φυλλαδίου κλπ. Επιπλέον, οι εθνικές νομοθεσίες απαγορεύουν συχνά τις κατ'οίκον πωλήσεις όσον αφορά την πίστωση, καθώς και την μη αιτούμενη αποστολή μέσων πίστωσης·
 - σε σχέση με το φορμαλισμό της σύμβασης, οι εθνικές νομοθεσίες είναι ως επί το πλείστον πληρέστερες όσον αφορά τις υποχρεωτικές μνείες της σύμβασης· ορισμένες προβλέπουν τον τύπο της προηγούμενης προσφοράς· άλλες προβλέπουν την υποχρέωση του ευανάγνωστου· κι άλλες επιβάλλουν ένα αντίγραφο της σύμβασης να κατατίθεται ως εγγύηση· οι κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης είναι ορισμένες φορές πρωτότυπες: μείωση των τόκων, ο καταναλωτής δεν επιβαρύνεται με το κόστος για το οποίο δεν έχει ενημερωθεί, κλπ·
 - η ανάκτηση αγαθών σε περίπτωση χρεωκοπίας του δανειζόμενου αποτελεί επίσης αντικείμενο λεπτομερών διατάξεων σε πολλά κράτη μέλη: αυστηρότεροι όροι εφαρμογής, απαγόρευση σε περίπτωση πληρωμής μεγάλου μέρους της πίστωσης, δυνατότητα για τον καταναλωτή ανάκτησης του αγαθού σε περίπτωση πληρωμής κλπ·
 - πολλά κράτη επεκτείνουν τη δυνατότητα πρόωρης εξόφλησης στη μερική εξόφληση· ορισμένα προβλέπουν λεπτομερείς διατάξεις για τον υπολογισμό της μείωσης του κόστους της πίστωσης·
 - η εκχώρηση απαίτησης δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών εθνικών εξελίξεων· αντίθετα, τα γραμμάτια και τα λοιπά αξιόγραφα αποτέλεσαν αντικείμενο, σε πολλά κράτη μέλη, γενικής απαγόρευσης·
 - η αλληλεξάρτηση της σύμβασης πίστωσης και της σύμβασης πώλησης, ενισχύθηκε σε πολλά κράτη υπέρ του καταναλωτή· ορισμένοι νομοθέτες προβλέπουν ακόμη και αμοιβαία ευθύνη μεταξύ του πωλητή και του τρίτου χρηματοδότη.
386. Τα κράτη μέλη όμως ανέλαβαν πολλές πρωτοβουλίες προπάντων όσον αφορά διατάξεις που δεν προβλέπει η οδηγία. Μεταξύ αυτών αναφέρουμε :
- την αναγνώριση δικαιώματος καταγγελίας της σύμβασης υπέρ του καταναλωτή (2-10 ημέρες)·
 - ορισμένες νομοθεσίες ρυθμίζουν το ανώτατο επιτρεπόμενο επιτόκιο·
 - πολλά κράτη μέλη προβλέπουν διατάξεις που ρυθμίζουν τις αποζημιώσεις που πρέπει να καταβάλλει ο καταναλωτής σε περίπτωση χρεωκοπίας από την πλευρά του, ή ακόμα τις δυνατότητες του δανειοδοτικού φορέα όσον αφορά τη λύση της σύμβασης·
 - πολλοί νόμοι προβλέπουν υποχρέωση αμοιβαίας πληροφόρησης, και ειδικότερα ευθύνη του δανειοδοτικού φορέα για τη χορήγηση της πίστωσης·
 - ορισμένες νομοθεσίες συμπεριέλαβαν διατάξεις σχετικά με την προστασία των δεδομένων·
 - οι εγγυήσεις προστατεύονται σε πολλά κράτη·
 - οι βοηθητικοί κλάδοι αποτελούν επίσης αντικείμενο ρυθμίσεων σε πολλές χώρες.

B. Προοπτικές: μπορούμε να εκπονήσουμε έναν κοινό κώδικα;

B.1 Πεδίο εφαρμογής

387. Οι εθνικές διατάξεις μετέφεραν με ποικίλους τρόπους τις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 της οδηγίας. Πέντε κράτη εφαρμόζουν τη νομοθεσία για την καταναλωτική πίστη στην κτηματική πίστη.

B.2 Οι πρακτικές προώθησης

388. Η διαφήμιση αποτελεί αντικείμενο περισσότερο προστατευτικών ειδικών διατάξεων σε 7 κράτη: ευρύτερο υποχρεωτικό περιεχόμενο, τυπολογική παρουσίαση ορισμένων διατάξεων, απαγόρευση ορισμένων αναφορών στη διαφήμιση, απαγόρευση διαφήμισης που απευθύνεται σε ανήλικους, απαγόρευση διαφήμισης εκτός των τόπων πώλησης για ορισμένους τύπους πίστωσης, υποχρέωση παράδοσης ενημερωτικού φυλλαδίου, κλπ.

389. Οι κατόοικον ή μέσω τηλεφώνου πωλήσεις αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης ή απαγόρευσης σε πέντε χώρες.

B.3 Το τυπικό

390. Το τυπικό των συμβάσεων αποτελεί αντικείμενο πιο προστατευτικών διατάξεων σε εννέα κράτη: ορισμένες προβλέπουν τον τύπο της προηγούμενης προσφοράς· άλλες προβλέπουν την υποχρέωση του ευανάγνωστου· κι άλλες επιβάλλουν ένα αντίγραφο της σύμβασης να κατατίθεται ως εγγύηση. Οι κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης είναι ορισμένες φορές πρωτότυπες: μείωση των τόκων, ο καταναλωτής δεν επιβαρύνεται με το κόστος για το οποίο δεν έχει ενημερωθεί, κλπ.

B.4 Οι συμβατικές ρήτρες

- α. Η προθεσμία υπαναχώρησης (2-10 ημέρες) προβλέπεται σε επτά κράτη
- β. Η χρήση συναλλαγματικών αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης ή απαγόρευσης σε δέκα κράτη
- γ. Η αλληλεξάρτηση της σύμβασης πίστωσης και της σύμβασης πώλησης ενισχύεται σε έξι κράτη υπέρ του καταναλωτή· ορισμένοι νομοθέτες προβλέπουν ακόμη και αμοιβαία ευθύνη μεταξύ του πωλητή και του τρίτου χρηματοδότη
- δ. Σε έξι κράτη προβλέπονται ανώτατα επιτόκια ή κυρώσεις για υπερβολικά επιτόκια
- ε. Η πρόωρη εξόφληση αποτελεί αντικείμενο λεπτομερέστερων διατάξεων σε εννέα κράτη· πολλά κράτη επεκτείνουν τη δυνατότητα πρόωρης εξόφλησης στη μερική εξόφληση· ορισμένα προβλέπουν λεπτομερείς διατάξεις για τον υπολογισμό της μείωσης του κόστους της πίστωσης.

B.5 Οι συνέπειες της χρεωκοπίας του χρεώστη

- α. Η ανάκτηση του αγαθού αποτελεί αντικείμενο λεπτομερέστερων όρων σε εννέα κράτη: αυστηρότεροι όροι εφαρμογής, απαγόρευση σε περίπτωση πληρωμής μεγάλου μέρους της πίστωσης, δυνατότητα για τον καταναλωτή ανάκτησης του αγαθού σε περίπτωση πληρωμής, κλπ.
- β. Οι οικονομικές πτυχές του χρέους (προσδιορισμός των τόκων υπερημερίας, περιορισμός της ποινικής ρήτρας, υπολογισμός του εναπομείναντος υπολοίπου

σε περίπτωση καταγγελίας ή λύσης της σύμβασης) αποτελούν το αντικείμενο ειδικών διατάξεων σε πέντε κράτη

- γ. Ειδικές διαδικασίες: για τους χρεώστες που βρίσκονται σε αδυναμία πληρωμής, προβλέπονται ειδικές διαδικασίες σε τέσσερις χώρες.

B.6. Οι μεσολαβητές

391. Οι δραστηριότητες των μεσολαβητών ρυθμίζονται, πέραν της απλής άδειας υπό την έννοια του άρθρου 12, σε τέσσερις χώρες, με διατάξεις σχετικά με την αμοιβή ή την προμήθεια, τις σχέσεις με τους καταναλωτές ή την οργάνωση του επαγγέλματος.

B.7. Οι κυρώσεις

392. Όλα τα κράτη προβλέπουν κυρώσεις σε περίπτωση μη τήρησης των διατάξεων των νόμων για την καταναλωτική πίστη. Οι διατάξεις για την επιβολή κυρώσεων, καθώς και ο χαρακτήρας των κυρώσεων (αστική, ποινική, διοικητική) ποικίλλουν σημαντικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Συστήματα ρύθμισης χρεών στην Ευρώπη

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Θροί απαλλαγής	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Αυστρία	Νόμος "Konkursordnugs nouvelle" 1993 (BGBC 974/1993)	Ναι	Ιδιώτες οφειλέτες	1) Πρώτο βήμα: απόπειρα εξώδικου διακανονισμού 2) Νομικές διαδικασίες α) Υποχρεωτικός συμβιβαστικός διακανονισμός β) Διάγραμμα πληρωμών γ) Σύστημα παρακράτησης	Ναι	Ναι
Βέλγιο	Μεταξύ τριών σχεδίων το κυριότερο	Ναι	Όπως στην περίπτωση της Γαλλίας	Όπως στην περίπτωση της Γαλλίας αλλά ο δικαστής ελέγχει το σύνολο της διαδικασίας ήδη από την αρχή	Ναι	Ναι, κέντρα κοινωνικής βοήθειας/ιδιωτικές ενώσεις (Πιστωτικός όμιλος: πρωτοπόρα οργάνωση)

Χώρα	Νέμος ή πρόταση νόμου	Επιδόσεις κατόχες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια των οποίων διακανονισμός	Οροι απαλλαγής	Υπηρεσία που θα παρέχει ή κέντρο συνδρομής
Δανία	Νέος πτωχευτικός κώδικας 1984	Ναι	Χρεωμένα άτομα χωρίς επίδα αποπληρωμής και σαφώς υπερχρεωμένα άτομα σε τυπικές περιπτώσεις > των 25.000 ECU μη εξασφαλισμένου χρέους	Υποχρεωτικός διακανονισμός της οφειλής ζητούμενος από τον οφειλέτη/σχέδιο αναδιάρθρωσης του χρέους σε 4 ή 5 έτη/στη συνέχεια απαλλαγή	Ναι, ακόμη και άμεση απαλλαγή αν δεν υπάρχει πραγματικό σχέδιο αποπληρωμής	Όχι

Χώρα	Νόμος ή πράξη νόμου	Ειδικός κανόνας για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Οροι απαλλαγής	Σημειώσεις πόντων συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Φινλανδία	"Ρύθμιση χρεών ιδιωτών" νόμος της 8/02/93	Ναι	Οφειλέτης αφερέγγυος και ανίκανος να διορθώσει την κατάσταση (οικονομική προσέγγιση)	1) Οικειοθελής συμφωνία με τους πιστωτές 2) Αν όχι, υποχρεωτικός διακανονισμός του χρέους από δικαστήριο Χρέη χωρίς εξασφαλίσεις: γενικά 3 έτη, 10 έτη αν ο οφειλέτης μπορεί να διατηρήσει το ιδιόκτητο διαμέριμά του. Χρέη με εξασφάλιση: εξαρτάται από την αρχική και εναπομένονσα περίοδο του δανείου	Χρέη χωρίς εξασφάλιση: απαλλαγή μετά 5 έτη. Χρέη με εξασφάλιση: δεν υπάρχει ακύρωση (όμως αν το χρέος υπερβαίνει την αξία της εξασφάλισης, το υπερβάλλον ποσό θεωρείται ως μη εξασφαλισμένο και υπόκειται σε απαλλαγή.	Το σύστημα που έχει ιδρυθεί από εθελοντές και δημόσιους φορείς, δημοτικές αρχές.

Κώδικας	Πρόσκληση ή πρόταση νόμιμοι	Παύσιμες διαδικασίες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Είναι επάλληλος στην περίπτωση ενυπόθηκων και μετά την πώληση του ακινήτου	Υποστηρίζει παύσεις συμβολικών ή μεταναυτονομίας
Γαλλία	Αρθρα L 331-1 έως L 333-8 του κώδικα καταναλωτών (Νόμος της 31 Δεκεμβρίου 89, τροποποιημένος με το νόμο της 8 Φεβρουαρίου 1995) Νόμος αριθ. 95-125 της 8/02/95	Ναι	Ειλικρινής οφειλέτης σε προφανή αδυναμία αντιμετώπισης του συνόλου σημαντικών και αυξανόμενων χρεών	1) Οικειοθελής διακανονισμός χρέους ("commission de surendettement") 2) Υποχρεωτικός διακανονισμός "juge de l'exécution".	Ναι, αλλά μόνο στην περίπτωση ενυπόθηκων και μετά την πώληση του ακινήτου	Όχι, εκτός από τον τομέα πρόσβασης στην ιδιοκτησία (ANL)

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Θροί απαλλαγής	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Γερμανία	Νόμος 5/10/94 (έναρξη ισχύος 1999)	Ναι	Σε περίπτωση καλόπιστου οφειλέτη (οφειλέτη που δεν προβαίνει σε δόλιες ενέργειες και προσπαθεί με κάθε μέσον να εξοφλήσει το χρέος του	Εξώδικος διακανονισμός χρέους. Αν όχι οικειοθελής διακανονισμός του χρέους με την πλειονότητα των πιστωτών. Αν όχι/απλουστευμένη διαδικασία πτώχευσης με επιτροπεία	Ναι, αν ο οφειλέτης έχει καταβάλει το σύνολο του διαθεσίμου εισοδήματός του για 7 έτη περίοδο και καταβάλλει προσπάθεια αύξησης του εισοδήματός του (χρέη μετατρεπόμενα σε υποχρεώσεις)	Ναι. Ιδιωτικά και δημόσια κέντρα παροχής συμβουλών επί χρεών (παροχή συμβουλών και συνδρομή για εξώδικο διακανονισμούς)· παροχή συμβουλών για θέματα χρεών μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή (CALS, CADAS)
Ελλάδα	Τίποτε (πολύ πρόσφατος νόμος σχετικά με καταναλωτικά δάνεια)		Όχι			Όχι

Χώρα	Μέλος ή πρόταση μέλους	Είδη και κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Ενότητα των συστημάτων διακανονισμού	Προσφορά	Τμήμα ή μέρος του οργανισμού ή κέντρο συνδρομής
Ιρλανδία						Δεν υπάρχουν ειδικευμένοι οργανισμοί αλλά ένα ταμείο εγγύησης που έχει θεσπιστεί για να παρέχει εγγυήσεις δανείων σε δανειζόμενους ένοικιων πιστωτών τους.

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Θροί απαλλαγής	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Ιταλία		Όχι				
Λουξεμβούργο	Σχέδιο νόμου 6/07/93	Ναι	Όπως στην περίπτωση της Γαλλίας με αυστηρή ερμηνεία των όρων "επαγγελματικά χρέη" και "καλή πίστη": οικονομική προσέγγιση	Όπως στην περίπτωση της Γαλλίας αλλά μία ενιαία "εθνική επιτροπή"	Ναι, στο τέλος των διαδικασιών (Η εντολή);	Ναι ("Εθνική υπηρεσία καταπολέμησης υπερχρέωσης", μη κερδοσκοπική επιχείρηση)
Κάτω Χώρες	Σχέδιο νόμου 28/12/92 αριθ. 22969	Ναι, αλλά συμπεριλαμβανομένων των εμπορών και των ελεύθερων επαγγελματιών	Οφειλέτες με σοβαρά και διαρκή προβλήματα χρεών	Σχέδιο αποπληρωμής μέγιστης διάρκειας 5 ετών: ο οφειλέτης πωλεί την ιδιοκτησία του. Μετά την περίοδο αυτή δυνατότητα νέου σχεδίου ή/το εναπομένον χρέος μετατρέπεται σε υποχρεώσεις πληρωμής.	Ναι, μετά 5 έτη	Δημοτικές πιστωτικές τράπεζες/ προσδιορίζεται από το δημοτικό συμβούλιο, (πιστώσεις σε ομάδες ατόμων χαμηλού εισοδήματος, αναχρηματοδότηση χρέους, διαμεσολάβηση χρέους). Δημόσιες και κοινωνικές οργανώσεις

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Όροι απαλλαγής	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Φινλανδία	"Ρύθμιση χρεών ιδιωτών" νόμος της 8/02/93	Ναι	Οφειλέτης αφερέγγυος και ανίκανος να διορθώσει την κατάσταση (οικονομική προσέγγιση)	1) Οικειοθελής συμφωνία με τους πιστωτές 2) Αν όχι, υποχρεωτικός διακανονισμός του χρέους από δικαστήριο Χρέη χωρίς εξασφαλίσεις: γενικά 3 έτη, 10 έτη αν ο οφειλέτης μπορεί να διατηρήσει το ιδιόκτητο διαμέρισμά του. Χρέη με εξασφάλιση: εξαρτάται από την αρχική και ανατομένουςα περίοδο του δανείου	Χρέη χωρίς εξασφάλιση: απαλλαγή μετά 5 έτη. Χρέη με εξασφάλιση: δεν υπάρχει ακύρωση (όμως αν το χρέος υπερβαίνει την αξία της εξασφάλισης, το υπερβάλον ποσό θεωρείται ως μη εξασφαλισμένο και υπόκειται σε απαλλαγή.	Το σύστημα που έχει ιδρυθεί από εθελοντές και δημόσιους φορείς, δημοτικές αρχές.

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Φορέας παροχής	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Ισπανία		Όχι				
Σουηδία	Νόμος περί αφερεγγυότητας οφειλέτη 1994	Ναι	"Ιδιόζουσα αφερεγγυότητα" που σημαίνει διαρκή προβλήματα χρεών	1. Οικειοθελής διακανονισμός χρέους μεταξύ οφειλέτη και πιστωτή πριν τη διεξαγωγή δικαστικής διαδικασίας 2. Οικειοθελής διακανονισμός μεταξύ οφειλέτη και πιστωτή (με τη συνδρομή της εντεταλμένης υπηρεσίας) 3. Υποχρεωτική κήρυξη σε αφερεγγυότητα με δικαστική απόφαση	Πλήρως ή σημαντική απαλλαγή αν ο οφειλέτης δεν έχει ελπίδα να εξοφλήσει τα χρέη του στο προβλεπτό μέλλον	Οι δημοτικές αρχές είναι βάσει του νόμου υποχρεωμένες να παρέχουν συμβουλές και συνδρομή

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Επικύρωση κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Πρόβλεψη του συστήματος διακανονισμού	Θα γίνει απολύτως	Υποκείμενο, υπέρ ή κέρτος συνδρομής
Ελβετία	Νόμος περί αφερεγγυότητας οφειλέτη του 1889 όπως τροποποιήθηκε με νόμο της 16-12-1994	Ναι	Χωρίς απόδειξη αφερεγγυότητας Ομοίως αλλά ο δικαστής μπορεί, αν χρειαστεί, να ερευνήσει σχετικά με την από μέρους του οφειλέτη καταχρηστική χρησιμοποίηση του νόμου. Ο οφειλέτης οφείλει να προκαταβάλει τις δικαστικές δαπάνες	Οικειοθελής διακανονισμός χρέους. Δικαστικές διαδικασίες (Juge du concordat): αναστολή κήρυξης σε χρεοκοπία (τρίμηνες περίοδοι)	Όχι	Ιδιωτικές ενώσεις ("Associations caritatives") και, σε ορισμένα καντόνια, δημοτικές ή καντονιακές υπηρεσίες παροχής συμβουλών.

Χώρα	Νόμος ή πρόταση νόμου	Ειδικοί κανόνες για ιδιώτες	Πρόσβαση	Στάδια του συστήματος διακανονισμού	Φορεί απάλλαξης	Υπηρεσίες παροχής συμβουλών ή κέντρα συνδρομής
Ηνωμένο Βασίλειο	Νόμος περί αφερεγγυότητας 1985	Ναι, αλλά συμπεριλαμβανομένων των εμπόρων και των ελευθέρων επαγγελματιών	Χρέη < 5000 £	- Εντολές διοικητικών υπηρεσιών: οικειοθελείς ρυθμίσεις χρέους μέσω σχεδίου αναδιάρταξης τριετούς διάρκειας· εφάπαξ καταβολή στο δικαστήριο για επιστροφή στους πιστωτές σε αναλογική βάση - Χρεωκοπία: πώληση περιουσιακών στοιχείων, το χρέος συνήθως μειώνεται	Όχι	Κέντρα παροχής συμβουλών χρηματικών διακανονισμών (National debtline), Γραφεία παροχής συμβουλών σε πολίτες (CAB)
			Χρέη > 750 £		Ναι, στις περισσότερες περιπτώσεις μετά την τριετία	

Σχέδιο ερωτηματολογίου σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 87/102

A. Μεταφορά

1. Πότε και πώς μεταφέρθηκε η οδηγία στη χώρα σας;
2. Προξενεί η οδηγία δυσκολίες εφαρμογής ή ερμηνείας εκ μέρους των :
 - δικαστηρίων,
 - διοικητικών αρχών ελέγχου,
 - δανειστών,
 - οργανώσεων των καταναλωτών;
3. Αν ναι, αναφέρατε ποιες και αν οι δυσκολίες αυτές προέρχονται από τις διατάξεις της οδηγίας ή από εθνικές διατάξεις (μεταφοράς).

B. Πεδίο εφαρμογής

4. Καλύπτει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας επαρκώς την αγορά της καταναλωτικής πίστωσης στη χώρα σας; Αν όχι, ποιες είναι οι ανεπάρκειες;
5. Πρέπει να διευρυνθεί/μειωθεί το πεδίο εφαρμογής; Γιατί και πώς;
6. Πρέπει να αναθεωρηθεί το άρθρο 2; Αν ναι, ως προς τι (για παράδειγμα οικονομικά δρία, προθεσμίες πληρωμής...);

Γ. Η διαφήμιση και η πληροφόρηση των καταναλωτών

7. Είναι γενικά οι διαφημίσεις για την καταναλωτική πίστωση σύμφωνες προς τη ρύθμιση; Αν όχι, ποιοι είναι οι λόγοι (ανεπάρκεια της ρύθμισης, του ελέγχου...);
8. Έχετε συστάσεις για μεταρρυθμίσεις (για παράδειγμα: αυστηρότερη ρύθμιση, απαγόρευση της διαφήμισης που στρέφεται γύρω από την ευκολία της ζωής χάρη στις πιστώσεις...);
9. Είναι ο καταναλωτής επαρκώς πληροφορημένος σχετικά με τους όρους της πίστωσης;
10. Πρέπει να βελτιωθεί η πληροφόρησή του; Αν ναι, κατά ποιο τρόπο;

Δ. Η σύμβαση

11. Θα ήταν χρήσιμο να μελετηθεί μια τυποποίηση της μορφής των συμβάσεων (από άποψη, για παράδειγμα, παρουσίασης ή διατύπωσης);
12. Πρέπει να τιμωρείται ένας καταναλωτής ο οποίος παρέχει ψευδείς/ανακριβείς πληροφορίες στο δανειστή;
13. Πρέπει να τιμωρείται ο δανειστής ο οποίος παρέχει πολύ εύκολα πίστωση, χωρίς να διαπιστώνει αν ο καταναλωτής μπορεί να πληρώσει;

Ε. Οι συμβατικές ρήτρες

14. Πώς εφαρμόζεται στην πράξη η ανάκτηση των αγαθών (άρθρο 7), στη χώρα σας;
15. Υπάρχει ανάγκη μεταρρυθμίσεων; Αν ναι, προβείτε σε συστάσεις.
16. Όσον αφορά την πρόωρη πληρωμή (άρθρο 8), ποιες είναι οι διατάξεις της ρύθμισης στη χώρα σας και πώς εφαρμόζονται αυτές;
17. Αν νομίζετε ότι υπάρχει ανάγκη μεταρρυθμίσεων, υποδείξτε τες.
18. Εφαρμόζονται συχνά οι διατάξεις του άρθρου 9; Πώς εφαρμόζονται αυτές;
19. Αν νομίζετε ότι υπάρχει ανάγκη μεταρρυθμίσεων, υποδείξτε τες.
20. Ποιος είναι ο όγκος των πληρωμών στη χώρα σας οι οποίες πραγματοποιούνται με συναλλαγματικές (και άλλα μέσα κατά το άρθρο 10);
21. Ποια είναι τα μέσα προστασίας που ισχύουν για τους καταναλωτές οι οποίοι χρησιμοποιούν αυτά τα μέσα; Πώς εφαρμόζεται η προστασία αυτή;
22. Είναι σκόπιμο να απαγορευθεί η πληρωμή με συναλλαγματικές;
23. Ποια είναι η άποψη στη χώρα σας σχετικά με το άρθρο 11, (σχέσεις μεταξύ της σύμβασης πίστωσης και της σύμβασης αγοράς); Είναι αποτελεσματική η εφαρμογή αυτού του άρθρου;
24. Θα έπρεπε να ενισχυθεί αυτή η σχέση ή να αυξηθεί η αυτονομία των συμβάσεων αγοράς και των συμβάσεων πίστωσης;
25. Η γενίκευση της προθεσμίας σκέψης θα ήταν αποτελεσματικό μέτρο προστασίας του καταναλωτή;
26. Τα επιτόκια που προτείνονται στην αγορά θα έπρεπε να περιοριστούν με την επιβολή μέγιστου ορίου (μέτρα κατά της τοκογλυφίας);

ΣΤ. Η μη εκτέλεση της σύμβασης

27. Ποιες είναι οι συνέπειες της μη εκτέλεσης της σύμβασης από τα μέρη, σύμφωνα με τη ρύθμιση της χώρας σας (για παράδειγμα, ο υπολογισμός του οφειλομένου υπολοίπου, η ποινική ρήτρα, οι τόκοι υπερημερίας...);
28. Ποιες είναι οι διαδικασίες είσπραξης, σε περίπτωση μη εκτέλεσης της σύμβασης, στη χώρα σας;
29. Λαμβάνονται κατ' αυτές τις διαδικασίες υπόψη οι οικονομικές επιπτώσεις του χρέους και της υπερχρέωσης (για παράδειγμα: υπάρχουν δυνατότητες καθορισμού όρων και προθεσμιών πληρωμής, κατάσχεσης μισθών, συστημάτων παροχής συμβουλών); Ποια είναι η γνώμη σας γι' αυτές τις μεθόδους;

Ζ. Οι μεσαζόντες

30. Δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα οι δραστηριότητες των μεσαζόντων πίστωσης (από άποψη προμήθειας, ανεξαρτησίας και διαφάνειας);

31. Θα ήταν απαραίτητη μια ρύθμιση των μεθόδων πρακτικής των μεσαζόντων;

Η. Η απόφαση

32. Θα χρειαζόταν μεγαλύτερη διαφάνεια στους κανόνες λειτουργίας του συστήματος χορήγησης πιστώσεων;

33. Έχετε συστάσεις να διατυπώσετε σχετικά με τη χορήγηση πιστώσεων (για παράδειγμα αν πρέπει να πληροφορούνται οι καταναλωτές για τους λόγους άρνησης της πίστωσης);

34. Θα χρειαζόταν μια ρύθμιση των βάσεων δεδομένων; Πώς; Πρέπει να προβλέπονται θετικοί φάκελοι (χρέωση) ή αρνητικοί φάκελοι (καταχώρηση συμβάντων);

Θ. Η εγγύηση

35. Δημιουργεί η εγγύηση για τον καταναλωτή ιδιαίτερα προβλήματα; Θα έπρεπε η εγγύηση να προστατεύεται καλύτερα; Αν ναι, πώς;

Ι. Το άρθρο 12

36. Σχετικά με τις εναλλακτικές του άρθρου 12, ποια λύση έχει επιλεγεί;

37. Ποιες είναι οι κυρώσεις που εφαρμόζονται στη χώρα σας και ποια είναι η αποτελεσματικότητά τους;

ΙΑ. Η διαμεθοριακή πίστωση

38. Υπάρχουν καταναλωτές στη χώρα σας που λαμβάνουν πίστωση από άλλη χώρα; Αν ναι, αναφέρατε τη χώρα, τα ποσά και τις τάσεις.

39. Λαμβάνουν οι καταναλωτές στη χώρα σας διαφημίσεις/προσφορές δανειστών εγκατεστημένων σε άλλη χώρα; Αν ναι, από ποιους;

40. Δημιουργεί η διαμεθοριακή πίστωση ιδιαίτερα προβλήματα στη χώρα σας;

41. Αν ναι, ποια είναι η λύση; Για παράδειγμα, θα χρειαζόταν:

- καλύτερη πληροφόρηση σχετικά με τις υπάρχουσες λύσεις (εφόσον υπάρχουν)
- καλύτερη εναρμόνιση της νομοθεσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο ή
- καλύτερη εναρμόνιση της νομοθεσίας όσον αφορά τη σύγκρουση νόμων;

IB. Γενικές ερωτήσεις

42. Υπάρχουν άλλες πλευρές της εφαρμογής της οδηγίας που σας ανησυχούν;
43. Υπάρχουν διατάξεις της οδηγίας που να σας φαίνονται άχρηστες/ανεπαρκείς ή, ακόμη, κακώς διατυπωμένες; Αν ναι, ποιες;
44. Είναι η οδηγία ακόμη προσαρμοσμένη στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση στη χώρα σας ή κρίνετε ότι είναι ξεπερασμένη; Αιτιολογείτε την απάντησή σας.
45. Υπάρχουν διατάξεις σχετικά με την υπερχρέωση; Κρίνετε ότι υπάρχει ανάγκη παρέμβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο;
46. Πώς αναπτύχθηκε η αγορά της πίστωσης στη χώρα σας; Ποια είναι τα πλεοναξιοσημείωτα ποσά και χαρακτηριστικά;
47. Υπάρχουν νομικοί ορισμοί για τα εξής:
- πιστωτική κάρτα	(credit card)
- χρεωστική κάρτα	(debit card)
- κάρτα διαφοροποιημένης χρέωσης	(charge card)
- κάρτα ανάληψης	(withdrawal card)
- κάρτα εγγύησης επιταγών	(cheque guarantee card)
- προπληρωμένη κάρτα	(prepaid card)
- κάρτα πληρωμής	(payment card)
48. Άλλες παρατηρήσεις που θέλετε να διατυπώσετε...

ISSN 0254-1483

COM(95) 117 τελικό

ΕΓΓΡΑΦΑ

GR

09 10

Αριθ. καταλόγου : CB-CO-95-183-GR-C

ISBN 92-77-88334-0

Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
L-2985 Λουξεμβούργο

133